הצופה

ב״ה, יום שישי, ג׳ כסלו תשמ״ז (5.12.1986) • שנה נ׳ • גליון 14258 • המחיר: 0.80 ש״ח, כולל מע״מ

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל-המזרחי * מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר-אילן ז״ל

היום

הפרק:	
המשנה:	
הדף — בבלי:	
ירושלמי:	
ההלכה:	
רמב״ם:	
הזריחה:	
השקיעה:	
סוף זמן ק״ש:	

פרשת תולדות

יום שישי	יום שבת
שמואל ב׳, הי׳	שמואל ב׳ ז׳־ח
פרה ז, ז־ח	פרה ז, ט־י
בבא קמא עד	בבא קמא עה
יבמות סד	יבמות סה
אורח רנט. ג־ה	אורח רנט־ס, ו־א
זכיה ומתנה א־ב	זכיה ד־ו
6.20	6.21
4.39	4.39
8.06	8.08

הדלקת הנר

	ערב שבת	מוצ״ש
ירושלים	3.59	5.14
תל־אביב	4.17	5.15
חיפה	4.06	5.12
באר־שבע	4.15	5.13
אילת	4.19	5.20

משכנתאות לזכאים
ומשכנתאות חופשיות
בנק טפחות

רייגן פנה אישית לפרס לסייע בשחרור בני הערובה מאיראן

ישראל הציגה כתנאי להשתתפות במשלוחי הנשק הסכמה של רייגן, מסירת מידע מלא לשולץ והכחשה פומבית אם הדבר יתגלה — ארה״ב לא קיימה את התנאים • פוינדקסטר ונורת׳ מסרבים להיחקר כדי לא לגלות את חלקו של הנשיא רונאלד רייגן בפרשה הזאת

מאת כתבי סוכנויות הידיעות

נשיא ארה״ב רונלד רייגן פנה „אישית״ לשמעון פרס, כאשר כי־הן כראש ממשלה ישראל, בבקשה שיסייע לו להשיב את שחרורם של בני הערובה האמריקאים ... [illegible]

רשת הטלוויזיה האמריקנית „אי. בי. סי.״ פירסמה אתמול ידיעה, לפיה ישראל הציגה תנאים קשים ביותר להשתתפותה במשלוחי הנשק, לדברי רשת „א״ תנאים אלה לא כובדו.

בהסתמכה על מקורות ישראליים ... [illegible]

(סוף בעמוד 2)

בעקבות הצטיידות הצבא הסורי בנשק כימי — צה״ל נערך ל„מלחמה כימית״

הרמטכ״ל הורה לתת עדיפות לאימוני התגוננות נגד נשק זה

מאת סופר „הצופה״

הרמטכ״ל רב־אלוף משה לוי קבע כי אימון ההגנה נגד נשק כימי יהיה מעתה נושא חובה לא רק במירוצות אלא גם באימונים בתרגולים. וזאת בעקבות האיום שבדיגות ערביות בכלל וסוריה בפרט הן שהמשנה בנשק כימי נגד ישראל. לדברי מקורות במתח־יום — האיום הפך הפעם לאמיתי ביותר.

בהתאם להוראת הרמטכ״ל כל אימון בצה״ל כולל פרק הגנה בפני להתקה כימית.

... [illegible]

(סוף בעמוד 2)

מאות סטודנטים מתפרעים הפכו את ביר זית לשדה קרב

2 סטודנטים נהרגו ו־11 נפצעו — מקרב הישראלים נפצעו אזרח, חייל מג״ב ו־3 חיילי צה״ל • תחקיר שערך צה״ל קובע כי הקצינים שירו פעלו תחת מטר אבנים ובקבוקים שנזרקו לעברם ועקב כך הם התקשו לכוון את כלי נשקם

„תחקיר ראשוני שערך צה״ל מגלה כי החיילים שפיזרו את ההפגנות בביר זית פעלו באיפוק וריסון מרביים. ... וקשה במצב זה לכוון לרגלי המתפרעים״ — אמר אתמול אלוף פיקוד המרכז, אהוד ברק בהתייחסו להתפרעות בביר זית אתמול.

שני סטודנטים נהרגו אתמול ו־11 נפצעו במהלך פיזור ההתפרעויות. ... [illegible]

(סוף בעמוד 2)

ישראל ואיטליה חתמו על הסכם למאבק בטרור

מאת סופרנו המדיני בירושלים

... [illegible]

יו״ר הוועדה המתמדת של ועידת המפד״ל ד״ר בן מאיר:

לא נעבור לסדר היום על פרשת סוזן מילר

אין שום סיכוי שבג״ץ ישנה את דעתו בדיון חוזר

מאת שאול שיף
סופר „הצופה״

„בשום פנים ואופן אי־אפשר לעבור לסדר היום על פסק הדין של בג״ץ בעניינה של סוזן מילר, מאחר והוא יצר מצב חדש״.

זאת אמר אתמול יו״ר הוועדה המתמדת של ועידת התנועה, ד״ר יהודה בן־מאיר, בהתייעצות פנימית במרכז המפד״ל.

... [illegible]

מזכ״ל המפד״ל הרב יצחק לוי: נפעל לתיקון חוק השבות

מאת שאול שיף

... [illegible]

איטליה מטילה אמברגו על נשק לסוריה

רומא (ע״צ) — ממשלת איטליה ... [illegible]

תחזית מזג האוויר

ירושלים 2 עד 13, רמת הגולן 2 עד 14, נהריה 5 עד 19, צפת 2 עד 10, חיפה 7 עד 19, טבריה 5 עד 18, כנרת 5 עד 16, עפולה 2 עד 19, שומרון 3 עד 15, תל אביב 6 עד 19, לוד 3 עד 19, יריחו 4 עד 21, עזה 6 עד 19, באר שבע 3 עד 18, אילת 9 עד 21.

נסים פועל לגיבוש תמיכה בתוכניתו לקיצוץ 500 מיליון ש״ח

נפגש עם פרס וראשי בנק ישראל

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

שר האוצר משה נסים פועל לגיבוש תמיכה כללית בתוכניתו לקיצוץ תקציב המדינה בשנה הבאה בכ־500 מיליון ש״ח.

... [illegible]

הודיעה על מסע הנשיא לגרמניה — שובשה

... [illegible]

וויליאם נקש שוחרר אמש ממעצרו

שריר: לולא החשש לחיי נקש בצרפת — הייתי מסגירו

„איני יכול לדון אותו לגזר דין מוות״ — אמר שר המשפטים • חריש: זו סמכותו, אין פגיעה במוסד משפטי • פרופ׳ פלר: הנקבל שני טרוריסטים יהודיים מצרפת?

מאת דוד פריזון וחיים מגבי שעיים

שר המשפטים אברהם שריר החליט שלא להסגיר את וויליאם נקש לצרפת. ... [illegible]

(סוף בעמוד 2)

אשרת יציאה למסורב העליה יורי טרנופולסקי

פעילי עליה רואים באישור לעלייתו חלק מהנסיון הסובייטי לשיפור תדמיתם • חששות במוסקווה עקב תקנות ההגירה

... [illegible]

(סוף בעמוד 2)

להרב
משה מרדכי פרבשטיין שליט״א
ולרעיתו
ברכות מאליפות לארושי בנם
יעקב נ״י עב״ג
הנהלת כולל פסגות
והאברכים

לישיבת בני־עקיבא רעננה
דרושים
מדריכים לפנימיה
בוגרי ישיבות הסדר
תנאים טובים
052-29929 * בערב 03-785728, 052-453134

המועצה הדתית חולון
מכרז
המועצה הדתית חולון מודיעה בזה, על 2 משרות פנויות לרבנים, חברי לשכת הרבנים (באישור העדה החרדית):
א) רב אשכנזי, חבר לשכת הרבנות
ב) רב ספרדי, חבר לשכת הרבנות
הצעות בצרוף כל התעודות הדרושות וקורות חיים, בא להגיש למועצה הדתית חולון, רח׳ הרב קוק 7, לידי מזכיר המועצה הדתית, או בדואר, ת.ד. 2806 חולון, עד יום ראשון, י״ט בכסלו תשמ״ז (21.12.86).
יום ששי, ג׳ כסלו תשמ״ז (5.12.86)
נתן גולדברג
יו״ר המועצה הדתית חולון

„גילעד״ — נשלאות לעובדים דתיים בע״מ
למנהלנו הנכבד
ר׳ נח ולדונוירסקי נ״י
ורעייתו
לבנו יצחק אפרים ולדונוירסקי
ורעייתו
ברכת מזל טוב חמה
להולדת הנכד—הבן
ובהיכנסו בבריתו של אאע״ה
תזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים
מאחלים
צוות העובדים והנהלת גילעד

בס״ד
„נר חיה״
ארגון לעזרה וסיוע רפואי
השאלת מכשירים רפואיים
שמחים להודיע לקהל הרחב שמספר הטלפון החדש שלנו
03-9245638
כמו כן ברצוננו להזכיר כי משרדנו פתוח לקהל הרחב בימים א׳—ה׳
בין השעות 19.00—17.00 אחה״צ בלבד.
בימי ו׳ 10.00—9.00 בבוקר.
במקרים דחופים נא להתקשר בטלפון 03-9230853.
מרכז סיוע רפואי
„נר חיה״
רח׳ ארלוזורוב 2, פתח־תקווה
טלפון 03-9245638

במלאת שבעה ימים
לפטירת אבינו היקר
ר׳ בנימין נטע שחור ז״ל
נעלה לקברו ביום שני, ו׳ בכסלו תשמ״ז (8.12),
בשעה 3.30 אחה״צ, בבית העלמין בקרית שאול, ת״א.
המשפחה

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של
בעלי, אבינו, סבנו ואחינו היקר
תלמיד חכם, איש מעש, רב פעלים
ר׳ צבי בהרב ז״ל
בן הרב אשר זליג ז״ל
ההלוויה התקיימה אתמול, יום חמישי, ב׳ בכסלו תשמ״ז (4.12.86)
בבית העלמין בנחלת־יצחק.
יושבים „שבעה״ בבית המנוח, רח׳ דרך השלום 90, תל־אביב.

אבלים: אשתו
ילדיו
נכדיו
אחיו ואחיותיו
וכל בני המשפחה

תורת המשביות
הדוקטרינה המוחלטת
התורה הלוחמת את מלחמות ישראל
חובה בכל בית־אב בישראל
בחנויות הספרים *

יצא לאור מחדש
מהדורה מורחבת
של הסדור בהשתלשלותו
מאת הרב שלמה טל
הפצה ראשית: עולם הספר התורני, רח׳ הפסגה 10, ירושלים טלפון: 02-422186

דרושה אם בית
לבית אבות דתי
דוברי גרמנית, בתל־אביב
טלפון: 03-333351, 339020

על המצפה

תזכורת לראשי התנועה

התנועה הדתית לאומית זוכה בכותרות. מדי יום ביומו מופיעות ידיעות בעתונות ובתקשורת האלקטרונית על ויכוחים ומאבקי כוח המתנהלים בתנועה זו. בלא להכנס לבירור, מי עומד מאחורי הפרסומים הללו דבר אחד ברור שהם „תוצרת בית" ולא תוצרת חוץ. אכן, בכל תנועה ציבורית יש ויכוחים ולעתים יש חובה לקבל הכרעות על דעת הרוב. אולם את אלה יש לנהל בתוך הבית ולא מעל דפי העתונות, הרדיו והטלוויזיה.

היהדות הדתית הלאומית כבר שילמה מחיר כבד בגין המריבות הפנימיות שהצו את שורותיה.

בשנה האחרונה נעשה נסיון רציני לשיקום התנועה ולליכוד השורות. נסיון זה עלה יפה. הוא זכה לתהודה בציבור הרחב. כחות חדשים הצטרפו לתנועה, מעולם התורה ומהוגי האינטליגנציה, מהתיישבות הדתית העובדת ומההתנחלויות, מתנועת הנוער בני־עקיבא ומקרב תלמידי ישיבות וסטודנטים באוניברסיטאות. כמאה חמישים אלף חברים התפקדו, כמאה אלף השתתפו בבחירות שנערכו על־פי כל כללי הדמוקרטיה. גם הוועידה עמדה בסימן של התחדשות. בלט בהן הרצון לתרגם את הסיסמה שליוותה את התנועה בימי המיפקד — „עלה נעלה" אל שפת המעשה.

התקוות היו מרובות. ההתחלה היתה מבטיחה. האם כל אלה יתבדו ונחזור לאותם ימים בהם היינו עדים למלחמת סיעות כבימי איש ברעהו?

שאלה זו עולה על הפרק למקרא הדברים המתפרסמים על הנעשה בתנועה הדתית לאומית ועל התקלות שבדרך להרכבת מוסדותיה המנהליים.

לא באנו להאשים איש; באנו להזכיר לנבחרי התנועה — לאלף הצירים שנבחרו בוועידה ועל־פי החלטתה הם מהווים כיום את מרכז התנועה: באנו להפנות את התזכורת אל חברי הוועד הפועל של התנועה וחברי הלשכה; באנו לקרוא למזכ"לים של התנועה שנבחרו בוועידה להפסיק את המחול הפרסומי בכלי התקשורת שעלול ליהפך בקרוצת הימים למעין „מחול שדים" שבעבר אכל כל חלקה טובה במחנה הדתי לאומי.

על התנועה להרכיב מיד וללא כל דחיות נוספות את מוסדותיה כדי להתחיל בעבודה ארגונית, תרבותית והסברתית.

השעה דוחקת. היא אינה כשרה לוויכוחים סיעתיים, או למריבות אישיות. הציבור הדתי הלאומי מצווה עתה יותר מבעבר לפתח פעילות רבת היקף כדי להדוף את המתקפה האנטי־דתית שכה בולטת לעין בכל אחד ממגזרי החיים — בחינוך, בתרבות ובתקשורת.

זה הזמן להשמיע את דבר היהדות הדתית לאומית ברמה. אל נחמיץ את ההזדמנות האחרונה שניתנה לתנועה כדי לחדש את ימיה כקדם.

עת לעשות היא!

מגיני „החילוני האחרון"

החלטת המועצה לבקורת סרטים ומחזות לפסול את הצגת „החילוני האחרון" בתיאטרון ה„קאמרי" הוציאה משלוותם את כל „שוחרי התרבות" במדינת ישראל. הם עולים על הבאריקדות כדי לבטל את האיסור על־מנת שהתיאטרון יוכל להעלות על הבמה את „יצירת המופת" המסיתה ומדיחה נגד עם ישראל ומדינת ישראל.

בין „אבירי" ההלכה בולט שר התקשורת פרופ' אמנון רובינשטיין. גם הוא אינו מרוצה מהחלטת המועצה לביקורת סרטים ומחזות. נפשו יוצאת, ככל הנראה, לראות את „החילוני האחרון" על הבמה. גם נימוקיו, כוללים אותם הנימוקים הידועים שאין לגזור אלם על היצירה התרבותית בישראל ואין לפגוע בחופש הביטוי שהוא אחד מאבני היסוד של משטר דמוקרטי.

מי שקרא את הטקסט של המחזה יודע כי האיסור שהוטל על הצגת „החילוני האחרון" לא מכוון לפגוע בחופש היצירה התרבותית. גם לא בחופש הביטוי. ההצגה רחוקה מלעמוד בקריטריונים של תרבות וודאי שאין היא עומדת במבחן של חופש ביטוי, שהרי כל כולה מבוססת על הסתה, ניבול פה העומדים בסתירה מוחלטת לתרבות חיים בחברה מתוקנת.

לא כל פמפלט הוא בחזקת תרבות ולא כל פרסום מסית ומדיח מעוגן בחופש הביטוי. זכותה של חברה דמוקרטית להגן על עצמה בפני מסיתים ומדיחים. זו חובתה כדי למנוע קיטוב בעם וקטב מרירי.

בכלל, מעניין לדעת מה היו אומרים „אבירי התרבות" ובתוכם השר רובינשטיין אילו הועלתה הצגה על קרשי הבמה המציגה את בני המיעוט הערבי במדינת ישראל בראי עקום, תוך הסתה זדונית נגדם ותרבותם המוסלמית. יש להניח שלא היו מהרהרים. הם היו מרעישים עולמות ובצדק כדי למנוע פגיעות גסות בתרבות החיים ובמורשת המוסלמית.

לא כן הם נוהגים בכל דבר שקשור בכבודו של עם ישראל. במקרה זה הכל הפקר בעיניהם של „אבירי התרבות" הישראלית. הפקרות זו סופה לתת את אותותיה על אורח החיים והווי החיים במדינת ישראל. לאמיתו של דבר, כבר כיום נראים הניצנים הראשונים של תרבות הבאורים המופצת ברחובי המדינה. היא מעודדת גסות רוח ופריקת עול. היא מסירה מהחברה הישראלית את צלם אלוקים בו נברא האדם.

המחזה „החילוני האחרון" לא נאסר בגלל הפגיעות כלפי הציבור הדתי. הוא נאסר בגלל שחברי המועצה הגיעו למסקנה כמעט פה אחד שמחזה מסוג זה מבזה את כלל ישראל.

חבל ששר התקשורת פרופ' אמנון רובינשטיין אינו מוכן להבין זאת. וגם הוא פורש את חסותו על מחזה שאינו ראוי לבוא בקהל ישראל.

הנשק הכימי בידי הסורים

הופעת הנשק הכימי באזורנו אינה חדשה. מזה זמן רב ידוע כי מדינות ערב ובמיוחד סוריה מייצרות ואוגרות נשק זה, למרות שאף הן חתומות על האמנה הבינלאומית האוסרת את השימוש בנשק כימי בשדה הקרב.

למעשה עוד בימי „מלחמת ששת הימים" ו„מלחמת יום הכיפורים" נתפרסמו ידיעות על כוונות האויב להפעיל נשק קטלני זה בשדה הקרב. כך שכבר אז ישראל נאלצה לנקוט צעדים מתאימים כדי לאמן את הצבא להתמודד עם הסכנות שהנשק הכימי טומן בתוכו.

עם זאת יש להבדיל בין הפרסומים של הימים ההם לבין המידע המתפרסם בזמן הזה על דבר הצטיידותו של הצבא הסורי בנשק כימי ועל הפעלתם של שני בתי חרושת בסוריה המייצרים אותו.

הסורים המבקשים להגיע לאיזון אסטרטגי עם ישראל החליטו, ככל הנראה, להישען על הנשק הכימי נוכח העובדה שנשק זה הופעל ומופעל במלחמת איראן־עיראק ואין מונע בעד המלחמתמים בו לעשות כן. מובן שאין להסיק מכך כי סוריה תפעיל נשק מסוג זה. לא מן הנמנע שהפרסומים על הצטיידותו של הצבא הסורי בנשק כימי מקורם בסוריה כדי להוכיח לבני עמם שיש בידיהם אלטרנטיבה מסוריית לאיום האטומי כביכול של ישראל.

הפרסומים הללו הועילו בעקיפין גם למדינת ישראל. מעתה תוכל להפנות את תשומת הלב של דעת הקהל העולמית על הצטיידותה של סוריה בנשק כימי שהוא אסור על־פי האמנה הבינלאומית. כן זה יקל על ישראל להסתייע בשירותיה הטובים של ארה"ב כדי שזו תפעיל את השפעתה על בריה"מ. על מנת שתזהיר את סוריה ותדרוש ממנה להפסיק את ההצטיידות בנשק הכימי.

הדעה הרווחת היא, כי שר הבטחון יצחק רבין שהתייחס פעמים אחדות לעובדת הצטיידותם של הסורים בנשק כימי עשה זאת כדי להבהיר לדמשק שישראל יודעת על תוכניותיה בתחום זה וכן כדי להזהיר אותה שאם לא תפסיק את ההצטיידות הכימית היא תשא בכל התוצאות המתחייבות מזה.

המלחמה הכימית בין איראן לעיראק הפכה את האיזור לשדה ניסויים של הנשק הכימי. האם האיזור בו אנו חיים אף הוא ייהפך למעבדת ניסויים כימיים?

אנו רוצים לקוות שזה לא יקרה וכי הסורים יבינו את הרמז ויסתלקו מהתוכניות הזדוניות של שימוש בנשק כימי במלחמה. עם זאת, ישראל ערה לבעייה זו. לדברי אחד הקצינים הבכירים בצה"ל, כפי שנתפרסמו בעתונות. בידי צה"ל תשובה כיצד לטפל במלחמה בנשק כימי. אך, כאמור, התקוה היא כי נשק זה לא יופעל.

הרב יצחק לוי: בחירת ראשי מחלקות – עד להחלטות הרה"ארגון

מזכ"ל המפד"ל קיים אתמול שורת פגישות והביע תקווה שייבחרו הטובים ביותר

מאת **שאול שיף**
סופר „הצופה"

מזכ"ל המפד"ל, הרב יצחק לוי קיים אתמול שורת פגישות בבנייני התנועה, לקראת איוש המחלקות שלה, והביע תקווה כי הכל יתעלו מעל להישגים קבוצתיים וייבחרו במועמדים הטובים ביותר מבין אלה שהוצעו.

הרב לוי הבהיר, כי ישנם מספר מועמדים לכל מחלקה ושמם הוגש על ידי חברים בלישכת המפלגה. כמה מחברי הלישכה הציגו מספר מועמדים אפשריים לכל מחלקה.

עוד אמר כי ההצבעה בלישכה לא תהיה „אנבלוק", ואם יהיו חברים שידרשו זאת, הרי שהמועמדים ייבחרו בהצבעה חשאית.

המזכ"ל גילה, כי יציע ללישכה שכל בחירה של מועמד תהיה תקפה עד להחלטת הוועדה לרה־ארגון. שכן, ייתכן שהוועדה לרה־ארגון תגיע למסקנה, כי יש לצמצם את מספר המחלקות או את מנגנון התנועה, ואין לכבול את ידיה בבחירת מועמדים לקדנציה מלאה.

לדעת הרב לוי בעקבות הדחייה של בחירת המועמדים לראשות ה־מחלקות נפתחה האפשרות להגיש עוד מועמדים לראשות המחלקות.

במושב הבא של הוועידה תיבחר הוועדה לרה־ארגון.

באחת הפגישות שקיים אתמול אמר המזכ"ל כי בתחילת הישיבה הבאה של הלישכה יעלה הצעה ש־ייבחר ראש מחלקה אחד לכל מח־לקה, „גם מבחינה ציבורית וגם מבחינה תקציבית לא נלך לפתור בעיות אישיות של חברים על חש־בון תקציב המפלגה.

כמו כן יציע להקים ועדת אד־הוק לבחינת מנגנון התנועה. „הד־כוכמה צריכה להיות יותר כסף ל־פעילות ופחות כסף למנגנון".

הקיבוץ הדתי למפד"ל: להפסיק מייד את המאבקים הסיעתיים

מאת **שאול שיף**
סופר „הצופה"

יו"ר הוועדה הפוליטית של הקי־בוץ הדתי, אברהם שפרן קרא את־מול למזכירי התנועה וללשכתה ל־הפסיק לאלתר את המאבקים הסי־עתיים שפרצו לאחרונה על רקע מי־נוי המזכיר הרביעי וחלוקת תיקי ה־מחלקות.

„המשך הפעילות הסיעתית וקיום משטר הסיעות מוכיחים כי ראשי הסיעות לא למדו את הלקח והם חוזרים לסורם ובכך גורמים לאי־בוד האשראי שניתן לתנועה ע"י הציבור הדתי לאומי בעקבות המי־פקד, הבחירות הפנימיות והוועידה" — אמר אברהם שפרן. עיקר הפעי־לות והאנרגיה של הנבחרים והמוס־דות החדשים — הוסיף שפרן — צריכים להיות עם הפנים לציבור הרחב אשר יתבקש ביום פקודה לתת את אמונו בתנועה ולא למל־חמות יהודים פנימיות כפי שהיה בשנים האחרונות.

יו"ר הוועדה הפוליטית של הקי־בוץ הדתי הזהיר כי אם לא יחול שינוי מהותי ודרסטי בדרך תפקודה של התנועה כפי שסוכם בהחלטה ע"פ המלצות „ועדת יגור", יאלצו הגור־מים האחראיים והקונסטרוקטיביים בתנועה, לחפש דרך אלטרנטיבית לפעילותה הפוליטית של הציונות הדתית למען התנועה, החברה והמ־דינה.

מכבי ת"א פתחה ב„יד ימין" — גברה 83:99 על אלופת יוגוסלביה

אלופת ישראל בכדורסל מכבי תל־אביב פתחה את הופעותיה בבית הגבר לגביע אירופה ברגל ימין לאחר שגברה אמש על אלופת יוגוסלביה זאדר — 83:99 במחצית הוליכה מכבי 33:51.

המשחק שנערך בהיכל הספורט ביד אליהו היה בינוני ברמתו ו־נגמר בסימן עדיפות ברורה של מכבי.

רייגן פנה

(סוף מעמוד ראשון)

אפגניסטאן, באנגולה ובניקרגואה.

לדברי מקור אחר בקונגרס הש־תתפו הסעודים בסכום של למעלה מ־60—70 מיליון דולר במימון ר־כישת הנשק האמריקאי שסופק ל־איראן. סהראן מצידה השתתפה ב־מימון בסכום של 10—12 מיליון דולר.

הרווח מפרשה זו הועבר במלו־או בחלקו לקונטראס בניקר־גואה. המקורות מסרו על רווח בסכום של 50—60 מיליון דולר, פי שניים מהסכום שהוזכר ע"י השל־טונות האמריקאיים.

סופרנו המדיני בירושלים מוסיף:

עד עתה לא פנתה ארה"ב רשמית לישראל בבקשה להעמיד עדים או מסמכים לרשות וועדות החקירה החוקרות את פרשת ה־נשק האיראני.

לפחות 4 וועדות חקירה עוסקות בכך. טרם ברור כיצד תתבקש ישר־אל לשתף פעולה, אם בצורת תחק־יר עדים או בצורת חליפת אגרות דיפלומטיות בין מדינות.

ראש הממשלה יצחק שמיר אמר כי ישראל מוכנה לשיתוף פעולה בעניין זה. כאשר נקבל את הפניה בצינורות הדיפלומטיים.

עמדת ישראל שהיא לא ידעה כלל על העברת הכסף לקונטרס בעינה עומדת. בפגישה שנערכה אתמול בין ראש הממשלה לבין חבר הקונגרס להמן מפלורידה, אמר האחרון, כי הוא לא רואה פגיעה ביחסי ישראל — ארה"ב כתוצאה מפרשת הנשק האיראני. הנושא מנופח ביותר ב־תקשורת.

שרון שולל ייבוא עגבניות מספרד

דורש דיון חוזר בממשלה בהחלטת האוצר

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

שר התעשיה והמסחר אריאל שרון דרש מהממשלה לקיים דיון בייבוא העגבניות מספרד. לדעת אריאל שרון, יבוא כזה יפגע ב־חקלאות לטווח ארוך.

השר שרון מתנגד לסבסוד עגב־ניות מיובאות. אם יש כסף צריך לסבסד את החקלאות המקומית ולא את החקלאים בספרד — אמר.

שרון דורש מהממשלה לבטל את ההחלטה שקיבלו שר האוצר משה ניסים ושר החקלאות אריק נחמקין ליבא את העגבניות מספרד.

עם זה נודע כי כמות מוגבלת של עגבניות כבר הוזמנה ותגיע ארצה בתחילת שבוע הבא. באוצר מעריכים כי כמות קטנה זו יהיה בה כדי ללחוץ על הורדת המחירים של עגבניות ובמקביל יגיעו בקרוב עגבניות מגידול מקומי בכמויות גדו־לות יותר.

מבצע לאבטחת „סודות ואנונו" שייחשפו במשפט

לצורך זה יתקיים משפטו בירושלים

סידורי אבטחה מיוחדים ל־אבטחת החומר המשפטי יונ־הגו במהלך משפטו של מרדכי ואנונו, אשר לו מייחסים אמ־צעי התקשורת בחו"ל מסירת סודות הגרעין הישראלי.

במהלך המשפט יוחזק החומר המשפטי בכספת מיוחדת הנמצ־את בירושלים. ידובר הן בחו־מר המשפטי השוטף בתוך בית המשפט והן בחומר של התביעה והסנגוריה. מדי יום לאחר ס־יום המשפט, יאסף החומר בידי אנשי בטחון ויועבר לכספת זו.

„על פי הנטען בכתב האישום ביצע מרדכי ואנונו את העבירות המיוחסות לו, מקצתן בארץ, ב־באר שבע, ועיקרן בחו"ל. לכ־אורה איפוא הסמכות המקומית לשפוט את ואנונו נתונה לבית המשפט המחוזי בבאר שבע. ב־נימוקי הבקשה שהגישה עו"ד דורית ביניש בשם המדינה נא־מר, כי על פי חוות דעתם של גורמי הבטחון עדיף מבחינת ב־טחון המדינה השמירה על ה־סודות לקיים את הדיון בבית המשפט המחוזי בירושלים, שכן במזכירות בית משפט זה קיימים סידורים המאפשרים לעובדים הנוגעים בדבר לטפל בחומר מ־סווג במיוחד.

בבקשה נאמר עוד, כי לאחר כל יום דיונים יועבר החומר ע"י אנשי בטחון לכספת הנמצאת ב־ירושלים, כדי שימנע טלטול חומר בטחוני רגיש מדי יום.

נשיא בית המשפט העליון אי־שר את הבקשה.

אשרת יציאה

(סוף מעמוד ראשון)

הוא כימאי ודוקטור למדעים, מובטל מתקופה מאז הגשת הבקשה לעלי־יה ב־1979. נאסר במרץ 1983 ו־נשפט ל־3 שנים במחנה עבודה ב־סיביר בעוון „השמצת בריה"מ ו־תעמולה אנטי סובייטית" כביכול. הוא דובר בשטף עברית, אנגלית הונגרית ויפנית. היה פעיל באר־גון סמינרים לתרבות ההיסטוריה היהודית.

„התקנות החדשות" שפורסמו ב־מוסקווה לגבי הגירה מבריה"מ ל־ישראל מעוררות חששות כבדים בקרב פעילי עליה ויהודי רוסיה ה־חרדים לעתידם ועתיד משפחותיהם החיים זה שנים במצב של אי ווד־אות לאחר שפוטרו ממקומות עבו־דתם — אמר פרופ' אלכסנדר לרנר בשיחה טלפונית ממוסקווה עם פ־עיל המועצה הציבורית למען יהו־די בריה"מ בתל אביב.

קשה להיות יהודי – אמר שמיר לעולי אתיופיה

מאת סופרנו המדיני בירושלים

בעיות דתיות תמיד היו. לא קל להיות יהודי, אך צריך להיות כיהודים. יחד נתגבר — אמר אתמול ראש הממשלה יצחק שמיר למשלחת של יהודי אתיופיה ש־נתקבלה אצלו בקשר להצלתם של היהודים שעדיין נשארו שם. בין השאר העלו גם את בעיית הגיור כאן.

שמיר דחה את הטענה שהמדינה לא רוצה לעשות מאמץ להעלאתם של יהודי אתיופיה. אם זה היה ת־לוי רק במדינה, איש מהם לא היה נשאר שם. עובדה היא שהמדינה העלתה 15 אלף יהודים משם. אנו נביא את כולם לכאן — אמר למש־לחת שמיר.

המשלחת הביעה דאגה לגורל ה־פיצול של המשפחות והמצב בו שרויים אלה שנשארו שם.

נקש שוחרר אמש

(סוף מעמוד ראשון)

החליטו שרי משפטים 3 פעמים ש־לא להסגיר אנשים לארצות אחרות, למרות שבתי המשפט הכריזו עליהם כברי הסגרה. עם זאת, זו פעם רא־שונה שמדובר במעשה רצח.

פרקליטו של נקש נפגש עמו א־תמול, אך שיחתם התקיימה עוד ט־רם שהתקבלה החלטת השר.

„אני מאד נרגשת אך עד שלא א־ראה אותו בחוץ אני לא מאמינה. הודעתי על ההחלטה לבני משפחתו של בעלי בצרפת והם אומרים ל־עלות לארץ בקרוב" — אמרה אמש רינה נקש, רעייתו של ויליאם נ־קש.

רינה נקש נפרדה מבעלה יום ל־פני נישואיהם כאשר נעצר בצרפת. טכס החתונה נערך בנוכחות משמר שוטרים ובמשך שנה ושמונה חוד־שים ניהלה מאבק „כדי שחרורו".

פרופ' שניאור זלמן פלר, מומחה לדיני הסגרה מהאוניברסיטה העב־רית, אמר ביום ה' בערב, כי נדהם לשמוע את החלטת שר המשפטים ב־ענין נקש.

„לא לזה התכוון החוק, כשמסר בידי שר המשפטים את המילה ה־אחרונה אם לבטל את ההסגרה.

פלר הטעים, כי בהחלטת בית ה־משפט העליון בערעורו של נקש נ־קבע, שהמקרה היה על רקע „חיסול חשבונות" בעולם המפוקפק. נקש ביצע את הרצח הנתעב ביחד עם צ־רבי ומולאטי, ולמעשה היה זה „ר־צח קוסמופוליטי". האם נקבל כאן את כל הפושעים הרוצחים בעולם, שהם יהודים, והם יהיו כאן כיהו־דים טובים ביחד אתנו? אולי זה עידוד לשני הטרוריסטים של „אק־סיון דירקט" („פעולה ישירה") מ־צרפת, אשר גם הם יהודים, שימצאו מקלט במדינת ישראל". אמר פרופ' פלר.

שגריר דרום אפריקה הגיש כתב האמנתו לנשיא

שגריר דרום אפריקה [illegible] הגיש את כתב האמנתו לנשיא הרצוג.

בטקס קצר שנערך בבית הנשיא בירושלים הביע השגריר את תקו־ותו, כי יחסי ישראל — דרום־אפריקה יוסיפו להתפתח בהתאם למסורת הטובה הנמשכת כמה ש־נים.

הנשיא הרצוג ברך את השגריר ואיחל לו הצלחה בביצוע תפקידו. משמר כבוד של צה"ל דיגל את נשקו בהכנס השגריר לבית הנ־שיא.

השגריר החדש של דרום אפריקה מוסמך אוניברסיטת פרטוריה ל־יחסים בין לאומיים. שכיהן בע־בר בתפקידים דיפלומטיים בשג־רירות של ארצו בבריסל וב[illegible]. בתפקידו האחרון שימש כ־ראש הטכס במשרד החוץ בפרטו־ריה.

בהתייחסו לשאלות כתבים אמר השגריר, כי ארצו מודעת היטב לזיקתם של הציונים של יהודי דרום אפריקה. בהתחשב עם זה גם מכירה להם בעלייתם לישראל.

המנכ"ל המדיני של משרד החוץ, ד"ר יוסי ביילין, אמר בתום הטכס שבו הגיש השגריר החדש של דרום אפריקה את כתב האמנתו כי מש־נים האחרונות פחת היצוא היש־ראלי לדרום אפריקה ואין לישראל שום כוונה להרחבת מעגל היח־סים עימה. „מדיניותנו להיות חלק מן הגישה האירופית והאמריקאית כלפי דרום אפריקה".

„ראיתי את מפקד מיידנק מטיל אשה לתוך תנור... שמעתי צעקה"

סרט החושף עדויות מזעזעות שהוכן על ידי מפיק גרמני הוצג כעת לראשונה

בון (ע"ר) — בפעם הראשונה הוקרן אתמול לפני עיתונאים סרט מזעזע המתאר את החיים ואת המוות במחנה הריכוז מיידנק. ה־סרט כולל חומר ארכיוני מיוחד במינו, שצולם זמן מה לאחר שחרור המחנה.

כשני מיליון אנשים, וביניהם ש־בויי מלחמה סובייטים ופולנים, לו־חמי כחות ההתנגדות ויהודים נר־צחו במיידנק, בקירבת העיר לובלין שבפולין.

הסרט, הנמשך כשעה, כולל צי־לומים של „חדרי המקלחת" שבהם נרצחו אלפי אסירים, ע"י הרעלת גזים. הוא כולל גם עדויות של אנ־שי „ס.ס." לשעבר וניצולים, שהו־פיעו בפני בית משפט לפשעי מל־חמה בלובלין באוגוסט 1944.

במשפט שהתנהל בלובלין נגד שומרים לשעבר במחנה מיידנק, ה־עיד אחד מהם, שראה במו עיניו את מפקד המחנה שהטיל אישה חיה לתוך תנור להסק. „אמרתי לעצמי, לא יתכן שדבר שכזה יקרה, ואז שמעתי צעקה והדלת נסגרה".

הסרט התיעודי הוכן ע"י מפיק הסרטים תושב ברלין המערבית ב־רנגרד פון צור מילן, תוך ניצול צי־לומים של צלמים רוסים ופולנים, שנתגלו בארכיונים בבריה"מ, פו־לין וגרמניה המזרחית.

שבוי מלחמה רוסי אמר במהלך המשפט: „כל השבויים כאן הוב־לו לשרפה. מעולם השחר עד הח־שיכה מדי יום נשרפו מעשיים להוצאה להורג".

„אך המשרפה לא הפסיקה. לכן הדליקו מדי יום מדורות במחנה, כ־די לשרוף אלפי גוויות".

אחד המחזות המזעזעים ביותר מ־ראה נשים פולניות המחפשות בתוך ערימות של גוויות עירומות את גו־פות בניהן ובעליהן. לאחר שמיי־דנק שוחררה ע"י הצבא האדום ב־יולי 1944.

זה הסרט השני מתוך שלושה, ש־צור מילן הכין על מחנות המוות. לאחר שגילה את החומר הארכיוני, שמעולם לא הוצג בפני הקהל ה־רחב. הוא הכין את הסרטים מיוז־מתו ומימן את הכנתם בעצמה.

הסרט הראשון בסידרה, הכולל צילומים בלעדיים של שחרור מחנה המוות אושוויץ, הוקרן בחודש פ־ברואר.

צה"ל נערך ל„מלחמה כימית"

(סוף מעמוד ראשון)

עם הכימיים על־ידי רכישת צ־יוד מתאים מחברה שוויצרית.

השימוש העיראקי, בנשק כימי מיקד לאחרונה את עיני העולם לנושא הלוחמה הכימית. קצין ב־כיר בצה"ל אמר, כי לא ניתן ל־הוציא מכלל אפשרות שזירת ה־מזרח התיכון תשמש „שדה ניסויים" לדוקטרינה הסובייטית ב־נושא נשק כימי.

עיראק הפעילה נשק כימי לשבירת הקיפאון

מקורות מודיעין מערביים מ־ציינים כי עיראק השתמשה ב־נשק כימי בנסיון לשבור את ה־קפאון במלחמתה נגד איראן, וכי הנשק הכימי הראשון שלה סו־פק ע"י בריה"מ. אך קיימת ס־בירות גבוהה כי הנשק הכימי, שהיה בשימוש בהתקפות האח־רונות, הוא מתוצרת „ביתית". עיראק הקימה מפעל לנשק כי־מי בסיוע חברות זרות, במיוחד ממערב גרמניה, תחת המסווה של מפעל לייצור מדבירים חקל־איים.

סוריה קיבלה נשק כימי ל־ראשונה ממצרים בשנות ה־70 ולאחר מכן החלה בייצור נשק כימי בעצמה. הסורים נמצאים בשלב מתקדם בפיתוח ראשי חץ כימיים למילוי, בניאות, בגז ע־צבים, עבור טילים קרקע־קרקע שלהם. מקורות ישראלים בארה"ב סוברים כי סוריה מייצרת גז ע־צבים בעזרת ידע שנרכש במערב אירופה.

סוריה מציעה נשק כימי לאיראן

לאחרונה נתפרסמו ידיעות ל־פיהן סוריה הציעה לספק לאי־ראן נשק כימי, למרות שעד ה־יום לא נראה שהאיראנים ניצ־לו הצעה זו. איראן, אשר נפג־עה קשות במתקפות כימיות, טע־נה תכופות כי תגיב בצורה דו־מה וכי לאיראן יש נשק כימי בו תשתמש בעת התקפה.

קיימת אפשרות שלוב, אשר לא הצליחה להשיג נשק כימי במזרח ומערב אירופה, הינה בעלת אמצעים כימיים קטלניים ל„שימוש נסיוני" בלבד.

ארה"ב מחדשת ייצור הנשק הכימי

הצטיידותן של מדינות ערב בנשק כימי והפעלתו במלחמת עיראק־איראן עוררה עניין וגם דאגה בעולם המערבי. כתוצאה מזה גברה דעתם של אלה הטו־ענים כי במלחמה הבאה — מ־לחמת עולם השלישית תהיה „מ־לחמה כימית".

לפי דיווחים בוואשינגטון, א־רצות הברית עומדת לחדש את הייצור נשק כימי.

ביולי 1986 הודיע הנשיא רי־גאן במכתב לקונגרס, כי על ארה"ב לקיים בטוח ובר־קיימא של נשק כימי עד אשר יגיעו להסכם על איסור מוחלט של לוחמה כימית.

לדעת מקורות מדיניים החל־טת הנשיא רייגן מכוונת בעיקר להפעיל לחץ על ברית המועצות ולהביא להשגת אמנה יעילה לאי־סור השימוש בנשק כימי.

מסעי הנשיא

בקצה העט
מאת צב

מסעי הנשיא בעבר הקרוב לאוקיאניה הרחוקה והאקזוטית ובעתיד הקרוב — לגרמניה המערבית עוררו פולמוס בציבור.

המסע שהיה — מסע נתון ויקר — מדברים על 300,000 דולאר אך לא פורסמו מספרים מוסמכים (ואולי דווקא זה מוכיח שההשערה הנפוצה היא ריאלית). ההסברים הרשמיים מטעם משרד החוץ, בעיקר, על חשיבות המסע באיזור שחלקו הגדול היה ארץ לא נודעת אינו משכנע. אפילו הביקור באוסטרליה, בעלת אוכלוסיה ידידותית לישראל; מדינה שרבים מבניה עשו ב„הזדמנויות" שונות בישראל ובאיזור שלנו — שהיה צריך להעמיק את הידידות לישראל, לא השיג את מטרתו הנכספת. הוא הדין בניו־זילנד. שלא לדבר על פיג'י, טונגה וסרי־לנקה. האחרונה זכורה לנו מראש ממשלתה, בעבר הגב' בנדרנייקה, שהיתה אחת מעמודי התווך של ארגון הבלתי מזדהים, ארגון שרוחש עוינות לישראל. בכל מקום הדגישו המארחים, את אהדתם ל... מאבק ה־פלשתינאי על זכויותיהם. במקומות שלכאורה קיבלו את הנשיא בביטויי ידידות בהפגנה הקערה על פיה כאשר שונאי ישראל במדינות המוסלמיות ניצלו את תזמון הביקור, להעמיק תעמולתם נגד ישראל. את לקח ההישגים של אנשי המקום מהונג־קונג ובסינ־גפור, מדינות שמציגים אותן כמופת להישגים כלכליים וקידום טכנולוגי — יכולנו ללמוד לאו דווקא באמצעות ביקור זה.

לפי הדיווחים זה מסע היה נתון ויש ניתן לומר עכשיו — גם מסוכן. מזל שהביקור בפיליפי־נים בוטל ונמנע סיכון נוסף לנשיא ולפמלייה שלו. ה־הישג היחידי, ל־דעתי, היה לטייסי חיל האוויר שהצ־ליחו לבצע בדייקנות ובהצלחה את ההוראות וה־הנחיות, באיזור בלתי מוכר. לא בכדי נשמנו ל־רווחה כאשר המטוס נושא הפמליה המצומצמת נחת בשדה התעופה בלוד.

הפולמוס מסביב למסע המתוכנן לגרמניה נושא אלמנטים מורכבים אחרים: האם חשבוננו עם האומה הגרמנית, מתיר כבר ביקור ממלכתי ועקרוני, כמו ביקור הנשיא.

בפולמוס נזכרו טיעונים המזכירים את תחילת שנות החמישים, עת סער הוויכוח הציבורי מסביב להסכם השילומים עם גרמניה המערבית ואחר כך מסביב לקשירת היחסים הדיפלומטיים עמה בשנת 1965. השנים שעברו מאז הוכיחו כי צדקו המחייבים.

בלי לשכוח ולהשכיח את השואה, מה נרצחו על ידי הגרמנים ועוזריהם ששה מליון יהודים גברים, נשים וטף, את אשמת העם הגרמני אמור להטיח הנשיא בפני האומה הגרמנית גם בביקורו זה. אבל, רוב הציבור בעם ובמדינה, באו למסקנה הנכונה, כי דווקא שיקום העם היהודי וקידום מדי־נת ישראל, ראשית צמיחת גאולתנו, אינם מניחים להם לוותר על נכונותם של הגרמנים לסייע לנו ב־כך. עובדה שהיחסים בין ישראל לבין גרמניה המער־בית עמוקים יותר מאלה שבינינו לבין מדינות אי־רופה אחרות.

אם מישהו בישראל סבור שטרם הגענו — או ש־אסור לנו להגיע — לרמת ידידות של ביקור נשיאנו בגרמניה, הרי איחרו את המועד, לאחר שנשיא ה־גרמנים כבר ביקר בישראל ועקרונית אין הבדל בדבר, איזה נשיא מבקר באיזו ארץ.

מאז תקופת השואה עברו למעלה מארבעים שנה. בתקופה זו הוכח כי למעט חוגים בעלי השפעה מועטה — העם הגרמני ושתי המפלגות הגדולות העיקריות רוחשות לנו אהדה (ומדובר לא במס שפתיים בלבד); קם דור חדש המסרב לשאת את הכתם של אשמת השואה. כל ביטוי של קרירות ב־יחסים עם מדינתם ועמם, יש בו משום עלבון ש־בהכרח שיעורר טינה ורוגז.

יפה אמרו מחייבי הביקור שאין למצוא בימי יותר טוב להשתקמותו של העם היהודי מהופעתו של הנציג האוטנטי ביותר של עם זה, הלא הוא נציג המדינה שקמה על הריסות האסון שאין לו אח ודגם, בפני העם הגרמני.

ה„מצילים" של יהודי בריה"מ לא למדו לקח

מעניין שכל אימת שבעתונות חולפת ידיעה כי מתקיימים מגעים בין ישראל לברית המועצות על שיפור היחסים שבתוצאותיו הראשונה אמורים ה־שיג הקלות ליציאת יהודים מברית המועצות — מתעוררים הקיצונים הכת־ימרים להיות מנהיגים ודורשי שלומם של יהודי ברית המועצות ומצי־גים תביעות קיצוניות — שלרובן אין שחר — כדי שממשלת ישראל תעשה ותכריז הצהרות שיביאו למניעת תוצאות חיוביות מהמגע. ובכן, אין פלא שכדבר הזה אירע גם השבוע ושניים מהם מאשימים את הממשלה שאינה עושה דבר וכו'.

בין הדרישות שהם מציגים לממשלה — ר בפומביות רבה שגם בה יש כבר הרבה מהנזק, שישראל תגיב נגד תקנות ההגירה החדשות ב־בריה"מ ושתעניק אזרחות ישראל למסורבי עליה ותיוצא בזה.

אפשר לחשוב שמישהו בהממשלה שלנו, יש לו חלק בתקנון תקנות אלה; שההבטאה שבה בזכותן או שההביעה תקווה שיש בהן משום שיפור הליכי ההגירה. כל הפרשנים הרשמיים והבלתי רשמיים, כבר אמרו וחזרו ואמרו שלא רק שאין בהם משום שיפור במצב. אלא הללו אפילו מחמי־רות את המצב של מסורבי העלייה.

הדרישה חסרת הגיון ביותר היא הענקת אז־רחות ישראלית ליהודים מברית המועצות. רק לפני כמה ימים פורסמה בעתונות הישראלית, טענת משרד הפנים (כלוויד הממשלה) שלנו, בהצהיר תשובה לבג"ץ, וכה נאמר כי אזרח יש־ראלי המתגורר בגבולות הארץ, אינו יכול לחזור בשום מקרה על אזרחותו הישראלית ורק שר ה־פנים יכול לאשר או לדחות דרישה מעין זו. עוד נאמר כי תנאי מוקדם למתן הצהרת ויתור על אז־רחות ישראלית הוא שמבקש הוויתור אינגו גר בגבולות הארץ.

כלום הדרישה שמה שנהוג ומקובל בישראל — וזאת לפי אמנה בינלאומית — לא יהיה מקובל ונהוג בברית המועצות שנוסף לנהול הבינלאומי יש לה „חשבון" מיוחד עם מסורבי העליה וגם עם מדינת ישראל? כלום צריכה מדינת ישראל לעשות שטות גדולה כזו כמו „הענקת" אזרחות הענקה ללא שתהיה לה, תועלת של ממש ל־מסורבים. שנוסף לכך חלק גדול מהם, בהגיעם לוינה ובדורשים במעמד פליטים שזכותם להמשיך לארה"ב — יצהירו שמעולם לא ביקשו אזרחות ישראלית?

להעמיד דברים על מכונם

לפני כחצי שנה ציטטתי בטור זה מהעתון „יתד נאמן" שכתבו בפי הרב ליפשיץ כי הגאון הרב קמנצקי זצ"ל התבטא בשלילה ובדברים קשים על הקמת המדינה.

ר' ישעיהו ביק, יוצא ארה"ב ועתה תושב ירו־שלים, הגיב בטור זה, בכ"ח אייר תשמ"ו, שפקפק בנכונות ההתבטאות הזאת. הוא כתב בין השאר, בכתבו אלי: „תסכים גם אתה שאנשי „יתד נאמן", אינם כל כך נאמנים והירום ב־דבריהם כשזה נוגע לשלילת הקמת המדינה, שהם מה משתנים לחזק את גישתם, בשימוש בדברי גדולים".

ר' ישעיהו ביק לא הרפה מהנושא. כיהודי עק־שן טרח לברר את הדברים ולהעמידם על מכו־נם. בין השאר פנה לרב א' צ' שורין, שתנאי ידוע ומרצה בישיבה־אוניברסיטה. הרב שורין אף כתב מאמר הספד על הגאון זצ"ל. בתשובתו לר' ישע־יהו ביק, כתב לו, בין השאר, כי המנוח זצ"ל, יליד ליטא. ותלמיד ישיבת „סלבודקה המוסרית" היה בדרך כלל זהיר בלשונו.

ועוד מוסיף הרב שורין: „לפני זמן קצר ביקר בביתי בנו הרב בנימין קמנצקי, מנהל ישיבה. הבן סיפר לי כי אביו המנוח האמין שייסוד מדינת ישראל היה חסד משמים להצלת ישראל ולהציל ניצולי השואה. בטוח, אמר הבן, כי בזמן הצהרת האומות המאוחדות על חלוקת ארץ ישראל ו־הקמת מדינה יהודית — בוודאי ובוודאי שלא היה אומר דברים כאלה, שפורסמו ב„יתד נאמן".

הרב שורין הפנה את ר' ישעיהו ביק לאחיו, הרב ישראל שורין, שגר היום באפרת. הוא נשוי לבתו של המנוח (שניהם מכירים זה את זה עוד מארה"ב). הרב ישראל שורין, סיפר לו, שהוא בטוח שהדברים שפורסמו ב„יתד נאמן", הם שק־רים וכזבים. הגאון המנוח היה רב בפורטו־ריקו והיה מגיד שיעור בבית הפועל המזרחי שם ב־שנות 1932—45. הוא היה ביחד עם מנהיגי המזרחי וביחוד עם הרב מרדכי קירשבלום (והיה מזמן אותו בשבתות) וגם ש"ז שרגאי עמד אתו בקש־רי מכתבים. וגם הוא יכול לאשר מה היו דעותיו. הרב ישראל שורין, ציטט לר' ישעיהו ביק מ־דברי הרב (באידיש): „פון הימל האט מען זי געגעבן א מדינה איך האב מורא אז זיי וועלן זי פארשפילן" (בעברית: „משמים נתנו להם מדי־נה ואני חושש שיבזבזו אותה). כשהרב שורין ואשתו (בת המנוח) החליטו להתיישב באפרת באו לבקש מהמנוח ברכה. הוא בירך אותם ובין השאר אמר שכל השמה לעולם לא יהודר לערכית. הוא הבטיח לבוא לחנוכת הבית, אבל מחמת חליו לא הספיק לעשות כן.

במכתב הנזכר לעיל כותב הרב א' צ' שורין: איני יודע מי זה הרב ליפשיץ, שפרסם מה ש־פרסם ב„יתד נאמן". הגאון קמנצקי היה אדם נחמד, נעים המידות והמוסר ואין לתלות בו בוקי סריקי.

אגב, הרב א' שורין פירסם גם ב„מאור ערטס" את מה שפורסם בנושא בטור זה.

„החילוני האחרון" עולה על כולן

לפני כשבוע ימים הזדמן לי לראות בכמה עתונים (החושבים עצמם) מתקדמים, ידיעה על מחזה בשם „החילוני האחרון" שנכתב בידי מחזאי „חובש כיפה ושומר מצוות" שהוא גם הבמאי. באחד העתונים אפילו נתפרסם קטע מהמחזה הזה. הייתי סקרן לקרוא משהו על המחזה ואולי גם לכתוב עליו בטור הזה. אולם כאשר עשיתי כן — נוכחתי שמדובר ביצירה הכוללת זבל, ניבול פה ולכלוך שאין כדוגמתו שאפילו אתקשה לברור היטב כדי להביא איזה שורות מתוכו כדי להוכיח זאת. אף תמהתי כיצד תיאטרון יהודי־ישראלי, יהיה זה אפילו הקאמרי שכבר התמחה בהצגות כגון „מלכת האמבטיה" — מעלה על הדעת שאפשר להעלות מחזה מלוכלך כזה.

נושא מחזהו של „שומר המצוות" הוא חזון „אפו־קליפטי" שישראל תהפוך למדינת הלכה ומדינה בי־סורה תומייניסטית. הכל תמצאו במחזה: הגפשת ערכים דתיים ולאומיים כולל זלזול הלאום ויום הזכרון ונסזית שקשה להעלותן על הדעת. ב„החי־לוני האחרון" — כותב אחד העבריינים — מוצגים בני־ישראל החרדים של מדינת ההלכה האוטופית, כאוסף של חסרי תולעים מושחתים, תאבי בצע ואנשי זדון. ולא רק החרדים האוטנטיים מוצגים באור שלילי ביותר אלא גם החרדים ש„התחרדו" בלחץ הנסיבות מוכנים לכל מעשה נבלה. — כדי להמשיך ולחיות במדינת האינקוויזיציה. ילדים מו־צגים כמפלצות קטנות המוכנות להלשין על הו־ריהם למשטרה הדתית של החרדים.

באחד הפרקים של המחזה שנתפרסם בשבועון אחר מתואר הקונגרס בו הוכרז על הקמת מדינת יש־ראל כך: „מחזאי אוסטרי בינוני מעלה הצגה כ־עלית של באזל בהשתתפות כמה עשרות מוקיונים לבושי פראקים משומשים וצילינדרים מושאלים, טראגיקומדיה מופרכת עם סוף עצוב — הקמת מדינת היהודים".

על הקמת המדינה: „עסקן מוגלים גנן ומקריח מכריז על הגשמת החזון הווינאי ומכים את אכנבת היולים המודרני — מדינת ישראל. רובים מצ'כיה, בוסים מבריטניה, כסף אמריקאני, נפנצים מכאן".

ועוד פנינה (בהיפוש אחרי החילוני האחרון): „בנים כבר לא עשו את החילוני האחרון — — — החילוני האחרון — כמו מוח בהדרי שחת. אפשר לומר כמו פרה בריבה, נדיר כמו יהלום שחור. אפשר לומר כמו פיל לבן. כמו מפלצת אגדית — — — הוא בשהייה, הוא ימצא במהרה בינינו — — — וכשנתפוס אותו סוף סוף, מה נעשה לו? ברית מילה? ניתוח לב פתוח, השתלת כיפה? ובצפון? הערכים! נתנוק! נתגוס — ולעשות תבנית על גבס ואז לשלוח אכספלרים להצגה בכל בית כנסת למען ידעו וישמעו. אבל הטוב יותר מכל, להיזהר שלא יחזור בתשובה, המטויל! — — — הוא יהיה למשל ולשנינה. הוא יהיה הכופר במדינה וביום הכיפורים, אם ירצה או לא — הוא ישב לבדו במכונית ויאכל סטייק לבן עטוף בחמאה — — — הוא יחזיק על כתפיו לבדו את גורלו. הוא יהיה הדוגמה השלילית — החילוני האחרון! — — — וכדי שלא יפתח את הפה — נחתוך לו את הלשון, להנוק למטוס, לצפות רפורות רותחות — — — מיום הכיפורים הזה ועד יום הכיפורים הבא. עלינו לטובה — יש שעיר מצוין לעזאזל. אם לא ירד הגשם — בגללו. אם תאונה בכביש — זה בגללו, אם מפסידים בקרב — זה בגללו — אם בית מתמוטט — זה בגללו. אם רכבת מתנגשת — בגללו. אם פעולות טירור — זה בגללו, טהורים ואלוקים וכו' — בגללו — — — ועכשיו לבלוא אוה די".

מה שהבאתי בזה אפשר להגדיר הוא ה„מבחר" (תיתי מבכה) מהגפיות המבססות והתועבות שב־הגבה. לצנזורה על מחזות לא היתה ברירה אלא לפסול את המחזה בכל יפה. הקאמרי שמצא לנכון להעלות את המחזה על במתו — גילה לא פחות חוצפה וגסות רוח. ועוד ידו נטויה.

אני נדהם נוכח העובדה המזעזעת שעד כתיבת שורות אלה לא נמצא איש מהאקדמיה או מהמרי באי"כ שירהיב עוז בנפשו להוקיע את המחזה ה־מלוכלך והמשפיע הזה.

הסטליניסט הרסגור

פרופסור מיכאל הרסגור מוכר לקוראי הטור הזה, משום שכמה פעמים נזכר אותו פרופסור שלא נבה על התקפותיו הגסות, חסרות השחר, על היהדות הדתית ועורכי ההלכה. כר הרסגור מפרסם כל שבוע מאמרים ב„חותם" (המוסף של „על המשמר") על אף תגובות שליליות של קוראי העתון כי שבועון.

הפעם, כמו שאומרים, החליק על בננה: הוא תקף את מפ"ם על שאינה עושה דבר למניעת הירידה; על שאינה דורשת את סילוקה של מפלגת „העבודה" מן האינטרנציונאל הסוציאליסטי (בגלל תמיכה של האחרונה בהפסקת הטיסות בשבתות); ובמשפט אחד שכתב במאמרו האחרון (21/11/86): „למפ"ם לא היו הרבה רעיונות מקו־ריים מאז מות סטאלין".

מארק גפן, שכיהן בעבר כעורך ראשי של „על המשמר" ועתה נמנה על שבדרי הבכירים ובעלי טור קבוע בעתון, משיב לפרופסור במאמר תחת הכותרת „הירידה והמגנון הירוד" תחילה הוא מגיב בענין הירידה. „הגיון רב אין בהתפרצות הזעם זאת. אני מניח כי בשבתו באקדמיה לא היה בוכה את הסטודנט שהיה מגיש לו עבודה סמינריו־נית כזאת כלשהו. סביר שהיה מחזיר לו את העבודה עם הערה: „עליך להתרכז בנושא ולכתוב ענייני".

מה שהרגיז את בר גפן, הוא האזכור של סטאלין בהקשר למפ"ם והוא אומר לפרופסור: „לגבי ה־עיתו כלפי מפ"ם ברצוני להזכיר להרסגור. את האימרה העממית הפשוטה: בביתו של תלוי אין מזכירים את החבל, שהרי הרסגור היה במשך שנים סטאלניסט נאמן; חבר מק"י וחבר מערכת „קול העם" בשנות ה־50 ודבקותו בתורת סטאלין ומעשיו היתה בלתי מעורערת. צריך לא מעט חוצפה, כדי שדווקא הרסגור יגנה את מפ"ם באזכור סטאלין".

למען האמת, מפטיר בר גפן, סגנון ושבחות מסוג זה אינו לפי רוחו אך כהינבו של הרסגור. סגנון של פסילה טוטאלית לכל העברים אינה מותירה ברירה אלא לרדת לדרך זו של פולמוס.

מותר, סגנונו של הרסגור הגיע למידרותו של בר גפן, רק אחרי שפגע במפ"ם. עד אז הסגנון היה נאה לו.

אגב, גם בגליון האחרון של מפ"ם כותב הרסגור על ח"כ שאקי — אך לא כדאי להגיב.

יום עיון על שמיטה נערך בישיבת בנ"ע בכפר הרוא"ה

יום השמיטה, מסכה וקיבה שנה. לכבוד שמיטה זה העיון שמאה לתלמידי הפיתות והנבח' של ישיבת בני־עקיבא כי הוא של ישיבה בני־עקיבא בכפר הרוא"ה, בהתחלת שבוע זה.

את יום־העיון פתח ראש־הכולל הרב נחום נריה, שעמד על מצב של המצוה ויעודיה של יהודי השמיטה ש"ה חיונית, כשנה הבאה לאזן את הרי השמיטה: השמיטה ורבת, בכל כל ארץ־ישראל, כבהיי נון נשיא ורוחנית.

הרב יוסף צדוק, ר"י ואולפנא "פרץ" פרנס, הרצה על יהודה של בכפר רבו, בכלל וקדישת פירות ארץ־ישראל בפיס, והבהיר את היסודות שביעיות של קדושת הפירות על הרעיונים של המהרי"ל ומרן הר' מרדכי אליהו.

הרב אלחנן בן־נון רבה של קריית שלה מחבר רעבת־השמיטה של שנה הרבנות הראשית, הרחיב הבו' הר בתמצאתו את העודות ביחס לי מכירת הקרקעות לנכרי, והסביר את

סיבני המצוות ביום שבטבור בי קיבוץ שבעבודת ע"י יהודים, לכרות מגורת, איסור ספיחים.

צוות הברצים השיב אחר כך ל־שאלות בני־הישיבה בנושאי השמיטה וקיבה, הציג את דרך מגילת של אוצר־בית־דין, ואת ההנחיות של הרבנות הראשית.

בסיום יום העיון התקיים רב־שיח בין המשתתפים על הדרכים הרבניות דבר השביעה לרבים.

ברב־שיח השתתפו הרב אליעזר שמחה וייס, רבו של כפר הרואה, ר' יהודה שפיגל מראשוני הכפר, הרב דוד בר־רוזי מגדור השני בכפר, שפרטו את דרכי ישום השביעית במגזר החקלאי. הבורה אסתר ישראלי הבהירה את דברי והוראה במסגרת בית הספר האזורי בכפר, להוהדת הודעת השמיטה גם לגילים הצעירים.

דברי נעילה נאמרו על ידי הרב משה צבי בריה שענה לשאלות התלמידים. הוא עבד בדבריו על הקשיים בהוהדת קיום המצוות התלויות־בארץ לתודעת הציבור הרחב. עם זאת, הדגיש את העוררות לטיבה שמורגש עם הקמת היישובים החדשים על ידי בוגרי ישיבות בני עקיבא ובוגרי ישיבות ההסדר. הללו קידמו רבות את הבירור ההלכתי והרחיבו את שטחי הביצוע המעשי, ובתוך זה גם על ידי פתרונות הלכ־טכניים המביצים מלעבור על ה"לאויי" של שנת השמיטה ומסייעים לקיום המצוה כהלכה.

★ בית המשפט העליון סמך את־מול את ידיו על ההחלטה לשחרר בערובה את הנאשמים ברצח הצעיר בגל אלנזור מבתיים, ובכך נידחה ערעור המדינה על החלטת בית משפט מחוזי בעניין זה.

★ צפון אפריקה נמס — פורסם הנצה רכוש ע"י בעלי השלימה. פריצה יפורסמו ביום א'.

נפטר ר' צבי בהרב

מאת בני משפחה וידידים ליוו אתמול בבית העלמין בנחלת יצחק את ר' צבי בהרב למנוחת עולמים.

המנוח נפטר אתמול לפנות בוקר בגיל 80 לאחר מחלה קשה ומ־בושכת.

ר' צבי בהרב שהיה ידוע כתלמיד חכם, איש מעש ורב פעלים נולד במאנק שבפולין. היה אחד מבחירי תלמידיו של הרב מאיר שפירא מ־לובלין. לאחר מלחמת העולם הש־ניה היה ממנהלי מחנות העליה שב־קוקנע שבגרמניה.

בשנת 1947 עלה לארץ ומיד עם קום המדינה עבד בסוכנות היהו־דית. תפקידו האחרון היה מנהל אגף הביקורות בחברת "עמידר".

ר' צבי בהרב הקים את ישיבת בצרון לפני כ־30 שנה והעמיד מאות תלמידים. הכנות שימש בין היתר כחבר הועד הפועל של הפועל המ־זרחי, חבר המועצה הדתית בת"א והבר מועצת המנהלים של "בשר הבי".

ספדו למנוח הרב זבולון שדמי הרב משה רוזאל וציינו את לכד־נותו המופלגת ואת פועלו את יושרו ופוב לבו.

הניח אשה שני בנים, שבעה נכ־דים ומאות ידידים.

מחלוקת בענין השיפוצים בקבר ר' שמעון בר יוחאי

בין משרד הדתות לבין ה"הקדש הספרדי" שהוא בעל הנכס

עבודות שיפוצים הנעשות עתה בקבר רבי שמעון בר יוחאי על ידי המחלקה למקומות קדושים במשרד הדתות, משמשות נושא למחלוקת בין המשרד לבין ה־הקדש הספרדי, שהוא בעל הנכס.

ההקדש הספרדי, או כפי שהוא ר־שום בפיסכמי הטאבו "ואקף יהוד אל ערבי", טוען כי העבודות נעשות ללא אישור — לא מצד ההקדש ולא מצד המועצה האיזורית מרום הגליל. שהקבר נמצא בתחום שיפוטה. יתר על כן, ההקדש טוען כי בתכניות ה־עבודה שהוצגו לציונו ההום נציג משרד הדתות י. היליקוביץ כבעל הנכס.

אנשי ההקדש מסרו כי לפי ב־קשתם הוצא צו להפסקת העבודה, אך הצו לא כובד. אנשי ההקדש ההירו במיבורק את מנהל מע"צ בצפון, בנו דוד, כי יבקשו צו ה־ריסה אם לא תיפסקנה העבודות ב־יחד.

בתגובה אישר דובר משרד הד־תות, אורי כינבר, כי אכן העבודות בבוצעות ללא היתר. אך הוא הד־גיש: "לאחר שבדקנו את הענין הגענו כי הנכס רשום על שם ה־הקדש הספרדי, ומשרד הדתות אף משלם להקדש דמי שכירות. המקום מוגדר כקודש ובהוקף זה אהראית עליו המחלקה למקומות קדושים, ה־מתחזקת אותו ומתקציבה במשך כל השנה.

כתב עתי"ם בצפון, שלמה חוד, מוסר כי הצבודות בקבר הן בהי־קף של 90 אלף ש"ח והן כוללות החלפת גג אסבסט בבטון ובניית קי־רות תומכים ומדרגות, כדי להגדיל את שטח ההילולה בל"ג בעומר ד־לאפשר תצפית טובה יותר להמונים המבקשים לצפות בטקס המסורתי. את העבודה כבצעת חברת מע"צ ב־מהירות רבה כדי לסיימה בטרם יתר־חדשו הגשמים.

מטוס חזר בגלל התקף־לב של נוסע

במטוס "אל על" שהביא אתמול מבמל התעופה בן גוריון הוזר ל־נמל לאחר שאחד הנוסעים לקה בהתקף לב.

האיש מיכה דניאלי, בן 41, קיבל עזרה ראשונה במטוס והטייס דיווח מיד לשלטונות שדה התעופה. הלה הוביל ביירת טיפול נמרץ של מדיא־ורופאים קרדיולוגים. דניאלי קיבל טיפול ראשוני ליד הדש המטוס ומי־יד לאחר מכן היעבר במצב יציב ובהכרה לביה"ח שיבא בתל השו־מר.

מיד אחרי כן חזר המטוס והמריא בדרכו לבריסל.

משפחות מדרום אפריקה יגיעו השבוע לישראל

מאת סופרנו בתל אביב

70 משפחות יהודיות מדרום אפריקה יגיעו בתחילת השבוע ל־ישראל, כדי לבחון אפשרויות ק־ליטה בארץ, מבחינת הדיור, ה־תעסוקה ועוד.

מחלקת העליה והקליטה בהסת־דרות הציונית העולמית והפדרציה הציונית בדרום אפריקה, מארגנת להם סיור בחירך. ראש המחלקה ל־עליה, חיים אהרון, אמר לעתונאים, כי הדבר נעשה כדי למנוע הגירה של הקהילה היהודית המקומית, ל־ארצות אחרות.

סופר "הצופה" מוסיף כי מאות סטודנטים יהודיים מדרום אפריקה "התחפים בימים אלה בסמינר מ־יוחד שאורגן עבורם על ידי מוס־דות ההנהלה הציונית, להכרת ישר־אל.

בתי מרקחת

ירושלים:
הר הזיתים הר הזיתים טל. 287480
תל אביב:
שדה דב האונגר 3 תכנית ל' טל. 428510
רימינה זיבן 16 נחלת יצחק טל. 257678
פתח תקוה:
קופ"ח הכללית חיים צחור טל. 905271
חולון:
אסותא רחי פרומפלדור 4 טל. 5058197
נתניה:
קרניאל מרכז מסחרי קרית נורד־או טל. 51774
חיפה:
נורדאו נורדאו 31 טל. 664039
הדסה כצנלסון 151 טל. 722271

שבת

ירושלים:
קופ"ח של ההסתדרות מרפאת רב־מכה רחי הבי"ג 28 טל. 523191
מוצ"ש: צרפתי גילה מול הפארק טל. 756943
תל אביב:
זיוה אב"ל 52 שכי התקוה טל. 378403
שדה דב האונגר 3, תכנית לי טל. 428510
מוצ"ש: זיוה אב"ל 52 שכי התק־וה טל. 378403
מוצ"ש: שדה דב האונגר 3 תכ־נית לי טל. 428510
פתח תקוה:
קופ"ח הכללית חיים צחור טל. 905271
חולון:
ד"ר חורי סוקולוב 70 טל. 842433
נתניה:
הכגן שד' ויצמן 13 טל. 22985
חיפה:
מזור המגינים 97 טל. 524113
באב ר"ג:
חן דיבוטינסקי 99 טל. 7514434

ספריה ציבורית בירושלים
מחפשת
ספרן ראשי
מועמדים בעלי רקע תורני ונסיון בניהול ספריה, יפנו לת.ד. 7432, ירושלים.

מגמה מעורבת במניות

מאת מרדכי זפס

שבוע המסחר במניות הסתיים אתמול במגמה מעורבת עם נטיה לירידות שערים. המחזור היה מ־צומצם יחסית.

אתמול בבורסה

שבוע. זה לא היה פנין למשקיעים והיתה בו מחיקה של מס־פר אחוזים, זאת הרף מבצעי ההפ־צה הצערכים במרבית קרנות הנא־מנות.

הסוחרים מפריכים כי גם בש־בוע הבא לא צפוי מיפנה מהותי בשוק.

הודעות הבורסה

★ קימבי — החברה תחלק מניות הטבה בשיעור 800 אחוז. "אקס" ב־25/12 וההקצאה ב־28/12.

★ כבלי ציון — רווח מתואם של 277 אלף ש"ח באפריל — ספטמבר לעומת 540 אלף ש"ח אשתקד.

שערי המניות

המניה		השער	השינוי בנק	ב־%
ספנות	0.1	1156	— 24	— 2.0
בינלאומי		3480*		
פי.בי.		4450	— 35	— 0.8
אי.די.בי.		81550	+550	+ 0.7
אגוד		60900*		
דסקונט א'		101100	+700	+ 0.7
מזרחי ע"ש		33640	+290	+ 0.9
פועלים ע"ש		55420	+220	+ 0.4
כללי		141700	+1500	+ 1.1
בל"ל		35201	+191	+ 0.5
משכן	1.0	46800*		
אדנים		20000	—700	— 3.4
לאומי משכ'		7000	—100	— 1.4
פתח"ש		2250	— 40	— 1.7
טפחות ר"ג		16500*		
מירב		6270*		
שלטון		479	— 15	— 3.0
לאומי לתעש'		8496*		
הסנה		320*		
הפניקס	0.1	735*		
סקוריטס		828*		
ציון	5.0	2335	+100	+ 4.5
שופרסל א'		7260	— 90	— 1.2
דלק		3335	— 64	— 1.9
אורן		830	+ 8	+ 1.0
אוזרים		824	— 16	— 1.9
אפריקה	1.0	31700	—200	— 0.5
נכסים		3210	— 60	— 1.8
גב"ים	0.5	3155*		
הכשרה		60500	—360	— 0.6
ישפרו		3401	— 39	— 1.1
כלל נדל"ן		449*		
מנרב		1415*		
נאות אביב		7400	—250	— 3.3
רסקו ר"ג		6250	—250	— 3.8
פולגת	0.4	2570	— 80	— 3.0
פרי־צין		8500*		
אידן	10.0	7580	—220	— 2.8
כבלים		29800	—100	— 0.3
קופס' פח	1.0	2520	— 30	— 1.2
אלקו ע"ש		3660*		
אלקטרה	0.5	14100	+101	+ 0.7
כלל אלקטרו'		2080	— 15	— 0.7
אי.פי.		985	— 30	— 3.0
אגן		17000	—200	— 1.2
דשנים	0.5	1450	— 19	— 1.3
חיפה כימי'		410*		
טבע		8130	—100	— 1.2
ים המלח		4540	— 10	— 0.2
פטרוכימים		567	— 20	— 3.4
פריטאירים		14050	+250	+ 1.8
מרכזית		8170	—290	— 3.4
כ.ל תעשיות		1545*		
אי.די.בי. פ'		5060	— 50	— 1.0
הבי"ה	1.0	9810*		
אמפא		16200*		
פועלים השק'		6267	—320	— 4.8
דסקונט השק'		2930*		
מזרחי השק'		[illegible]	— 82	— 0.4
יצוא		[illegible]*		
ירדן		[illegible]	— 60	— 1.7
כלל ישר'	10.0	929	— 6	— 0.6
עוז	0.5	2200	+200	+10.0
מבה	0.5	6290	+ 40	+ 0.6
נפט	10	18500*		

* ללא שינוי

בתנועה

ההסתדרות הפועל המזרחי
"מועדון להבר"
ירושלים
תכנית שבועית

ה' כסלו — ט' כסלו 7—11/12/86

יום ראשון בשעה 10 לפנה"צ שיעור במסכת בבא מציעא — ה־רב ד. שטאלבין.

יום שני — בשעה 10 לפנה"צ שיעור במסכת סנהדרין — ד"ר אברהם ארזי.

יום רביעי — בשעות 12 — 11 לפנה"צ עו"ד אריה אביאור — ע"ן בעניני ביטוח לאומי, בתים משותפים ונזיקין.

יום חמישי — בשעה 10 לפנה"צ 1) אגדות חז"ל — ד"ר ש. ז. כהנא.
2) חוג לחסידות הרב ירושלמי שמחה.

פרשת השבוע

בהמשך שיבקין רח' המערכה 40 ת"א המרצה: הגב' מלכה אופיר.

במבין. הכותר הדתי קרית שלום המרצה: הרב שולמן.

בזרך הנצחון בשעה 11.15 לפני הצהרים ע"י הרבנית גולדשמידט.

יום שני

יתקיים אי"ה חוג התנ"ך בשעה 8 בערב בבצרון ע"י הרבנית גול־דשמיט.

יום שלישי

שעור התנ"ך עם הגב' עץ חיים יתקיים אי"ה הי כסלו תשמ"ז ה־8—12—11 בהר־הר שיב"ן רח' ה־בצרכה 40 ת"א.

"מעיני" — הנהגת האשה הדתית מר.ב.ה ארגון ביתהי יארץ

יום ראשון — בסניף הרצליה ד־תקיים מפגש ד"ח במועדון "אמר־ הר" רח' אחד העם 26 בשעה 7.30 על חודש הא"ון ב, מינהי הרצה החברה לידיה ז הר. ועל מבצעים־להיפשי נפש בארץ ירצה ד"ר י. ריש.

יום שני — סניף גבעתיים "ערב הברתי" על יד שולחנות ערוכים יערך בבית סוקולוב רח' קפלן 4 תל אביב בשעה 8.00 בערב. בהש־תתפות יו"ר הסניף הרבנית א. גליסברג. ברכות: ראש עיריית גב־עתיים יצחק ירדן. מקהלת פרחי י־רושלים, השחקנים צוזנה פלידל ת־ציג "ראיתי אנשים צוחקים".

תל אביב

בבית הכנסת הגדול בתל אביב, אלנבי 110

יעבור לפני התיבה חזן אורות. לפני קבלת השבת, השעור ברמב"ם מפי נשיא בית הכנסת מר אברהם הורוני שליט"א בהלכות מכירה י"א, אי ברנשא "כבוד ל־כהן ובכור לבהלה".
מנחה 3:55 שחרית 8.00.

עונג שבת — "אהל שם" השבת, פרשת תולדות ב־4 אח־רי הצהרים ירצה הרב ד"ר ש. ז. כהנא בנושא: חודש כסלו.
הסופר בר דוד רימון ירצה ב־סמירת הבריאות.
זמירות, ישמיע החזן מר משה צישרין. מנחה, הרב ש. זלמן הוכ־כי.

בבילו בשעה 10.30, ירצה הרב ד"ר ש. ז. כהנא בברכת יצחק לבניו.

לוח ירושלים

● דרוש עובד ארגוני לענייני החי־נוך הדתי לאזור המרכז. מועמד צעיר ובוגר תנועת־נוער דתית, בעל יוזמה ואחזור. בעל רכב, יפנה לת"ד 7297 ירושלים.

מזל טוב באסותא

אביטל ויואב בן — בן
מיכל ויעקב קסבי — בן
אתי ומשה סוני — בן
נעמי וגד איזיקוביץ — בת
לאה ושלנה אלמשאף — בן
דורית ואליה אלטשולר — בת
אסתר והיים אולק — בן
רבקה ומשה צ'מיב — בת
מירד ויוסי שנור — בן
לאורה ויעקב דלברבורג — בת
רחל ויחזקאל רוזר — בן
ציונה ושלמה צרוק — בת
אסתר ויצחק בינט — בן
רינה ומנחם בנדלי — בן
שונטל ואברהם מנפרד — בת
יעל ואורי הררי — בן
שושנה חבולון שרעבי — בת
מרתה וגדעון לוי — בן
יהודית ושמואל גליק — בת
אודליה ויוסף ידגר — בן
אסתר ויעקב כץ — בן
אירית ומיכאל איזנברגר — בן
מיטל רצבי שכטר — בן
שרה וכמס דופט — בן
יפה ומשה ברקוביץ — בן
עפרה השבל דמסר — בן
גיני ובצרי עבדי — בת
לימור ואבנר דגא — בן
סבינה ואורום לפובצקי — בת
זהבה ומיקי אלדסבורג — בת
פרי ויהודה סנדרוביץ — בת
צפורה ואריה סודני — בת
יפה ואלון גרוס — בת
איריס וישראל כהן — בת
דבורה ודוד שני (גרוס) — בת
גבריאלה ואבשלום בורדלק — בת
הדסה ואהרון דימן — בן
אסתר ודוד רזון — בן
שולמית ובנימין מזרחי — בת
בת'אן ודויה קיאנמהר — בן
עירית ויצחק גובי — בת
לאה ומיכאל שרינגאן — בן
לבנה ויוסף פולד — בת
ורדה ואליעזר שטיינמץ — בן
נחמה וניסן סגה — בת
מרים ודני גרשוני — בן
דורית ודוד קאהו — בת
אורנית ודני בריקמן — בן
רות וניסים פגרו — בת
עדה ובנימין אנגל — בת
בלה ויוסף ברבר — בן
דינה ודוד מתוק — בן
מיכל ואיתן קימל — בן
אינגריד והרמן פולקר — בת

גם לך מגיע אסותא
240185

נוגן דוד

טלפון חירום 101: ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קרית־שמונה, צפת, ראשון לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל' 523133, בית־שמש — 811288, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני־ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קרית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בתים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, 979333, עכו — 912333, קרית־טבעון — 931401, קרית־ביאליק — 721817, חדרה — 063-22333, הרצליה — 541333, כפר־סבא — 33222, טבריה — 067-90111, קרית־שמונה — 067-44334, בית־שאן — 065-8722, עפולה — 065-93333/4, חצור הגלילית — 067-36333, קצרין — 067-61333, נצרת עלית — 065-73333, מגדל־העמק — 065-4006, רחובות — 054-451333, אשדוד — 055-51332/3, אשקלון — 051-23323, לוד — 054-229133, רמלה — 054-221022, קרית־גת — 051-881333, קרית־מלאכי — 055-8233, ראשון־לציון — 942333, שדרות — 051-97074, באר־שבע — 057-78333, אופקים — 923022, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה־רמון — 88333, אילת — 059-72333, צפת — 067-30333.

שערים יציגים

ש"ל:		1.4939
דולר ארה"ב:		0.7504
ב"ג:		.7504
י"ש:		2.1236
פ"צ:		0.2990
ין יפני:	(100)	0.9133
פ"ה:		0.6638
פ"ש:		0.8999
כת"ש:		0.2157
כת"ג:		0.1982
כת"ד:		0.1989
דולר קנדי:		1.0733
דולר אוסטרלי:		0.9698
רנד:		0.[illegible]718
פ"ב:	(10)	0.3[illegible]08
שיל. אוס':	(10)	1.0688
לירה איטלקית:	(1000)	1.0819
לירה אירית		2.0391
פזטה ספרדית:	(100)	1.1082
יחידת מטבע אירופית:		1.5598
דינר ירדני:		4.2131
לירה לבנונית:	(10)	0.2231
לירה מצרית:		0.7937

בתי חולים

ירושלים: ביקור חולים (ילדים), שערי צדק (פנימית), הדסה עין כרם נשים, כירורגית, אורטופדית, עיניים א.א.ג.).
תל־אביב: רוקח (ילדים) איכילוב (פנימית, כירורגית).
נתניה: לניאדו.

שבת

ירושלים: שערי צדק (ילדים), הדסה הר הצופים (פנימית), ביקור חולים (נשים), הדסה עין כרם (כי־רורגית, אורטופדיה) עיניים, א.א.ג.).
תל־אביב: רוקח (ילדים) איכילוב (פנימית, כירורגית).
נתניה: לניאדו.

חיפה

בבית הכנסת לנוער בביה"ס "יבנה" — "נצח ישראל" התפילה בליל שבת לפי זמני הדלקת נרות, ובשבת בבוקר ב־18.15. לפני התפילה ב־7.30 שעור בתלמוד ע"י הרב ישעיהו גער. דבר של בית הכנסת. לפני הקריאה לי־זכר משניות לזכרם של תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל.

בית הכנסת הפועל המזרחי (רח' ההלוץ 59)

בשבת ב־7.00 בבוקר יתקיימו 2 שיעורים בתנ"ך ובגמרא מפי החב' מנחם הכר, בשעה 10.30 שעור בחוג רמב"ם מפי החב' יוסף קרייצר.

שערי חליפין במט"ח

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבע־חוץ ליום 4.12.86 עד למחרת בשעה 12:30 לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דול' ובהמר המטבעות עד שווי 500 דולר, יהיו כמפורט להלן:

*נוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחי'	שער קניה (שקים והעברות)	שער מכירה (שקים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	1.6738	1.4922	1.45	1.52
בריטניה	לישט	1	2.1119	2.1383	2.07	2.18
גרמניה	מרק	1	0.7435	0.7529	0.73	0.77
צרפת	פרנק	1	0.2277	0.2306	0.21	0.34
הולנד	גולדן	1	0.6603	0.6685	0.64	0.68
שוויץ	פרנק	1	0.8961	0.9074	0.88	0.92
שוודיה	כתר	1	0.2141	0.2168	0.30	0.32
נורווגיה	כתר	1	0.1967	0.1992	0.19	0.20
דנמרק	כתר	1	0.1974	0.1999	0.19	0.20
פינלנד	מרק	1	0.3017	0.3055	0.29	0.31
קנדה	דולר	1	1.0633	1.0766	1.03	1.10
אוסטרליה	דולר	1	0.9579	0.9699	0.90	1.00
דרא"פ	רנד	1	0.6632	0.6715		
אוסטריה	שילינג	10	1.0564	1.0697	1.08	1.09
איטליה	לירה	1000	1.0789	1.0924	1.01	1.11
יפן	ין	100	0.9066	0.9180	0.99	0.94

* רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 100 פנר
** רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 10,000 לירות
לגבי בנקנוטים בערכים גבוהים יותר יש לקבל את השער ייהאום לעסקה הש.

רדיו

קול המוסיקה

06.00 "שמע ישראל"; 06.02 "צ' לילי בוקר"; 07.07 "מה נשמע"; 07.09 "בהאזנה נינוחה"; 09.00 "קונצרט בוקר"; 11.57 "בגיטים שיר"; 12.00 "מן הטרסיהי"; 13.05 "בהאזנה נינוחה"; 15.00 "לקראת שבת".

מוצאי־שבת

19.00 "הקונצרט שלי"; 21.05 "אופרה"; 00.10 סיום — "התקווה".

רשת א'

06.00 שידורים לצולים; 07.30 "פעמי המזרח"; 08.05 "פעמי הבו־קר"; 09.30 "השיר לא תמו"; 10.30 "רדיו קלי"; 11.05 רגע של צבר רית; 11.10 השידור היומי לבתי הספר; 11.30 "השכלה ודעת ל־כלי"; 12.05 "האר עיניתנו"; 13.00 אנגלית; 13.30 צרפתית; 14.06 "ל־בת ולבן ולכל המתענייר"; 15.00 "קבלת שבת".

מוצאי־שבת

18.00 "רדיו דרמה"; 19.05 "אב־ הולוגה קטנה לשירה"; 19.30 שי־ דורים לעולים; 22.05 "מילים שי־ מנסות לגעת"; 23.05 "ניגונים".

רשת ב'

06.00 חדשות; 06.06 "שמע יש־ ראל, מה טובו אהליך יעקב" ר־ סיכום המשנה היומית; 06.12 התד־ עבלות בוקר; 06.22 לחקלאי; 06.30 סקירת באמצעי התקשורת של עתוני הבוקר; 06.40 "מה נשמע"; 06.53 "אור ירוק"; 06.57 רגע של עברית; 07.00 "הבוקרה זה"; 8.05 "כל צבעי הרכה"; 12.10 "סריקת עתונאי"; 13.00 "בחצי היום"; 14.06 "הזמנות והנחית בסלית"; 15.05 הודעה על זמני כניסת הי שבת; 15.06 "הזמנות הנחות בס־ לות" (המשך).

מוצאי־שבת

18.06 "כפיק וד"; 18.30 במוצ־ הספורים; 19.05 "הקול קלינעי"; 20.05 יובן השבוע; 21.05 "הבבי דילי"; 21.08 "פרח בגני"; 22.05 פרקי היום בתנ"ך; 22.10 "מילה בלילה"; 23.05 "ציונות 86"; 00.10 "לילה טוב" — עם אלכס סלמור.

גלי צה"ל

05.45 פרקי אבות; 05.55 באופן אישי; 06.05 צלילי בוקר; 06.30 "פוקחים עין"; 07.07 הוספת ב־קר; 08.05 בוקר טוב ישראל; 09.05 בילוי נעים; 11.05 קילה של אבא; 12.05 הזכירת לבנצב הבגחי הלועדי; 15.05 עוד לא שבת.

מוצאי־שבת

18.05 "מישלתי"; 19.05 כבצוד הי פזמונים הלועזיים; 20.05 "יהיה כן הערד"; 21.05 "בטירת מסירה"; 22.05 "קול הג'יאז הזהי"; 00.05 צי־ פורי לילה בארה; 02.00 מבזק ח־ דשות; 02.05 לא רוצים לישון; 05.00 מבזק ידיעות; 05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

טלוויזיה

טלוויזיה חינוכית

08.00 טלטקסט; 08.03 שעת סי־ פור; 08.15 קשת ועגן; 08.40 מבוך לספרות (יסודי); 09.00 בריכיקה ל־ו'; 09.20 לשון ותקשורת ג'— ה'; 10.05 חשבון ו'; 10.30 הגיל הרך; 11.00 כדור הסבב (יסודי); 11.15 חברה והרבות (יסודי); 11.45 אורחות הסה"ב; 12.15 חברה י־ תרבות; 12.45 בוטיקה — הצבה; 13.30 טלטקסט; 13.35 זהויה; 14.30 האוניברסיטה הפתוחה; 15.00 במבנוי בראשית; 15.30 ערב חדש.

טלוויזיה כללית

מוצאי־שבת

18.00 סדרת סרטי כדע — "סיבי נס" (צ); 18.30 "הבמצטה הגדו־ לה" (צ); 19.30 חדשות (צ); 20.00 "בי הבוס ז'"; 20.30 "מבל כשים"; 21.00 מבט לחדשות; 21.30 ספורט — משחק השבת; 22.30 "חשיפה כפולה" — כותון בלשי; 23.55 פסוק של מקום והשעות.

רווחיות היא ענין של מקצועיות

ההוכחה:

השקעה בקופות הגמל של בנק המזרחי.

בכסף לא משחקים.
כסף יש לנהל במקצועיות, כדי ליהנות מרווחים בטוחים.
הניהול המקצועי של קופות הגמל בבנק המזרחי, על ידי מומחי כלכלה, אנשי כספים מיומנים ונציגי ציבור מהשורה הראשונה, כבר העניק למשקיעים תשואות נאות מעל למקובל.

אם אינך מעונין לשחק בכספך, אלא להשקיע אותו לטווח ארוך בדרך סולידית המבטיחה הצמדה למדד ורווחים מירביים - הצטרף לאחת מקופות הגמל המקצועיות של בנק המזרחי המתאימה לך.
אם תזדרז - תוכל ליהנות מהטבות במס־הכנסה עוד בשנת המס הנוכחית המסתיימת ב־31 בדצמבר.

קופות הגמל של בנק המזרחי

משרד החינוך והתרבות
המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח
האגף לתרבות תורנית

"רננות"
המכון למוסיקה יהודית

היכל שלמה
איחוד בתי הכנסת ועד עדת הספרדים
המועצה הדתית ירושלים

הרשמה לבית הספר לחזנים

הננו שמחים להודיע על פתיחת ההרשמה לבית הספר המרכזי לחזנים בנוסחים השונים של עדות ישראל שיפתח ב"היכל שלמה" ירושלים.
יתקבלו מועמדים מתאימים מגיל 18 ומעלה לאחר בחינות וראיון אישי ע"י ועדה מקצועית.
תכנית הקורס כוללת את כל מקצועות ההכשרה: דינים, פיתוח קול, טעמי המקרא, פיוטים חגים וכו' וזאת ע"י צוות מורים המורכב מטובי החזנים המורים בארץ.
הקורס יתקיים פעמיים בשבוע בשעות אחה"צ ובערב.
לבוגרים יימסרו בדרישות הקורס תינתנה תעודה.

★ להרשמה יש לפנות ל"רננות" — המכון למוסיקה יהודית, היכל שלמה ירושלים, טל' 248761, חדר 108, בימים א'־ד' בין השעות 9—1 ובימים ב' ד' גם בין השעות 18.00—20.00 בערב.

פרטים נוספים יתנו במקום.

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE
DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ. העורך: משה אישון. מערכת ומנהלת תל־אביב, רח' המסגר 66 טל' 336056. ת"ד 2045. חשבון בנק הדואר 441144. סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148 טל': 02—234910. בערב טל': 02—639524. סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 04—663628 ★ דפוס העשור בע"מ ת"א

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והמבוגרות

על פי הוראת שר העבודה:

פקחי מס הכנסה עורכים ביקורת גם בשבתות

שעור העלמת המס — 9% לעומת 12% בשנה הקודמת

מאת מרדכי זפט

מחלקת ניהול ספרים באגף מס הכנסה מעסיקה כיום כ־200 פקחים על בסיס חוזים אישיים. פקחים אלה מוקדים בתל־עספק, ו־כ״כ גם בשעות לא שגרתיות, חלקם עורכים ביקורת גם בלילות שבת ובשבתות — כך אמר אתמול אברהם צרפתי המשנה לנציב מס הכנסה בפגישה עם כתבי המלכלה בתל־אביב. בתשובה לשאלה כתבני אמר צרפתי כי שר העבודה אישר להפעיל פקחים אלה גם בשבתות. בשבועות החודשים האחרונים נערכו כ־79,000 ביקורות, מהן כ־3000 בלילות שבת, שבת ומוצאי שבת.

הביקורות העלו, כ־6,600 העלמת הכנסות, כ־9 אחוז מאלה שנבדקו לעומת 12 אחוז מהנבדקים אשתקד שנתגלו כבעלים. צרפתי ש־אחוז התפיסות בהעלמות בסופי שבוע הוא 17 אחוז.

אברהם צרפתי הטעים כי הפקחים הותר באחרונה להקל בבקרים שהכנסה לא נרשמה אך יש לגביה תיעוד מסודר ובמקרים כאלה להסתפק באזהרה בלבד. הדובר ציין כי עברייני מס. שנתפסו של אי רישום תקבולים ב־1985 הוזמנו לפתיחות השומות על שלוש השנים הקודמות ולאחר דיונים עם הפקידים הסכמו על שומה הגבוהה ב־40 אחוז בממוצע מסך הדיווח שהוגשו עבור 1983, ושומה סופית הגבוהה ב־60 אחוז ממה שצוין בדוחות ב־1984.

בהתייחסו למחלקה החקירות אמר כי כיום בטיפול הדרגים השונים כ־410 תיקים. הוא הדגיש כי מס הכנסה לא ירפה מפעילותו בסקטור הרופאים והאחיות הכרוך אלה מכביפול האישי שנתנת מצד בתי המשפט לתביעות על העבירות כמ.

להפגין בלילות שבת ולנהל מערכת הסברה למען שמירת השבת

אלו הן חלק מהחלטות חברי מועצת הסניף בפתח־תקווה לאחר דיון בן 5 שעות

מאת משה לוי
סופר „הצופה" בפתח תקוה

מועצה סניף המפד״ל בפתח תקוה דנה אור ליום ה׳ במערכה על השבת״ בעיר.

יו״ר הסניף וראש האופוזיציה בעיריית פתח תקוה אברהם מימון סקר בהרחבה את ש־ב־ ה־מאבק מאז הבחירות לרשויות לפני 3 שנים ואמר כי החזית הדתית מאוחדת בענין המאבק על השבת.

חברי מועצת הסניף קראו לקבל החלטות ברורות באשר לאופי המאבק, „קיימת התמוטטות ביחס לשמירת השבת" אמרו הדוברים וציינו כי ההפגנות לא השיגו דבר. וכי יש להפגיע מול בתי הקהילות הדתיים. כן אמרו הדוברים כי המאבק על שמירת השבת בפתח תקוה קידש שם שמים ותרם לשמה של התנועה.

לאחר דיון בן 5 שעות קבלו חברי מועצת הסניף שורה של החלטות ובהן: להמשיך ולהפגין בלילות שבת. לנהל מערכת הסברה למען השבת וכן מערכת הסברה של היחסים בין דתיים ולא דתיים. כן הוחלט..ליזום דיון על השבת במועצת עיריית פתח תקוה. נבחרו 7 חברים שיעסקו בהסברה, הרבנית שרה משורר, פלטיאל איינסל, אבי בלושטיין ד״ר ישראל כ״ץ, יצחק ייתאר, חיים מביהו ירמי הופנברג.

מחר — „שבת הארגון" של „בני עקיבא" ברחבי הארץ

סניף חדש של התנועה נפתח ב„נוה אביבים"

— מאת סופרנו בתל־אביב —

סניף חדש של „בני עקיבא" — נפתח בשכונת נוה אביבים בצפון תל־אביב.

הסניף הנקרא — „סניף בני־ציון" נועד לשרת את הילדים הדתיים ושומרי המסורת המתגוררים בשכונות שבצפון לירקון בתל־אביב ובכלל זה — רמת אביב, תכנית ל׳, נוה אביבים, תל־ברוך, אפקה, שכון דן והסביבה כולה.

הסניף נועד לפי שעה בבנין בית הכנסת בנוה אביבים אך הורי הצניכים, שיזמו את הקמת הסניף, מבקשים לאתר מגרש מתאים ולבנות משכן לסניף.

השבת — פרשת „תולדות" היא „שבת הארגון" בכל סניפי בני עקיבא. שבת הארגון תצוין השנה בסימן והתעצמות שולה בתנועת בני עקיבא ברחבי הארץ.

בהמשך אירועי השבת, אמורים להצטרף לשורות בני־עקיבא עוד כ־5,000 חניכים צעירים — על כך נמסר לסופר „הצופה" בתל־אביב, מהנהלה הארצית של התנועה.

בכל הסניפים יקיימו השבת אירועים חברתיים והתוועדויות ובמוצאי השבת יערכו ברוב הישובים מצעדים עם לפידים בהם ישמעו דבר ההנהלה הארצית מפי המזכ״ל הנכנס, אמנון שפירא, ודברי הפרידה של המזכ״ל היוצא, יוחנן בן יעקב.

מפעל בגליל מייבא כאלף טון שזיפים מארה״ב

חקלאים לא העבירו יבולם למפעל בגלל מחירים נמוכים שהציעו להם

— מאת שלמה חרד, כתב „הצופה" בצפון —

מפעל לייבוש שזיפים במושב מירון שליד צפת מייבא השנה כאלף טון שזיפים מקליפורניה שבארה״ב, וכמעט לא ירכוש יבולים מהחקלאים בגליל, כפי שנהג כל השנים.

החקלאים במרום הגליל הסבירו, כי לא העבירו השנה את יבולם למפעלי התעשייה עקב המחירים הנמוכים שהציעו להם. והחליטו לשווק את תוצרתם בשוק החופשי.

כמנהל המפעל צבי שטרק אמר, כי החקלאים דרשו 500 דולר לטון, ואילו התעשייתים היו מוכנים לשלם 400 דולר בלבד. משרד החקלאות הסכים לסבסד של 30 דולר נוספים, אולם החקלאים דחו הצעה זו. שטרק הוסיף, כי מחירת השזיפים המעובדים השנה לשיווק דרך גשרי הירדן, כך שבכל מקרה השוק המקומי לא. הוא ציין, כי משרד החקלאות הסכים בסופו של דבר להוסיף מאה דולר לסבסוד הסופית, אולם כשהועלתה ההצעה כבר היה מאוחר, ורבית החקלאים כבר חתמו על הסכמי שיווק.

„אם משרד המסחר והתעשיה היה מאשר לנו העלאה של 15 אחוז במחירי השזיפים היה ניתן לשלם לחקלאים את המחיר שדרשו ולא היינו מייבאים שזיפים מחו״ל, אמר מנהל המפעל.

רחוב מרכזי במנהטן יקרא על שמו של דוד בן גוריון

— מאת סופרנו הכללי —

ניו־יורק תקרא לאחד הרחובות המרכזיים בעיר, במנהטן, על שמו של דוד בן־גוריון, במלאת 100 שנה להולדתו.

ראש עיריית ניו־יורק, א. קוך, אשר בימים אלה את המקום תוא יערך בקרוב.

ההחלטה במועצת העיר ניו־יורק נתקבלה בהתנגדות של מספר חברים ובין היתר הציע אחד החברים לקרוא לרחוב בשם משותף, בן גוריון — נאצר.

חבר אחר הציע לקרוא הרחוב על שמו של מנהיג אש״ף יאסר ערפאת.

נכדו של בן־גוריון, אלון בן גוריון (בנו של עמוס בן גוריון) המשמש כסגן מנכ״ל „הילטון תל־אביב (לימון ולמשקאות), מסר על כך אתמול עם שובו מארה״ב בשליחות המלון.

אלון הרצה של סגו בפני קבוצות קונות של אורחים יהודים ולא יהודים — הוא ציין את פוטנציאל התיירות הגדול של יהודי ארה״ב באומרו — 80 אחוז ממנה טרם בקרו בארץ בכלל.

המפייה הוא להביאם לישראל בפעם הראשונה, כ מי שבכר ביקר בארץ ומבקר בה פעמים נוספות.

בהקשר לכך הדגיש את נשואי התערובות בקרב יהודי ארה״ב. תוך זמן לא ארוך אלי כבר ברור הוא ידלדל הישוב היהודי בגולה, אמר, ומיליוני יהודים ילכו לאיבוד.

אלון בן־גוריון גילה גם כי ימים מספר לפני מותו, של דוד בן־גוריון הביע לפני בנו, עמוס, את דאגתו לקיום המדינה וביקש ממנו לעשות הכל כדי שהמדינה תמשיך להתקיים.

3 הקצינים שהודחו משרות בתי הסוהר ביטלו העתירה לבג״ץ

לאחר שהנציב החדש דוד מימון הבטיח להם להחזירם לתפקידיהם

שלושת קציני שרות בתי הסוהר שהודחו בשעתו מתפקידם על ידי הנציב היוצא רפי סויסה, חזרו בהם אתמול מעתירה נוספה לבג״צ שהוגשה ביום ה׳, נגד שר המשטרה הנציב שרות בתי הסוהר דוד מימון, לאחר שזה הבטיח להם לקיים בתוב לב את החלטת בג״צ.

בביקוש הבקשה לחזור מהעתירה שהוגשה לבג״צ נאמר, כי ביום ד׳ אחר הצהרים נפגשו השלושה — שמעון מלכה, חיים גליק והב שגיא — עם הנציב החדש דוד מימון והוא הבהיר להם באופן חד משמעי כי יש בדעתו לבצע בתום לב ובדרך המקובלת את צו בג״צ. המורה להשיבם לאלתר לתפקידיהם, וכן יש בדעתו לנהוג כך בעתיד.

„העותרים סבורים, כי לנבן הבערכת שבה הם משרתים ובתכרטיב לסה שנים רבות, ייטיב לעשות אם בנסיבות אלה יחזור בהם ב־...

מזכ״ל המפד״ל הרב יצחק לוי בטקס חילופי משמרות של סניף המפד״ל בב״ב:

החינוך הדתי למעמד הרבנות — בראש סולם העדיפויות של התנועה

ישראל גוטליב מי שהיה ראש עיריית בני־ברק — השתתף במסיבה

במסיבת הוקרה הניתנה נערכה בסניף התנועה בבני־ברק לכבודם של חברי מועצת הסניף היוצאים ולכבוד הנבחרים החדשים.

דברי ברכה הסבירו רב העיר, הרב שלמה קורח, השר יוסף שפירא. סגן ראש העיר אהרון קופליביץ וראש מחלקת החינוך בעירית ב״ב, רפאל מרובקה.

המברכים ציינו את מסירותו ונאמנותם לרעיון ולעשייה של ותיקי הסניף ופעילות במשך עשרות בשנים והביעו תקוה כי ימשיכו להיות מבסיסים ויטלו חלק בפעילות הסניף. כן הודגש שי לחברי מועצת הסניף היוצאים.

בשם הוותיקים הודה יחיאל רוזבין, היו״ר הקודם של מועצת הסניף.

את דבר התנועה הביא המזכיר הכללי, הרב יצחק לוי.

המזכ״ל פירט את הנושאים המרכזיים הניצבים כיום על סדר היום של התנועה ועמד על האתגרים והקשיים הארגוניים עמם מתמודדת התנועה בדרכה החדשה.

הרב לוי העמיד בראש סולם העדיפויות את נושאי החינוך הדתי ומעמד הרבנים והרבנות בישראל.

מאת שאול שיף
סופר „הצופה"

מי שהיה ראש עיריית בני־ברק ופעיל מרכזי של המפד״ל בעיר זו ובמישור הארצי, ישראל גוטליב, הוזמן לטקס „חילופי המשמרות" בסניף המפד״ל בבני־ברק, שנערך השבוע.

משלחת מיוחדת באה לביתו להזמינו לטקס, ובמהלכו העניקו לו שי, ספר „הכותל" בכריכה מוכספת ועליו הקדשה לציון פעילותו רבת השנים בסניף ובמוסדות המרכזיים של התנועה.

קדמו לישיבת המועצה שתי פגישות היכרות שקיים מזכ״ל התנועה, הרב יצחק לוי, עם הרב הראשי של בני ברק ועם רבני השכונות, יו״ר המועצה הדתית וחבריה וכן עם חברי מזכירות הסניף.

הרב לוי הדגיש, בפגישתו במועצה הדתית כי היא תולה במוסד הרבנות וברבנים תקוה גדולה לחידוש הקשר עם אוהדי התנועה ופעיליה וקרא להם להצטרף למפקד חברי־הרבנים של התנועה ולגלות יתר מעורבות בנעשה בה.

הרב שלמה קורח, רבה הראשי של בני ברק, הטעים כי הוא רואה כצנה חיובי בתנועה בעצם בחירתו של ראש ישיבה לתפקיד מזכ״ל, ותראיה היא שביקורו של המזכ״ל בעיר נפתח בפגישה עם רבני הישוב.

ר׳ שלמה זמרוני, יו״ר המועצה הדתית, עמד על הבעיות היחודיות למועצה הדתית בבני ברק ופנה אל המזכ״ל שינסה להפעיל את התנועה ואת בניה במוסדות השלטון כדי לתמוך בפעילות המועצה הדתית.

את ישיבת המועצה החגיגית פתח הה׳ משה וולברשטיין, יו״ר מועצת הסניף והנחה יוסף (שי) בייק חבר מועצת העיריה.

4 מתושבי הרצועה שהניחו מטען חבלה בנתיבות שוחררו בערבות

שופט שלום בבאר שבע שיחרר אתמול ממעצר ארבעה מתושבי רצועת עזה, החשודים בהנחת מטען חבלה בעיירה נתיבות. זאת לאחר שנציג המשטרה הודיע לשופט, שבשלב זה אין יותר צורך בהחזקתם במעצר, להמשך החקירה נגדם.

האחים תאמר ואיסמאיל סיאם, בני 19 ו־27 משכונת אסכולה בעזה, נעצרו לפני שבוע וחצי — (27.11.86) כחשודים בהנחת מטען חבלה בעיירה נתיבות. באותו בוקר גילה קבלן־טיח המבדד בין בניכל הגג של בנין מגורים בשכונת משה״ב א׳ בעיירה. חבלן המשטרה, שהוזעק למקום זיהה כי שקית מטען חבלה, מורכב מצינור מתכת מלא ראשי נפצים, ר מחובר לשעון משורר להפעלה. החבלן ניטרל את המטען ופרצן אותו. לאחר מכן, בלא שנפגע איש וללא כל נזק. בתוך שעות אחדות נחקרו עשרות פועלי השטחים שעבדו בנתיבות, ושני האחים סיאם נעצרו בצו של שופט, להמשך חקירת החשד של מעורבותם בניסיון הפיגוע.

יומיים לאחר מכן העירה במשטרת נתיבות פועלת עזה, המועסקת במפעל התשיטים, שבעלת הפסקה בעבודה שמנה שני פועלים מרפיח, ג׳דאללה אשרף (20) וגבאר סובחי (21), מתבגים הצתת המפעל. זאת בנקמה על כך, שיומיים קודם לכן התגלה ונוטרל מטען חבלה בעיירה, לפני שהתפוצץ. לדברי הפועלת אמרו השניים, שהמטען לא היה מתגלה, אילו הם היו מניחים אותו, אך כיוון שהתגלה לפני שעת הפיצוץ, הם החליטו להצית את המפעל.

עוד הוסיפה הפועלת, שבתום ההפסקה, כשחזרו הפועלים לעבודת העבודה שלהם, הטיל אחד החשודים סיגריה בוערת לתוך מיכל במפעל והדבר היה עלול לגרום לדליקה, אילולא רצה הפועלת למקום וכיבתה את הסיגריה.

במהלך הדיונים בבקשה להארכת מעצרם, טענו השניים שהפועלת מסוכסכת איתם ולכן היא מעלילה עליהם עלילת שווא.

בדואי בן 31 מכפר רהט חשוד ברצח התיירת לוסי איימוס

מאת כתב צה״ים דוד אפל

בית משפט השלום באשקלון הכיר אתמול את האיסור על פרסום שמו של הבדואי שנעצר כחשוד במקומות ברצח התיירת לוסי אן איימוס, בת 21, ביום העצמאות האחרון ליד קיבוץ דורות.

החשוד, מוחמד אל גרבאווי, בן 31 מכפר רהט, ישאר במעצר עוד ארבעה ימים, בהסכמת פרקליטתו עו״ד סווי שלו.

החשוד אל גירגאווי, נשוי לשתי נשים ואב ל־11 ילדים, נעצר כזכור לפני למעלה משבועיים.

על המעשה רצח מזעזע זה פורסמו בשעתו פרטים רבים, ובין היתר שהצעירה ההוהרה והבטיחה לידידיה לא לנסוע בטרמפים. היא עבדה כמתנדבת בקיבוץ דורות, שם התיידדה עם צעיר ישראלי מעומרי צה״ל. אחרי בן ירדה למושב עין־יהב בערבה כדי לעבוד בהתנדבות. אך המשיכה לקיים קשרים עם קיבוץ דורות יצאה לעשות את יום העצמאות בחברת חברה וידידותיה שם. המתנדבת נסעה בבראה בתחבורה ציבורית מעין יהב עד צומת דורות, משם מוליך כביש גישה למשק, מרחק של כ־3 ק״מ. ב־12 במאי נראתה בתחנת ההמתנה לכיוון המשק ע״י חבר קיבוץ דורות והיא אף נוספה לו לשלום. האיש נסע מהקיבוץ לדידיה וכשחזר כעבור רבע שעה בערך, ב־11.45 לפנה״צ, הצעירה כבר לא הותה שם.

גופתה נתגלתה ב־14 בחודש, במרחק כ־300 מטרים בלבד מסככת ההמתנה של „אגד" כעבר לגבעה. היא נמצאה חנוקה ולפי כל הסימנים נעשה בה מעשה אונס.

החשוד נעצר בעקבות מידע רב שנאסף ע״י הצוות וגם בעקבות מידע שנתקבל אחרי תשדיר־הטלוויזיה „שידור חוקר" לפני שבועות מספר.

החשוד, המועסק כקבלן לעבודות חקלאיות ועבודות בניין במרחב הדרום הנגב, נחקר לאחר שנהג משאית העיד שראה את המתנדבת עולה למכונית מדגם „סובארו" שהחשוד נהג לנסוע בה.

— סמנכ״ל הביטוח הלאומי דה בנצ עתר לבג״צ נגד ראש עיריית רמת גן אורי עמית, בטענה שראש העיריה הדיח אותו מחברותו במועצת העיר.

בעקבות זאת הוציא השופט ה׳ הרין בבג״צ אהרן ברק, צו על תנאי המורה לראש עיריית רמת גן להשיב על העתירה בתוך 30 יום.

4 נפצעו בהתנגשות חזיתית

ארבעה אנשים נפצעו, בינהם אחד קשה, מהתנגשות חזיתית בין שתי מכוניות פרטיות.

התאונה ארעה אתמול לפנה״צ בצומת פלוגות בדרום. מכונית פרטית נהוגה בידי גדה מקסקרביי, בת 31 מקרית גת, התנגשה חזיתית במכונית נהוגה בידי ניסים הגיז, בן 25 מבאר שבע. כתוצאה מהתאונה נפצע קשה נהג הפרטית, ואילו הנהגת ושתי נוסעות שהיו עימה נפצעו פצעים קלים. הנפגעים אושפזו בבית החולים „ברזילי" באשקלון.

„סויסאייר" תספק ארוחות מיוחדות לשומרי שמיטה

מאת סופרנו לענייני תחבורה

כשליש מכלל הנוסעים בטיסות חברת התעופה השווייצרית „סוויס־איר", כמו הישראלי דורשים אוכל כשר.

נתון זה, שאותו מסר מנהל המכירות של החברה בישראל דוד איזנטן, מתייחס לחברה זו בלבד. בעוד שלמעשה מספר מבקשי האוכל הכשר גדול בהרבה, בטיסות „אל על".

חברת „סויסאייר", מסרה אתמול לעיתונאים דתיים כי לפי דרישת הציבור הנוסעים הדתי תספק החברה השנה ארוחות לשומרי „שביעית" לאלה שאינם משתמשים בהיתר המכירה. על הפסקת אוכל זה יפקח הרב יואל סיסה, רב נמלי התעופה בארץ, שקבל אישור מיום מועדת השמיטה ו„אוצר בית הדין" ברחובות.

נחום לנגנטל — יו״ר מועצת בגבעת שמואל

נחום לנגנטל — נבחר ליו״ר מועצת סניף התנועה בגבעת שמואל.

בישיבת מועצת סניף המפד״ל בגבעת שמואל, נדונו דרכי ההתארגנות והפעילות המקומית וכן נקבעו הועדות שתפעלנה ליד המועצה. ליו״ר ועדת חינוך ונוער נבחר יוסי אונגר, ויו״ר ועדת התרבות — בני ברם, ויו״ר ועדת העמותות — דוד כלפה.

נחום לנגנטל, המשמש גם בתפקיד יו״ר הדור הצעיר במפד״ל, הודה לחברי המועצה הנבחרים על בחירתו והתווה קווים לחידוש הפעילות בסניף, בתקווה לשלובם של כוחות צעירים עם הפעילים הותיקים ביישוב.

שלום כהן — יו״ר מועצת הסניף בגדרה

מועצת הסניף בגדרה חידשה את אמונה ביו״ר הוותיק שלום כהן. כהן כיהן בתפקיד יו״ר ב־12 השנים האחרונות, במקביל, משמש כהן זו הקדנציה השלישית כיו״ר המועצה המקומית בגדרה.

כהן חזק את פעולות המועצה הדתית בגדרה. לאחרונה הקים שלושה בתי כנסת מפוארים, פתח כולל לבני הישיבות ושתי ישיבות לגימלאים. חברי הסניף מצפים שהוא יעשה כן גם בעתיד.

תבורות בריונים אלימה נעצרה בכפר ג׳ת

חבורת בריונים אלימה שהטילה את מוראה על תושבי הכפר גית במשולש, ממלו על יש העזו להתלונן על מעשיה או להעיד נגדה — נעצרה ע״י המשטרה בעקבות חקירה מקיפה ומאומצת.

כתב עתיים מוסר כי חבורת הבריונים, כולם בשנות ה־20 לחייהם, הפיתה 10 כלי רכב ותבעיה גרמו נזק גם למכוניות וציוד חקלאי, והתוסכה לפעילותם האלימה עסקו גם בסחר בסמים.

אחד הנפגעים, שהיה היחיד שהעז להתלונן נגדם, הוכה באכזריות ונפצע קשה.

מפקד משטרת מרחב השרון נצב משנה יוסי כהן מסר אתמול, כי חשיפת הכנופיה והתאמצותה בעקבות הקמת צוות מיוחד לחקירת הפרשה, לאחר שהופעלה רשת מידיעין מאומצת עלה בידי המשטרה לעצור 3 השודים.

יום לאחר מכן הוצאו 3 מכוניות גנובות בכפר. ההברר כי חבריהם של העצורים, בבני משפחתם, הניתו את כלי הרכב כדי להכביד את החשד מהעצורים.

עובדי חברות הדלק ינקטו בעיצומים החל מיום ב׳

במחאה על כוונת משרד האנרגיה להנהיג שינויים בסדרי שיווק הדלק

כ־1500 עובדים בחברות הדלק „פז" „דלק" „סונול" „פייזלי־קוהן" יתחילו את עבודתם ביום שני הקרוב בשעה 9 בבוקר במקום ב־4 או ב־5 לפנות בוקר והדבר עלול להשפיע על אספקת דלקים לתחנות הדלק.

על צעד זה החליט אתמול בינוס היים של ועדי העובדים במחאה על כוונתו של משרד האנרגיה להנהיג שינויים בסדרי שיווק הדלק. העלולים לדעת העובדים לפגוע בפרנסתם ואף לסכן את עבודתם. הועדים גם מחוים על כך ששר האנרגיה נמנע מלהיענות לבקשתם להיפגש על מנת לשמוע על תוכניותיו ולשטוח בפניו את טענותיהם.

מרדכי גרוברג — המזכיר הארצי של עובדי חברות הדלק והגז מסר כי אם בצעד המחאה הראשון לא יגרום לשינוי ביחסו של משרד האנרגיה, הם יחריפו את אמצעי המחאה והעיצומים עלולים להקיף כ־13,000 עובדים לרבות עובדי תחנות הדלק.

„דן" תתגבר האוטובוסים לעמנואל החל מיום א׳

לאחר שמאות תושבים הפגינו נגד הפסקת התחבורה בשעה 19.00

החל מיום ראשון הקרוב יתווספו אוטובוסים של חברת „דן" לקוי הנוסעים לישוב עמנואל בשומרון וממנו. זאת לאחר שמראשית החודש צמצמה חברת „דן" את שירות האוטובוסים לישוב בגלל אי ריווחיות.

לאחר שנפגשו ראשי הישוב עם שר התחבורה חיים קורפו ולאחר שמאות מתושבי הישוב הפגינו נגד הפסקת התחבורה כבר בשעה 19.00, החליט שר התחבורה להיענות לבקשת התושבים. החל מיום א׳ הקרוב אפשר יהיה איפא לצאת מבני ברק לעמנואל גם בשעה 22.00 והישוב עמנואל לבני ברק אפשר יהיה לצאת באוטובוס האחרון בשעה 20.45 במקום בשעה 19.15.

יששכר פרנקנטהל מהמועצה המקומית עמנואל מסר לכתבת עתים כי בשבוע הבא ייפגשו תושבי הישוב עם הנהלה על מתוח דן ברשרדי חברת „דן" וידונו עמו על אפשרויות להוסיף עוד אוטובוסים לישוב.

בישוב עמנואל מתגוררות 450 משפחות המונות כ־3000 נפש, ובחודשים הקרובים יתווספו עוד 300 משפחות לישוב. צמצום קוי האוטובוס לישוב פגע במאות תושבים העובדים באיזור המרכזות ויתכנו את עבודתם בהתאם לקוי האוטובוסים שהיו קיימים בשנה האחרונה.

אישים ומוסדות

— רבנים, ראשי ישיבה, אנשי תורה וציבור, ראשי התנועה הדתית לאומית וקהל רב נכח במשגישואיהם של יגאל בן תמה וישראל ארליך, מנכ״ל „התנועה קרישאי" בתל אביב עם מילכה בת ארתור ויעקב חיים מבכירי המשעבם בחיפה. בסידור הקידושין נתכבד מרן הרב הראשי לישראל וראש ישיבת „מרכז הרב" הגר״א שפירא, ובברכות נתכבדו הרבנים של החתן ר׳ יהודה ארליך ור׳ יהושע שרגא גיתזבורג, הרב ד״ר יחיאל חנוכת מנהל מכללה „אנגן בחיפה, הרב שמעון אונא, ד״ר יצחק רפאל — יו״ר מוסד „הרב קוק" האחרהרי מזכ״ר־גירה. את הנ... קיא הרב איתן אייזמן.

בית החולים בקור חולים ירושלים
ברכות מזל־טוב
להולדת הבנים/הבנות

אוברלנדר אהרן ופנינה	בן	ממן שלום וסיגלית	בן
אברהמי יצחק והדסה	בן	מזרחי יעקב ונעמי	בת
בן אהרן אשר ויונה	בן	נקי אבהוי ואליה	בת
בלוי יוסף ואסתר	בן	נוריאל שלמה ושושנה	בן
ברנשטיין אשר וגיטה	בן	סיגנב יצחק ודיבה	בת
גוטשטיין חיים ובת־שבע	בת	ספרין נתנאל וצפורה	בן
גרשטנקורן יוסף וברכה	בן	סבג ישראל ודרות	בן
דהן עמי ודליה	בן	עמרי משה וחנה	בן
דרוק יצחק ויונה	בת	עוקשי יהונתן ובת חן	בת
דייטש שמואל ומלכה	בת	פלד יובל ואילנה	בן
הארנויאן ציון ופלור	בת	פרידמן נחום ושרה	בן
ולס ישראל ושרה	בן	פרל אברהם ורבקה	בן
ויידר חיים וגולדה	בת	פלושתייב אמנון ומלכה	בת
ויסמן הרשל ותוה	בת	פנחס דוד ושולה	בן
וינגוס אפרים ולוכה	בן	פאלאק מרדכי ורבקה	בת
ולדומירסקי אפרים ונאוה	בן	ציון שלמה וחנה	בן
טויטו ישראל ושושנה	בן	קוליוק אלתר ואסתר	בן
טוגר מנשה ורבקה	בת	קקון אליהו ושושנה	בן
יונסי מנשה ורבקה	בן	רחמן מרדכי ורויטל	בן
יוגב מנשה ודליה	בת	רוזת פרוספר ומרים	בן
יום טוב שמעון ונחרית	בת	שבו יצחק ואריאלה	בן
כהןחיים ואביבה	בת	שטרית משה ופנינה	בת
כהן חיים ואביבה	בת	שפירץ צבי וצפורה	בן
למברגר זלמן ורחל	בת	שלזינגר דוד ובת־שבע	בן
לב ארי אבנר ורחל	בת	שברדון יהודה ורבקה	בן
לוין שמואל ונחמה	בן	תורתי שלמה ודרות	בת
מתתיהו יוסף ושושנה	בת		

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים
ההנהלה

הרבנות המועצה הדתית בני־ברק
לרב שכונה
הרב שלום סיגלר שליט״א
ולרעיתו הרבנית תחי׳
ברכת מזל טוב נאמנה
לאירוסי הבן יוסף־יוזפא נ״י
תזכו לרוות נחת מכל צאצאיכם
הרב שלמה קורח רב העיר ורבני השכונות
שלמה זמרוני ראש המועצה הדתית וצוות העובדים

למכירה
ספר תורה
עתיק מרוסיה
+ רימונים, „לוח" ו„יד"
אפשרות והחלפה לספר תורה
גרשון ספרד
טלפון 02־865168, בערב

למכירה
וילה + משק
במושב דתי
במרכז הארץ
טל. 03—786036

כל מי שיש ברשותו כת״י או הדפסות נדירות של הראי״ה קוק או הרצי״ה קוק זצ״ל
או הקשורים לפעולותיהם
מתבקש לפנות לת.ד. 6275 ירושלים

להיפרהכאל — הנשיאה
ירושלים בע״מ — דרוש
עובד למחלקת מכירות
בעל תיכון, אחרי שירות צבאי, חרוץ ובעל יוזמה.
טל׳ 522201

CATY'S HOUSE
קטיס־האוס
בס״ד
מסעדת קטיס־האוס
גלאט כשר חלק • שמירה שמיטה כהלכתה
• כל המוצרים בהשגחת הבד״ץ
א׳—ה׳ 16.00—24.00
מוצש״ק — מצאת השבת עד חצות
• אוכל צרפתי • סלטים. מרקים • דגים. בשר • קוסקוס רויאל • בוייבז
שד׳ הנשיא 119, קומה 2 חיפה, טל׳ 04־389618

עזרת תורה דאמריקה בישראל
מתכבדת להודיע על קיום
הדינר השנתי
שיתקיים אי״ה ביום שני ד׳ טבת תשמ״ז (5.1.87)
במלון רמדה קונטיננטל תל־אביב
אורח הכבוד
איש החסד ורב הפעלים
הרה״ח ר׳ יעקב לסלוי הי״ו
יו״ר מועצת המנהלים של בנק המזרחי המאוחד בע״מ
ויו״ר החברה קדישא של תל־אביב—יפו.
מוקירי ... ואנשי חסד; ידידי עזרת תורה
וידידי ... הכבוד הדגול מוזמנים.
הרב העשיל א. רייזמן ורעיתו
המאכחים
פנחס שינמן
יו״ר ועדת הדינר
להזמנות נא להתקשר: עזרת תורה, ת.ד. 6228 ירושלים, טלפון 02—810714

נפתחה ההרשמה
לבחינות המיון של תוכנית
„תלפיות"
ההרשמה מיועדת למועמדים/ות לשרות בסחון,
תלמידי כתות י״ב ומעלה העונים על הדרישות הבאות:
1) בעלי כישורים גבוהים בתחום המדעים המדויקים/טכנולוגיים.
2) תאריך לידתם חל לפני חודש יולי 1970.
3) בריאות תקינה.
נערים/ות העונים על הדרישות לעיל ומעוניינים להגיש מועמדותם לתוכנית, ישלחו גליון ציונים של סוף כתה י״א מאושר ע״י ביה״ס וכן פרטים אישיים מלאים - תעודת זהות, תעודת לידה, כתובת מלאה מיקוד ומס׳ טלפון בבית.
פניות תשלחנה לד.צ. 03629 צ.ה.ל (עבור מיון תלפיות).
ההרשמה תסתיים בתאריך 15.12.86.

אמונה
תנועת האשה הדתית לאומית
EMUNAH
מחלקת הארגון
דרושה עובדת דתית
לעבודה מעניינת עם אתגרים
לסניף „אמונה" בבני־ברק
לפרטים נא להתקשר טלפון: 03־459175

אוניברסיטת בר־אילן
הפקולטה למדעי החברה
המחלקה לפסיכולוגיה
משתתפים בצערו של
פרופ׳ הרבי באבקוף
דיקן הפקולטה למדעי החברה
על מות אחיו ז״ל
בנחמת ציון וירושלים ...

בתום שלושים לפטירת יקירנו
אליעזר (אריק) לוין ז״ל
נעלה לקברו בבית העלמין בקרית־שאול ביום חמישי, ט׳ בכסלו (11.12.86).
נפגשים ע״י שער בית העלמין בשעה 3.00 אחה״צ.
בערב, אור ליום ו׳ בכסלו (11.12.86), נתייחד עם זכרו בבית הכנסת „אחד ציבת ציון" — רחוב בן־יהודה 86, תל־אביב (כניסה מרח׳ סמולנסקין) בשעה 7.00
המשפחה

עם אובד / מאת משה אישון

עם אובד אנחנו — עם המאבד מדי יום ביומו עשרות-עשרות יהודים בלא לשים לב לשואה השקטה המתחוללת לנגד עינינו והמקיפה במרוצת השנים מיליוני יהודים הנעלמים ב„מיתת נשיקה". הנתונים הדמוגרפיים לפי שנתפרסמו השבוע מורים לנו כי בשנים 1970—85 נעלמו כמיליון יהודים מנוף החיים היהודיים — רובם כתוצאה מנשואי תערובת והתבוללות המכה בנו ללא רחמנות. מיעוטם בגלל הירידה בילודה. לפי התחזיות עד שנת אלפיים עלול עם ישראל לאבד עוד כשני מיליון יהודים אם לא תיעצר מכת הנשירה. כן, יהודים נושרים, לא רק מבין העולים מברית-המועצות המפנים עורף למדינת ישראל ומחפשים את אושרם בארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות, אלא גם שם — בגולה השלווה שלא ידעה מצוקה, לא רק שיהודים נושרים אלא אף נעלמים מפנקס הקהילות.

הנתונים הסטטיסטיים כפי שנתפרסמו יש בהם כדי לזעזע כל יהודי ויהודי החרד לבני עמו. אולם, אם נבחון את הדברים בעין פקוחה נמצא שזה זמן רב בעיית ההתבוללות המכרסמת בגויים כמעט שחזרה להכחיד את אמות הסיפים של המבנה היהודי והציוני בארץ ובעולם. אמנם פה ושם נשמעת איזו אנחה, אך לרוב זו מצטיירת כאילו באה לצאת ידי חובה. לא זו בלבד שלא נעשו עד כה צעדים ממשיים ומשמעותיים כדי לעצור את מגיפת הנשירה מהעם היהודי אלא יש ארגונים ומוסדות העושים הכל כדי להוסיף מתבוללים ונושרים. ייתכן שהם אינם מודעים לתוצאות מעשיהם, אך זאת המציאות המרה המשקפת את המתחולל כיום ברחוב היהודי.

רבים פנו עורף למורשת אבות והחלו תועים בשדות זרים. התוצאה לא איחרה לבוא. נשואי התערובת החלו חלק בלתי נפרד מנופי החיים של יהודים, כשלב ראשון לנטישתם את העם היהודי.

ההתבוללות שהביאה עמה הרת האסון לאדם היהודי, פתחה שערים לבריחת יהודים בחיפושים אחרי תרבויות נכר ואורח חיים חדש שאין בינו לבין אורח חיים יהודי, ולא כלום.

למעשה, אין חידוש רב בקביעת הדיאגנוזה מה הביא להצטמקותו של העם היהודי. מדי פעם בפעם מצביעים על ההתבוללות ונשואי התערובת שגרמו לכך. לא יהיה איפוא משום חידוש רב גם בהפניית הדרישה לחולל מפנה בדרך פעילותם של המוסדות היהודיים כדי שיוכלו להתמודד עם הבעיות הללו המסכנות את הקיום היהודי.

בכל זאת, אין מנוס אלא לחזור על הדברים השכם והערב כדי להזעיק ולהתריע על השואה האיומה המתחוללת לעיני כל ישראל.

הנתונים הסטטיסטיים המתייחסים למשבר הדמוגראפי הפוקד את בני עמנו מציגים תמונת מצב של חמש-עשרה השנים האחרונות בלבד. לאמיתו של דבר, התמונה קשה יותר ממה שנאמר בדפים הסטטיסטיים. אם נעביר מבט על הנשירה כתוצאה מהתבוללות ונשואי תערובת מאז תום מלחמת העולם השניה שעמדה בסימן השואה האיומה שפקדה את העם היהודי נמצא כי מאז מאי 1945 ועד סוף 1986 נעלמו מיליוני יהודים — כמעט כמספר היהודים שהועלו על המוקד בשנות ראינו רע, בימי מלחמת העולם השניה.

יתירה מזו, לפי התחזיות הסטטיסטיות: מה צפוי לעם ישראל בעוד מאה שנה, כפי שנתפרסמו בארצות-הברית — יוצא שבשנת השלוש-מאות לעצמאות ארה"ב לא יימצאו עם יותר ממיליון יהודים במקום כשישה מיליון כיום. ולא יהיה זה בגלל עליית הרוב לארץ-ישראל אלא בשל ההתבוללות ונישואי התערובת המכרסמים בעם ישראל.

מובן שמדובר בתחזיות המתבססות על נתונים המצלמים תמונת מצב כפי שזו משתקפת במציאות שלנו היום. היינו, אם גלי ההתבוללות יוסיפו להציף אותנו במאה השנים הבאות על-פי המידגם הקיים היום — זאת תהיה התוצאה. כך שאין להתייחס אל הסטאטיסטיקה הדמוגרפית כאל תורה מסיני. ייתכן גם אחרת, אם העם יפקח את עיניו וישוב אל צור מחצבתו.

עם זאת אין להקל ראש בתחזיות שלפנינו, אפילו אם נקבל דעת אלה הטוענים שהן כוזבות במקצת. עלינו לזכור שאם אמנם יתקיימו התחזיות של הסטטיסטיקאים — המצב אף עלול להיות חמור שבעתיים מזה שלפנינו עד כה הואיל וכיום נמצא עדיין דור שלא שכח את הגירסא דינקותא שלו — דור שגדל ברגישות לגורל היהודי. בדורות הבאים כשיד המתבוללים תגבר בו ובני נשואי התערובת יובילו בקהילות, לא יהיה מי שיאמר להם הרף.

כבר כיום יש קהילות שבני נשואי תערובת נמנים עם „ראשי המדברים". לא רק שהם אינם רואים פסול בנשואי תערובת, אלא מתנגדים בתוקף לכל הצעה המכוונת לעצור בעד מגיפה זו. ויש קהילות שראשיהן אמנם מדברים על הצורך „לחזק את החינוך היהודי", אך למעשה בניהם ובני בניהם אינם מקבלים חינוך יהודי כלשהו. ממילא אין לצפות מהם כי יחוללו מפנה בכל הקשור בחיזוקו של החינוך היהודי.

ואם נוסיף על אלה את התנועה הרפורמית שמזה שנים משמשת ראש גשר לבורחים מהיהדות, הרי שלפנינו תמונת מצב מדאיגה במוכיחות, כי הם במו ידיהם חותרים להתבוללותו של העם היהודי ואם אנו הופכים אותו לעם אובד.

גם התנועה הציונית שמינתה ועדה לבדוק את התנודות הדמוגרפיות בעם היהודי אינה מתמודדת כראוי וכמתחייב מהמצב שלפניה, במקום לאתר את שורשי הבעיה כדי להתמודד אתם, היא נותנת יד לגורמים שבמו ידיהם הורסים את חומת היהדות.

הדירתם של הרפורמים והקונסרבטיווים לתוך התנועה הציונית יש בה משום מתן לגיטימציה להתבוללות ולנשואי תערובת שעל-פי דו"ח הוועדה הם אשר גרמו לאובדן מיליון יהודים בתקופה של חצי שנות דור בלבד.

התנועה הציונית שקמה והוסדה כשהיא נושאת בגאון את הדגל של הזהות היהודית, כיום אף היא שבויה בידי אלה שקיפלו את הדגל היהודי ומתנכרים לזהותם היהודית, למרות שחלק מהם תורמים למגביות למען מדינת ישראל.

והשאלה היא, האין במתן כבוד לאותם התורמים שתרומתם הפכה למעין „כופר נפש" משום עידוד למתבוללים שהיו הם עלולים לראות בכבוד המוענק להם בשפע רב הסכמה למעשיהם המזעזעים את היסודות של הבית היהודי?

פעם, בעבר הלא רחוק — התנועה הציונית חרתה על דגלה את המלחמה בהתבוללות. כיום, כאמור, קיימת סכנה כי מתבוללים ימשלו בה. אם זה יקרה הרי שלא יישאר ממנה שריד ופליט, פרט לאיזה חותמת שתיהפך למוצג ארכיוני.

כדי להילחם בהתבוללות ונשואי תערובת דרושה מהפכה יסודית בפעילותם של הארגונים היהודיים המתיימרים להיראות כחלוצים העוברים לפני המחנה כדי להציל את העם היהודי מידי המתבוללים.

ומהפכה פירושה של דבר. לדבר אמת, להודות על מחדלי העבר בל ישנו בעתיד. היא מחייבת קודם כל את העומדים בראש הארגונים היהודיים להוות דוגמא בתחום החינוך היהודי, בשמירה על הזהות היהודית של בני משפחתם וכיוצ"ב.

דרוש אומץ רב כדי לקום ולומר לרפורמים ולסוגיהם את האמת, כמות שהיא, שהוויכוח איתם אינו רק דתי. זהו ויכוח על עצם הקיום היהודי. יש להבהיר להם שהם נושאים באחריות לאבדן מיליוני יהודים, שבהם האשם שבכל שעה מבחינה סטטיסטית נעלמים עשרה יהודים, כפי שהגדיר זאת פעם נשיא המדינה חיים הרצוג בעת דיון בבעיות הדמוגרפיות של העם היהודי.

אילו היה להם אומץ — למנהיגים היהודיים — היו מקימים ועדת חקירה כלל

הנתונים על העלמם של מיליון יהודים מזעזעים, אולם אך מעט נעשה עד כה כדי לעצור בעד המגיפה של טמיעה והתבוללות בגויים * ייתכן שדרושה ועדת חקירה כדי לבדוק מי אחראי להעלמם של מיליוני יהודים * גם מדינת ישראל אינה מוגנת מהשפעת הנגיף המזיק של התבוללות * אם לא יחול שינוי מיידי באורח החיים של החברה היהודית ותרבותה תימשך הנשירה המאיימת על העם היהודי

יהודית כדי לבדוק מי מוביל את העם לאבדון. ואז, אולי היו מתעוררים כדי לעצור את השואה הרוחנית הפוקדת את עמנו.

למרבה הכאב אין להם האומץ לעשות זאת. יתר על כן יש ביניהם המבקשים להעביר את הנגיף הרפורמי המכרסם בנפש העם היהודי גם לתוך מדינת היהודים. ואם דבר זה יעלה בידם, הרי גם כאן — בארץ האבות אנו עלולים להיתקל באותן התופעות הקשות שהביאו עימן כלייה על רבים בקרב יהודי התפוצות.

*

מדינת ישראל אמנם זקפה את קומתו של היהודי. היא החזירה לו את הגאון ואת החירות, אך אין בכך כדי לשמש חומת מגן נגד טמיעה והתבוללות. לכאורה, מבחינה דמוגרפית, היישוב היהודי בישראל נמצא בעליה מתמדת. לקראת שנת האלפיים מספר היהודים בארץ-ישראל יעבור את הארבעה מיליון. אף על פי כן, גם המדינה היהודית זקוקה לחומת מגן כדי שהיהודים יוסיפו להיות בה כיהודים כממשיכי המורשת המפוארת של העם היהודי לדורותיו. אף היא זקוקה לחינוך יהודי טוב — המחנך ליהדות. גם מחובתה להסביר לבניה את הסכנות האורבות לעם היהודי מנשואי תערובת ומתרבות נכר. אף היא מחוייבת לנטוע בלב בניה — אהבה לארץ מכורתם כדי שיבינו את הייחוד היהודי ואת ייחודה של ארץ היהודים.

במבט ראשון נראה, כי קושיים זאת. כל ילד יהודי בישראל זוכה לחינוך יהודי, לומד תנ"ך, דברי ימי ישראל וגם משהו על מלחמות ישראל. אולם במבט שני התמונה שונה לחלוטין. ואז גם מתגלה, כי רובו של הנוער היהודי בארץ הוא חסר שורשים יהודיים. הוא בעל זיקה רופפת ביותר לארץ-ישראל ולתרבות ישראל המקורית, יהדותו, אם בכלל, היא יהדות של „קצה המזלג". וכדי להוכיח, כי גם כאן — בארץ — אין אנו מוגנים מפני סכנת ההתבוללות מן הראוי להפנות את תשומת הלב לנתונים סטטיסטיים שנתפרסמו על-ידי מכון סמית בת"א לפיהן עד שנת אלפיים יימצאו כחצי-מאת אלף ישראלים בחו"ל. התחזית מתבססת בין היתר על קצב הירידה מהארץ נכון לעכשיו ועל מה שצפוי לנו בשנים הבאות אם תהליך זה יימשך.

ואין זה סוד שהיורדים מן הארץ, נוטים להינתק מהווי החיים היהודי — מהקהילה היהודית וכתוצאה מזה הם נוטים להתבולל ולנשואי תערובת.

גם הסטודנט הישראלי הלומד בארצות נכר חשוף להשפעת נשואי התערובת באין לו שורשים יהודיים ובאין לו מעצורים יהודיים כדי להימנע מלשאת בת נכר. יוצא איפוא שגם במדינה היהודית אין אנו מחוסנים מההתבוללות ונשואי התערובת.

וכמו שם, גם כאן — במדינת ישראל אנו עדים לתופעה שמנהיגים יהודיים כופים להעברת יהודים על דעתם ודעת קונם. תופעה זו אף משתקפת בדיונים הנערכים בכנסת בשאלות כגון „מיהו יהודי", שמירת שבת, השלילה שבנשואי תערובת וכיוצ"ב. היא מעידה על התרופפות של חומת המגן היהודית. דבר זה מוצא אף ביטויו גם בספרות העברית החדשה, במחזות ובכלי התקשורת. רוח זרה למורשת היהדות — מושלת בכל. היהדות מוצגת בראי עקום ושומרי חוקותיה הפכו קריקטורות בעיני אנשי התרבות המתקדמת.

וככל שתרבות זו חודרת יותר ויותר לנוף החיים הישראלי — התרבות היהודית השורשית הולכת ונדחקת לקרן זווית.

התרבות הזרה נותנת את הטון ברשות הרבים. פרסומי הלעג הגרסניים זוכים לתהודה תקשורתית כך זה קרה גם השבוע בעת הויכוח מסביב למחזה הסאטירי שהתיאטרון הקאמרי ביקש להעלות על במתו והוא: „החילוני האחרון".

המחזה כולו רצוף דברי משל ושנינה נגד האדם הדתי. נגד המדינה היהודית. נגד חגים ומועדי ישראל — לרבות יום הכיפורים.

והפעם דווקא לזכותם של חברי המועצה לביקורת סרטים ומחזות ייאמר שלא כדרכם אף הם מצאו כי אין מקום ל„חילוני האחרון" על קרשי הבמה בשל אופיו המסית והמדיח. ברם, זה לא מנע מ„אבירי התרבות" מחברי כנסת להעלות את הנושא על סדר יומו של בית המחוקקים הישראלי בדרישה לבטל את הצנזורה על מחזות ולהתיר ל„חילוני האחרון" לבוא בקהל ישראל.

לא מן הנמנע שכבעבר גם הפעם תעמוד להם החוצפה להציג את הסאטירה האנטי-יהודית בניגוד להחלטת המועצה לביקורת סרטים, כיוון שמשאת נפשם המוצהרת היא להילחם במורשת היהודית ולהשניאה על עם ישראל, כך ששום דבר לא יעצור בעדם...

הדברים הכלולים במחזה, כל משפט מעורר זעזוע. כל מלה רצופה ניבול פה ששומר נפשו ועמו ירחק מהם וישמר מכל משמר שלא לחזור עליהם. זה סגנונם. כך הם כותבים, וכך הם חושבים. ודרך חיים זו שהיא מנת חלקם הם מבקשים להקנות גם לדור הצעיר — לבני „השבע עשרה" העומדים על הסף בין בית-הספר לשירות הצבאי.

אין איפוא כל פלא שאותם הצעירים אינם חשים כל שייכות לעם היהודי, אינם רואים צורך להיות כיהודים ובבוא יום, בתום שירותם הצבאי שבולעם אף בו בולעים, תמצאו אותם בראש רשימת היורדים.

ומכת הירידה מן הארץ בהכרח מצטרפת למכת הנשירה מהעם היהודי. היורדים אף הם נעלמים ונטמעים בין הגויים.

וגם כאן, כמו שם בארצות הפזורה, מדי פעם בפעם קמים פרנסים יהודיים ומזילים דמעה על המשבר הפוקד את עמנו ועל הצורך לחזק את החינוך היהודי כדי לחשל את התולדות היהודיות המתרופפות. אולם קולם אינו נשמע ברמה. הם כאילו ממלמלים לעצמם. מי מהם כדי לצאת ידי חובה ומי כדי להשקיט את מצפונו שלא יאשימו אותו על שלא קם ומחה.

ברם, לא בקול דממה דקה יצליחו לעצור את התפשטותו של הנגיף האנטי-יהודי שהחל להדביק את העם היושב בציון. הוא יוסיף להתפשט במהירות ופעולותיו יתרבו כהרף עין, אם לא יחוסן העם כדי לבלום את המגיפה.

וגם כאן, במדינת ישראל, כמו שם בארצות נכר, אנו עלולים לעמוד בפני דילמה קשה כיצד להתמודד עם התופעה הנוראה ששמה — עם אובד. אמנם, לפחות בשלב זה, ניתן עדיין להתנחם עם תנועת התשובה ההולכת ומתחזקת וכן בכוחנו להתברך עם הדור הצעיר הדתי המעודד גאווה בהתנהגותו ובאורח חייו. למרות זאת, אסור להסיח את הדעת מהסכנות הרובצות בפתחה של מדינת היהודים עם התגברות ההתבוללות. גם בתוככי מדינת ישראל.

*

העם אובד, אך לצערנו כתמול שלשום כאילו לא קרה דבר. הפוליטיקאים לסוגיהם גם מהמחנה הדתי מפטירים כדאתמול. אפילו אם לעתים מזומנות הם עולים על במת הכנסת ומרימים קול מחאה אין בדבריהם כדי לשנות את התמונה. כדי להביא לתמורה דרושה מסירות נפש — דבקות במטרה שלא להחריש ולא לשקוט עד ליום בו יבוא המפנה המיוחל.

ובינתיים הם מוסיפים להחריש: דעתם אינה פנויה ושעתם קצרה כדי להתמודד כראוי עם הבעיות המכאיבות.

ומהי התוצאה?

— העם אובד ואין מי שיושיט לו את חגורת ההצלה, כדי למשותו מתוך הגלים הסוערים של התבוללות וטמיעה.

והשואה הנוראה של שנות השמונים, תוצאותיה — כאמור — לא פחות נוראות מהשואה שפקדה את עם ישראל בשנות הארבעים, בהבדל אחד. אז נשמעה זעקת הנרצחים והנספים שעלו בלהבות אש, כיום יהודים נעלמים בקול דממה דקה...

אז, בשנות הארבעים, העם היהודי קרא בקול „הצילו" את היהודים מידי הנאצים הארורים". כיום, לא נשמעת קריאת ההצלה. והעם היהודי הולך ואובד מתוך מיתת נשיקה. אם לא נתעורר עכשיו כדי להקים ועד הצלה ולא נצא בראש חוצות כדי להזעיק מפני התוצאות החמורות של השואה החדשה, גם אנו — מאמינים בני מאמינים — לא נוכל לומר: ידינו לא שפכו את הדם הזה.

כולנו — כל אלה המחרישים — ניהפך שותפים לאותה טרגדיה נוראה הפוקדת את העם היהודי ונצטרך לשאת באחריות לשואה החדשה בה העם היהודי הולך ואובד...

אמנם לנגדנו תמיד אותה הבטחה: „נצח ישראל לא ישקר". בכל זאת יש חובה לזכור, כי אין זו פוטרת אותנו מהחובה להחלץ חושים, כדי להציל את עם ישראל מסכנת הטמיעה וההתבוללות המאיימת עליו.

כדי להציל את „העם האובד" עלינו להיות עם עובד, למען טיפוח מורשתו הרוחנית של עם ישראל ולהחדיר בלב תועים אל צור מחצבתם להיות עם סגולה שאינו מתבולל בין גויי הארצות.

והתפילה בלב היא: „שומר ישראל שמור שארית ישראל ואל יאבד ישראל האומרים שמע ישראל".

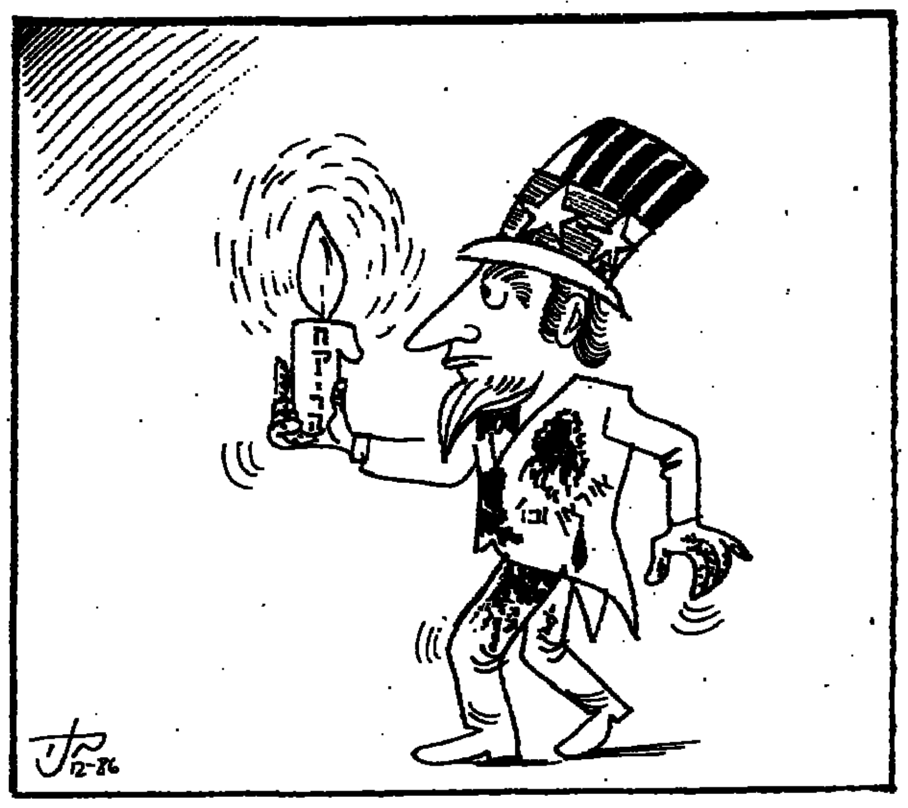

ישראל בסבך הנשק לאיראן

מאת יעקב אדלשטיין

בעקבות חשיפת „הקשר האיראני" ו- מעורבותה של ישראל החל ויכוח פנימי, לא רק על המהלכים שעליהם הוחלט ב- ישיבת „השלישיה", שמיר, פרס ורבין, אלא גם על הכיוון המדיני ועל ההגיון ש- עומד מאחורי שמירת קשר עם איראן, תוך הזנחת „החזית הערבית המתונה", ירדן ומצרים הנמצאות בצד השני של ה- מתרס והמתנגדת למשלוחי נשק לאיראן. הובע חשש שמא „הקשר האיראני" ישבש את היחסים עם מצרים ועם ירדן.

משלוחי נשק לאיראן נשלחו גם לפני החלטה שנתקבלו לפני — 4—7 שנים. אבל למשלוחים אלה אין קשר למה שהתרחש ב-18 החודשים האחרונים, ש- הסעירו המהומה הפוליטית היום.

המשלוחים בשנת 1982 נשלחו באישור הממשלה בראשות מנחם בגין, ללא קשר עם המדיניות של ארה"ב באיראן. משלוחים אלה נשלחו על בסיס ההנחה שאיראן עומדת בפני התמוטטות צבאית כתוצאה מ- המתקפה העיראקית. ההערכה היתה, שאם אמנם זה יקרה, ועיראק תנצח במערכה, אין זה לטובת בטחונה של ישראל. דעה זו אף סבורה, שניצחון איראני במלחמה הוא פחות גרוע מאשר נצחון עיראקי, לפחות הסיסמה האיראנית העומדת מאחורי מלחמה זו, שדרך הניצחון על עיראק מובילה לירושלים. הצבא העיראקי התעצם במהלך המלחמה במימדים גדולים. יש לו עתה 40 אוגדות. יותר ממספר האוגדות בצבאות סוריה, ירדן ומצרים. הקרבות עם איראן מעניקים לו נסיון והוא רוכש אמצעי לחימה מתקדמים.

מה בין איראן לעיראק?

גם אם איראן תחליט לשלוח צבא כדי להשתתף במלחמה נגד ישראל, ספק גדול אם היא תתקבל ב- רצון ע"י ירדן או סוריה.

איראן מעוניינת להשליט את סיסמאותיה הדתיות והמדיניות על כל הארצות המוסלמיות. דבר שאינו מקובל כלל על ירדן. משום כך נראה שירדן תיזהר מאוד לפני שתקבל החלטה להרשות לצבא איראני להיכנס לגבולותיה. מה עוד שהמרחק בין גבול איראן לבין הגבול ישראל—ירדן הוא יותר מאלף קי"מ של שטחים מדבריים. לכן סבורים אותם גורמים ש- יש לשמור דווקא על קשרים עם איראן, כדי לחזק בה גורמים שיש להם ענין בקשר עם המערב. אלה עשויים בבוא היום להיות היורשים של חומייני. הסכנה האמיתית הצפויה לאיראן היא מצד הגבול שלה עם ברית המועצות. אגב, איראן מסייעת למורדים באפגניסטאן נגד המשטר הקומוניסטי. מתוך מודעות שזה מסוכן גם בשבילה.

יש לזכור שעיראק השתמשה בנשק כימי במלחמתה עם איראן והפרה חוקי מלחמה. מבלי שהעולם הנאור ימחה על כך. מכאן אפשר להבין עד כמה מסוכן היה בשביל ישראל הכור הגרעיני העיראקי, ש- הושמד בשנת 1981 על ידי מטוסי חיל האוויר. עיראק שהשתתפה בכל המלחמות נגד ישראל לא רצתה להיות שותפה לכל הסכם שביתת נשק. בשנת 1948, כאשר נחתם הסכם שביתת הנשק עם ירדן, חנה צבא עיראקי בגבול ישראל, על שטח ירדני. כדי להימנע מחתימה על הסכם עם ישראל. נטש הצבא העיראקי את עמדותיו ומסר אותם לצבא ירדן. גם המלך עבדאללה היה מעוניין אז בהוצאת הצבא העיראקי מן הגבול עם ישראל. הוא סירב מאוחר סירב עיראק לשם ביצוע משימה זו. ממשלת ירדן הבינה שצבא זר על אדמתה הוא גורם מפריע לניהול מדיניות עצמאית. גם אם הוא בא לעזור במלחמה נגד ישראל. על אחת כמה וכמה אם מדובר בצבא איראני.

עד שנת 1980 היוותה עיראק סכנה גם למדינות המפרץ בגלל הקשרים עם ברית המועצות שממנה קיבלה סיוע צבאי. באשר לסוריה, הרי שאין הבדל מהותי בין עיראק לבין איראן. אמנם לאיראן יש את מיליציות „חיזבאללה" המיליטנטיות הפועלות ב- לבנון. אבל גם עיראק תמכה בעבר בארגוני הטרור הקיצוניים ביותר בעולם הערבי. משרדי אש"ף עבדו מרכזת עד לבגדד. וקבוצת אבו-נידאל הקיצונית קבעה את בגדד כבסיסה הקבוע.

האמנם חל מיתון בעמדת עיראק?

בניגוד לגישה זו, עומדת הגישה ההפוכה. זו אומרת שעיראק התמתנה בזמן האחרון בכל הנוגע לישראל. לאחרונה גם נשמעו מפי מנהיגיה כמה הצהרות מתונות בזכות התמיכה בהסכם שלום עם ישראל, נוכח הצורך לשמור על קשרים עם העולם הערבי המתון התומך בה וכדי לקבל נשק מערבי. אם כי כמובן אין להסתמך על הצהרות אלה שניתנו רק למען צרכים פוליטיים. גישה זו סבורה עוד, שעלינו להתמך בחזית הערבית המתונה, הכוללת את מצרים וירדן. חזית זו תומכת בעיראק ולא באיראן. משלוחי נשק לאיראן עלולים לגרום לקרע בינינו לבין החזית המתונה. המנהלת מדיניות הפוכה משלנו ב- אזורינו.

מנהיגי החזית המתונה, מובארק וחוסיין, שנפגשו בקהיר בימים אלה, לאחר שנודע על עיסקות הנשק עם איראן, לא יצאו בהודעות החריפות נגד עיסקה זו. עם זאת ברור, שהאינטרס המצרי-ירדני הוא לא להביא לנצחון איראני בחזית המלחמה, משום שזה עלול לערער את מאזן הכוחות במפרץ הפרסי ולחזק את האלמנטים הקיצוניים בעולם הערבי. חיזוק אלמנטים כאלה אינו לטובת המשטר המצרי שיש לו בעיה עם קנאים מוסלמים, שגרמו בשעתו להירצחו של סאדאת. מובן שגם ירדן אינה מעוניינת בחיזוק היסודות הקיצוניים בעולם הערבי. אלא שמנהיגים אלה סבורים שכאשר יגיע רגע כזה שאיראן תתגבר על עיראק, יצטרפו כל הגורמים הבינלאומיים כדי למנוע התפתחות כזו. על רקע זה יש להבין את האיפוק שגילו מנהיגי החזית המתונה מול ההתפתחויות בפרשה האיראנית. מה גם שמשלוח אחד של נשק לא יכריע את המלחמה בחזית זו, הנמשכת כבר שבע שנים. בכלל זה נראה, כי החששות מפני התוצאות השליליות של הפרשה האיראנית על הגורמים המתונים בעולם הערבי לא נתאמתו. גורמים אלה מעוניינים, בדומה לישראל, בחיזוק מעמדו של רייגן ו- שולץ, כדי לשפר את האפשרות של חידוש תנופת השלום באזור.

משלחת עיראקית שהגיעה לקהיר בימים אלה כדי לדון עם מצרים על השפעות משלוחי הנשק לאיראן. לא השיגה הצהרה חריפה מפי הנשיא מובארק נגד מהלך זה. בכלל משפט משמעותי אחד האומר, ש„רייגן חייב להחזיר את אובדן אימונו בעולם הערבי". ידיעות שהגיעו ממקורות אחרים, שמובארק אמר למשלחת העיראקית, שאם עיראק תתמוך בפתרון מדיני באזור. לא תצטרך ישראל לעסוק במשלוחי נשק לאיראן.

התסבוכת של ישראל

אך הפרשה האיראנית סיבכה את ישראל לא רק עם החזית הערבית המתונה באזור. אלא היא הסתבכה לתוך המחלוקת הפנימית בארה"ב בכל הנוגע לפרשה זו. בעוד ממשלת ישראל הודיעה שאין לה קשר עם העברות כספי הנשק ל„קונטרס" בניקרגואה, באה הודעת הנשיא רייגן על מעורבותה של מדינה שלישית בפרשה, והובילה את החשד ישר לפיתחה של ישראל. היה צורך במאמצים דיפלומטיים בוואשינגטון כדי להבהיר כמה נקודות בפרשה זו. נתעורר החשש שגורמים בממשל בארה"ב רוצים להטות את החיצים לכיוון הישראלי. בשיחות אלה הבהיר שר המשפטים האמריקני, כי לא קיים חשש כזה נגד ישראל. אך ישראל מצידה תעמוד בפני בעיה אם לשתף פעולה עם ועדות החקירה השונות שתחקורנה את הפרשה. הן ירצו לחקור פקידים בכירים ואף שרים בישראל על מעורבותם בפרשה.

עלול להיווצר מצב של תחרות בין ועדות החקירה הרבות שהוקמו בארה"ב. כאשר כל אחת תבקש לעלות על הגיבורים המתחרים. בחקירות אלה יכולים לספק כמה עדים בישראל. ממשלת ישראל תתבקש להסכים להחקר בפני הוועדות הללו. שר המשפטים של ארה"ב כבר דבר על כך בשיחתו עם שגריר ישראל בארה"ב. פקידים אלה פעלו אמנם בשם מדינת ישראל ולא בשם ממשלת ארה"ב, אולם מאידך גיסא התחמקות מחקירה תיצור רושם כאילו יש להם מה להסתיר. אמנם גם ישראל הסכימה לחקירת פקידים ישראליים בפרשת פולארד. אבל אז היה זה אינטרס ישראלי להבהיר את הפרשה. אגב, גם פרשה זו טרם הסתיימה.

ממשלת ישראל תעמוד בפני בעיה כיצד להחליט. אם להיענות לבקשות לחקור עדים מישראל, או לפעול בדרך הדיפלומטית ולהסביר כי כל בקשה לקבלת פרטים מעין אלה צריכה לבוא ממשרד החוץ האמריקני. דרך הצינורות הרגילים. וממשלת ישראל תשיב בצינורות הדיפלומטיים על כל פניה כזו. דרך כזו תפטור אישים ישראליים מלהופיע בפני ועדות החקירה בארה"ב. השאלה שתעמוד אז לדיון היא, אם סירוב כזה לא יפגע ביחסי הידידות וההבנה עם ארה"ב. עניין זה יוכרע בוודאי לאור התוצאות שיתקבלו כאשר ועדות אלה תתחילנה לחקור בפרשה. יש סבורים שהפרשה האיראנית תזין את כלי התקשורת בארה"ב ובעולם במשך שנה לפחות. אלא אם יצוף נושא מסעיר חדש. שבו ידובר בצרוב הפצדו של הנשיא רייגן. צריין שמצייר תשוקה לב בינלאומית.

בשולי אירועים

אינטרס משותף בבטחון

מאת יצחק דויטש

הצגת „תמונת המצב" של מערכת הבטיחון יש בה כדי לזכותה בהבנה לבעיותיה התקציביות. ראשי מערכת הביטחון שוקדים בימים אלה להעביר למקבלי ההחלטות בדרג הלאומי ולדעת הקהל, כי קיצוץ נוסף בתקציב הביטחון מהווה סכנה לאומית. יתירה מזו, הם דורשים תוספת תקציב בסך 400 מיליון ש"ח.

המסר העיקרי: במהלך שנים קיצצו סכומים מצטברים השווים לשנת תקציב שלמה. כי תוצאה מכך חלה ירידה גדולה בסדר הכוחות (הסד"כ) של צה"ל, רמת האימונים ירדה, ואף במזון ובבגדים לחיילים היתה פגיעה רצינית עד שכל מי שנפגש בכך היה עד התופעות האלה הגיע בתחומים אלה. ייתכן בציות בדדיות, עדיין בתחומים העיקריים שהם כוח המחץ של צה"ל, חיים על חשבון העבר כלול הזכוית שבוצע ומלאים קיימים. אבל לעתיד יש [illegible] ברורים. נכון שצה"ל שומר עדיין על [illegible] של היות האויב, בעיקר מבחינה [illegible] היהודיות. אלא שכל זה איננו [illegible] אם לא יבטחו אמצעים לעתיד.

[illegible] אפשר שהנתונים שנויים במחלוקת. [illegible] מדובר בהשוואת תקציבים שנה כלל שנה, או השוואה דומה של סדר הכוחות, [illegible] מהו בסיס ההשוואה. אי-אפשר לצריך השוואה של היום למצב שהיה בשנים 1982 או 1983, בעיצומה של מלחמת לבנון או שהיית צה"ל בלבנון. אך מעבר לכך הנתונים מרשימים ולא בנקל אפשר להתעלם מהצגה הנוגעת ליסודות הקיום הלאומי.

אלא שלא ניתן להתייחס למערכת הביטחון כגורם העומד בפני עצמו, בלי לראות את הבעייה הלאומית הכוללת. בכל קיצוץ בתקציב המדינה ממלא תקציב הביטחון תפקיד בפתח. כי תקציב הביטחון מהווה חלק הארי מהתקציב הכולל. בלי קיצוץ התקציב הכולל צפויים שוב חידוש סחרור אינפלציוני והרעה במאזן התשלומים. ההתערערות במשק תשפיע בהכרח על מצב הביטחון מבחינה מוראלית, בבחינה ירידה במורל, ומחולל הקטנת כוח האדם העומד לרשות צה"ל. לכן האינטרס של מערכת הביטחון צריך להיות הקטנת תקציבים להבראת המשק.

הבעייה היא בכך שפועלים אצלנו כאילו היו שתי ממשלות. האוצר מושך את השמיכה לצדו. ומערכת הביטחון לצדה. בשעתו של דבר האינטרס הוא משותף ומחייב עבודה משותפת היכן אפשר לקצץ בה: או מה שנקרא סדר העדיפות הלאומי.

***

תחזית של יאוש

דו"ח הועדה לדמוגרפיה שהוגש השבוע להנהלה הציונית יש בו תחזית של יאוש. לא, חלילה, נכבים הי הדברים הנוגעים פבבי, אף זוהו בשורה של כליון. על פי אותה תחזית יגיע מספר היהודים בעולם בשנת 2025 ל-6 מיליון בלבד. באותו דו"ח נמסר, כי בשנת 1939 היה מספר היהודים בתפוצות 16.5 מיליון, ולאחר השואה ירד המספר ל-10.4 מיליון. ב-1970 מנתה האוכלוסיה היהודית בעולם 10.4 מיליון נפש, בסוף 1985 ירד המספר ל-9.5 מיליון נפש, המספר ממשיך לרדת.

ספק אם המספרים לגבי העתיד מדוייקים. אבל לגבי העתיד גם ההחזות על פניה כציפיפה מאוד, ובוודאי שאסור לקבל את ההנחה הי מנהלת ביסוד התחזית. חייבים פיקוח לשניתנה. ההנחות בבסיס התחזית הן: התבוללות והתגברות התוצאה של נישואי תערובת, כולל המרות דת, פריון נמוך בקרב היהודים בעבר בייי מה המקובלה בכלל אוכלוסיית העולם.

במדינת ישראל, שבה חיים כיום 3.5 מיליון יהודים, היא צפויה ערובה נגד התגשמות התחזית היאוש האמורה. ברוך השם במדינת ישראל החששות של התבוללות אינם קיימים. אלא שכדי שישראל תבנה את המספר הרצוי ליהודים בכל העולם בראשית שנות האלפיים. צריך בה לשנות את אופנת שני הילודים במשפחה. דבר זה נדרש כדי להבטיח את הרוב היהודי בארץ ישראל השלמה. יש הכרח לשנות את מאזן הגירה השלילי שהתכתן בשנים האחרונות — והיא בדאגה לעצמה. אכן, עלייה יהודים מהתפוצות היא חיזוק לעם ישראל.

ולבסוף: שוב הוכח הכרח להעמיד סכרים בפני התבוללות וטמיעה. הדרך לכך היא הגברת הזרם האורתודוכסי ביהדות בגולה. קהילות אורתודוכסיות הן ערובה טובה יותר לקיום העם היהודי מאשר הזרמים האחרים.

בסופו של דבר אין לקבל את תחזית היאוש. היא אינה צפויה. אבל צריך לפעול נגדה באופן מעשי ע"י עליה לארץ-ישראל. שינוי אופנת שני הילודים במשפחה והגברת הזרם האורתודוכסי.

***

„גיוס כללי" להגנת העגבניה

לרגע כמו אפשר היה לחשוב כי נפתרו בעיות היסוד של המדינה, הרביעיה הזרה ייוויי שרים ועם בפרשת הנשק לאיראן ידדי באתני. כנראה אפשר לטפל בנושא הכבד ביותר — העגבניות. בתוך הדבר כי בישיבה שיזמה עיזרנה בנושא: האפשר יביא עגבניות או לא. בעניינים שכאלה מטפלים בדרך כלל פקידים בדרג המקצועי. [illegible] נראה לתיאום בינמשרדי, אולי גם השרים הנוגעים בדבר. אבל הפעם בממשלת ישראל. בבעיית [illegible] הנה ביבוא עגבניות.

אין זה הדבר הכי ביזיר בסוגייה זו. באמצע השבוע שעבר דנו שר האוצר, משה נסים, ושר החקלאות, אריק נחמקין, בהמשך המצר באספקת עגבניות לשוק. כאן זה בא לא מתוך חמלה על כי שעל שולחנם לא יעלו עגבניות ביקרים אלה, אלא מתוך דאגה להקפאה בדד המחירים [illegible] מהתייקרות העגבניות, הם קיבלו החלטה ייבוא כבית בסוגייה של עגבניות מספרד. בדרך זו תגבר האספקה, המחירים ירדו, והמדד יבוא על תיקונו. [illegible] ואז יצא שר החקלאות, אריק נחמקין, לביקור באותה [illegible] עזר ויצמן, שר ללא תיק בכל [illegible] אשר עד לפני זמן הזה עסק בענייני ערבים [illegible] בנושאים שהשאיר לטיפולו השר [illegible] הוא נהליף. אז הוחליט לטפל בהזפית בבעיית העגבנייה, הזה

(סוף בעמוד 4)

עולים מארצות המצוקה סובלים במצוקה רוחנית בישראל

מאת נ. גולן

כדי שלא יזהו אותו בדרך — התי־פטר מהר מכל סימני יהדותו. השאיר את התפילין ואת הסידור בבית, וויתר על הכיפה. „איבד" את ניירותיו הרשמיים, עבר הרפתקאות עוצרות נשימה, ביניהן בארץ מוסלמית עוינת, והנה הוא יורד סוף סוף ממדרגות כבש ה־מטוס בלוד. חיוכים, דפיקות לב, קבלת פנים של נציגים ממשלתיים רשמיים, משרד הקליטה, סוכנות. דבר ראשון אתה צריך ללמוד עברית — אומרים לו באולם הנוסעים הנכנסים. בהחלט, הוא מסכים. אז לאן אתה רוצה ללכת כדי ללמוד?

לאן אתם מציעים?

„בית השיטה" — נראה לך? ואולי „משמר־הנגב"? אולי יגור? אולי מעיין צבי?"

הבחור נבוך. כיצד יחליט? הרי אתם יש־ראלים, אתם יודעים טוב ממני. העיקר — שי־מור שבת יתנו שם?

ודאי, אומרים לו הקולטים, אם תרצה — תשמור שם שבת. זו ארץ חופשית, חופש פול־חן, לא מפריעים לאף אחד לעבוד כרצו־נו.

כעבור יום — בחור ממשפחה מסורתית, שכל חייו אכל מזון כשר ומאז ה„בר־מצווה" הניח תפילין — מוצא את עצמו בבית־השי־טה. איש לא כופה עליו לנסוע בשבת, חלי־לה. אבל כולם סביבו נוסעים. איש לא מפריע לו להניח תפילין, חלילה. אבל המבטים הנש־לחים לעבר „הקופסאות" שהוא שם למחרת בואו, על ראשו וזרועו מדברים יותר מאלף מלים.

כמה ימים יחזיק מעמד באווירה כזו? האם כעבור שבוע ואולי שבועיים — „יוותר" על תפילה ותפילין משום שאיש במשק, עד כמה שהוא רואה — אינו מתפלל?

על שבת ויתר בדרכו לארץ — מסיבות של פיקוח נפש. ואולי יוותר עליה גם כאן — מסיבות חברתיות? תסריט דמיוני? אולי.

לדעתי — זוהי המציאות הלא כמשפחת ה־מתרחשת בעצם הימים האלה בכמה וכמה קיבוצים ומרכזי קליטה בישראל.

„מה אתם מנפחים את הפרשה?"

הדוברים הרשמיים, למשל גד בן־ארי דו־ברו של שר הקליטה יעקב צור או אורי יע־קב, עוזרו של חיים אהרון יו"ר המחלקה ל־עלייה ולקליטה בסוכנות אמרו לי השבוע: מה אתם שוב מנפחים פרשה?

עושים הוי־הא על עורבא־פרח? קודם כל מדובר בקומץ של חבריה, שנית — אנחנו לא מכריחים את אף אחד ללכת למקום ש־אינו רוצה. אנשים בוחרים באופן חופשי את האולפן לעברית שבו ילמדו.

ולמה שלא יקבל אותם בלוד ישראלי דתי שיסביר בדיוק את אופיים ואורחותם של ה־אולפנים המוצעים?

גד בן־ארי: „אין במשרד הקליטה זרם דתי וזרם חילוני. שכל אחד מהם צריך להיות מיו־צג באופן פריטטי בלוד.

כשאדם מגיע — מציעים לו את מגוון אפ־שרויות הקליטה של מדינת ישראל ושהוא יבחר. לא נסכים להתערבות של מישהו מ־בחוץ. יש לנו רב שתפקידו לעסוק בשירותים הדתיים".

אורי יעקב: „אנחנו מודעים לכך שרוב ה־עולים מארץ המצוקה הם מסורתיים ושוא־לים אותם: רוצים קיבוץ דתי או לא? הרוב המכריע מפנה לאולפנים בקיבוצים הדתיים ומי שאומר: לא אכפת לי קיבוץ חילוני ה־עיקר שמאפשרים לנו לשמור שבת מבהירים לו שאין בעיות אבל שידע שאין באותו קי־בוץ מדיניות של שמירת שבת קולקטיבית... חוץ מזה — מדובר בבודדים..."

השאלה האם כשמדובר ביהודים בודדים מותר להעלים עין ולהרבות את ריחוקם מ־מסורת ישראל — היא כבר שאלה אחרת. כלומדי ניסיון ילדי־טהרן מלפני דור וילדי אתיופיה כלפני שנות מחצי צהור ברור לנו שגם כשאלפי בני נוער עוזבים. על הפרק — מתאבצים בארץ לקלוט אותם במסגרות חינוך חילוניות.

האם זהו ניסיון מכוון?

„מה פתאום? אנחנו ברוסיה?

מה אכפת לנו היכן ילמדו? אומר אורי יעקב בן הסוכנות. „כן, בהחלט כן, הוא־גים שלא יצטרפו אל המחנה החרדי בארץ, באופן כגמתי מרחיקים את הפעילים שלנו מכל מגע עימם" — אמרו לי אנשי „יד לא־חים" פעילי המחנה התורתי.

הוויכוח בין שני הגורמים הללו נמשך כבר חביבה חודשים.

בעצם — מאז החל להסתנן ארצה הזרם הדק, הקבוע, של עולים ויש מכנים אותם „תיירים" מארצות מצוקה.

בכמה אנשים מדובר?

עתוני חו"ל נקבו במספר של שבע מאות. ב„יד לאחים" מדברים על מאה חמישים חב־ריה צעירים.

העקרון חשוב ולא המספר

לדעתי — העיקרון חשוב ולא המספר שכן מחר מחרתיים, אם נזכה, תוצף אולי ישראל באלפים ובעשרות אלפים עולים מארץ מצוקה זו או אחרת. הדפוסים שייקבעו היום — הם שיקבעו גם לגביהם. כחר. ב„יד לאחים" מפ־נבעים כלפנינו מהדורה חדשה של „ילדי צפון אפריקה" או „ילדי טהרן".

במכתב שנשלח הקיץ אל ראש הממשלה יצחק שמיר (כשהיה עדיין שר החוץ) נאמר: „מגיעים בתקופה האחרונה עולים חדשים, ה־עושים דרכם ארצה במסירות נפש, בשבילי תחתים ובלבם שאיפה אחת לחיות חיי תו־רה בארץ אבות. לצערנו הרב נשלחים עולים אלה, ובמיוחד בני הנוער שביניהם, למקומות קליטה המנוגדים בתכלית לאופיים ולרוחם. שערורייה זו גובלת בכפייה אנטי דתית.

כדי לתקן מצב זה דורשים אנו — א) תינתן לנציג דתי אפשרות קבע להיות ב־לוד בעת בוא העולים;

ב) יינתנו רשימות העולים החדשים מ־היכן הגיעו ולהיכן נשלחו, לפעילים הרוצים לבקר את העולים ולעמוד לימינם.

בקשות אלה הן זכות לגיטימית העומדת ב־כל קנה מידה דמוקרטי..."

נראה שגם מר שמיר חשב כך שכן העביר את הבקשה למשרד הקליטה. והנה ב־27 ב־יולי... י"ד תמוז תשמ"ו עונה שר הקליטה ל־ראש הממשלה.

„...אין באפשרותנו להיענות לבקשותיך, מאחר שעשרות ארגונים ציבוריים פועלים ב־קליטת עלייה בישראל אין ביכולתנו לאפ־שר נציגות קבע לכל גורם ציבורי כזה בשדה התעופה. בהחלט יכולים להפגיש עולים ב־מרכזי קליטה..."

מצוידים בהבטחה שכזו — פנו איפוא ה־פעילים אל הסוכנות שמרכזי הקליטה בסמ־כותה. וביקשו אישור רשמי לבקר בהם. ה־סוכנות דחתה בתוקף את הטענה שהעולים נמצאים במרכזים שלה. „הם מצטרפים ל־משפחותיהם הוותיקות בארץ" — היתה ה־טענה.

וכך, נופלים בין שני הכסאות — נותרו הפעילים ב־י"ה. שר הקליטה מפנה אותם ל־סוכנות, הסוכנות מפנה „למשפחות בארץ" ובינתיים, בקבוצות יהודים, מתגלים עולים צעירים במרכז הקליטה בכפר סבא. המתלו־ננים על מחסור בטליתות ובסידורים.

בחור בקיבוץ חילוני הנדהם מאווירת חי־לול השבת סביבו נוסע על כן אל קרוביו ב־חולון והציבור הדתי, על כל פלגיו, נותר די אדיש ודי בלתי מעוניין.

אש ולא רק עשן

כדי להתרשם שמדובר פה באש ולא רק בעשן — צריך לקרוא את המלצותיה של וע־דת העלייה והקליטה בכנסת שהתפרסמו של־שום.

שלוש ישיבות בחודש האחרון הקדישה ה־וועדה בראשות ח"כ גלזר תעסה לשמיעת כל הצדדים המסוכסכים בפרשה. הגיעו אליה נציגי עליית הנוער ונציגי הסוכנות, נציגי משרד הקליטה ונציגי העולים מארץ המצו־קה. ובסופו של דבר, אמרה לי הח"כ גלזר תעסה התרשמתי שיש דברים בגו. המלצתי לספק מידע צדדני בעל־פה ובכתב וגם ב־שפה של העולה על אופיים של מוסדות חי־נוך דתיים ולא־דתיים המוצעים לו, כדי ש־אם ירצה — יוכל להמשיך באורח חייו ה־קודמים.

הגעתי למסקנה שארבעה רבנים בלבד ה־ממונים על כל מרכזי הקליטה בארץ — אינם מספיקים. צריך להוסיף התקנים ולהוסיף רב־נים.

הצעתי שהסוכנות תפנה לרבנים המקומיים המתגוררים ליד מרכז קליטה כדי שיקיימו בו שיעורי תורה.

ולבסוף — הצעתי שיתקיימו ימי עיון ב־מדינת ישראל לעלייה ולמדריכות במרכזי הקליטה שלאו דווקא מצטיינות בידע בתחום הזה...

אשר לתשמישי הקדושה החסרים, דוב לוין מנהל המחלקה לעלייה ולקליטה בסוכנות, אדם שומר מצוות הצניע. הסביר שהיתה זו תקלה טכנית, או אולי תקלה ארגונית והוא לוקח על עצמו להציג בכל המרכזים לסידורים, תפילין טליתות וכל מה שחסר. בעייה תקציבית — ב־סעיף הזה — לא תהיה.

מוסיפה חברת הכנסת גלזר תעסה:

בעדויות שהובאו אלינו לכנסת נשמעה ני־מת ביקורת גם על קליטתם של ילדי העולים במוסדות כמו ימין־אורד, כלומר כאלה השיי־כים למחנה הדתי־הלאומי.

זוהי הוצאת לעז על מוסד „כשר" לכל ה־דעות. המתלוננים ראו נערה־עולה מן הארץ שבה מדובר יושבת בחדר אחד עם חבורה של בנים. והצו ללמוד מכך על הרחקת הנוער הע־לה ממסורת ישראל.

יוצא מכאן שגם בתוך ציבור שומרי המצוות בארץ יש מחלוקת על איזה חינוך יש להעניק לעולים החדשים הצעירים ואין תמימות דעים בנידון.

וכאן — אולי קבור הכלב. אילו גילה הציבור הדתי על כל פלגיו, מעבר למחלוקותיו ה־פנימיות, בכוונה ורצון לקלוט כל יהודי המגיע בדורנו למדינת ישראל אל בין שורותיו; אילו דיברו על כך הח"כים הדתיים בגלוי. מעל במת הכנסת, היה גם שר הקליטה מתקשה לעמוד בלחצם. אלא שבינינו ובלי שוחד שומעים, קיימת הרי אדישות ואי־נכונות בציבור שלנו להתנדב למען קליטתם של עולים.

אדישותו שאולי מעוגנת בנסיונות קודמים ד־לא נעימים (ראה פרשת עולי אתיופיה) ד־הנכווה ברותחים נושב בצוננים. אבל, אם ב־ראייה לטווח ארוך, נצליח לצאת מאדישות זו כדי שבבוא העליות המאסיביות להן אנו מק־ווים (עליות ברית־המ' למשל) ישתפרו נהלי ה־קליטה — לא נורא אם עושים את „התרגיל" כבר היום. ואפילו כשהמדובר במספר קטן של עולים.

אינטרס משותף בבטחון

(סוף מעמוד 3)

לא ההיה; לא יאפשרו לייבא עגבניות מתברר, כי באותו זמן פעל גם ה„לובי החקלאי" ונערך גיוס כללי להגנת מעמד העגבניה הכחול־לבן. השרים יגאל הורביץ, גדעון פת ואברהם שריר נחלצו לעזרתה. שר אורנ־לה שכנו לא יכלה עד המיטה לעזור. שר האוצר, משה נסים, נשאר בכיצוים בוהר. הוחלט, כי העגבניות יישארו בספרד וכאן יכתיבו להתבהרות מזג האוויר ואצי העגבניות יבשילו.

ההשתלטיות ואף התלהות הממשלה גובלים עם חלבאית. בדרך כלל יש בישראל יבוא גדה בדי. מייבאים מוצרים שאין צידוק ליבו־אם: פטיות בשקה של, ריבות, ממתקים וכ"ב. זהו בזבוז של מטבע חוץ. בדי. פעם מייבאים מוצרים חקלאיים, כולל תפוחי אדמה וגזר. בדרך זו מאפשרים הבטחת אספקה ושמירה על רמת המחירים הסבירה.

היתה זו אירוניה אילו יבאו גם עגבניות לארץ שאחד מהישגי החקלאות שלה הוא יצוא עגבניות לאירופה ואף לארה"ב. אבל שרגליה

או עיקרון אין כבר. יש כאן שיקולים כלכליים שונים. אם בזמן מסוים יש מחסור ובשל הי־פיגוע של הצרכנים מוסיפים לקנות את המוצר. לברית העלייה התלולה באותו, ועל פי מבנה מדד המחירים לצרכן העגבניה משפיעה הרבה על עליתו. צריך לצפות את אשר השיקול הכלכלי מחייב. נכון לסוף נובמבר ותחילת דצמבר השינוי הכלכלי הוא בעד יבוא זה. עדיף כמובן היה לוא התארגנה שביתת קונים שהיתה משפיעה על מחיר העגבניות. אך כשי־הדבר לא בא אין זה נורא להשתמש ביבוא. די ביבוא של כמות קטנה יחסית כדי לשבור את אווירת המחסור. דרכי התיווך יצמצמו אז את רווחיהם. הצרכנים יירגעו אף הם. בסך הכל אפשר להוריד ממהלך זה אחוז, שני אחוזים ואולי אף שלושה אחוזים במדד המחי־רים לצרכן. חיסכון זה שווה בהחלט את ההוצאה הנדרשת במטבע חוץ למימון היבוא.

אבל הממשלה פעלה בנושא כל כך חמרי מתוך שיקולים הגעשיים והשפעה קבוצות לחץ כהיהודית כהיכה על לא מאומה.

יו"ר המרכז העולמי של המזרחי והפועל־המזרחי משה קרונה עם שובו מארצות־הברית

היהדות הדתית־לאומית נערכת לקראת בחירות לקונגרס הציוני

מאת שאול שיף

יו"ר המרכז העולמי של המזרחי—הפועהמ"ז, משה קרונה, חזר בימים אלה משליחות תנועתית בת שלושה שבועות במרכזי התנועה בארה"ב ובאנגליה. בשי־חתו — סקירתו הוא מספר בין היתר על הפעילות לקראת המיפקד הציוני והבחי־רות לקונגרס הציוני אל מול „האיום הרפורמי", ועל הצורך בהקמת מעין „ועדת יגר" לשיקום התנועה בחו"ל שלה פוטנ־ציאל גדול בקרב הציבור הדתי.

במה התבטאה השם פעילותך, כמהלך ביקורך בארה"ב?

המטרה העיקרית של נסיעתי היתה לסייע לחברנו במאמציהם לקראת המפקד הציוני ומערכת הבחירות לקונגרס הציוני הבא. בעניין זה פעלתי כחבר במש־לחת, שכללה את נשיא התנועה, הח"כ ד"ר יוסף בורג ויו"ר הנהלת הסוכנות היהודית, יצחק מאיר.

האם נוצרת שם כבר הפעילות לקראת המיפקד הציוני והבחירות לקונגרס הציוני?

עלי לומר שעניין המיפקד והבחירות עדיין לא הטביעו את רישומם ביהדות אמריקה. למעשה, רוב הציונים שמה, התנגדו לבחירות, בין השאר, בגלל ההוצאות הכספיות הגבוהות הכרוכות בהן. אולם, זו אין האמת כולה. סיבת ההתנגדות לבחירות נעוצה בחולשה הכמעט כרונית שמכרסמת מזה שנים בכל התנועות הציוניות. אין הללו מסוגלות להתאושש מ„המכה האנושה" שניחתה עליהן עם הקמת הסוכנות היהודית המורחבת וכניסתם של הלא־ציונים לתוך מערכת העשייה המעורבות בענייני מדינת־ישראל. ראשי ההסתדרות הציונית בירושלים, עדיין לא מצאו את סמי המרפא למחלה אנושה זו.

ישראל תופסת מקום מרכזי בעיני יהדות ארה"ב

ישראל תופסת עדיין מקום מרכזי בחיי היהודים בארה"ב?

יש עניין רב בכל מקום ובכל חוג במה שמתרחש בארץ, ובעיניה של מדינת ישראל תופסים מקום מרכזי בחיי היהודי בארה"ב. אולם, היחס לישראל מתרחק יותר ויותר מכל תפיסה ציונית קלאסית. ישנה התפעלות בישראל ואין תודעה ציונית מלאה. סיכויי העלייה מארה"ב גורמים ממש לכאב לב. חרון האף נשפך על השליחים המסכנים, כאילו הם־הם „המספ־פסים" את סיכויי העלייה.

מובן מאליו שאין לדבר על שליחי עלייה בהכ־ללות ובסטריאוטיפים. יש ביניהם, גם אנשים מוכ־שרים. העיקר הוא שעניין העלייה בעצמו נתון ב־משבר עמוק.

בביקורי הנוכחי בארה"ב, השתתפתי לראשונה כמשקיף ב„כנסייה הגדולה" של מועצת הפדרציות היהודיות שהתקיימה בשיקגו. היה לי עניין מיוחד להשתתף בוועידה זו, שהיא הגדולה ביותר ביהדות ארה"ב. משתתפים בה מידי שנה כארבעת אלפים צירים.

זהו כנס של „שמנה" הפסקנות היהודית הקהי־לתית בכל רחבי ארה"ב וקנדה. היתה שם, בין השאר, הופעה מרשימה של מ"מ ראש הממשלה, שמעון פרס, שהוא אל־נכון „הריח" את טעמו של הקהל הרב הזה ולא כלל בדבריו את נושא העלייה. הוא הסתפק בפנייה ליהודי ארה"ב לשלוח את בניהם לחגוג את „בר המצוה" שלהם בארץ. כמי שמכיר היטב את יהדות ארה"ב, אין אני תמים כדי לדעת, שגם קריאה צנועה של שמעון פרס ליהודי ארה"ב לעלות ליש־ראל, לא היתה „מזיזה" להם. שכן, האמת המרה היא שעניין העלייה ממש אינו עומד על הפרק.

אעיר במקום זה, כי לא היעדר הקריאה לעלייה הוא אשר גרם לי לעגמת־נפש. בעיני רואי ראיתי אכזב־ות של התחדשותה ר"ל של נשירה גדולה, אם בעיה ייפתחו שערי בריה"מ ליציאה. מדינת־ישראל והתנועה הציונית למיטב ידיעתי, לא אימצו תחלות ב־ישה להיכנס בסיכסוך עם מנהיגות יהדות ארה"ב, כולל הציונים שבה, בעניין היחס לנשירה ולחופש הבחירה. מיעוט הדיבור על עלייה ומרכזיותה, הרי הוא ממילא מחליש את צדקת המאבק נגד הנשירה. וכל זה בימים שבהם נראים, אמנם מרחוק, סיכויים סבירים לאפשרות של פתיחת שערים בברית המועצות.

ובכן, צריך לעשות עכשיו מאמצים מיוחדים כדי להתסיס את דעת הקהל היהודית הדתית במיוחד כדי שתתעניין בציונותיה של התנועה הציונית, תגלה יד עידני למיפקד הציוני והבחירות לקונגרס ובעצם לכל הפרובלמטיקה הלאומית, הציונית שלנו.

הריפורמים מנצלים התנועה הציונית כ„קרש קפיצה"

התרשמת שדווקא הרפורמים הללו להיות פעילים בנושא הציוני?

הנכון הוא שחלק מהזרם הרפורמי מגלה עירנות רבה לנעשה במוסדות ההסתדרות הציונית. (בזרם הרפורמי עדיין מסגנות התנגדות־די חזקה ל„קדוהד" הציונית, שאחזה לשתע חלק מהנהגתו).

הריפורמים רוצים להשתמש בתנועה הציונית כב־קרש קפיצה להשפעה בארץ ולמעורבות פעילה בחיי המדינה.

עם זה, בדקתי ומצאתי שהפוטנציאל האנושי השכור לציונות הדתית ביהדות ארה"ב, לא פחת באומה בכעך השנים האחרונות. ישנה קיצוניות והקצנה בייאוב היהודי, אולם, בעיקרו של דבר, אין נטישה של ההשקפה המרכזית־הדתית הלאומית לכיוונית. ישנה רק חולשה ארגונית שפקדה את תנועתנו בשנים האחרונות. חברנו מתעוררים רק כאשר הרב חוזה של מיפקד ובחירות וכדו' מונחה על צווארם.

אולי הגיע הזמן למעין „ועדת יגר"?

עלה באמת על דעתי, כי לאחר שוך המאבקים לק־ראת המיפקד והבחירות לקונגרס הציוני (כולנו בטוחים כי התנועה תצא מהם בהישגים) לא יהיה לנו ברירה אלא לעשות אחד משני הדברים: או להקים בשהר בדימה ל„ועדת יגר" מותאם לצרכים האמריקאיים, ימי בעזרתו אמריקני בעיקר. או שהתנועה העולמית תקים נציגות מיוחדת משלה בארה"ב. המצב הנוכחי אסור לו להימשך. ולמחשבותי בעניין הזה מצאתי לשותפים הרבה מוכנים ותומכים השכמים מבין חברנו בארה"ב.

בזמן ביקורי הקצר בארה"ב היו לי הזדמנות לה־פגש בעיקר עם חברים וידידים בניו־יורק, שיקגו ול־וס־אנג'לס והתרשמתי מאוד מהפוטנציאל שיש לתנועתנו בארה"ב.

בכנס מחנכים גדול ומרשים שאירגן לידידי „ישי־בה־יוניברסיטי" המחלקה לחינוך תורני בגולה של ההסתדרות הציונית הנה לי הזדמנות ל־לזה עם עשרות פעילי חינוך תורני מכל הזרמים, שלמעשה הם מזוהים אידאולוגית עם התנועה. דעתם היא, שאמנם מצבה הארגוני של תנועתנו בארה"ב מושפע במידה מסויימת ממצב התנועה בארץ, אבל לא באופן מכריע. כי הנה „אגודת־ישראל" בארה"ב שאף תנועת האם שלה בארץ שבורה לרסיסים, ול־ועידתה בארה"ב שהתקיימה בימים אלה לא התכונה בדיונות מהארץ, ואולי אפילו הדבר מה שקראתי בעתונים, כי בישיבת הנואמים בוע־ידה של אגו"י נמצא נואם אחד מהארץ והוא הרב ברוך שמעון סלומון, רבה הראשי של פתח־תקווה, שנבחר עליהם לדבר על יחסי דתיים־חילוניים) ואפס־כ. אנשי האמ־ריקאית מתחזקי לכדי פירוק הדבר, שאמנם יש צורך להשפעה המוקרנת מהארץ לחיוב ולשלילה אך לס, אין היא מכרעת. זכאים אנו ויכולים אנו שתהא לנו תנועה חזקה בארה"ב, שתוכל לתת גיבוי לכל הצרכים שהיהדות המרכזית באמריקה זקוקה להם.

האינטליגנציה לימין התנועה הדתית לאומית

זוכרת את ביקורך בשיקגו ולוס־אנג'לס. האם מתקיימת בעריה הללו פעולות דתית ציונית בהכוונת התנועה?

בעיקר מרוכזים במסגרת התנועה מטובי האינ־טליגנציה הדתית ומרבית חוגי הנוער הצעירים (הורין), ובמשכת המסגרת התנועתית המפוארת של התנועה בשיקגו האי־הדין בלוס־אנג'לס, ההולכת ותופסת את מקומה כריכוז שני בגודלו של יהודים.

היתה לי חוויה נעימה להיות אורחה של כל הצמרת של הקהילה הפרסית בעיר זו, ומצאתי בתוכה את חברינו הרב דוד שופס, שהיה בזמנו ציר בקונגרס הציוני מטעם רשימת „המזרחי" בפרס. כעת הוא בהנהגה הרוחני של הקהילה. בקרב הקהילה הזאת פעילה המחלקה לחינוך ותרבות־תורניים — שלהופה

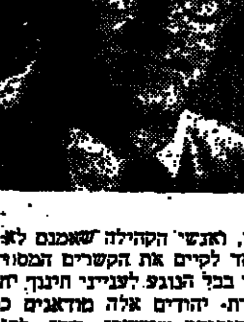

בחוף המערבי, ואנשי הקהילה שאמנם לא עלו לארץ, מעוניינים מאד לקיים את הקשרים המסורתיים שלהם עמנו, במיוחד בכל הנוגע לענייני חינוך יהודי המבוסס על אמונה הדת. יהודים אלה מודאגים כמובן ממצב אחיהם ומשפחותיהם שנשארו „שם". לכן, לא ארבה דברים שנאמרו במיפגש הנאה הזה. היו לי שם גם כמה פגישות עם חוגים רחבים של אינטליגנציה דתית, זוגות צעירים וחוג גדול של חברים ותיקים. כן היתה לי פגישה עם רבני המקום, והוכרר לי, שחלק רב של ציבור הרבנים אינו רואה לעצמו דרך אחרת מאשר להיות מזוהים אידאולוגית עם הציונות הדתית.

האם נפגשת גם עם „פירות" ארץ־ישראל אותם צעירים מארה"ב שלמדו בישיבות שלנו בארץ?

כן. התרשמתי מאד מהאופן שבו התקבל ראש ישיבת „הר־עציון", הרב אהרן ליכטנשטיין באותו כנס מחנכים עליו סיפרתי. באופן אישי היה לי הדבר לעונג רב. כי הנה בכנס זה התאספו ובאו לכבודו של הרב ליכטנשטיין תלמידיו הרבים שלמדו אצלו בישיבת „הר־עציון". הם חלק, מציבור, הולך וגדל של בני ישיבה מכל מוסדות החינוך הישיבתי באמ־ריקה הבאים לשנת לימודים בארץ. אני זוכר עוד את הימים אין, יחד עם חברי, הייתי צריך להאבק עם כל מוסד ומוסד חינוכי בארה"ב שיואיל לשלוח לתקופה מסויימת את חניכיו ללמוד בארץ. היום זה דבר מובן מאליו. ציבור התלמידים שלמד בארץ ועדיין לא עלה, הוא מכשיר רוחני־דתי—לאומי רב ערך ורב השפעה אינטלקטואלית.

איני יכול שלא לספר על התרשמותי מהרצאתו של רב גאון צעיר, הרב צבי (הרשל) שכטר, ראש ה„כולל" בישיבת רבי יצחק אלחנן. שפע של בקיאות והיפעה למדנית נבע כמעיין מדבריו והוא הנדהה באורות ברור עם דרכה של הציונות הדתית. נפגשתי גם עם הגאון רבי אהרן סולובייצ'יק שהוא נותן עכשיו את השיעורים המרכזיים בישיבת רבי יצחק אלחנן כמה ימים בשבוע בקביעות.

הרב אהרון סולובייצ'יק נאמן כמובן להשקפת „המזרחי" אם כי יש לו ביקורת על הרבה דברים; שהוא גם על היחסים בין דתיים לחילוניים בארץ. ואזכיר כאן רק הערה אחת שאמר לי בהלך שיחתנו. על עניין „ואל יתבייש מפני המלעיגים" המובא בסעיף הראשון בשולחן־ערוך, אומר הגאון, שהחיוב הוא רק לא להתבייש אולם אסור לדבר ב„עזות" עם המלעי־גים האלה, שכן, דרכנו דרכי נועם...

התעוררות במחנה הדתי לאומי

הציבור הדתי־ציוני עוקב אחר ההתרחשויות ב־תנועה בארץ?

הציבור שלנו בארה"ב מתעניין כמובן במה שקו־רה בארץ וביחוד ביהדות הדתית. ציבור זה לא איבד אמונתו ותקוותו כי הדברים יסתדרו כאן. היו־לי שיחות די מפורטות עם מה שקרוי „חלקים השונים" של התנועה בארה"ב וקיימתי ישיבות מיוחדות עם נשיא אמי"ת, נשי „אמונה", „השמרות הצעירה". השליחים המרכזים על בנ"ע ועם חבורת השליחים הדתיים כולם. יש להסדיר שיתוף פעולה ותיאום יתר בין כל הגורמים הללו, שכל אחד מהם עושה פעולה הבה בה במסגרתו.

האם הציבור הדתי־ציוני ער לסכנות ההשקפות לנו, אם כוחה של התנועה הרפורמית יגבר בתנו־עה הציונית?

נדמה לי כי המוני היהודים אורתודוכסים בארה"ב התחילו להבין ולהעריך את עבודתו, מעמדו ושלי־חותו של „המזרחי"—הפועמ"ז בארה"ב ובכלל בתוך התנועה הציונית. בחשול ההתקפות של הרפורמים ערבה רושם וכיוו' הרה. יכולני לספר על מגע שיהיו עם עסקנים ציונים חשובים, שלא מהזהנו שלנו, כי גם הם מודאגים מהתפשטות הרפורמית הזאת. יש בה „כוונות זרות" שאין בקורן ב„להם ביונג" דווקא. כך אמרו לי רבים. הרפורמים גם איננו כעלב כשרים כי יהרימו את המגבית היהודית הבאוהדה, אם לא ייתנו להם. תקציבים גדולים לפעולה, האיומים אלה לא עשו רושם ולא הפחידו את ראשי המגבית. ראשי המגבית אפס שאין הם מזהים עם הציונות האורתודוכסית דווקא, ראו בכך חריגה מכל מסגרת הציונות.

הציונים הדתיים משתלבים גם בפעילות הקהי־לתית?

בביקורי הנוכחי הבחנתי בעובדה שהולך וגדל מספרם של יהודים האורתודוכסים שמשתתפים בכנס הארצי של הפדרציות היהודיות שעליו סיפרתי קודם. אומרים לי כי „המניין" האורתודוכסי מתרחב מידי שנה בשנה. ייתכן שהיהודים האורתודוכסים אולי אינם בין התורמים הגדולים ביותר לצרכי הפדרציות ארה"ב. אליבא דכל תרגית הם מהווים כוח עולה בפעילות הקהילתית. השבתי כי כדיה „המרכז ה־ציוני" צריך אני להתבונן בתופעה זו יותר מקרוב ולהיות על כך להכוונתו. התעודדתי גם משיתוף הפעולה הדוק וההתקדם בין תנועתנו בארה"ב ובין הארגונים הדתיים הכלל־ארציים ובתוכם „הסת־דרות הרבנים". עם כל הביקורת שמתחתי קודם. חייב אני לציין תופעה זו לשבח.

כן הייתי לציין כי כמה צעירות צעירים דתיים. לאומיים בהשקפתם בבית־ירה והשכלה כלולית ברק־ע זוהרים כבר בראש מוסדות יפים כלל יהודיים בארה"ב, הציבה ביותר. ביטויים לתפקידים הרמים היה איבה „בפלנגרים". אי תוצאה על להצים בידי היה. דבר פשוט הוא שהיהדות הדתית־לאומית אי האנו קיתרגתה כדירונית. הרציאה פתיבה צעירים כחר כבי הסביבות כעולים בשלי יכולת עצייה והעיקר בעלי פוטנציה גבוהה כאד לתפקידים שעניינם לכלה את הכלל.

שיחות השבוע

★

מאת מוטי זפט

ח"כ ד"ר יוסף בורג, נשיא התנועה הדתית לאומית

דרושה ועדה דתית־משפטית שתבדוק הבג"צים בענייני גיור

בית־המשפט הגבוה לצדק פסק השבוע שאין לשר הפנים סמכות לרשום בתעודות זהות של מתגיירים מכל זרם שהוא ביהדות את המלה נתגייר.

החלטה זו נתקבלה בקרב חוגים דתיים במורת־רוח רבה, תוך ידיעה שהידיים כבולות, מה גם שבהרכב הנו־כחי של הקואליציה, הסיכויים לשנות את חוק השבות קטנים ביותר.

מכיוונים שונים הועלו מחדש ההצעות להכין ספרי־יוחסין או למחוק את סעיף הלאום מתעודת־הזהות שמנפיקה המדינה לאזרחיה. רשמי הנישו־אין יודרכו להקפיד בבדיקת יהדותם של כאלה שגיורם מפוקפק מבחינה הלכתית, אך ספק אם ניתן לפקח ביעילות על כך.

פסיקת בג"ץ תעלה, ללא ספק, מחדש את הדרישה לשנות לאלתר את חוק „מיהו יהודי" ונראה שצפויות עוד מתחים פוליטיים רבים בשל כך.

על נושא זה שוחחנו עם ח"כ ד"ר יוסף בורג, נשיא התנועה הדתית לאומית, שהיה 14 שנה שר הפנים:

גם אותם חוגים שבזמנו לא „חילקו מחמאות" לד"ר בורג על טיפולו בעניין, יודו עתה שהדרך שנקט, דרך השיכנוע, שהביאה כאלה שנתגיירו ב„גיורים" רפורמים לעבור גיור כדת וכדין כאן בארץ, — היא הדרך הנכונה.

ש. מה עמדתך לפסק־הדין של בג"ץ?

ת. טרם קראתי את פסק־הדין ולכן לא אוכל להתייחס ספציפית למה שנכתב בו.

לעצם הדברים, הגמרא בבבא־מציעא דף נ"ט מדברת על שלושה לאווים בהונאת הגר. ב„במד־בר" ט"ו, ט"ו כתוב „חוקה אחת לכם ולגר הגר חוקת עולם לדורותיכם" ומשמעות הדברים שאין להזכיר לגר עבירות שעשה לפני שנתגייר. זו הסיבה שאין להוסיף בתעודת־זהות של יהודי שנתגייר גיור כשר את המלה „נתגייר", — כדי לא לביישו על עברו.

אולם, אם לא נכתוב כלום, יכול מי שלא התגייר גיור הלכתי להציג את עצמו כיהודי ולהכשיל בכך אחרים.

אנחנו סבורים כי האמת שגיור זה מושג הלכתי והוא לא עניין של צרמוניות אצל „רבאיים" שאנחנו לא מכירים.

השאלה העומדת על הפרק היא מפני שב־אמריקה, הרבה „סינגוגס" מתנהלים לא עפ"י הלכה.

יש הבדל יסודי בין כאן לשם. בארץ, יהודי לפי חוק שייך לקהילה, למועצה־דתית ספציפית וכדומה. באמריקה, היהדות משייכת אותו לכל היותר לאותה קהילה שברחוב ספציפי ואז הרבאי קובע מה נדרש מחברי אותה קהילה.

בג"ץ לא יכול לקבוע ליהודי יתר מיהו יהודי וזהו ההבדל הגדול בין ישראל לאמריקה, ששם רבאי רפורמי קובע את תנאי הקבלה ל„סינגוגה".

על הבדל זה ויחוד זה אנחנו צריכים לעמוד היטב. כאן הדברים הינם אחידים ואין לשנות נהגים.

ש. כיצד התמודדת עם דברים אלה, כש־כיהנת כשר הפנים?

ת. ב־14 שנות כהונתי כשר פנים מנעתי שא־לות כאלה. אך הזמנו הרבה עשינו מקבוצה זו למשרד, דיברנו על ליבם ושכנענו אותם בהי־גיון ובדרכי נועם לעבור כאן גיור אמיתי.

הרפורמים כנראה מעוניינים לנהל מלחמה, כמו שבאמריקה השמיעו קולות לא להשתתף במגבית היהודית. לפי הסיסמה של הגנרל בארקר „להכות את היהודים בכיס".

ש. פורסם שהשר פרץ יהרוש מרופסי ואי־שאין שיקפתו בבדיקה לגבי מי שגיורו ספק הלכתי. האם ניתן לשלוט על כך, מה גם שבג"ץ עלול לעמוד ברקמה?

ת. החוק אומר שתעודת־זהות בלבד איננה משמשת הוכחה לכאורה בנוגע לכשרות ברבנות וכיוצ"ב.

אם תעודת־זהות איננה משקפת את האמת ל־אמיתה, יש בזה שני דברים: ציזות הערך של תעודה ממלכתית וכן — אות אזהרה לרושם ה־נישואין לחקור היטב.

אילו היהדות הדתית היתה מאוחדת, היתה לנו הרבה יותר השפעה בחקיקה.

אגב, בתקופת כהונתי כשר הפנים לא איפשר המשרד „יבואי" כדורגלנים וכדורסלנים ש„גויירו" במסווה של יהודים. ידענו לנווט את המציאות.

ש. מה דעתך על ההצעה לכתוב ספר יוחסין?

ת. זה יהיה אסון. אני מקווה שלא נצטרך להגיע לידי כך. החוק הקיים משמעו שכל ילד יהודי שנולד במדינה הוא „כשר" ומותר להתחתן עמו. אם נגיע לידי כך שנאלץ להזדקק לספרי יוחסין, — זה יגרום לכך שניצור כאן שני עמים. זה מסוכן מאוד.

ש. אז אולי נראית לך ההצעה למחוק את סעיף הלאום מתעודת הזהות?

ת. דרך זו לא תפתור כלום, שכן במקום שה־שאלה תתעורר במשרד הפנים היא תעלה ברבנות. מחיקת סעיף הלאום יותר משתפתור בעיות היא תפתח שערים לבעיות.

ש. אז מה אתה מציע לעשות?

ת. הייתי מציע שמשרד הזהות יקים ועדה של אנשי תורה ואנשי משפט, יודעי דת ויודעי דין, שישבו כבר בשבוע הבא לבדיקה וניתוח מדוקדקים של פסק־הדין.

ד"ר יוסי אולמרט — מכון שילוח

הנשק הכימי שבידי הסורים והשפעתן על המצב באזור

שר הבטחון יצחק רבין הכריז ה־שבוע במליאת הכנסת כי סוריה מצ־טיידת בנשק כימי ובישראל נערכים נוכח סכנה חמורה זו.

לפני כשבועיים שודרה בטלוויזיה הישראלית תוכנית שהפיקה רשת הבי־בי־סי הבריטית על השימוש בנשק הכימי במלחמת אירן—עירק. המראות שנגלו לא היו מלבבים.

המדינות השונות אדישות נוכח השימוש באמ־צעים כימיים במסגרת מלחמה. כך, לפחות, בכל הקשור למלחמת אירן—עירק. שר הביטחון הדגיש עובדה זו וציין כי גרועה מכך היא העובדה „שקיימת, כמעט לגיטימציה של שימוש בנשק הזה, במזרח־התיכון".

מה מצא רבין דווקא עכשיו להודיע על הימ־צאותו של נשק כימי בסוריה? האם כיוון את דבריו לדעת הקהל בישראל, לשליטים בסוריה או אולי לדעת הקהל בעולם?

על כך שוחחנו עם ד"ר יוסי אולמרט, מה־מכון להקה"ב אסטרטגיים ע"ש דיין, באוניבר־סיטת תל־אביב.

ש. נשק כימי בסוריה — זה דבר חדש?

ת. כנוסח ההודעה של רבין לא ברור עד כמה הדברים שם מבצעיים או רק בשלבי פיתוח. אולם בכל־זאת, זו הפעם הראשונה שיש הודעה ישר־אלית רשמית בעניין.

ש. מדוע העיתוי המסויים להצהרת רבין?

ת. כנראה היא נועדה בין היתר, להסיט את תשומת הלב מהעניין האיראני.

מעבר לכך. הכרזת שר־הביטחון נושאת גם מסרים מסויימים. היא נועדה קודם כל לעדכן את דעת הקהל שהדבר קורה. יש פרסומים שונים המצביעים על קיומו של נשק כימי בסוריה. מעבר לכך, הודעתו של רבין מהווה מסר גם לסורים, שאנחנו יודעים את הדברים, מתייחסים אליהם ברצינות ואנחנו עם אצבע על הדופק.

הודעתו זו יכולה להתפרש ע"י הסורים גם בצורה לא נכונה כאילו היא עוד אחד מצעדי האליבי שישראל מכינה לקראת מתקפה על סו־ריה. הם יכולים לנצל את ההודעה כדי ללבות בדמשק היסטריה, בהמשך להודעות שהיו באחרו־נה מצד גורמים סורים וסובייטים על ריכוזי צבא ישראלים, כביכול, בגבול וכדומה. אין ספק שהעצבנות בסוריה נובעת לא מעט מהלחצים הבי־נלאומיים המופעלים עליה.

ש. מה החשיבות שמייחסים הסורים ללוח־מה הכימית?

ת. אחד הדברים המרכזיים בהערכות הסורית לקראת מלחמה שתהיה בעתיד עם ישראל הוא לגרום לנו מקסימום נזקים ואבידות, להכאיב לנו בחיי אדם, גם בעורף, — זאת בלי הכרח לכבוש שטחים בפועל. יש הרבה סבירות שהם פועלים בכיוון זה והנשק הכימי יכול להיות אחד האמ־צעים שיעזור להם לנסות להשיג מטרה זו.

ש. נשק זה מצוי אצל הסורים עצמם?

ת. לפי הידיעות, בשני מקומות בסוריה מייצ־רים נשק כימי. אך הדבר נעשה גם בסיוע מדינות אחרות. אני מעריך שיש סוגים מסויימים של נשק כימי, שאינם דורשים רמת תחכום גבוהה כך שאפשר שהסורים מייצרים אותו בעצמם.

ש. כיצד ניתן להתגונן בפני נשק כימי?

ת. קודם כל יש לידע את הציבור בצורה אינטנסיבית וודאי שיש לעשות זאת בצה"ל. יש להבין שמדובר בעוד נשק שמטרתו לגרום בהלה ואבידות. אפשר להכין את הציבור באמצעות השדורי־שירות & קורסים, חוברות, הסברה בבתי ספר וכיוצ"ב. אני מעריך שבמצב התקציבי ה־קיים, קשה יהיה לספק לכל האזרחים, תוך שנה שנתיים, את אמצעי המיגון הנחוצים לכך.

יש להבין, שגם במלחמה בעתיד, — נשק זה לא נועד לשימוש מעבר למכה אחת. הוא בא לשרת את אלמנט ההפתעה. סביר להניח שהתגובה הישראלית שתבוא על הסורים, אם ישתמשו בנשק זה תהיה כה גדולה, עד שהם ישקלו היטב היטב אם להשתמש בו פעם נוספת.

דבר שנראה לי יותר ריאלי הוא שהסורים ישתמשו בנשק הכימי לשיתוקים מקסימים בחזית.

ד"ר יעקב רוזנברג — אוניברסיטת בר־אילן

הורדת המכסים איננה מקור לאינפלציה

במשרדים הכלכליים מעריכים שמדד נובמבר, שיתפרסם בעוד כעשרה ימים, עלה בכ־2.4 אחוזים. עליה זו מהווה חריגה מסויימת לעומת המדדים ש־אליהם הורגלנו בשנה האחרונה.

ב־1 בינואר יופחתו המכסים על מוצרי יבוא מארצות השוק המשותף. גם אם ראשי המכס יעשו „הבה נתחכמה לו" ויעלו על חלק מה־מוצרים את שיעור מס־הקניה, הרי שה„שורה האחרונה" תהיה מחירים זולים מהנוכחיים.

מה תהיה השפעת צעד זה על ההורמה וה־אינפלציה?

בנושאים אלה שוחחנו עם ד"ר יעקב רוזנ־ברג, מהמחלקה לכלכלה באוניברסיטת בר־אילן.

ש. להערכה שבנובמבר צפוים עליית מדד של 2.5—3 אחוזים. האין בכך גדילת הפריצה?

ת. ביצוע התכנית הכלכלית עומד בסימן תקנות שפקודן באי־קיצוץ התקציב. אמנם, ב־חודשים האחרונים התרופפה מצב השמירה הקפ־דנית שהיתה בדולר 85 ונוצרה עתה הזיכה מסו־יימת, לפשק. גם הציפיות המתפתחות לפיחות גורמות להגדלת הביקושים ומכאן גם לעלייה במחירים.

יחד עם זאת, אני מוכן להסתכן ולומר שיימשך הריסון בהורמה הכלכלית, זאת גם אם יתבצע פיחות חד־פעמי או פיחות זוחל, — גם אז לה־ערכתי לא תתחדש הגיאות באינפלציה. זאת כמו־בן אם ההורמה תרוסן.

ש. הורגה דיגבוי השבוע על הירמת העגבניות למחיר. מה האמת בדבר?

ת. אין להוהנע פעליות במחירים החופשים להיפל, כשאין עגבניות בשוק, — אבל שהמחירים יעלו כדי שהאוהרים יצרכו מהן פחות. אולם, כל החשש הגדול הוא, שבא קפיצת מדד של חודש אחד, תביא לחידוש ההורמה.

ש. ב־1 בינואר יוזלו מוצרי היבוא מאירו־פה. האם הדבר לא יביא להורדת המדיה — מזה הקבמה בהוראה, מיה — מה? מה אבמציי הממצא זכבי?

ת. זהו מצב פאראדוקסאלי שבגללו גם נגיד בנק ישראל יכול לתמוך באי־שינוי שער הדולר בו וגם בממשלה השרים יכולים לכאורה להיות שאננים בנושא זה. הפרדוקס נובע מכך שמצבו הדולרי של מאזן התשלומים הוא מצוין. יתרות המט"ח הן מהגדולות שידענו אי־פעם. מצד אחר בגבו של החשבון השוטף נראה כי יבוא הייצוא ד־יין בקוים בעוד הייבוא גדל וזה דוחף בכיוון השלילי.

הורדת המכסים על הייבוא מאירופה איננו מקור לאינפלציה, אם ננתק את הקשר בין עלויות להור־רבה.

ש. הקרש על התקציב כעקציסמי. כל הוא יכשר, ומה עם הרפורמה?

ת. הניסיון הקודם מוכיח שכשאין מקצצים במשרד ממשלתי אחד, זה לא בתקנו במשרד אחר. לכן, אותנו צריכה לציין התמונה הכוללת.

איני משוכנע שהממשלה תצמצם בקיצוץ התק־ציב כפי שהיינו רוצים אך אני מאמין שהשרים הגיעו להכרה שההורמה היא הרת אסון ויידו ישתדלו לא להגיע לגירעון.

באין מורא של מלכות

מאת הרב שלמה גורן

שתי מערכות של עונשין קבעה התורה, כדי להרתיע את העבריינים, עונשי הסנהדרין, לפי הפרוצידורה והמגבלות של ההלכה, ועונשי המלכות לפי משפטי המלך, כמו שקובע הרמב"ם בפ"ג מהל' מלכים ה"י: כל ההורג נפשות שלא בראיה ברורה או בלא התראה אפי' בעד אחד או שונא שהרג בשגגה, יש למלך רשות להרגו ולתקן העולם כפי מה שהשעה צריכה, והורג רבים ביום אחד ותולה ומניחו תלויים ימים רבים להטיל אימה ולשבר יד רשעי העולם. ובפי"ח מהל' סנהדרין ה"ו כתב: גזירת הכתוב היא שאין ממיתין בית דין ולא מלקין את האדם בהוצאת פיו אלא על פי שני עדים. וזה שהרג יהושע עכן ודוד לגר עמלקי בהוצאת פיהם הוראת שעה היתה או דין מלכות היה. משמע מדבריו שבאופן מקביל לעונשי התורה עפ"י הסנהדרין רשאי המלך להעניש העבריינים בדין מלכות, מבלי להזדקק לדיני הראיות והעונשין של התורה.

כך מצינו בתשובת הרשב"א שהביא הב"י בחו"מ בסוף סימן שפ"ח שכתב בהמשך תשובתו "לדבריך: וגדולה מכל אלו שנידון שלפנינו שאנו לא הגענו אלא נשאל בשאלנו מבית אדוננו המלך לראות בעונו ולהגיד עצמנו, ולפי מה שעשה אפי' שהוא יכול "לענשו" לפי שלא נאמרו דברים הללו אלא בדיני סנהדרין כגזירת הכתוב. אבל בדינא דמלכותא אין משגיחין בכל אלו, שאין דינם אלא אחר ידיעת האמת. ונצטט בדיני המלכות אפי' עפ"י קרובים ואפי' עפ"י עצמו ושלא בהתראה שאין דין דדיינה אלא אחר ידיעת האמת. שאם לא אתה אומר כן אלא שאתה מעמיד הכל על דין התורה בדין הסנהדרין תיה העולם שמם, שירבו רוצחים שופכי דמים וכו'. ומסיק שם הרשב"א: אלא ודאי כדאמרינן שכל שהוא ממונה על כן מן המלך, דן ועונש כאלו בשפטי המלוכה. כי כלך במשפטים אלו יעמיד ארץ — עכ"ל הרשב"א.

שתי מערכות שיפוט וענישה של הסנהדרין ושל המלכות

אין כוונת הרשב"א למשפטי המלוכה והשופטים של הנכרים, אלא גם למלכי ישראל ניתנה סמכות לחוקק חוקים לתקן תקנות ולהנהיג שלא לפי חוקי התורה ודיני הראיות של הסנהדרין. כמו שכתב הרשב"א בשאלות ותשובות שלו ח"ג סימן שצ"ג וזה לשונו שם: והראה אני שאם העדים נאמנים אצל הברורים ראשים הם לקנוס קנס ממון, או לענוש הגוף הכל לפי מה שיראה להם. וזה מקיים העולם. שאם אתם מעמידין הכל על הדינין הקצובים בתורה, ושלא לענוש אלא כמו שענשה התורה בחבלות וכיוצא בזה, נמצא העולם חרב. שהיינו צריכים עדים והתראה. וכמו שאמרו חז"ל לא חרבה ירושלים אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה (ב"מ ל' ב'). וכל שכן בחוצה לארץ שאין דנין בה דיני קנסות, ונמצאו קלי דעת פורצין גדרו של עולם. נמצא העולם שמם. וכבר קנסו חז"ל קנסות במכה את חבירו בד' א' בהרכינה וכו' כדאיתא בריש פרק המניח את הכד (ב"ק כ"ז). ואע"פ שאלו דיני קנסות הן ואין דנין אותן בבבל כדאיתא התם, מכל מקום בכל מקום ומקום דנין לעשות סייג כיוצא בהן לגדור את הדור. וגדולה מזו אמרו בפרק נגמר הדין: שמעון בן שטח שתלה שמונים נשים באשקלון ביום אחד. ואע"פ שאין תולין אשה ושאין דנין שנים ביום אחד, האע"פ שאין כמטא שלא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה. וכן אמרו ביבמות בפרק האשה רבה (צ' ב') באחד שרכב על סוס בשבת בימי יוונים והביאוהו לבית דין וסקלוהו ולא מפני שראוי לכך, אלא שהשעה צריכה לכך. וכן עושים בכל דור ודור ובכל מקום ומקום שרואין שהשעה צריכה לכך, ולייסר השוטים והפריצים המטים עקלקלותם. הנה אמרו: רב הונא שהיה מבכל קץ ידא לאיתתא בריש פרק כל היד (נדה יג ב'). ובסנהדרין (כ"ז א') בריש גלותא דאמר אי ודאי קטל נפשא לכיוה לעיניה. ואע"פ שאין קציצת אבר בדיני תורה, אלא הכל לגדור ולצורך שעה. וכסיים שם הרשב"א — ולפיכך הברורים, אלו שעשו זה, אם הוא צורך השעה לענוש ולקנוס ממון או גוף לתיקון המדינה ולצורך השעה כדין עשו. וכל שכן בדאיכא הרמנא דמלכא. עכ"ל לשון הרשב"א בתשובותיו.

הר"ן בדרשותיו — בפרשת שופטים כפותח את הדיון הזה של שתי מערכות משפטיות שהן מחוייבות המציאות לפי תורת ישראל: האחת לפי הצדק האמיתי והשניה לפי הצדק המדיני ולפי צורך השעה. וכל מערכת יש לה חוקי ענישה משלה ונוהל שיפוטי והיררכיה שיפוטית נפרדת. שכן כתב שם הר"ן על הכתוב "ושפטו את העם משפט צדק" — ידוע הוא כי המין האנושי צריך לשופט שישפוט בין פרטיו שאם לא כן איש את רעהו חיים בלעו, והיה כלה לגמרי. וכל אומה צריכה לזה ושוב מדיני עד שאמר החכם "שכת הלסטים הסכימו ביניהם היושר". וישראל צריכים זה כיתר האומות, ומלבד זה צריכים אליהם לסבה אחרת, הוא להעמיד חוקי התורה על תילם, ולהעניש חייבי מלקיות חייבי מיתות בית דין העוברים על חקי התורה. עם היות שאין באותה עבירה הפסד ישוב מדיני כלל. ואין ספק כי בכל אחד מהצדדים יד דיני שני עניינים. האחד יהיה להעניש איזה איש כפי משפט אמיתי. והשני שאין ראוי להענישו כפי משפט צדק אמיתי אבל יתיב להענישו כפי תקון סדר מדיני. כפי צורך השעה והי' יתברך יחד כל אחד מהעניינים האלו לכת מיוחדת, וצוה שיתמנו השופטים לשפוט המשפט הצדק האמיתי. והוא אמרו: ושפטו את העם משפט צדק, כלומר בא לבאר שופטים האלה לאיזה דבר יתמנו. ובכלה כדים גדול ואמר, שתכלית מנויים הוא כדי לשפוט את העם משפט צדק אמיתי בעצמו. ואין יכולתם עובר ביותר כזה. ומפני שסידור המדיני לא ישלם בזה לבדו השלים האל תיקונו במצות המלך עכ"ל הר"ן.

כשבאנו למצות משיטת דבריו ופירושו של הר"ן, כמו מהרשב"א, כי החברה האנושית ובתוכה עם ישראל, זקוקה למשטר מדיני המייצג ומיישם את הצדק היחסי, דהיינו הצדק המדיני ומכוונו הוא מייצג סדר ובטחון בין בני האדם. ולא די בחוקי הענישה של התורה המייצגים את הצדק האבסולוטי, שאינו מושפע מצרכי הזמן, המקום ורמת היבוה האנושית כשהיא בירידה.

אם הענישה תהיה לפי הסנהדרין יתרבו שופכי דמים ולא יגורו מן העונש — הר"ן

הר"ן מבסס את שיטתו כי אי אפשר להשתית את סדרי החיים עפ"י חוקי הראיות והענישה של התורה בלבד. כלשונו שם: תבאר זה צד בשגגות צד אחד מן הצדדים, הרי שנינו תנו רבנן מכירים אתם אותו כי התריתם בו וקיבל התראה, התיר עצמו למיתה וכו' המית בתוך כדי דיבור וכו', ואין ספק כי כל זה ראוי מצד משפט צדק. כי לכה יומת איש אם לא שידע שהכניס עצמו בדבר שיש בו חיוב מיתה ועבר עליו. ולזה יצטרך שיקבל התראה, וכל יתר הדברים השנויים באותה ברייתא. וזהו משפט צדק אמיתי בעצמו הנמסר לדיינים. אבל אם לא ייענשו העוברים כי אם על זה הדרך, יפסק הסדור המדיני לגמרי, שיתרבו שופכי דמים ולא יגורו מן העונש. ולכן ציוה השם ית' לצורך "ישוב של עולם" במינוי המלכות כמו שכתוב בפרשה זו שום תשים עליך מלך וגו'. שהיא כצווה שנצטוינו בה למנות עלינו מלך. והמלך הוא יכול לדון שלא בהתראה, כפי מה שיראה שהוא צריך לקיבוץ המדיני. נמצא שמינוי המלכות שוה בישראל ובשאר האומות שצריכים לסדור מדיני. ומינוי שופטים מיוחד וצריך יותר בישראל וכו'.

האברבנאל בפירושו לתורה חולק על הר"ן ועל הרמב"ם בזה. לפי דבריהם נמסר הסדר המדיני לביצועו של המלך, או של הרשות המלכותית ולא לסנהדרין. מה שאין כן לדעת האברבנאל. גם הענשים לפי הצדק המדיני נמסרו גם הם לבית הדין הגדול ולא למלך. מהרמב"ם יש ללמוד כי שתי מערכות השיפוט גם יחד רשאיות לחרוג מנוהל הענישה של התורה אלא שהסנהדרין רשאית לנהוג בו רק בהוראת שעה בלבד, וכדי לעשות סייג לתורה. כדבריו של ר"א בן יעקב בסנהדרין מ"ו א' וכן פסק הרמב"ם בפכ"ד מהל' סנהדרין ה"ד: יש לבית דין להלקות מי שאינו מחוייב מלקות ולהרוג מי שאינו מחוייב מיתה [illegible] על דברי תורה [illegible] בית דין שפרצו העם בדבר, יש להן לגדור

לחזק הדבר כפי מה שיראה להם. הכל הוראת שעה לא שיקבע הלכה לדורות. ולעומתה ההיררכיה המלכותית רשאית להפעיל את חוקי הענישה שלה גם לא כהוראת שעה. כל שיש לכך צורך השעה. כמו שכתב הרמב"ם בפ"ג מהל' מלכים ה"י הנ"ל: כל הורג נפשות שלא בראיה ברורה, או בלא התראה וכו' יש למלך רשות להרגו ולתקן העולם כפי מה שהשעה צריכה, וכו' להטיל אימה ולשבר יד רשעי העולם ולא תהגה שהם יכולים להיקבע רק כהוראת שעה.

יש איפוא ללמוד מכל הפוסקים הראשונים הנזכרים, שבלי אמצעי ההרתעה ע"י הפעלת עונשי המלכות, אין קיום לחברה האנושית כמו ששנינו במס' אבות פ"ג מ"ב: ר' חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות, שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו. ודרשוה חז"ל במס' ע"ז ג' ב', כן הכתוב בחבקוק א': ותעשה אדם כדגי הים, למה נמשלו בני אדם לדגי הים לומר לך מה דגים שבים כל הגדול מחבירו בולע את חבירו, אף בני אדם, אלמלא מוראה של מלכות, כל הגדול מחבירו בולע את חבירו. והיינו דתנן ר' חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות וכו'.

הענישה של הסנהדרין היא עונש וכפרה על העבר ושל המלכות הרתעה ומנע לעתיד

משיטת הרשב"א והר"ן יש להסיק, כי שני סוגי הענישה הקיימים לפי ההלכה, זו של הסנהדרין ושל המלכות, שתי מטרות נפרדות להן. של הסנהדרין, הענישה היא כעונש וכפרה על העבירה בעבר. ושל המלכות הענישה היא הרתעה ואמצעי מנע בפני ביצוע עבירות בעתיד. מכיוון שהרשב"א בתשובתו והר"ן בדרשותיו קובעים שאין בכוח הענישה של התורה עם הסייגים והמגבלות הנלוות לעונשים כדי להרתיע את העבריינים, ואם לא יפעילו את עונשי המלכות כנגד העבריינים יחרב ישובו של עולם. ועיין אמרו חז"ל לא חרבה ירושלים אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה.

מה שאין כן לפי שיטת הרמב"ם, אין הנוכחה מדבריו שמטרתם ומהותם של עונשי הסנהדרין ושל המלכות שונות זו מזו, כי יתכן ששתי מערכות הענישה מטרתן להרתיע את העבריינים, ואין מטרתן עונש על העבר. אם כי סביר יותר לייחס את הכפרה לעונש התורה של הסנהדרין ולא של המלך. כמו ששנינו במס' סנהדרין פ"ו מ"ב, היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות אומרים לו התוודה. שכן דרך המומתין מתוודין. שכל המתוודה יש לו חלק לעולם הבא וכו'. משמע שהוידוי הוא חלק בנוהל הענישה של הסנהדרין, שמטרתו גם לכפר על העבירה שביצע. ובוודאי שגם בענישה של המלכות היו מציעים לו להתוודות, וכן משתמע מלשון המשנה, "שכן דרך כל המומתין מתוודין" שהכוונה לכל מי שנהרג, גם הרוגי המלכות. ולא עוד אלא שכבר כתב הרמב"ם שהענישה של עכן, מכוון לכדים במשנה ובתלמוד את הוידוי לפני המוות. לא היתה כביה עונש התורה, כי הוא לא עבר על אחד ממחוייבי מיתה של התורה המסורה בידי בית דין. ועכן גם הומת עפ"י הודאת פיו בניגוד להלכות הסנהדרין. אלא העונש שלו היה מכוח הסמכות של עונשי המלכות, כמו שכתב הרמב"ם בפי"ח מהל' סנהדרין ה"ו: וזה שהרג יהושע את עכן הוראת שעה היתה או דין מלכות.

ויש לרמב"ן שיטה שונה ביחס לעונשו של עכן, כמו שכתב בפירושו לתורה (ויקרא כ"ז כ"ט), על הפסוק "כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת". ולשונו: ולכך אני אומר כי מן הכתוב הזה יצא לנו הדין הזה שכל מלך בישראל או סנהדרי גדולה במעמד כל ישראל שיש להם רשות במשפטם, אם יחרימו על עיר להלחם עליה, וכן אם יחרימו על דבר, העובר עליו חייב מיתה. והוא היוכח של אנשי יבש גלעד ושל יהונתן, שאמר לו אביו "כה יעשה לי אלקים וכה יוסיף כי מות תמות יונתן". מהיכן נתחייבו אלו מיתה מן הדין, חוץ מן הכתוב הזה וכו'. כי חרם המלך והסנהדרין חל על המדינים לכלותם או על העובר על גזירותם ותקנתם. נמצאנו למדים מפירושו, שעכן שעבר על חרם כלל ישראל, נתחייב מיתה עפ"י דין תורה, וגם לפי הלכות הסנהדרין.

וכבר האריך בדברי הרמב"ן אלו רבנו הגדול החתם סופר בשו"ת אורח חיים בתשובה סימן ר"ח ובירר שם את מהותם ומקורם ההלכתי של עונשי המלכות. שכן כתב שם החת"ס: יש לתמוה כי בהיות משה רבינו לא הציגו כלל שיהיה רשאי להעניש ילצעות נפש. ומכל שכן להמית מנא לן? רק בני ישראל אמרו ליהושע "כל איש אשר ימרה את פיך יומת רק חזק ואמץ" והרי כתב יהושע בספרו עפ"י השם יה' כמבואר בבא בתרא (י"ד ב') יהושע כתב בספרו. ואם כן הדין דין אמת. אך הקושיא איך הבנה רשאי להחמיש, זהו קושיא שצריך עיון גדול.

וממשיך החת"ס וכותב: הא כצאתי לנ פתר כי"ם שכתב רמב"ן בפרשת בחוקותי, וכן בקונטרס משפטי החרם שלו, והא דכתיב "כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת". אין בו פירוש ע"י פשוטו. אלא כל נשיא בישראל ומכל שכן כל ישראל שמסכימים להחרים דבר העובר על חרמם חייב מיתה. ומזה נתחייב יונתן מיתה ויפדו העם את יונתן מהחרם.

החת"ס מכביר ומסכם: כל שישראל ונשיאי העדה או אפי' אחד משני אלו מסכימים ומחרימים, הרי זה מוזהר מן התורה וחייב מיתה מן התורה. ועל כן אחר שהסכימו ישראל ואמרו ליהושע. והוא הדין לכל מלך כל איש אשר ימרה את פיך לכל אשר תצונו יומת. הרי החרימו כל עובר על מצוות מלך ישראל. אפי' אינו משבט יהודה וכו'.

מבדבריו אלו של החתם סופר נראה לכאורה שסמכות המלך לשפוט ולהעניש את המורדים בו, אינה באה מכוח תפקידו כמלך, אלא משום שהסכימו בימי יהושע בן נון וקבעו כן להדורות יבואו, שכל מי שממרה את פיו של המלך הוא מתחייב. ולכן נקבעה הלכה "כל המורד במלכות חייב מיתה". כי מי שממרה ע"י כל ישראל חייב מיתה. כמו שכתוב "כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת. אולם אחרי כן קבע החת"ס את הסמכות של המלך על יסוד דינא דמלכותא דינא. ולכאורה נראה שאין זה אלא במלך נכרי ודבריו בנושא זה צריכים עיון.

זכות החנינה נתונה רק על עונש המלכות ולא עונשי הסנהדרין

נוסף למה שבידנו יש עוד הבדל עקרוני בין סוג הענישה של הסנהדרין לבין זה של המלכות. העונש של הסנהדרין הוא חובה ואין בו אפשרות של חנינה. מכיוון שכל עונשי ההלכה בסנהדרין מקורם בתורה הם מצוה ואין מי שיכול לחונן את החייבים בעונש. מה שאין כן עונשי המלכות. אע"פ שלפי החתם סופר הנ"ל גם עונש זה מעוגן בכתוב בתורה "כל חרם אשר יחרם מן האדם וגו'", אין העונשים על העבירות של המלך חובה או מצוה, כי אם רשות. כמו שמוכח לשונו של הרמב"ם בהל' מלכים פ"ג הנ"ל לגבי "כל מורד במלך ישראל יש למלך רשות להרגו". וכן כתב שם בהלכה י': "כל ההורג נפשות שלא בראיה ברורה או בלא התראה אפי' בעד אחד או שונא שהרג בשגגה יש למלך רשות להרגו". נמצאנו למדים שהכל תלוי במלך. ברצונו מפעיל כנגדו את העונש, וברצונו מוחל אותו. אבל מכיוון שהמלך יונק את סמכותו מן העם כתוב אצל יהושע לפי הסברת החת"ס יכול העם לחון את העבריין וגם בניגוד לדעתו של המלך. זאת אפשר ללמוד מאשר ויהונתן, כפי שכתב החתם סופר על חיוב המות שגזר שאול על יונתן לאמור: "ארור האיש אשר יאכל לחם עד הערב". ויונתן לא שמע בהשביע אביו את העם וישלח את קצה המטה אשר בידו ויטבול אותה ביערת הדבש וישב ידו אל פיו ותראנה עיניו" (שמואל א' י"ד). שאול ביקש להמית את יונתן, ככתוב "ויאמר שאול כה יעשה אלקים וכה יוסיף כי מות תמות יונתן". ולבסוף ניצול ע"י העם ככתוב "ויפדו העם את יונתן ולא מת".

מכל האמור מתברר, שבלי מערכת חקיקה וענישה של [illegible] של התורה [illegible] לחברה [illegible] ולשלום [illegible] אלקים [illegible] חיים בלעו."

ארבעה [illegible] ם מטרתן המוצהרת הרתעה [illegible] ה לכל ישראל

של אף האמור לעיל, שרוב עונשי התורה מטרתם לענוש ולכפר על העבירות שבעבר. ישנן בתורה ארבע מיתות בית דין שהתורה קבעה אותן כמפרש כאמצעי הרתעה ואזהרה לכל ישראל. (א) האחת היא מיתת מסית כתוב "כי יסיתך אחיך בן אמך... לא תאבה לו ולא תשמע אליו ולא תחוס עינך עליו ולא תחמול ולא תכסה עליו. וסקלתו באבנים ומת. וכל ישראל ישמעו ויראון ולא יוסיפו לעשות כדבר הרע הזה בקרבך." (דברים י"ג—ז'-י"ב). (ב) בן סורר ומורה. בו כתוב "ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו" (דברים כ"א כ"א). (ג) זקן ממרא. בו כתוב "ומת האיש ההוא ובערת הרע מישראל וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד" (דברים י"ז, י"ב—י"ג). (ד) עדים זוממים בהם כתוב "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך. והנשארים ישמעו ויראו ולא יוסיפו לעשות עוד כדבר הרע הזה בקרבך" (דברים י"ט, י"ט כ').

ארבעת עבירות ועונשין אלו, בגלל מטרתם החינוכית המיוחדת שנקבעו כאזהרה והרתעה לכל ישראל, קובעת בהם ההלכה, שהם צריכים הכרזה, בזמן הענישה יש להכריז, לפרסם ולהודיע לציבור על מה הם נהרגים. כמו ששנינו במס' סנהדרין (פ"ט א') בברייתא: תנו רבנן ארבעה צריכין הכרזה. בכולם כתוב בהם וכל העם, וכל ישראל. ובעדים זוממין כתוב והנשארים ישמעו ויראו, משום שלא כל ישראל ראויים לעדות. וכן כתב הרמב"ם בפ"ג מהל' ממרים שלהי הל' ה': וארבעה צריכין הכרזה, זקן ממרא, ועדים זוממין, המסית, ובן סורר ומורה, שהרי בכולן נאמר ישמעו ויראו. עליהם יש להוסיף מדברי הנביאים את השקאת המים המאררים לסוטה בבית המקדש, לעיני כל ישראל, כתוב "ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה" (יחזקאל כ"ג מ"ח). אבל עונשי המלך המלכות כולם מטרתם הרתעה ואזהרה לאחרים לבל ישתרשו החמס, כדי לאפשר חיים תקינים במדינה בין אדם לחבירו ולמדינה, ובין אדם למקום.

במדינת ישראל אין ענישה לגבי עבירות חבלה ורצח של יהודים ע"י ערבים

הענישה במדינת ישראל שונה מבכל העולם כולו בשני מישורים: (א) באפלייה לרעה של עבריינים יהודים מעבריינים ערבים. (ב) חוסר ענישה הולמת על רוצחים ומחבלים מארגוני הטרור. כי לגבי עשיית יהודית קיימים בחוק ומופעלים עונשי מאסר קשים וממושכים עד מאסר עולם. מה שאין כן לגבי מחבלים רוצחים ופושעים ערבים. הם ללא עונש וללא הרתעה מכל סוג שהוא. מכיוון שעונש כזה אינו מופעל לגבם. ועונשי מאסר ממושך אין להם משמעות לגבם, באשר הם סומכים ובוטחים על חבריהם בחוץ שיחטפו שבויים יהודים. או שיפול לידיהם חייל או טייס וכיוצא בו. ותמורתם תשחרר הממשלה את כל המרצחים והמחבלים כפי ששחררנו לפני למעלה משנה כ־1300 מחבלים, ביניהם היו רוצחים אכזרים שהרגו בדם קר חיילים או אזרחים נשים וילדים.

הדוגמה מן העבר מבטל לגבם של המחבלים כל אמצעי ענישה, שיש כלפיהם בדרך כלל, כדי להרתיע מבוצעי פשעים. המחבלים שתפסנו צוחקים על עונשי מאסר שבתי משפט ישראליים מטילים עליהם. מאחר שהם בטוחים שאף אחד מהם לא ירצה את עונשו כפי שמגיע לו. מאסר עולם לגבם יכול להסתיים בחודשי מאסר ספורים. כבה נשארה המדינה הפקר ללא אמצעי ענישה. וללא מוראה של מלכות, נגד אויביה המסוכנים ביותר. ללא דין וללא דיין. לגבם מדינת ישראל היא כבצב איש כל הישר בעיניו יעשה. עונש מות אין בנמצא, מאסר עולם לא קיים לגבם, והפתח פן יהרגו בהתקלות עם כוחות הבטחון תוך כדי מעשה החבלה והרצח גם כן כמעט אינו מעשי. לאחר שהתחו יבחוהו שהשתיר במדינת היהודים, מדינת רחמנים בני רחמנים על המחבלים, שנהרגו בבואם לרצוח בדם קר נשים וילדים באוטובוס 300. א"כ למה ימנעו מחבלים שלא להרוג ולרצוח יהודים, כאשר אין בלבם יראת אלהים ולא מוראה של מלכות לנגד עיניהם.

שחרור מחבלים רבים נגד שבויים יהודים מעטים לאור ההלכה

מצד אחר קשה מאד להתנגד לשחרור מחבלים הנמצאים בידינו תמורת שחרורם של חיילי ישראל, ביניהם נוטרים, הנמצאים בידי ארגוני המחבלים, כאשר סירוב של ממשלת ישראל לשחרר את המחבלים תמורת שחרור שבויינו שבידיהם, מעמיד את השבויים שלנו בסכנה חמורה, מי מוכן לקבל עליו סיכון זה של חיי השבויים שלנו?

לכאורה יש לקבוע שבהלכה מותר לשחרר מחבלים תמורת שבויי ישראל רק אחד נגד אחד, ואפי' כאשר נשקפת סכנה לחיי השבויים שלנו שבידי האויב. כמו ששנינו במס' גיטין (מ"ה א'), פ"ד מ"ו: אין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהן מפני תיקון העולם. כדי שלא יבואו לעשות מאמצים לחטוף יותר ויותר שבויים. כמו שאמרו שם בגמ' בלשון שניה "דלא לגרבו ולייתו טפי". כמו שפסק הרמב"ם בסוף פ"ח מהל' מתנות עניים ה"יב: אין פודין את השבויים ביותר על כדי דמיהן, מפני תיקון העולם. שלא יהיו האויבים רודפין אחריהם לשבותם. וכן נפסק בשו"ע יו"ד סימן רנ"ב ס"ד.

ולדעת התוס' בגיטין מ"ה א' בד"ה "דלא", אפי' כשנשקפת סכנה לשבויים אין פודין אותם יותר על כדי דמיהם, שיטה זו היא בניגוד לדעת התוספות בדף נ"ח א' בתוס' ד"ה "כל", שם כתבו "כי איכא סכנת נפשות פודין שבויים יותר על כדי דמיהם". וכן מובא בפתחי תשובה ביו"ד שם ס"ק (ד) מבעל "אשל אברהם" שהביא בשם שו"ת "נחלה ליהושע" דבמקום שיש לחוש לקטלא פודין יותר על כדי דמיהם. אבל בתשובת "יד אליהו" סימן מ"ג לא כתב כן, אלא אפי' בעומד להריגה אין פודין יותר מכדי דמיו. מפני שהתירוץ הראשון שבתוס' פרק הני' זקין אינו לפי האמת.

כן פסק בשו"ת המהר"ם מלובלין סימן ט"ו באחד שהיה נתפס בתפיסה בסכנה שונה. אם צריכין להעביר עליו ממון הרבה להציל נפשו? והשיב המהר"ם מלובלין שע"פ הדין אין צריכין. שאין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהם. אך מפני חילול השם יפזרו עליו ממון הרבה. ובתשובת "כנסת יחזקאל" סימן ל"ח ג"כ דן בשאלה זו באריכות, והוא מסביר שם שהדבר תלוי בשתי הלשונות שבגמ', כי לפי הטעם השני "דלא לגרבו ולייתו טפי". הסברא היא הפוכה שאם יפסקו, שבסכנת נפשות פודין את השבויים יותר על כדי דמיהם. ירצו להרוג השבויים כדי שיפדו אותם יותר מכדי דמיהם. וגם יגרבו וגם ירצו להרוג. ומכיוון שהרמב"ם וגם בשו"ע יו"ד פוסקים כפי הטעם "דלא לגרבו ולייתו טפי" כתב מהר"ם שאין הקהל צריכין לפדותם יותר על כדי דמיהם, אפי' בסכנת נפשות. וכה שמסיים מהר"ם משום חילול השם כי פירושו דרשות ל־קהל לפדות יותר מכדי דמיהם. שלא נאמר שמטעם דלא לגרבו אין רשאין לפדות. לכך יוסיק דרשאין משום שדיכולין לומר "קים לי" כהרי"ף והרא"ש שכתבו דבעיין לא אפשיטא. ולפי הלשון הראשונה בגמ' משום דוחקא דציבורא, כל שיש שם סכנת נפשות חייבים לפדות. ולבסוף חושש בעל הכנסת יחזקאל בעצמו שמא במקום סכנת נפשות חייבים לפדות יותר על כדי דמיהם.

פדיון שבויים יותר על כדי דמיהם במקום שנשקפת להם סכנה

בשו"ת הרדב"ז ח"א סימן מ' כתב שאנו רואים שפודין את השבויים יותר מכדי דמי שאר השבויים ומעשים בכל יום כן. וכל המרבה להתעסק במצוה זו הרי זה משובח. ובין הטעמים שנהגו כן כותב הרדב"ז משום שמייסרים אותם בשבי ביסורין קשים ממות. ואע"פ שיש לבעל דין לומר על כל התנאים הללו אימר התנא, אין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהן. מכל מקום יש לדחות דדילמא לא איירי התנא בשבויים דאית בהו כל הני דאמרו. וכיון שהדבר ספק הנח להם לישראל. ויחזיקו במצוות, כיוון שהם שכיחים ושיש בה. ויש להם בזה שכר גדול עכ"ל הרדב"ז.

הנה בנידון שלנו. יש מצד אחד טעם גדול, המכריע את כל הטעמים האחרים שהזכיר הרדב"ז, שלא לפדות את שבוינו אלא אחד כנגד אחד. מכיוון שעצי השחרור של מאות הרוצחים והמחבלים אנו מסכנים את שלום הציבור שלנו, בזה שיש החוזרים לסורם. ושבים לרצוח ולחבל ביותר שאת על מה שעשו קודם. נוסף לכך השחרור של הרוצחים תמורת פדיון שבויינו שבידם כבא לידי כך שהמחבלים אינם נרתעים מלחזור לחבל ולרצוח, מכיוון שהם יודעים שהמאסר שאנו פוסקים להם

(המשך בעמוד 8)

סיכומו של שבוע

פרשת „מיהו יהודי" ומהו פתרונה?

פרשת „מיהו יהודי" שוב על סדר יומנו — הפעם היתה הבוחרה שוש מילר. העקרה, תושבת ארה"ב, עם עלותה לארץ ביקשה כי ירשמו אותה כיהודיה על סמך תעודת גיור ריפורמית. היא לא היתה מוכנה לעבור גיור כדין. אלא פנתה לבית הדין הגבוה לצדק לרשום בתעודת הזהות שלה כי היא יהודיה על אף העובדה שיהדותה מפוקפקת ביותר מבחינת ההלכה.

לא היה זה הבג"ץ הראשון שעסק בסוגיה זו הנוגעת לשאלה „מיהו יהודי". מדי פעם בפעם עולה נושא זה בפני ערכאות. אולם הפעם נקשר בו התצהיר שהוגש ע"י שר הפנים הרב יצחק פרץ, על פיו הביע נכונות לרשום בתעודת הזהות של הגב' מילר שהיא יהודיה שנתגיירה. בדרך זו, מספרים, ביקש השר להפנות את תשומת הלב של רושמי הנשואין, והיה אם תבקש להינשא, יבדקו את טיב הגיור.

הצעה זו עוררה התנגדות נמרצת לא רק בחוגים חילוניים אלא גם בקרב היהדות הדתית כולל הרבנות הראשית לישראל.

המתנגדים לתיקון המוצע העלו שני נימוקים: א. הכלל הוא שאין להזכיר לגר את מוצאו; ב. תיקון זה פירושו, הכרה עקיפה בגיורים רפורמיים על־ידי השלטון. אולם השר דבק בגרסתו זו, כידוע, באה להכרעת הבג"ץ. השופטים בפסק־דינם קבעו קודם כל כי אין סמכות לשר הפנים להוסיף פרטים מזהים בתעודת הזהות מעל למקובל במירשם התושבים. כך שהם דחו את הצעת שר הפנים ובמקביל ציוו עליו לרשום בתעודת הזהות של הגב' מילר כי היא יהודיה.

מתוך עיון בפסק הדין ניתן איפוא ללמוד ששר הפנים שגה פעמים עם התזכיר שהגיש. השגיאה הראשונה בכך שלכשעה הסכים לרשום גויה כיהודיה ואילו השגיאה השניה הגרועה עוד יותר על־ידי התוספת „נתגיירה" הרי יש בעקיפין משום הכרה בגיור ריפורמי.

כעת מחפש שר הפנים דרכים חלופיות כיצד להתגבר על הסבך שנקלע לתוכו. בשלב ראשון החליט לבקש דיון חוזר בעתירה בפני חמישה שופטים. הנימוק הרשמי שהעלה השר הוא, כי בית הדין הגבוה לצדק לא נתן דעתו להיבטים הציבוריים של בעיית „מיהו יהודי" אולם לדעת משפטנים המצויים בפסיקתו של בית־הדין הגבוה לצדק מועטים הסיכויים כי הרכב של חמישה יבטל את דעת השלושה. יתר על כן, אם נשיא בית המשפט העליון יחליט להיענות לפניית שר הפנים הוא עשוי לצרף שני שופטים להרכב של השלושה שכבר דנו בעתירה. וכזכור, פסק־הדין שניתן על־ידי השלושה נתקבל פה־אחד.

לאור האמור ניתן איפוא להטיל ספק ביעילות הצעד שנקט שר הפנים. אף קיים חשש רציני כי בדיון החוזר בפני חמישה שופטים יינתן יותר תוקף לפסק־הדין לפיו יש לרשום על תעודת גיור של רפורמים וקונסרווטיביים כיהודים.

וכה חוזרת פרשת „מיהו יהודי" אל נקודת המוצא שלה. וכדי לסתום פרצות לא נותר איפוא אלא להגדיר באופן ברור וחד־משמעי כי גיור משמע — גיור כהלכה ומי שלא נתגייר כהלכה לא יירשם ולא יוכר כיהודי.

בהזדמנות זו ראוי להוסיף כי שאר ההצעות החלופיות שהועלו בנידון כגון מחיקת סעיף הלאום בתעודת הזהות לא יפתור את הבעייה. האיל ובעלי תעודות גיור של רפורמים ברצותם להינשא יבקשו מצד כבית המשפט הגבוה לצדק לצוות לרושמי הנשואין לרשום איתם ולהשיא אותם לבחורות שיהודיותם מוטלת בספק. ואז, הפרשה כולה תחזור על עצמה תוך סיכון חוק הנישואין והגרושין הקיים במדינת ישראל המבוסס על יסודות הלכתיים.

סיכומם של דברים, אין מנוס מתיקון החוק מיהו יהודי".

מ. א.

תרבות המבזה את מדינת ישראל

את המציאות הגרועה השוררת בתחום התרבות, שבו מרבים מחזאים, במאים ושחקנים להציג את ישראל וערכי היהדות באור שלילי, חשף השבוע מעל בימת הכנסת שר המסחר והתעשיה אריאל שרון, בהשיבו על הצעה לסדר של חבר הכנסת עוזי לנדאו (הליכוד) לדון בתוכן המבזה של סרטי ישראלי שיוצריהם אינם מתביישים לפנות אל המשרד הממשלתי ולבקש תמיכה ועידוד ל„סרט הישראלי הטוב".

בסרטים הישראליים, אמר השר שרון, מעטים מאד המוטיווים שמעוררים גאווה יהודית, או גאווה ישראלית, להיפך מורגשת מאד ההינתקות מארץ ישראל. היא בעצם אינה קיימת בהם כלל. הצד הישראלי מוצג לא אחת כ„גורם מעוול". אין ספק, יש בסרטים אלמנטים המבזים את ישראל — אמר השר בציינו כי מכלל שבעה סרטים ישראליים שהוגשו השנה לתחרות השנתית על הסרט הישראלי הטוב לתחרות ה„אוסקר", ארבעה מתוכם הם סרטים עם מסר פוליטי שאינם תורמים לדימוייה החיובי של ישראל.

ואמנם כולנו מודעים לחומרת המציאות, שבה השתלטו אמנים שמאלניים על הייצור ה„תרבותי" הזה החודר אל קרשי הבמה, לרבות לזו המכונה „הבמה הלאומית" ואל אולמי הקולנוע. הציבור הישראלי ניזון מ„תרבות קלוקלת" זו שכולה מבוססת על ביזוי עצמי והשפלה עצמית. גם הטלויזיה ששה תמיד להציג „קטעים נבחרים" מ„תרבות" מבישה זו, המשתקפת גם במחזה המכונה עצמו כ„יהודי שומר מסורת". „החילוני האחרון" המוצג לה בתיאטרון „הקאמרי" הממומן על ידי גורמים ממלכתיים ומוניציפליים ועתה מצאה לנכון המועצה לביקורת סרטים ומחזות, למנוע הופעתו על קרשי הבמה, שכן תוכנו רצוף לעג וקלס ליהדות הדתית, תוך ביטויים גסים ומעוררי בחילה, הנראים כשום מה על ידי שוחרי ה„תרבות המתקדמת בישראל" — כ„יצירות מופת", הם הלוחמים העיקריים להתרת המחזה.

דומה כי על החוגים שוחרי תרבות האמת שבתוכנו לפתוח במערכה כלל ארצית למיגור התופעה, בטרם תרעיל זו נפשות הנוער והמבוגרים כאחד.

חיים פיקרש

החגיגה נמשכת

לא ברור אם יש קשר ישיר בין העובדה שבקופת המדינה יותר כ־4 מיליארד דולר יתרות מטבע חוץ לבין חגיגת הצריכה והיבוא במשק. סכום היתרות הגבוה מקורו בסיוע חוץ שקיבלנו וכנגדו יש חובות חוץ של 24 מיליארד דולר. מה שברור הוא כי אילו הקופה היתה ריקה לא היינו מרשים לעצמנו חגיגה זו.

בחודש נובמבר עלה היבוא של מוצרים בני־קיימא על השיאים הקודמים. הנתונים בעניין זה מדברים בעד עצמם:

יבוא מכוניות ומוצרים בני קיימא

	נוב' 86	אוק' 86	נוב' 85	אחוזי שינוי נובמבר 1986 לעומת: אוק' 86	נוב' 85
רכב פרטי	6,139	4,063	3,317	+51	+ 85
מקררים	1,265	1,317	933	— 4	+ 36
מכונות כביסה	7,246	6,631	5,012	+ 9	+ 45
טלויזיה	8,292	6,784	3,193	+22	+160
וידיאו	4,339	3,820	2,325	+14	+ 87
מדיחי כלים	2,712	2,643	1,110	+ 3	+144

קיצוץ התקציב המוצע על ידי שר האוצר משה נסים אמור לבלום את החגיגה בדרך של ריסון האמצעים שבידי הציבור. אבל למטבע צד שני: קשה לבוא ולדרוש קיצוצים ב„בשר החי" דווקא בזמן שהצריכה והיבוא משתוללים.

י.ד.

החכ"ים השכר והתפוקה

כאשר לאזרח רגיל מציעים שכר לפי התפוקה, היהיה זה מוגזם להציע לח"כים שכר לפי הנוכחות בישיבות המליאה והוועדות? דומה שהתשובה היא: הדרישה מוגזמת. מאחר שמאז כינונה של הכנסת נקבע, וכך נהוג, שחבר כנסת מקבל משכורת למן הרגע שהצהיר אמונים, בין אם הוא נוכח בכנסת ובין אם לא. ולא נמצאה עדיין דרך לשנות זאת.

בעוד שנמשכים דרכים לשכנע ח"כים להגדיל נוכחותם במליאה ובוועדות, קפצה ועלתה בעייה סבוכה לא פחות: בעיית משכורתם הכפולה של אחדים מחברי הכנסת המתכמשים גם בעבודות אחרות.

כבר בשנותיה הראשונות של הכנסת עוררו ח"כים, חברי קיבוצים, בעיה זו ותבעו מחבריהם בעלי מקצועות חופשיים ובעלי עסקים להסתפק במשכורת אחת, מהכנסת או ממקום עבודתם בחוץ. הח"כים הגיבו ברוגזה, כי הדורשים זאת מהם אינם רשאים בכלל לדבר על משכורות, שהרי לגביהם, יש קופה הנושאת בעול כל ההוצאות. „האם ניסיתם פעם לפרנס משפחה ולדאוג לחינוכם של הילדים?" — היו מסיימים את הוויכוח.

הבעיה נותרה ללא פתרון. כאשר מייעצים לח"כים העוסקים במקביל לעבודתם בכנסת גם במקצועות אחרים, הם מגיבים בשאלה: התרצו שלכנסת ייכנסו רק נצבעכים שאינם מסוגלים לפתות נפש? גם ההצעה שח"כ יסתפק, בתקופת חברותו בכנסת, רק במשכורת אחת ולא יותר, נדחית בנרצה. וכך נמשך מצב שרבע מהח"כים, לפחות, הפכו את עיסוקיהם שמחוץ לכנסת עיקר ואת פעילותם הפרלמנטרית לטפל.

בעיה אחרת, הנראית צדדית יותר, היא שורה של הטבות שמקבל חבר כנסת, אפילו שימש בתפקידו רק שנה שנתיים, במשך כל ימי חייו. ביחות של־פון חינם, ספרים של הוצאת משרד הביטחון, פנסיה נדיבה, ועוד. גם בעיה זו עודנה מחכה לפתרון.

בינתיים למדו חברי הכנסת את מסקנותיה של ועדת נבנצאל שדנה בעניינם. המסקנה הבסיסית של אותה ועדה היא, שגם שכרם של הח"כים, כשכרם של כל הבכירים במדינה, נשחק, ויש לעדכנו.

גם נושא עיסוקיהם הפרטיים של חברי הכנסת, ורווחים נוספים כ„עבודות צדדיות", יוצא מן המקרה. בדעת יו"ר הכנסת להעביר את הנושא, לכל צדדיו והיקפו, לוועדה ציבורית מיוחדת, שתבחן את הנוהג בפרלמנטים אחרים, תתן דעתה לבעיות המיוחדות לח"כים שלנו ותסיק מסקנות.

יונה כהן

הקרבות בלבנון

בלבנון שוב התחדשו הקרבות בין הפלגים. הפעם הקרב הוא בין המחבלים לבין „אמל", כאשר הנוצרים הם המסייעים למחבלים כדי להעביר נשק ותחמושת ללבנון. יאסר ערפאת הודה בפומבי לנשיא לבנון הנוצרי שהספיק הרכשים למחבלים הפלשתינאים. בראשיתה של מלחמת האזרחים, הקרבות היו בין הנוצרים לבין המחבלים. הטענה של הנוצרים היתה, כי המחבלים משתלטים על לבנון והופכים אותה למדינה בתוך מדינה.

במשך השנים הפכו השיעים לכוח החשוב ביותר בין המיליציות, והם קיבלו על עצמם את התפקיד להגביל את כוחם של הפלשתינאים בלבנון. השיעים החלו בשורה של התקפות על מחנות הפלשתינאים בביירות, אך לא הצליחו לחסל אותם למרות כוחם העדיף, ואילו הנוצרים מסייעים עכשיו לפלשתינאים ללחום נגד השיעים, כאשר בראשיתה של מלחמת האזרחים סייעו השיעים למחבלים הפלשתינאים ללחום נגד הנוצרים. האויבים התחלפו. נוצר מצב חדש. כאן שצה"ל נסוג מדרום לבנון, ניסה ארגון „אמל" השיעי לשלוט באיזור זה. האויב היחיד שלהם היו הפלשתינאים במחנות, והם הטילו מצור על מחנות אלה, בראשם מחנה ראשדיה. הפצם התרכזות המערכה סביב הכפר הנוצרי מאגדושה שנכבש על ידי המחבלים. כפר זה בוצר על ידי הפלשתינאים, ונסיונות השיעים לכבוש את הכפר כיהיהם לא הצליחו. בקרבות, הימים האחרונים בין השיעים למחבלים נהרגו 500 איש. בתגובה על כך החלו השיעים ללחוץ על מחנות הפלשתינאים בביירות. השיעים הפגיזו את המחנות בטנקים, המחבלים הפעילו כנגדם אש מרגמות כבדה, רימוני יד וקלעים. למרות המתקפה הזו לא הצליחו השיעים להתקדם. הכפר מאגדושה חולש על מחנה עין חילווה, המחנה הפלשתינאי הגדול ביותר בלבנון, ועל כביש החוף מצידון לביירות. כביש זה חיוני לשיעים לצם העברת אספקה.

סוריה ניסתה לתווך בין היריבים. אף איימה בהתערבות צבאית. בדמשק התכנסו היריבים והגיעו להסכם על הפסקת האש. אך ההסכם לא נשמר, והקרבות התחדשו. בקרבות אלה הוכיחו המחבלים את כוחם, והעמידו את השיעים במצב נחות. מטוסי חיל האוויר הישראלי הפציצו השבוע בדרום, והיו שפירשו זאת כעזרה לשיעים. פליטים מאזורי הקרבות ביקשו מחסה. לישראל יש אמנם אינטרס שכוחם של המחבלים לא יתעצם, הם ישתלטו על הדרום, ויהפכו שוב את האזור למדינת מחבלים. שביתה כללית נערכה בצידון במחאה על הקרבות. משרד החוץ המצרי פרסם הודעה בדבר הטרגדיה של הפלשתינאים בלבנון, אך לא נקף אצבע למענם.

י.א.

השבוע בקו

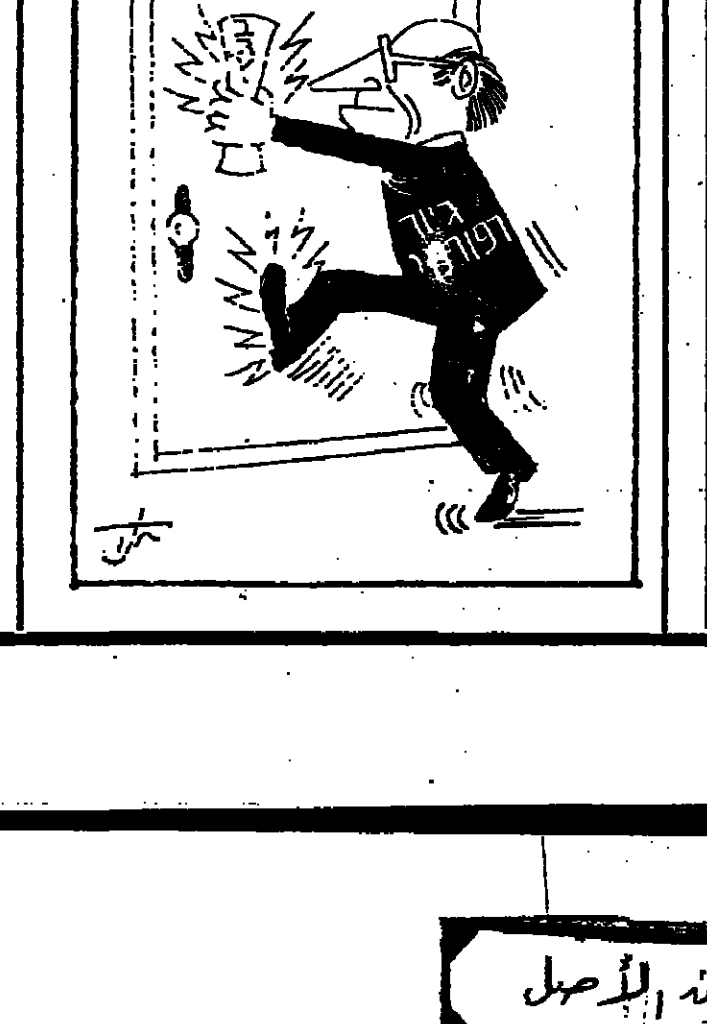

עט לשחוק

רק כשהטלוויזיה ממשיכה לשבות היא יכולה בקסמיה אותנו לשבות...

✶

דווקא בגלל העובדה שלסורים נשק כימי והמצב רחוק מלהיות מזהיר, יודע שר הביטחון כי את מדינת ישראל המצב מאוד מזהיר...

✶

רגשות ספוק

הדוד סם: מספק לפרס פילים, מטיל בפרס ספקות ומזהיר כי לא יהיה סיפק בידו לספק מטילים.

✶

שר המשפטים עומד אמנם בלחץ התקשורת ומסרב להסגיר את נקש, אך מסתבר שהמאמרים פעלו בכל זאת את פעולתם ושריר החליט להסגיר אזרח ישראלי אחר לארה"ב. כנראה, זו משמעות הביטוי: במאמר — מוסגר.

אילן בומבך

עיטורי סופרים וספרים

איש ירושלים של מעלה

הגאון ר' יעקב משה חרלפ זצ"ל

מאת הרב משה צבי נריה

שבחי ירושלים את ה' הללי אלקיך ציון, כי חזק בריחי שעריך, ברך בניך בקרבך. (תהלים קמ"ז, יב־יג)

בו' כסלו תשי"ב הלך לעולמו — עולם שכולו טהור — איש ירושלים־של־מעלה, גאונה ותפארתה של עיר הקודש, הגאון הצדיק רבי יעקב־משה חרל"פ זצ"ל, ו„גדולים צדיקים במיתתם" — הגדול מגלה הולך, אחרי שהשגחה הזכה צלותה לגנזי כרוכים, בצאת לאור־עולם ספרי־דברי־רב, כרכי „בית זבול" — ספרי העמקים בהלכה, בביאורים רחבי בכבדים בסוגיות הש"ס, תוך ליבון שיטות ראשונים והדרכי ציון של גדולי האחרונים, וכרכי „מי מרום" — ספרי המאורים באגדה — בי־הדעת הצלולים, כים הפליאים, העטורים ברום עולם מחשבת הקודש, הנובעים מגבהות המוח המעמיק ורגשה הלב הטהור, ואוצרים בקרבם חכמת התורה ודעת־אלקים.

ברית כרותה היא לספרים שנכתבו בקדושה וב־טהרה, שירגישו כל הגנה בהם כי „אכן, יש ה' במקום הזה". וגם אלה שלא זכו להכיר את כותבם, חשים הם את האור הגנוז בהם, את אורם המקיף והמקיף, את השכינה המרחפת על פני האותיות הגנוזיל גם יחד, אש־הקודש המתמרת על גבי השחור אש־השחור הלבנה.

אולם אלה שזכו להכיר בקירוב את האישיות המפלאה הזאת, להאזין למוד־שיחתו, להקשיב לה־תפי־נשמתו, אצלם באיר פי־כמה האיר הזוהר לצדיק, בעל־השמועה עומד כנגדם ודבריו נשמעים באימה וביראה, כשעת אמירתם.

✱

שורש מגזע ישי אילן־היוחסין כתב־הוד בי־ראש ספר „הוד תהלה" — וארשה תרנ"ט — ל־הודיזקנו הגאון המקובל ר' אפרים אליעזר צבי חרל"פ זצ"ל, רבה של מעזריטש שעל יד בריסק, הורתו ולידתו בקודש־מלך עיר־מלוכה, בין חומות ירושלים, וצור הקודש גם היא גידלה טפוחיה, בין כותלי בתי־מדרשיה, לרגלי גאוניה וצדיקיה אשר בעפרם התאבק ברוב צמאה משחר נעוריו, הם היו לו לעיניים בלימודיו והנהגותיו. הוא ספג בצימק נפשו את כל ההדרה והחברותיה של עיר־עוזנו, דקדוקי מצוות ופרטי מנהגים, וליבו היה מלא חיבה יקירי ירושלים ודבקות בגבהות־יה.

כעבור שנים רשם על פנקסו: „אני נמשך מאוד אחרי רבותי, באלה אשר אני ביצא בהם המשכת־לבבי, אני ממשיך עצמי להם וזוכר עצמי עמהם, ודור שאיפותיהם נקבע בנפשי ונהפך בקרבי לקיקידה גמורה. וכל כך אני משתווה עמהם, עד שגם תנועותיהם — אפילו אותן של חיך — נחקקים בנפשי ובגופי, היו לי כטבעי".

דביקותו בצדיק הירושלמי, קדוש־ה' מכובד, רבי צבי־מיכל שפירא ז"ל — זו פרשה הקובעת לעצמה יחוד ברכה וקודשה. מדרכי־צניעותו והנהגותיו הרשפע מאוד, ורבות קלט מתורתו שנלמדה ביראה, וביראתו שהיתה רצופה באהבה. מסידור תורת רבו — ספר „צוף הקודש" אשר הקדיש לו הרבה מאמצים והוסיף לו הערות תשובית — אנו עומדים על בידת הזיקה לשיטת הלימוד של רבו זה בהלכה, ומן הספר קטן־הכמות „צבי לצדיק", אשר בו תיאר בכבוד־ביראה את תולדות רבו הטובהק ואורח־חייו למעלה למש־כיל, אנו למדים עד מה נחקקו בלב התלמיד כל פרטי ההנהגה ומעלות הקודש של הרב הדומה למלאך ד'.

✱

ואם אותה דביקות של צעיר ירושלמי, שקדן גדול ירא שמים מופלא, ברב קשיש מופלא הנודע בשבילי־היחוד, בהתר־צליח, היא טבעית, מובנת ומוסברת, הנה לעומתה מפתיעה אותנו השניה אשר באה אחריה, הדביקות המלאה באישיות רוח־נית בעלת אופי שונה לגמרי, בעלת מהלכי מחשבה ואורחות מעשה שונים לגמרי — באישיות של מרן הראי"ה קוק זצ"ל. הוא נכבש כולו כרוממות עבודת־ד' שבתפלתו, התפעל מאד „מעושר רוחב שכלו, וביותר מבקיאותו העצומה בכל חדרי תורה" (הד הרים, עמ' ח).

משוכה הגרי"מ לגילוי הנשמה של הרב מופי בקרני הודה הפנימי, בפאר הדרה, בנסך אורה במילוא כוחו הרוחני, ולא הפריע לו כלל הקשר־של־קיימא בינו לבין רבו הירושלמי, שניהם הת־אחדו אצלו „ברוך האחר", לאור שניהם הלך והלמדם של שניהם נתקיים בידו — „ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" (דניאל י"ב, ג) — — — מה כוכבים אין אורו של זה דומה לזה, אף צדיקים כך" (ספרי פ' עקב, על הפסוק למען ירבו ימיכם וגו').

הוא ראה לעצמו זכות גדולה, שאחרי שזכה „להסתופף בצל קדושתו של הגאון הקדוש, תפארת ישראל, מוהר"ר צבי־מיכל זצוק"ל, „לקבל תורה מפומיה דמר, וגם הוא קירב אותי מאד מאוד, להורות לי דרכי אור תורתו וקדושת יראתו" (בתוך ההקדמה ל„ציץ הקודש"), זכה שוב שיאיר עליו האור החדש אשר האיר על ציון, אור־היקרות של מרן הגראי"ה קוק זצ"ל: „מאז הופיע שמשו של גאון־עוזנו, פאר ישראל וקדושו, על שמי־ארצנו הקדושה, בשנת תרס"ד, בעלותו על כסא הרבנות של יפו והמושבות — זכיתי להתדבק בחקל־תפוחין־קדישין, וגם הוא פתח לפני את אוצרו הטוב, ויריק עלי משפע־קדושה, וישקני ממי־בארו, וממעיני המתגבר בהלכה ואגדה, דיבורי דברי־אלקים־חיים, בדבריו שהם כבקונד־של־עולם, לאהבת ד' ויראתו, אהבת ישראל סגולתו, ואהבת ארץ־חמדתו כליל־תפארתו" (מתוך ההקדמה ל„בית זבול", ח"א).

בנשמת הגראי"ה ראה הגרי"מ: „נשמה אדירה גבוהה מאד, נשמה כוללה אשר לא יחסר כל בה — — — שהכל יאירו בה וכל זה, בכל חקקי התורה וסדרי היראה ובכל הקניינים הלאומיים — — — ציון וירושלים יחדיו. ההגיונים הנגלים והרזיים, עם קיקוי המעשים בכל פרטי פרטיהם, הצלולה בעמקי המים האדירים, כי התלמוד והפ־סקים, בכל עושר הבקיאות והחריפות, ושכלול כל קנייני האומה ובינה, שיהיו כצד הקודש של נשמת ישראל ותעודתו הנצחית. נשמה מופלאה אשר תוקף גדולתה עולה על כולנה, עם ניב־שפתים וצחות פה הלשון — שהכל יכנעו לה, לקבל במנה שפע־ברכה, לקרוא בשם ד' ולעבדו שכם אחד" (הד הרים, עמ' צ"ו—צ"ח).

יציקה היתה החיבה הפנימית של הגראי"ה אליו. רצופת אהבה־רבה ואהבת עולם: „בחמד לבבי ונפשי זיו, הגאון הגדול למעלה הקודש".

הרב גם סמך ידיו עליו ולהורות, ובכתב־החכמים אשר העניק לו כתב לאמור: „הנה הלום ראיתי אחד מבני ציון היקרים, פרח נחמד ונעים, מגדולי התורה והיראה — — — אשר בעיר־עדי־לנו — — — ידידי הנכבד — — — חריף ובקי בחדרי תורה, צנים ביראה ד' טהורה, לב טהור ונפש־ברה, שהרבה מקנתו, יגע ומצא כדי מידתו, בשיעורי החכם עלה למעלה, ובדרכי היראה בסגולה סלולה, בשכל ישר לאמיתה של תורה".

רבנותו של הגרי"מ בשכונה הירושלמית החשובה „שערי חסד", שבה גרו תלמידי חכמים בעלי שעור־קומה, היתה אות־הוקרה שהעניקה ירושלים לבנה הגדול, הכרה בגדלותו התורנית ואישיותו המוסרית הנעלה.

וראוי להביא כאן כשהו אשר מעיד על צור מחצבתו ותור־הורתו: הכתרתו של הגרי"מ לרב־נות „שערי־חסד", נערכה ברוב עם וברוב הדורה, ובאותם הימים היתה אמו הרבנית ע"ה על ערש־דווי, בחודשי חייה האחרונים. והנה באו וסיפרו לה על החגיגה היפה, ועל השמחה שהיתה כמו שבשמחת־תורה, ובטוחים היו כי בסיפור זה ישמחו את רוח האם המאושרה, אשר זכתה לראות את בנה עולה על כסא הרבנות, אולם לא כן היתה תגובת האם על המאורע. היא נאנחה ואמרה: „אבל אני הלא קיויתי שי־יענקלה שלי יהיה צדיק נסתר"...

ברם, יש להוסיף ולומר שאבגם זכתה האם הצנועה שתקוותה־תפילתה נתקיימה — בנה היקר, הגרי"מ, עם כל גילוייו בשיעוריו ובשיחותיו, בספריו ובמאמריו, עם כל פרסומו כאחד הגדולים בתופעי ירושלים, נשאר נסתר. אישיותו הזוהרת כל ימיו באור מופלא, ורק קצות־דרכיו נתגלו לקרובים ולהמקורבים, אפס קצהו ראו וכולו נשאר בפנימיות, חתום באוצרותיו, במקדש הפנימי, ב„עלמא דאתכסיא" (ובאחת מרשימותיו כתוב לאמור: „הגדולים שהצליחו להגיע לעילוי היותר עליון, זהו מפני שהיו אחוזים במרומי־הרומים ובגבהי־הגבהים, ובכל מקום שהלכו לקחו אתם את התשוקה לעלות").

✱

קדושת ירושלים היתה במוש־חיה, וגילויי־תורת ארץ־ישראל — הזין רוחו. רבה היתה צפייתו לישועתן של ישראל, לגאולת צבי־ה וישיבת שבות נחלת־ד'. קבלת־שבת שלו על יד הכותל המערבי בלהט־קודש היתה לשם, ורבה של טבריא, הגאון ר' משה קליערס זצ"ל, היה אומר: „יהי חלקי עם מקבלי־שבת עם רבי יעקב־משה על יד הכותל".

ספרו „מעייני הישועה" — ירושלים תשכ"ג — מרומם את הנשמה בשוי־אמונתו בקדושת כלל־ישראל, „בראשית מחשבתם עד סוף כל הדורות" (עמ' ק"ט). ובפתיחת הספר נאמר: „כשמגיע תור התגלות צעדי הגאולה, ראשית התשובה היא לשוב אל כרשגי כלל הנעלם של ישראל — — — להופיע שיהיה כלל ישראל, מלכות ישראל ומדינת ישראל" (עמ' ריב).

לדעתו „התורה הנלמדת בעקבתא־דמשיחא, וב־יחוד בזמן של אתחלתא דגאולה, יש לה ערך אחר לגמרי מזו שנלמדת בזמן הגלות" (בהקדמה ל„בית זבול"). ובימי האביב של הצהרת־בלפור, אחרי שהשתחררה ארץ־ישראל מחמת המציק של השלטון התורכי, פרסם הגרי"מ „מכתב גלוי" ובו דברים נמרצים באוזני בני־התורה בירושלים: „ל־השגת תורה דא"י — — — זו תורת ארץ־ישראל, דרושה חרות אלהית ושחרור גמור בכל תוחתי הגלות, לא רק שחרור פרטי, כי אם גם שחרור כללי, ולא רק שחרור רוחני, כי אם גם שחרור

(המשך בעמוד 8 טור א')

אפרים צורף

פער הדורות

פער הדורות תהום
איש איש איש
במעבק מרתת קהל
תורשת בת ריב"ל
אלפי הרים נעלים
רשתי
ניצוצי נקבות אברהמיות
בורקים זהרים בחצותי
עולים בקהרי
אך מה פנים
ילבשו מחרי?
הורים מעגנים אפלים
בוערים מתרעבים
רוצצים
אין בריחה:
יש להניח הלהות
עם יהדותהם ואבותיהם
על התהום יומיום
על זה הגשר
יהלך הדור
יתקדם מאור לאור.

„הגלות על פי הקבלה"

מאת נעמי גוטקינד

שני „תירוצים" יש לו לר' יצחק נחמני בן ר' ידיא ויכנה נחמני מן העיר מקנס שבמרוקו, על הוצאת ספרו „הגלות על פי הקבלה": תירוץ ראשון — כאמור מן הזוהר הקדוש המזהיר על זה שעתיד אדם ליתן את הדין על שגילו לו מן השמים חידוש תורה ולא כתבו על ספר והוא מובא כבר בהקדמה; ותירוץ שני, ציטטה מפירוש ה„סולם" על הזוהר של ר' יהודה ליב אשלג ז"ל, המסביר את מוראות השואה שפקדה את עמנו בדור האחרון בכך „שאפילו עובדי ה' שמטו ידיהם מלעסוק בסודות התורה" והוא מובא בסוף הספר. אל תבינו מכך ש„הגלות על פי הקבלה" מתעסק בגימטריות, חישובי קץ ומדרש אותיות ויתר השעשועים האינטלקטואליים החביבים על המיסטי־קנים האופנתיים בימינו. לפנינו ספר תמים הרתי בעצם. תמימות נוסח — תמים תהיה עם ה' אלוקיך והב־מות במשמעות של הד־כיווניות המסבירה את כל ההסטוריה היהודית על קוצו של משל אחד.

המשל, השאוב בעיקר מן הזוהר אבל גם מ„ספר הגלגולים" של האר"י ז"ל ומספר „חסד לאברהם" של אברהם אזולאי ז"ל רואה את האנושות כולה כנתונה בגלות קיומית נצחית מאז חטאו של אדם הראשון:

אדם וחוה נבראו יחד עם נשמת כל בני האדם שיבואו אחריהם עד סוף כל הדורות. מטפלה על שני ב־ראים בר־מזל אלה קנאת המלאכים ובמיוחד קנ־אתו של המלאך סמאל ונשלח הנחש לפתותם, משנ־עתרו לפיתוי, חטאו ונפלו, התנפצה גם שלמותם הנפ־שית ונתפזרו ניצוצות הנשמות שהיו גלומים בתוכם ונ־לכדו בתוך הקליפות של הסיטרא אחרא. מיד נגזר עליהם לגלות מגן העדן להיות נעים ונדים בעולם, כדי להעלות מחדש את הניצוצות הבודדים כלומר להחזיר את הנשמות משבין בחזק הקליפות. לא רק אדם הראשון נידון לגלות, גם אבות האומה נידונו ל„לך" מאז „הלך לך" הראשון של אברהם אבינו.

בפרקים מסודרים להפליא, מחולקים לפסקאות קצ־רות, עם כותרות לכל פיסקה וציטטות למכביר מ־בראשית, עוקב ר' נחמני אחרי „גלויותיהם" של האבות. (אברהם יורד למצרים, אברהם בארץ פלש־תים, יצחק בארץ פלשתים, יעקב גולה לחרן, וכו' וכו') כש„הגיבור הרע" בעלילות אלו הוא תמיד סמאל, סמל הרוע וההשחתה. (סמאל רודף את אב־רהם, סמאל עומד לילידת עשו, סמאל רודף את יעקב, סמאל מתנכל לבני יעקב, ישראל נמסמים בקרב הקליפות, ראש הקליפה מתנכל למשה).

אם כל האנושות בתוך גזירת הגלות הקיומית, ישר־אל על אחת כמה וכמה שכן עם זה נבחר ע"י הבורא למלא שליחות מיוחדת — שליחות גאולת הנשמות מחרכי הקליפות. בקבלת התורה — השלם היעוד חכה העולם לרגע הגאולה, בחטא העגל — נפ־ מחטא. חטאו הקדמון של אדם הראשון חזר על עצמו בפעם השניה ושוב נידון עם ישראל לגלות כ־שכת, גלות שבה עליו לפדות את הנשמות מכר חית הטומאה אל אור הקדושה.

אין זו גלות רצופה אחת, אלא גלות בשלוש מנות:

מנה ראשונה — גלות מצרים;

מנה שניה — גלות בבל;

מנה שלישית — גלות זו בה אנו נתונים עד עצם היום הזה. שלא כשתי הגלויות הראשונות שנתחמו בתחומי מקום (מצרים, בבל) בגלות השלישית נגזר על ישראל להתפזר בכל קצות תבל ובכל פינה ופינה להעלות את הכוונות אל הקדושה.

עד מתי חייב עמנו לעשות במלאכה? מהו קץ גלותו? ר' נחמני מצטט את פירושו של רבנו בחיי לפרשת „לך לך": „...אברהם שאל: במה אדע? והקב"ה אמר לו: ידוע תדע. על חטא הדיבור הזה נענשו בניו בגלות מצרים ת"ל (430) שנה. ומפני שהחטא נחלק לשלושה חלקים, (חטא המחשבה, חטא הדיבור וחטא המעשה) הכפילו ת"ל כפול שלושה והגיעו לחשבון של דניאל: „אשרי המחכה ויגיע לימים אלף ומאתיים ותשעים..."

באלף ומאתיים ותשעים, כלומר בסוף המאה הי"ג של עשרה, חלו, מסביר ר' נחמני, גזירות הגירוש על יהודי אירופה, וספרד, גזירות אלה היו תזכורות של הבורא ברוך הוא, אם תרצו רמז, לסיום הגלות והשיבה לציון. „ובשנת 1917 נשלחה לנו מאת הבורא ברוך הוא עוד תזכורת יותר מכובדת מקודמותיה הנקראת „הצהרת בלפור"... אגב התאריך הנזכר מתאים לפסוק בישעיה ס"ב: וראו גויים צדקך... מלכים כבודך" פסוק העולה בחשבונו תרע"ח, בספר השנה כבעצם לשנת 1917 („הגלות על פי הקבלה", עמודים רנ"ח—רנ"ה). הצרה היא שלמרות כל הרמזים — העם לא נרמז. אם אפילו יוצאי מצ־רים שראו את האותות והמופתים — „התגעגעו במדבר אל עבודתם ורצו לשוב לגלותם, מסביר נחמני, מה פלא אם גם בדורותינו רוב הציבור לא חש ברמזי ההשגחה אלא דבק בכל מאודו בגלות, התבולל ונכנע לניכואי תערובת?

„וכאשר לא נותרה שום בחירה לבניו יתברך, כביכול, להכריח את יהודי הגולה — בזמננו — לעלות ארצה ברצונם וברצונם הם, נאלץ היה יתעלה להשתמש במידת הדין ללא שיתוף של מידת הרח־מים, אותה מידת הדין המורשת נפשות, גזירת ההשמ־דה, גזירה אשר הפילה בשלושת ימי החושך כשמונה כ' ריין יהודים מגולי מצרים, מרבני העלייה לארץ דאבות מטוב שרצו להיות במצרים בכל הנוויבים".

ואמרו: הצדיקים ומקיימי תרי"ג מצוות למה גם הם נספו? האף תספה צדיק עם רשע? על כך כותב ר' נחמני:

אפשר שראשי הדור נענשו משום שלא עלה על דעתם לעזוב את ארץ גלותם ולא נחלצו חושים לעלות ארצה ומכלא התעכב העם בסיבתם ושמא לקו כדי לכפר על הדור. ומיד אחרי משפטים אלה הוא מביא את דברי המקובל ר' אשלג ש„אם היו לפחות עובדי השם עוסקים בפנימיות התורה..." אולי היה סיכוי להינצל, אבל מאחר שנסתלקו מן העיסוק בסודות התורה, ועשו את התורה ליבשה, כלומר בלי „משהו להנהות" גרמו ליהו של משיח שיסתלק וילך לו מן העולם ושהיו „עניות, חרב ומס וביזה והריגות והשמדות בעולם".

על ר' יצחק נחמני עצמו, אבותיו ורבותיו אי אפשר לומר כמובן שחטאו בחטא של ליבוש התורה. „היבשה" בלבד ללא טעם לתלהית. מאז היה ילד ב„חדר" במקנס עד שהחל ללמוד אצל דודו, אבי אשתו הצדיקה, הלא הוא הרב משה אזוגי, ועד שבעשה ר"ע דוכנא בישיבתו של הזוהר — לבד קבלה. ספרי „עץ חיים" „חסד לאברהם" וכתבי הרמח"ל לא היו שכיחים בצפון אפריקה אבל את הזוהר למדו כולם; אפילו מי שלא הבין את הכתוב. גם כשעלה לארץ ישראל בשנת 1949 והחל לעבוד בחייטות לפרנסתו, המשיך ר' יצחק נחמני לקרוא בזוהר הקודש יום יום חמישה דפים (בערך כמו שיהודי ממזרחה של אירופה מקפיד על הדף היומי ויהודיה כובה מן העיירה — על מכסת פרקי התהילים שנטלה על עצ־מה). בשנת 1954 ובעזרת מכתב המלצה חם ונלהב של רבי ברוך קולידנו שהגיע מחו"ל — התקבל ר' יצחק נחמני אל שורות המורים בישראל תחילה בכפר כלנ ליד נס הרים, אח"כ בבר־גיורא ובמעוז ציון ובעשרים ושש השנים האחרונות בבי"ס ממ"ד „קשט־שרלממונים" בירושלים. גם כל שנותיו בהוראה — לא זז ספר הזוהר הקדוש מידו וכאשר פרש לגמלאות עלה בלבו דבר טוב — לשבת ולכתוב את רעיונותיו וחידושיו עלי ספר. וכך הוא מציג את יוזמתו בהקד־מה, כתורות בחרוזים מפז יקרים ומנופת צופים מתוקים בנוסח ימים קדמונים: „אברך את ה' אשר יעצני / ובדרך האמת הנחני / והיה ויתיה עם לבי והגיוני / עזרני וסייעני / ליקט באמרים מפז יק־רים / ממקראי קודש נתונים ומדורים / ואני לא־להי תפילה / לאל נורא עלילה סיבת כל סיבה / ועילת כל עילה / שלא תצא שום תקלה ומכשלה ולא טעות ושגגה / חמורה או קלה מתחת ידי עבדו הנקלה / לשם יחוד וקהילה / ויהיו לשם ולתהילה.

ר' נחמני אכן מודע לאפשרות של תקלה הנובעת מן העיסוק „האפיקורסי" כדבריו בעשר הספירות, ב„אמא קדישא" בזעיר אנפין ובאב הקדמון ולכן, מתוך כוונה פידגוגית מודעת, הוא אינו מתעמק בסודו כלל וכלל במעשה מרכבה ויסודות הפרדס ובהמקפר, כאמור, רק בהסטוריוסופיה הקבלית המ־פישה את כל תולדות האדם והעם כמאבק שבין כמהל הקליפות לבין ניצוצות הקדושה. כדי שמי־שהקל בספר ללא כל ידע בקבלה יבין על קצה המזלג במה המדובר, הוא מביא, בנספח, ובקיצור נמרץ, כידע על עשר הספירות שליקט מכתבי האר"י, כתבי רמ"ה לצאפ המהר"ם וכתבי הגר"א.

„מאוד נזהרתי בכתיבתי הזוהר לפני בעת שי־חתי. על זהירותו ורגישותו אפשר ללמוד מכך שאת כתב היד נתן תחילה לצרכים אשכנזים, כדי להיות בטוח שפרשנותו לימהוא לא תפגע כבניהם של האר־דים המוצלים מאש.

„הגלות על פי הקבלה" זכה גם להסכמות של הר־ראשון לציון הקודם, הרב עובדיה יוסף ושל ראש אבות בתי הדין בירושלים הרב שלום משאש ואף להסכמתו של רב שכונת בית וגן בירושלים, שכותב במוויו של המחבר, הרב שמעון אשר גולדברג.

ומקובלים ירושלמים, כרבי אליהו עכיא והרב מנ־צור — קיבלו את הספר במאור פנים ובישיבות של „בית וגן" כגון „קול יעקב" ו„אוהל מועד" — לא דזהו.

הספר מצטיין בסגנונו הבהיר ועשרות שנות ההו־ראה של מחברו ניכרים היטב בצורת ההרצאה שלו. בימים אלה, כותב ר' יצחק נחמני את „מעשה אבות סימן לבנים", נותח כל המקומות שבהם התגוררו אבות האומה בארץ ישראל ובארצות שבסביבה, מדוע נשלחו דווקא לשם, מה עשו בהם, ומה ארע לבניהם בדורות שאחריהם באותם המקומות. הכוונה שלו לבדוק האם מה שארע לאבות מסביר את ההתרחשויות שארעו לבנים. את הרעיון לבדיקה זו קיבל מספר ש„נכתב בסוף המאה ה־19 „נפלאות בזמרת ה' ותבהריה", ספר המתאמץ להוכיח שהתורה ידעה כל מה שיקרה בזמננו ומתפלם בהרצאה עם משכילי דורו. בעקבות איזו צבי־הירש, המחבר, רוצה ר' נחמני לבדוק את הכתובים ולראות מה ניתן ללמוד מהם בשביל דורנו ובשפת דורנו, בתקוה שגם זו הפעם השנית, יצלח ה' דרכו.

השירה כשמורת טבע

מאת אבי־קלמן בלאט

אחד המשוררים המודרניים אשר נמנה על ה„מהלך החדש" — לאחר אסכולת שלונסקי ואלתרמן — הוא יאיר הורביץ שבאפיינו המרכזי הוא זה הסתכלות בראי של עצמו. הסתכלות זו לובשת גונים שונים במשך השנים — החל בשנות השישים — שלעתים היא הצללה של תמונות ומראות, אך לרוב היא ליריקה מאוד אישית שבעידה על יושר־פותה למלכות המלים.

יאיר הורביץ הוא משורר המהסס אחרי המלה הנקיה. וההסטר־ליות הנאחזות בגופים בזפששים ובעור־רות אסוציאציות של ארצות עלומות. ימים רבים היה המשורר בבחינת אגוז קשה לפיצוח ולא ביותר קוראים לעקוב אחרי הצליל הצבע והתנועה בהיר יותר הפיוטית ובהתמודדותו לשיר. כבאסיקה זו של שירה למשוררים היתה בעיקרה התבוננות המשורר בעצמו, מהלך רצון לנסח את חוויותיו כאמן, ה' יצירה ספירה של רגישות, להעדר הקוסמטקציה בינו לבין הסובב אותו. ממרחק נראה היה שהמשורר דהור למטרה נכספת. אך בדרך היה נעצר בסי־פים כדי לנשום את ריח הפרחים ולבחון את בקר האור. הוא חש את דופק הימים הסמהיים של „הגפן החי" האבן גבירולי אך הוא גם ראה את התבנית ההבוכה של „המוות הכוצב" (גם זה מבבע לעון אבן גבירולי) זיקת דמיון זו עוררה בו את הכיכאפוריה של הפריחה והשקיעה.

כאשר אתה הוגה את קובצי השירה המוקדמים של יאיר הורביץ, אתה פוגש את נוכא הביות שהוא דומיננטי מאוד לצד הנרקיסיזם, את יהל היקום בצד קול ה„אני" המגלמים את שעת החלום ומימד הכליה. יש המדגישים את הסלע המורכב הזה. כצומת שבשירת הורביץ כבדצא את הדיה גם בקובץ החדש „יחסים ודגמי" *) שנתפרסם עתה. כאשר הדבר הוא עכשיו פחות מעגנם ומבליט יותר התבנית של מקום ודגש כדגמים פתוחים לקורא המדפש אתגר, לעומת הסגירה שהיתה סו־לטת בסגנוני המפולל. שירת הורביץ הציגה את הנורמטיבי של החיים המתוהים. וכאילו ברח מעצמו אל עצמו, מבלי להחזיר אל צפוני ה„אני" שלו. לכאורה — הרי שירתו היא כעין דטיבה של הלכי נפש שאין צפון בהם גרעין פילוסופי כי אם אלמנט מאוד מוזקק של הכרת הקוסמוס דרך הצבע המתעורר.

בעיון שירתו, אותה תוהה ומנסה לכבש לעצמו שדה ראייה קונקרטי, אך איתן מגלה כי אם רישומים קרעים של תחושות בנות הלוף. יאיר הורביץ עבר תמורות רבות במשך למעלה מעשרים שנה, והוא מעיד על עצמו: „שבגלל מגיזות שנבפתה עלי בילדותי הפנמתי את עצמי עד שאני מסוגל להאזין כמעט רק לעצמי", וכך הוא מצטייר כעיני הפרופיסור רבן המלל, מנחם פרי: כ„בעל עולם רוחני המרחיב לאט, מפוגג, בהיר ושקוף וסכוי בעל אופי של שבבה או קווקווים. עם אובייקטים דקים ורועדים שקט שקט, עולם של הוס ויתן ורצינות מים נמוג עד אד, כמו כף רוח עילה מהבל פרוזי שהפך את הכאב ליופי, הכנים ברקי־סים למלכות מדבנה, ואת העלף למקור של בוח פנימי".

שירה זו אין לה קווי ייחוד ירושלמיים, אם כי תל אביב תופסת מקום ראשי בקובץ החדש. זהו איפוא דיוקנו של משורר ישראלי מודרני שנע עם החיים אך נגד זרמם, ומשקף את מהלך הפא־טיקה הנגולית שירה קיומית. שירה אוונגרדי־טית זו היא מעין מגננה או שמורת טבע, כדי לנוס אליה ולשמור על צלילות הדעה של האדם, המאפ־שרת לו לשמוע את עצמו בתוך השאון המלל. המשורר צמוד לכאורה לקרקע. אליה הוא מתהלך עם בראשו רוחשת „סיעת צפורים" שהיא מעין אימפליקציה של המהשה המוטשש.

יש זהבליט שהגיות של הראש / יש הזן שעיית זקלינה / אבי עושר על הקרקע / יכל ביאש סיעת צפרים נעלמת בשמים / שוקעת במעטה היירים העציבת / וכמעט סולק מתודה אף שיש פמוי. (עמ' 7)

אינטרפרטציה זו מעמידה אותנו על המורכבות במושגי השירה, כאשר ליד השקיפות צצה העצ־פילאיות, הקרקע ליד הצפורים, וכה שנשאר זה רק עקבות הקצף. אבוורי התאגדה של הק־רקע המצייר כוגישים את המחשבות, ההגות מבלי החום הרגשית, בציד שאין קו בילו שימתה ר' כח על משבצות ברורה, לפנינו נבח צולם פ־לפו המתאר, על לשון שנהרכה כתבל, כתומה לצניפ חומה, אך לפתע מתגלה פן אחר:

לפתע, מבין עינן הכפולות / ציץ רך עין, צנור יפת תאר / וחסרי תנועה / ובכל זאת פורחים כהלום. (עמ' 7)

המלה והצעקותיה הלשון הוגגיה אצל יאיר הורביץ את הגם הגדול בבעוד למחומה כדי לשמש סיגול וסימון, דרכי ביטוי לתודעה. המשורר אינו מציב לנו סמל שננע בטרנסצנדנציה כי אם מערכת של רגשות הגובלות ברפלקסיה בלבד.

גושא השיר אצל הורביץ אינו חד משמעי לער־לם, כי אם מגר בגדר של נתון של נגרר תהיפוו. יאיר הורביץ הוא משורר של הצבע הצליל המת־גבשים באופן סכמטי, אך אינו מתנהל בדרך המלך, אלא בשבילי שבילין של צרופי מלים בודדות.

בקובץ החדש „יחסים ודגמי" מופיעים הפעם שני מחוזות מוכרים הבולטים באופן פרטיקולרי בשל המקום הלוקאלי והדמות האבהית שהציבים לרבדים מאוד אינטימיים שקיים כשר בצידם. בן. פשר זה. הוא אף מלווה במעין אירייה של מינוי התופי את השיר:

סבתי וסבי מצד אמי נשלחו לכבשן / אבי אופה היה במשלח ידו / כזה ומה הלחם והאפר.

ובהמשך:

כנצה מגע ברות אני מביט אל בד השמים / כפיסה כפיסה משלם. (עמ' 11)

משורר זה של לירקה אישית מפגמת עובר איפוא הפעם את הרוביקון בהתחשהו הקונקרטית לשואה, כדי לתת בצע לאימה, במטאפוריקה רי־אליסטית. הלחם והאפר יוצרים שני המכים הניג־עים בצפור נפשו, ביסוד הלחם הקיומי, והאפר הכליתי, עת המשורר קושר את גורלו „כנצה מגע ברות" וכפיסה זעירה כתוך מכליל שלם. תמצית ביאוגרפית זו על סבים ובבתות היא תמונה הריגה, שכן המשורר מעולם לא הכיר אותם ואת ריקושי תווי פניהם של קרוביו לא ידע, יהין לפנינו יותר כדי להשלים את עצמת האוסר, כי אם להפגיע במיומנו אל המחושי יותר, אל אלה שידע, אך לשונם הוזה זרה לו. זהו הניכור סביב המעגל המשפחתי, שקף את ישנוט, שהוא מנסה להתקבל אליו, ולמצוא את הקשר ההוויתי דרך שיח מאני:

בתמונה ללא מרות / חסר לי הירק המו / אך ודאי צריך להיות משהו מפכה מדור דור / גם כשסתר הפנים מצה בצל אור. (עמ' 13)

ה„מסרי מדור דור", בוקע איפוא באופן מדע מכוח היותו אלמנט של חיות, כי אין זה בסטם רישורי או היגדי אלגי בלבד. המשורר הניצב נוכח האבדה חש, שחייבת להיות איזו מעיכה ביחוית. איזה גשם של הישארות הנפש המוליכים לגוימה התהרקצית כדי לשלב דור על דור. כיוזה הביוגרפיה, אינו קשור בשלשת של אדמה, אלא שהוא הולך בעקבות מונסטקה שכבן „אם איזה רוצה לדעת מי אתה האדם — לך לך אל תבית ההיסטוריה. כי האדם אינו יליד העכשיו והכאן כי אם קטע משלשלת היסטורית". של אילן יוחסין, ועל כן יש לחפש את היסוד האישי בדינאמיקה של ההתפתחות, כדי למצוא את ה'צני, את הפ־רוגרקציה הבינדורית. משורר ישראלי זה (יאיר הורביץ) שיש בדוחף טבעי, ומיד פעם יוצא להרפתקאות באילנד יפסקולנד, כדי לבוא בסוד שירתו של יד מקדומי, בתרגום מאנגלית שהוא מתקשה בו. וכל זאת כדי לכאות את המתח הפנימי שבנפשו המתפבכת — יוצר עיין את הדיר־בית של נהוך תניד, ודווקא הפעם הוא ניאה לקולות הביקים מבמען הירכתיים, ומפרוזדורים סטויים, שבבבלכת זלובו — כדי לתאר ולזהות שירים כעצמו הימקים הולדתו:

נולדתי בעיר שהבקיעה אל שמשה / מתוך בתולי חולות, ובתולית / מעולם לא נתתי יד למען / עזן ארכיאליזי בעיר הזן / בה המלח מיהם כבחולה בברוד היסודות / מאכל את הקיר — — — — —

אבי הניחה על המנוף קתניה / לכען אשמע את קולות קרובה שאבדו לבלי שוב / ילעולם לא אדע אותם. (עמ' 14)

הצמיחה על פני התולות בסימן הלידה, מובילה כאן הישר אל אבדן העבר, אל הקולות ש„לעולם לא אדע אותם". באורח פרדוקסלי ביותר, אנו מו־דעים להיבט הביאוגרפי בהרכיב השיר המוליך אל האספקט של נושא המוות. הכרה זו, זיקה אל החווי המשפחתי מצביעה על נהות דרשה וצד בלתי קונוונציונלי אצל המשורר הפרח וזכי הגלים, שחר זו אל מזי הילדות, לכמבע הרובות שבדיזנגוף ובר כוכבא. יאל כשפתחו שבשכינה הצריפים ר' „גורדיה", תמונות הילדות חולפות כבאספקלריה. הנה גן החיות והבריכה בגן הדסה. הנה עץ הגומס ו„שרוכה הבוזהים כימי גן עדן של פרי מתוק ותנובת הצץ, אך החשים אלה נמחקו, והאורבניזציה חוללה תמורות בעקירת הימים שנקפו יהאלדים הנדסים של אחרים ובנינים. ככרות ומלונות ומה שנשאר הן הרמיניסצנציות. הזכר של דבר מה, הבת אל האב:

אבי, כך אמרו, צלה השמיכה / כה טהור ושקוף המרום / צד כי קו כהה יסבור / מבדיל לעולמי צד / בין דורי שמים לדרי גוף. (עמ' 23)

הבן מהרהר על עצר השלמות של דורי שמים ודורי גוף הרגשת המפקה כוססת. הוא גיזון ב„בו אהרורי אך זכוות מטריד אותו, וגם הצבת המצבה אינה מקנה לו אמונה בנצחיות האבן כי אם הנאל הכהה והמטלי על ישות הכוות שאינה חרגת מהמחשבה המטשטשת אך גם אינה מגיע ליהוף בכמסום. אי נקודת מוצא ערכית... יאיר הורביץ התנתק אולי מההווזות הנאיוויות אבל עדיין גבאל עוגן בבדיון השירי, בסתירה שבין ההוויה וה־תודעה.

החיה זו ש...קה התבורה הל עליה מצביעה על הציפיה שבניתה במערכת צלליה כבקום הפנים, מוכיחה שהאדם עצמי כן נשתנה. לשינו בלולה, זו לפנים מזו. ודק המשורר ברובד הרומנטי, הוא אשר מביא את הגאולה האישית, שאותם הולים שבוע עליו.

הצפור התמזה, הנודדת, / המערבה צללים ע... בחלון / קולה היום כקול שהשמיעה / לפני חמש עשר עשרים שנה / כמעט לא השתנה דבר / כמעט לא השתנה דבר.

ואילו האדם שאני:

לא כן האדם הקבץ / מכגגות ארץ, כמו לשור... או / אך יקשינו בליל.

ומי שמציל אותו:

לבען השיר / השר בדה הלום, לשון וחג... (עמ' 24)

וכך הופכה השירה לאגדה כל יכולה, שמזגימת את היכור של האהב בעיון החדש. לאחר ילשפה בדוזה המלונים נופים של הלום, כדי לשר על סני הפער בין הציבור לבין האדם בכוח הרשות האטאצינולית של האבות, שעליותה היא ירך את הרגש. יאיר הורביץ בורח להיימים ובונה לו שמורת טבע במלכות החלום, בתבגים, בצפורים ובעוסיזיות של עולם פנימי.

*) „יחסים ודגמי" מאת יאיר הורביץ, בהוצאת הקיבוץ המאוחד, תשמ"ו.

על גדולתה של התרבות הרבנית (ב)

שיטת „החילוק" וחירות היצירה

מאת פרופ' אפרים שמואלי

התרבות הרבנית היא הבית האמיתי של יהודי מזרח אירופה והיו בה אור תורה ונר מצוה בחשכי הגלות. במולדתם הרוחנית הזאת לימוד התורה קבע ומאורגן יפה, ואין לך בית שאין קול תורה עולה ממנו. בעלי הבתים מכניסים את ה־בחורים והנערים העוסקים בתורה. רק לאחר גזי־רות ת"ח ות"ט, כשהישובים התמדים נידלדלו, אנוס היה ועד ד' הארצות להכריז בגלוי שכל קהילה חייבת להמוך בישיבה ובלומדיה. קודם לגזירות היה זה דבר מובן מאליו. שוב: הפיקוח והתמיד על החינוך הסי' על הדירות את הג בה של הקמת ישיבות וכלכלת המלמדים והלומדים. כשהקהילות לא יכלו לעמוד בבניין הגדול של התלמידים, שעליה היה לכלכלם, קבעו הוועדים הגליליים מכסה לכל קהילה.

בתוכנית הלימודים לבחורים ולאברכים הוטל הדגש על הפוסקים. בעיקר בחלק השני של ה„זמן", כלומר — בעצית השניה (שנת הלימודים נחלקה לשני זמנים) למדו „הטורים", „האלפסי" ו„השולחן ערוך" עם מפרשיו — נושאי כליו. בכל הישיבות למדו אותה מסכת (מעין דף יומי), שתיקן הרב שפירא בשנות העשרים האחרונות בפולין במאה שלנו). פסיקת דינים למדו הבחורים והאברכים גם הלכה למעשה ביריד, שאליהם נסעו עם ראש הישיבה.

שיטת „החילוק" או „הפלפול" בלימוד הגמרא ופרשיה הגבירה את הרושם של רציונאליות־הכל הילך אחרי ההגיון: יש למצוא את התירוץ לקושיא, ואפשר להסיר ספק בעיגו של התירוץ. אם הוא באמת מיישב את הקושיא המשא ומתן נמשך. ולכאורה יש כאן שלשלת של טענות ובע־נות על דרך ההגיון. אבל באמת ההגיון הוא בתוך „שיטה סגורה", שיש בה „משתקף" כברירים, שאין לפרוץ את גדר גזירותיהם.

אבל ראוי להסתכל כאן בקרוב בענין שיטת „החילוק" או „הפלפול", מה טיבה במדויק ומה הם יסודותיה?

בזמן האחרון נכתבו כמה מחקרים חשובים על התהוות שיטת הלימוד הנקראת „פלפול", ורובם אינם סומכים על דברי דוד גאנז הכותב שר' יעקב פולאק „המציא ברוב שיגון חידודי חילופנו את הפלפול, החילוקים שנהגים בו בראשי ישיבותי". ד"ר מ' ברייאר סבור, ששיטה זו נוסדה לפני כן ולא נתחדשה על ידי ר' יעקב פולאק, שכן באמצע המאה הט"ו כבר היה בעיצומו תהליך גיבושן של שיטות הפלפול החדשות (עמ' רכ"א). אבל חוקר אחר ח' ז' דימיטרובסקי מוכיח, שיש להבדיל בין פלפול לבין חילוק. החילוק עניינו לחלק בין דב־רים הנראים כדומים. וכך הסביר אותו ר' שמעון סופר, בהקדמתו לשו"ת של אביו, החתם סופר, חלק יו"ד: „עיקר שימוש התלמידים אצל רבם היא לדמות מילתא למילתא... ועל זה נהגו במדינות האלו אם אדם מחדש דבר אומרים „גליידך" או „אונגליידך", כ"י דומה או אינו דומה... להיות הד־סברות עמוקות ודקות כחוט השערה לחלק בין זה לזה, ויורצו כמה קושיות על ידי, שידע לחלק בין זה לזה. לכן מה שיהיה בעיני התלמידים דומים זה לזה, יבוא רבם ויחקרו, שאין זה דומה ויבראה לתלמידים הסדק שבין זה לזה".

ובאמת החילוק במשמע זה אינו מופיע אלא במאה הט"ו. ומשתמש בו לראשונה הרמ"א. צא ולמד שהחילוק הופיע יחד עם ההכאה כלמיו, חילוק היא שיטה אחת של פלפול, טוען דימיטרו־בסקי. וההבדל ביניהם הוא זה: הפלפול מעיין בסוגיה כבעייא לעצמה, בלי השפעת כה־דעת של רש"י ותוספות. אחר כך בא העיון בפי־רושים לרש"י ולתוספות מלבר. [illegible]

ופרט, גם כשים, הנטיה לדקדק ולהגדים בדיקי הסדר ויותר, כוקדם ומאוחר בלשון ובמו"ם הלכודי, ניתן לומר, שבעלי החילוק עשו את הסוגיה מקרא, לדרשו על דרך המדרש. השיטה היא אנליטית־פילולוגית, ו„בעיקרה היא מפרקת את הסוגיה ל־פרקיה הזעירים ביותר ומעיינת בהם, כאילו היו בעלי ערך שוה" (עמ' קיו). לא כן הפלפול, על פי הראיות, שמביא דימיטרובסקי, הפלפול הוא יחידה קטנה, הכוללת קושיא ותירוץ. שאלה ותשובה. החילוק הוא שלשלת של יחידות כאלה, שבצד התוכן הן עוסקות בסוגיה המקומית „בעימק העיון הן מקושרות בהמשך נאה. „חיבורי פלפולים" הוא החילוק. החילוק הוא מעין בניין־על, שהוא נבנה על יסוד הפלפול. החילוק הוא סינתטי בניגוד ל־פלפול שהוא אנליטי. החילוק מארגן ומרכיב את הפרטים לתוך מסגרת הכוללת של הסוגיא, הפלפול היה קשור בטקסט של הסוגיא, אבל החילוק היה נלמד בעל פה והיה מבוסס על כל הידע שנצבר בשלב הלימוד הראשון, זה של הפלפול. התלמיד לא יכול היה לעקוב אחרי החילוק בלי בקיאות יסודית קודמת בפלפולי".

הפלפול צמח באשכנז

שיטת הפלפול צמחה באשכנז בתרבות הרבנית, אבל עיקר גדולתה הגיעה במאה השש עשרה בפו־לין. שם נוספו התפתחהו כללים, כגון המערכת של נית שליכה של דרכים לדון בעורפי לשון ובכינוי ובקושיות החדשות, בכות כונחים ולשונות טכניים, כגון ודוק, דכות, מרויח, יש לראות, יש לשאול, מקשים העולם. גם ניסחו דרכים וכללים אלה בצורה מופשטת, אולי בהשפעת ספרי הפלפול של חכמי ספרד. כללים מופשטים, שאינם קשורים לטקסט מסוים. כתוצאה מכך נעשה הפלפול ל„חלק אינטגרלי והכרחי בסדר הלימוד — ולימוד בלא הביא לידי קושיות ותירוצים לא נחשב לל־מוד שלם. ברבות הימים גבר הפלפול על הסוגיא, והל־לומד הסיל מדרכי הפלפול על הסוגיא, בהתאם למבנה המיוחד שלה. הפלפול שוב לא היה תובע עוד באופן טבעי מן העיון המעמיק. אלא להיפך — הסוגיא הוכרחה בכוח להיות כבלי הפלפול. „כדי להתאים את הסוגיא אל הסכימה של הפלפול היה הכרח להוסיף לחידוד ולחריפות, שהביאו לעתים קרובות לעיקום של עיוותים גדולים" (עמ' קכ"ח).

סכגיקה הסיבה בפלפול ובחילוק היא „הסברא מבחוץ". עציגה לסבור מעצמך ולחפש על פי ההגיון והבנת התנאים מהו ההכרח, שהביא את בעלי הדינים לומר מה שאמרו. יש לחפש פירכא או ספק, „ובזה השיג תועלת גדולה כמו. באם היית סובר בסברתך או משכלך, כמו הקשי ריה מאי אתא לאשמיעינן, ואם בברוד במוגדת לו, יש לך לדעת ולחפש מהו ההכרח, שיש לו ליישב כן, ומה החולשא או הריצותא במה שהייה סופר. וזהו הנקרא סברא מבחוץ". החילוק נפוץ ביותר במאה הי"ו. כמסופר לעיל, מדברי בעל „יון מצולה". אמירת החילוק הקנתה לראש הישיבה את דרכו של הלימוד, פותחים בבעיא, כגון „והה נפסדי" סבר ר' עקיבא כבית הלל או כבית שמאי? — אם כן, כך... אם לא — כך. ומפייביב בהייד־צים וקושיות עליהם, קושיות לקושיא בכי־יא ותירוץ לתירוץ, מסכת גדולה אחת, ולסוף מייש־בים את כל הקושיות, והכל אתי שפיר וההנאה מרובה.

להלן אנסה להציע מוס־יוצא הסיבה אחת ל־צמיחתה של שיטת הפלפול.

צא ולמד שכל תרבות משבע התרבויות בישראל, ואפילו זו המכריזה על קבלת מרות מוחלטת של קודמתה מבקשת לחדש מכח עצמה, לפי תפיסתה. זהו סוד היצירה והגידול שבתולדות ישראל, שכל תרבות ותרבות מחיה את המורשה כולה לפי הפד־שה: את מערכות העולם. את דרכי האדם בינו לבין עצמו ובינו לבין חבריו, ואת מושג הוי־אלהים המנהיג את העולם.

[illegible] באה היא יצירתה של התרבות [illegible] שהתפשטה והלכה מן המאה הט"ו ועד המאה הי"ט היא הכתל־מה על כל מערכות החיים של קהילות ישראל, כמבואר לעיל. אבל עד שאבוא לגופה של סוגיה זו, אזכיר את כוונתי בדברי על טבע התרבויות.

וקודותי דליה: תולדות ישראל, האומה וחייה היא כולן, נשייתה ואמונתה בחול ובקודש. כל סדרי עולמה ודרכי תפיסתה את המוחש ואת המ־מופשט, כלומר — כל מהכונת התפלה וכמפליה אינן הסיבה אחת חתוכה וקבוצה אלא שבע יחידות הקשורות זו בזו. ליהודות אלה אני בא לטעון, שבשבע תרבויות לפחות, מהוות את תולדות עם ישראל בימי בית ראשון ועד ימינו. כל תרבות ותרבות יש לראותה הן כיחידה לעצמה, כן כחוליה בשלשלת. היא נבדלה מחברותיה בלשונה ובכל הכזון הדעת של יצירותיה. כל אחת ואחת היא בעלת צדיפות כשלה: הדגשים והבלטים והיכחי דעת המיוחדים לה. כל אחת ואחת לוחמה בקוד־מיתיה ומלכדת זכות על עצמה, כלומר — על סמכות מידיד ומאוריה. בסופו של החשבון ניתן לומר, שכל תרבות ותרבות מבקשת להסביר עולם ומלואו, ובעיקר את הפורענויות הבאות על העולם ועל ישראל, הן בידי אדם והן בידי שמים. במלים אחרות: כל תרבות ותרבות מבקשת להשלים כיונה בחיי אדם, כדי לתתו באיזדי העולם ולהיות שבלב, לבטל את הסממון והריקנות וליישב את הדעה המטרדת מן הסופיה של האדם. בשר ודם כלה והולך, ומותר השלימות שבמעשיו (החטא הרגשת האשמה). כל תרבות מבקשת לקיים את יישובו של העולם לפי תפיסתה ולתקן את העולם („לגאולו אותו) לפי דרכה.

פרשה שבע התרבויות ארוכה ומסובכת, ולא כאן המקום להאריך בה. פנינו אנו כאן לדוגמה, שכל פיה תיסבר שיטת הפלפול.

בידוע, שבהתרבות הרבנית מקובלה היותה הדתה מסורה ובעצבי דמותה אינם אלא אחרונים, ואילו הם גדולי הגדולים, ועליהם לקבל את דברי „הר־ראשונים", ולא לסור מהם ימין ושמאל. וכך כתב ר' יוסף קארו ב„כסף משנה", הלכות ממרים, פ"ב ה"א: „ואפשר לומר, שמיום חתימת המשנה קיימו וקיבלו, שהדורות אחרונים לא יחלקו על הראשונים. וכן עשו גם בחתימת הגמרא, שמיום שנחתמה לא ניתן רשות לאדם לחלוק עליה".

לימוד הגמרא — חזות הכל

ואמנם הרבנים ראו בלימוד הגמרא חזות הכל, ורובם אמרו ליחוד החכמות החיצוניות. מעניין הוויכוח בין המהרש"ל לבין הרמ"א בעניין תורת אריסטו (בעניינים לא למדו אותה, ורק מכתבי הרבנים הגיעה אליהם) כאופן מתאר ולהוכיח של תרבות זו בקודמתה, היינו, בתרבות הפיסית־הפילוסופית. הרבנים אפילו מיעטו את חשיבותו של לימוד המקרא וקלת בדקדוק ובסגנון העברי כבמספר לעיל. מיזר המבוכה לפסוק הלכית, ההורות ילי העמיד הצלים המודי על הקהו, באין הוא ניבעד מן ה„ראשונים", כרבנו, ובעיקר כהר"ל, שמקבלים מדיהם ואין סרים מדבריהם ימין או שמאל. כמבואר בעבים רבות. אמנם המהרש"ל בספר בהק־דמתו ל„ים של שלמה", טוכה להתגלות מסתיית ברוח הידור „כאילו הראוני מן השמים". באותו הראשונים. [illegible] ויתנה לו רשות (הדיבא) להיות בלי בסיאת פנים לעיים מהיד: „פתחו לי שערי אירה, ואבוא בה...היה נגור כאיר כבהביהנו"י א' ר"ה השל בספרו „תורה מן השמים" ואחיהו הי ה' בן שעין בספרו „הויה והנהגה" ביכסו ליביצא בהוכרי המהרש"ל מעין „הורבנא" ל... על "ראשונים. וכך נראים דבריו: „את שהזהר שלפניו לעת הזאת, מירב תרדה ירפיזו ידנה. אין יכילת בשכלם להשיג שגדיל אחד מן המחברים שבה מדבריינו, והוכריב שכוה שכתוב בכתב ידו אין להזהר אחריו. אבל המדייק בדברי הרב נוכח לדעה, [illegible] „הורבנא", שקיבל כן [illegible] היא לא לצאת מני מחברים כאלה וחיבוריהם, אפילו הם ישנים. ומכאן, שרשות לחדש נטלו הרבנים גם מדעת חז"ל, שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הוא מסיני.

אבל הפגת המבור ביותר שהבקיע לעצמו כוח היצירה העברי בדורות ההם, היה בשיטת „הפלפול", או שיטת „החילוק" כפי שנתבארה לעיל. הוכחת, שלימדו הרבנים על שיטה זו, צלחה למאבקים להבדיע את תפיסת עולמם בחירות מסויימת, לבנית להם מרחב מחיה לתבנית מוחין ולבבות. את הד־שנות החריפות שבשיטת הפלפול אני מחשב כביטוי לבקשתם לפרוץ דרך מן המיצר של קבלת סמכות הראשונים קבלה גמורה: כאן מצאו להם בקעה להתגדר בה, מרחב מה לחירות התפשטית להביע את עצמיותם. אמנם שיטת הפלפול עצמה צריכה היתה סימוכין ותימוכין במקורות הראשונים. ואכן באו הרבנים ותקעו יתדותיה. בדברי חז"ל, שאין מושיבים בסנהדרין אלא מי שיודע לטהר את השרץ מן התורה. הוויכוח על אימרה פוזיה זו בשמאה של החריפות אינה מעניינו כאן. רבני יום היה סבור, שלטהר שרץ מן התורה היא „חריפות של הבלי". ובאמת הרעיון, שאפשר לטהר את הטמא מן התורה. פותח פתח לשערוריית־מחשבה. אבל בעיני הרבנים עיקרו היה, שפתח פתח לחדש ד־נים, להוסיף ולגרוע לפי צורך השעה, להתיר ולאסור, להקל ולהחמיר ולחדש תקנות. „אפילו אינו כדת וכהלכה", כהוראתו של הרמ"א (כגון בעניין סתם יין נכרים).

האימרה הדעצנה מוליכה לדעה, שהטומאה אינה כוחאה כפשוטה, ואפשר לגלות בה פנים לטהרה שהתורה נדרשת מ"ט פנים לטהרה ולהיתר ומ"ט פנים לטומאה ולאיסור. יתר על כן, דברי המטמאים והמטהרים כ.לם דברי אלהים חיים. פשום שיש באמת צד לכאן וצד לכאן. בחריפות המוחין אפשר להחזיק תורי לדעות חז"ל לפרשן ולסגלן לזמן הזה וגם לחדש ולהוסיף עליהן. ר' שלמה אפרים מלונציץ, מן הדרשנים החריפים והמשפיעים בדור תר בתולדותינו, פירש את הפסוק „אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם": לשון שיפוי ואיכה הדרת, „לפי הזמן המקום והעניין". דרש זה הוא מעין מאגנה כארטה של התקופה הרבנית, באהבה הוד־כנא לכוח היצירה.

משתש כוחו של תרבות זו, קמו מערערים רבים על שיטת הפלפול. בצדק מעין בדישפן שההוללים עליה ביוסר לא רק להוכיח, שזו שיטה פדגוגית גרועה, אלא בייחוד עצדי „וריבנו את כוחות הנפש שבה הפורצים והמשגים בכוח הפלפול העמוק המתוק (כדברי השל"ה).

כחבת היגי זה לחוש נוצרה בתקופה בתרבות הרבנית והמסורתית אידיאולוגיה, על לייחוד כוח על חידושי תורה. שיטת „החילוק" היא חלק של אידיאולוגיה זו. על פי המקובלים חידושי התורה חשובים כאיד בשמים ממעל. הזוהר, אומר הד־זוהר", בונה שמים חדשים, ועליו נאמר „לנטוע שמים וליסוד ארץ, כלומר — חידושי תורה יוצ־רים למעשי בראשית. כמו כן הדיבו המקובלים את הדרש של הפסוק „ולאמור לציון — עמי, על תקרי עמי (בפתח) אלא עמי (עיין הזוהר). שהמחדש דברי תורה נעשה שותף להקב"ה. כל אחד חייב לחדש לפי שיעור כוחו. „והוא תיקון גדול לכל עוון ולכל חטאת, ובפרט לעוון פגם הבריה, שהורע יוצא מן הבית, ותיקונו שיהיה במהר לחדש תורה חידושי תורה (בעצת של ר' אליעזר פאפו, בעל „פלא יועץ", אות ה' עמ' ס). יתר על כן: יש לכתוב את חידושי התורה בספר: הם מכפרים. כאילו הקריב מחדש קרבנות.

כך חוברו יחד שיטת החילוק ודעת המקובלים על הצורך לחדש חידושי תורה. ביבן, שחידושים אלה אינם יתכנים יסודות, הם „פיהיים וחריפים: קושיות ותירוצים, פירושים חריפים, המכוונים לבו של אדם מישראל לשמים במלחמתו עם היצר הרע ועם ההבליותיו ועם הבלי העולם הזה כוים. המידיה ביישוב הורה. תורת השלילה היא כיונת קבלת־רבנית מסוג זה.

ארץ ישראל בספרים

אנציקלופדיה לתולדות א"י

מאת אהרון בייר

אנציקלופדיה לתולדות ארץ־ישראל / ערכו יואל רפל ואוריאל רפפורט / כרך ראשון לאור בגים — משרד הביטחון — ההוצאה־לאור

בכותרת המשנה קורא אנחנו: מאורעות, מוסדים, מקומות ואישים מהתקופה הפרהיסטורית ועד מלחמת העולם הראשונה (1914).

האנציקלופדיה שיצאה לאור בשלושה כרכים גדולים, מאויירת ביותר, אף בתמונות צבעוניות. וכבילה 938 עמוד. לאחר מבוא כבר מגיעים אנחנו אל רשימת המשתתפים בכתיבת הספר, אך חיפשנו שם את המשתתף „ז"ר" ולא מצאנו, ונשמח לדעת מיהו. הערכים מסודרים לפי סדר האלף־בית, ולכן קל יהי לבדוק יותר והסר.

חיפשנו את אריאיוס, הוא נזכר במפתחות, אך אין לו ערך, והרי הוא כתב את האנציקלופדיה הראשונה בעולם על ארץ־ישראל. ה„אונומסטיקון" גם לספר אונומסטיקון אין מקום בספר. והיכן פרחי של גלו? ואיה מגה, צפת וירושלים, המפרים ניסן בק? הלא הם היו לפני 1914! אפילו בעל „אור החיים", רבנו חיים בן־עטר נעלם מן הספר. אפילו ראש־הנקרה אינה קיימת, יפו; והאיש אליהו הנביא? לא היא לא נברא, משל היה, והיכן קרל נטר, והיכן גדרה, או משכנות שאננים? חבל שבערך אשתורי הפרחי, כוזכרת המהדורה ה„כפתור" של 1898 של ספרו „כפתור ופרח". והרי יצאו לאור מהדורות מעובדות רבות ומרבה מאוחר בתאריך זה. רבי יהודה החסיד שבעמוד 290, שמו חסיד, כי שמו, ולא תאריו. אגב, הוא עלה לארץ ביום ה' 13 באוקטובר 1700 ולא יום ד' 16 באוקטובר; והוא לא כת מספר ימים אחרי הגיעו לירושלים, אלא ביום ה' במרחשון תס"א, ביום החמישי לעלייתו ארצה. בערך הכותל־המערבי אין זכר ל„כותל הקטן". שום הוא השוק, וחלק כן הכותל הצפוני (446). בערך גוש — האבנים עם הדיוקה התום, אינן מכלות איזור הנהלה, אלא הגוש שבתו! (2ע.2). בניית בית־מקדש שבנה הורדוס נמשכה 46 שנה, אך הוא מלך בסך הכל ל... (568). בערך בית־המקדש, חסר כיוון בית־המקדש, ואף הכניסה אליו. וכן לא מוזכרים „זהות־הבית" בערך זה. אין זה תאריך לחורבן־בית־המקדש־הראשון בערך (567-8). סתו של נכנס ביום הכיפורים כספר פעמים לקודש־הקדשים בעבודתו, לא רק פעם אחת (569). העלינו הרבה יותר, אך קצר המצע מהשתרע, וכדאי לערוך ספר כה גדול וחשוב, — שבו הרבה מאוד הר טוב מאוד, — על־ידי מקצוענים למקצועותיהם ולחקירותיהם, ללימודים ותלמודים, ובירות שהכותבים יכולים להיות בעלי־שם בעבודתם. העורך חייב לדעת הרבה מהם ולתת לגי דבר דבור על אופניו. אנו מקווים שבמהדורות הבאות יבואו הדברים על תיקונם, ובידי הקוראים יהיו דברים שלמים ומושלמים.

• * •

תשעה קבין

תשעה קבין / יצחק לוי (לויצה) / הוצאת מקרוכה — צבא הגנה לישראל, משרד־הביטחון — ההוצאה־לאור

האיש שהיה תקופה־מה מפקד המחוז ומפקד־יוסיבת־ירושלים, עסק שנים רבות בכתיבת ספרו הנסקר. העבר על מסמכים לאין סוף. היי ירושלים והאנשים שעשו את המלאכה, אנשי־יום, אינם מוכרים לו, וגם דברים ש„נגנזו" שמות לא ידועים ירבבקר, אינם תוהה ידו בשוב ארכיון, ולכן נזכרים בספר. הנה, גדוד בני־היציפות „סוביה", שעבד בגיזם מי משך חודשים רבים במלחמה בירושלים, בעיקר בביצורים בקו־עבול של ירושלים, ממש בחזית, בהוצאה גוויות חלליגו מן השטח מוקשים וכו' — לא היה ולא נברא בספר. אך השמצות גד גורי קרתא יש כספר פעמים, בציטוט („במרכאות") בלי להביא מקור, רק מתוך „נאום", אך מסור הנאום לא מובא. כמו שגם לא הביא מקור אפיזי לדריכת האבנים האלך לצבור אל הלגיוז־יורדני, דבר שהוכח כלא־היה על־ידי מחקרו של עיתונאי [illegible] של „על־המשמר". לפי סיכומי המחבר רוב הפעולות בירושלים עשו הכוחות שבאו אליה, במיוחד הפלמ"ח. ולא היא: גדודי [illegible] ירושלים והמחוז, כמו גם האצ"ל והלח"י עשו את רוב הפעולות בעיר, הן ברכת־רחל, הן בהר־הצופים (פרט להתקפה של הפלמ"ח שנכשלה), בחזית המזרח של העיר, [illegible] ועוד. גם ארמון הנציב וקרבו היו היי"ם, ולא אחרים.

המחבר מציין שתושבי ירושלים, מתוך [illegible] התחמקו מן הגיוס. בשעה שלחמו בירושלים, ישבו תושבי תל־אביב בבהירקה, ואם היה פה רשם משתמש, הרי היה זה [illegible] קטן ביותר. הרשימות היו בידי כותב שורות אלה.

עוד רבים אי הדיוקים, כגון: הרב מנהר (מ' סגול, [illegible]) הוא הרב כן־זהר; הרב רייסין הוא ישיבת רייסין; וכו'.

אכנם כאן בא לראשונה תיאור כל קרבות ירושלים [illegible], ונסמך לדודות, אך הדו"חות לא נבדקו על־ידי המחבר לאמתן.

עם כל ערכו החשוב של הספר, כדוקומנט ראשון [illegible] של כבירת ירושלים בתש"ח, שלא בסגנון סיפור או רומן, [illegible] צילומים עיתונאים, הספר אינו שלם, ויש לערכו מחדש, [illegible] בדיקה מדויקת ומדוקדקת. תמונות ומפות ומפתחות [illegible] נפרד של הספר.

• * •

מחקרי שומרון

מחקרי שומרון / עורכים: שמעון דר וזאב ספראי / הקיבוץ המאוחד, תל־אביב

קובץ המחקרים שלפנינו, עוסק ביישובים, בדרכים, בממצאים של השומרון, החל בימי בית־המקדש־הראשון, ועד לעת־החדשה. בספר אחד עשר מחקרים־מאמרים, מחקרים במקצועות הקרקע[illegible] ידיעת־ארץ. כאן מאמר ארוך על שכם מן הכיבוש הרומאי ו[illegible] כיבוש הערבי על מחקר הר־שומרון מאז מלחמת־ששת־הימים ועד לפני שלש שנים, אוסף נרות חרס מלהבות־הבינה. שעתה שמש בדיר־סמען, מאמר נוסף על שכם — בימי־הביניים ובעת החדשה, הבריכה הגדולה בכפר גיית ועוד.

המחקרים, המלווים ביבליוגראפיה הערות, מפות ושרטוטים סטטיסטיקות ו־58 תצלומים, הם נדבך נוסף במחקר ארצנו, וכל באמור בפני עצמו, והמאמרים יחד, יכולים להיות חוליה במסכת סקר ארצנו, שנערך מאז מלחמת־השחרור וביותר שאת מאז מלחמת־ששת־הימים, בכל חלקי ארץ־ישראל שממערב לירדן.

• * •

דיוקנה של עיר בתמורה

ירושלים — דיוקנה של עיר בתמורה / אלי אזי והדר זרמן / מהדורת ידיעות־אחרונות

אלבום הצילומים הראשונים של ירושלים במאה הקודמת, כשאיר לנו ירושלים שונה בהרבה מירושלים של היום. השמכה הפכה בנויה, הרבה מאוד דמויות על תלבושתן השונות, הפכו להיות „מודרניים", אך הרבה אתרים אינם שונים היום כאשר בזמן צילומם לראשונה. המחברים מסרו את שמות כל הצלמים שתמונותיהם הובאו באלבום; תאריך פעילות הצלם בירושלים; ארץ מוצאו; האם היה צלם אורח או צלם מקומי; מטרת הצילום — דתית, לצורך תיעוד, מדעית או מסחרית; וטכניקת הצילום — קוליטיפ, הדפסת חלבון מתשליל זכוכית קולודיון, הדפסת מלח כתשליל נייר מדונג, או הדפס חלבון או ברומיד מתשליל זכוכית ג'לטין.

אלבום כזה מראה לנו את ירושלים של מטה, כאשר היהודים היו בה מיעוט, והבניינים העיקריים היו כנסיות ומסגדים, ואילו היום, ב"ה, נהפך הגלגל בירושלים.

• * •

הגבול שלא הותש

הגבול שלא הותש / דוד גורן / הוצאת הקיבוץ המאוחד

בתקופת מלחמת־ההתשה ליד הסואץ, היתה מלחמת־התשה של מחבלים בגבול הירדן. למרות שכמזמן לזמן נתנו ידיעות מן המתרחש לעתונות לא נראתה מלחמת־גרילה זו כמלחמת־התשה. כעת, עם סיכום המאורעות לפי שיטת יומן, על־ידי דוד גורן, רואים אנחנו שהיתה זו שיטה ולא מקרים, לחסל את ההתיישבות היהודית בבקעת־הירדן, על־ידי מעשה חבלה. את המאורעות מביא המחבר ממקור ראשון, הוא נקרא לרוב המקומות מיד אחרי, ולפעמים בשעת ביצוע. בספר מספר תמונות ומפות. בסוף הספר — נכספת של לוח תאריכים של תקריות עיקריות, תאריך הפיגוע, כהלך הפיגוע, ותוצאות הפיגוע.

• * •

החברה להגנת הטבע

בהוצאת החברה להגנת הטבע, יוצאות כל הזמן חוברות, על ציפורים, עופות, אוזורי־הארץ, חיות, עונות השנה ועוד. לאחרונה יצאו: „צופית" — עלון מרכז המידע על ציפורים; „ראם" — עלון מרכז המידע על יונקים; „חבל הבשור" — חבל ארץ; „הצוניה" — עלון מרכז המידע על עופות דורסים; „אביב בטבע" — פעילויות לשדה ולכיתה; „האוגייה, ברל־כצנלסון" — פרשה בתולדות ההפצלה. כל החוברות האלה יש בהן — בכל אחת קרוב למאה. ואף מאתיים עמוד. הן מאויירות בתמונות, רישומים, תרשימים, מפות, לבעים צבעוניים, סטטיסטיקות ועוד. הודות לחומר זה אנו מתוודעים אל נושאים רבים, במיטב המידע המודרני הקיים, כתוב בידי בעלי מקצוע. מה לחי לעשים בבלאכה!

בין אורטודוקסים וניאולוגים בהונגריה

(בעקבות מאמרו של שלמה זמרוני)

מאת ד"ר יהודה שפיגל

בגליון הצופה מכ"א בתשרי השנה הופיע מאמר מאת שלמה זמרוני תחת הכותרת „בין אורטודוקסים וניאולוגים".

דתאור ההיסטורי, שמסר מר זמרוני כהקדמה למכתבו של הרב גלזנר אל הראשון לציון, בימים הדם הרב אלישר, אינו נכון כלל וכלל. הוא מערבב את המאורעים והקורא מקבל תאור מסולף לגמרי על הפילוג ביהדות הונגריה.

לפי מר זמרוני הקורא מתרשם כי הניאולוגים, כפי שהוא כותב השתלטו בקונגרס היהודי, שהתקיים בשנת 1868—1869 בשני שלישים, כבשו את הקהלות וקבעו חוקה כפי ראות עינם.

במדיכן מוסר מר זמרוני כי משלחת הרבנים שהופיעה בשנת תרכ"ד בפני הקיסר פרנץ יוסף לא השיגה מטרתה ונחלה כשלון ולכעבור זמן מה הופיעה כשלחת רבנים שניה החדות למשלחת הזאת ציוה הקיסר לשר ההשכלה להגיש הצעה לשינוי החוק הקי"ב וכך התאפשר לאורטודוקסיה להתארגן וכתוצאה מקבלת החוק החדש אושרו שלושה סוגי הקהילות. אורטודוקסים, ניאולוגים, וסטאטוס־קוו אנטה.

כל התאור הזה אינו נכון כלל. הוא מסולף מראשיתו ועד סופו. נתאר איפוא את המאורעים באופן כרונולוגי כפי שהתרחשו בימים ההם.

הרפורמציה הגרמנית הדתית ביהדות חדרה גם להונגריה והשפיעה על חיי הקהלות היהודיות שבה. נמצאו מטיפים, ויועצים רוחניים שקראו לעצמם רבנים והחלו לדרוש רפורמות בחיי הדת ולחקות את מנהגי הרפורמים ביהדות גרמניה. מובן שהיהדות החרדית הדראים לדבר ד' עמדו בפרץ בקהילות השונות. החלו מריבות וקטטות בקהלות שהעסיקו במידה רבה גם את השלטון. המתקדמים דרשו להקים בית מדרש לרבנים מודרני והחרדים התנגדו לכך בכל תוקף.

הרעיון להקים בית מדרש לרבנים — סמינאר — החל בשנת תר"י—1850, יען כי בשנה זו החזיר המלך פרנץ יוסף כפיוס כלפי היהודים מיליון כתר אשר היהודים שלמו כקנס לאוצר המלוכה, בעוון השתתפותם במרד ההונגרי נגד מלכות אוסטריה בשנת 1848.

הכסף הזה היה מיועד לפי תנאי המלך לקרן מיוחדת, להקים בתי ספר רק בשביל היהודים. ולכן הרשו המתקדמים שישתמשו בכסף זה למטרת הקמת הסמינאר. היראים־החרדים כמובן, התנגדו לכך בכל תוקף. כדי לסכל מזימת המתקדמים שלחו היהודים החרדים משלחת רבנים לפרנץ יוסף להניא אותו מלאשר את הקמת הסמינאר לרבנים. ואכן משלחת זו התיצבה בשנת תרכ"ד — 1864 בפני המלך. בראש המשלחת עמד הגאון הרב יהודה אסאד בעל „יהודה יעלה", רבה של דונאסרדהל. השתתפו בה עוד הרבנים החשובים במדינה והם — הרב אברהם שמואל בנימין סופר בעל „הכתב סופר" רבה של פרסבורג, הרב ירמיה לעוו בעל „דברי ירמיה" רבה של אוהל, הרב מנחם אייזנשטטר (א"ש) בעל „חומת אש" רבה של אונגוואר, הרב ישעיה בנט רבה של קאלוב, הרב מאיר פערלס בעל „רבה של קראלי"[1], הרב דוד דויטש רבה של יארמאט והרב ד"ר עזריאל הילדסהיימר בעל „מנחה טהורה" רבה של אייזנשטאדט[2].

בצלחת זו ביקשה מאת המלך לא לאשר את הקמת הסמינאר הנאולוגי והשיגה את מטרתה. המלך נתן להם חסד ורצונו להפסיק כל ספור בהקמת הסמינאר. זאנגב משנת תר"י — 1850 עד שנת תרל"ח (1878) אירכה המלחמה בדבר הקמת הסמינאר. רק בשנת תרל"ז — 1877 הצליחו בכך המתקדמים בעזרת שר ההשכלה בימים ההם, טרפורט אגושטון אשר לחץ גם על המלך בכיוון זה השפיע עליו שישנה החלטתו ויסכים להוציא מקרן המיוחדת שהקיסר תרם להקמת בתי ספר ליהודים. את הסכום הדרוש להקמת הסמינאר לרבנים. ואמנם הסמינאר הוקם בשנת תרל"ט — 1879. הממשלה נשאה במשכורת המורים ובאחזקת המוסד.

בכל אופן משלחת רבנים זו שהתיצבה בפני המלך בשנת תרכ"ד — 1864 עסקה אך ורק בענין הקמת הסמינאר לרבנים ובהצלחה ולא בדברים אחרים, וגם לא יכלה לעסוק בענין הקונגרס, כי הקונגרס התקיים בשנת 1868/69.

עניין הקונגרס

ועכשיו נעבור לקונגרס היהודי שהתקיים בשנת תרכ"ט — 1868/69. הקונגרס היהודי היה מורכב כ־233 ציר. ליראים הוארדים היו 94 צירים, למתקדמים היו 126 ציר. ובכן לניאולוגים לא היו שני שלישים בקונגרס. כי 94 מ־220 ציר הם 47 אחוז, וי"א שליש כפי שמר זמרוני מתאר. הניאולוגים לא השתלטו על הקהילות היהודיות כפי רצונם ולפי החוקה שקבעו בקונגרס, הואיל ואת תוקי הקונגרס היה צריך הפרלמנט ההונגרי לאשר, ובטרם אישורם ע"י הפרלמנט נשאר המצב בעינו כפי שהיה קיים. ואמנם המצב הזה הביא למריבות וקטטות קשות בקהילות היהודיות.

בינתיים כאשר היראים ראו כי בקונגרס נשארו במיעוט החליטו לשגר משלחת רבנים אל פרנץ יוסף כי מלך חסד היה. וקיוו שהקיסר יקשיב לטענותיהם ולבקשותיהם ויטה להם חסד. ואמנם לא התבדו. התיצבה בפני הקיסר משלחת רבנים בהרכב הבא: בראש המשלחת נקבע ר' מנחם א"ש רבה של אונגוואר והשתתפו בה הרב אברהם שמואל בנימין סופר, רבה של פרסבורג, הרב ירמיה לעוו רבה של אוהל הרב מנחם כ"ץ רבה של צהלים והרב חיים סופר בעל „מחנה חיים" רבה של מונקאטש. התאור דלהלן נמסר מהופעת המשלחת בפני הקיסר[3].

„בעמדם בפני המלך, נבהל הרב מנחם א"ש ואחר הדברים „הוד מלכותו המלך והקיסר", פרץ בבכי מר ולא היה מסוגל להמשיך לדבר". אז פנה אליו המלך ושאלו „מדוע אתה בוכה זקן נכבד"? ויען הרב א"ש ויאמר: „התורה הקדושה שארית מחמדנו אומרים אחינו המתבוללים להמוס ממנו. התורה אשר עליה הורגנו אלפי שנה היא בסכנה גדולה. ועתה הושיעה־נא, אדוננו המלך, כי בך תוחלתנו". המלך הביט על הזקנים והכרת פניו עגתה בו כי גם נפשו נסערה מאד לשמוע כדברים האלה ויאמר אליהם: „הרגעו, אדוני הרבנים הנכבדים, אל תיראו. כמעשה האינקוויזיציה בארץ ספרד, לא יעשה בארצי. הרשות נתונה לכל עם ועם לחיות באמונתו ועל פי חוקי דתו באין מכלים דבר. האמנם ימצאון בתוככם אנשים אשר ירצו למנוע מכם שהוא חלק גדול מן היהודים באירצו מעבוד את אלוהיהם כחפצם? היה לא תהיה כדבר הזה בכל גבול ממלכתי ויזכר עוד המלך על לבם וינחמם ושלחם בשלום. ובכן המשלחת שהתיצבה בפני המלך בשנת תרכ"ד — 1864 השיגה את מטרתה. המלך נטה להם חסד והבטיח לתמוך בזכויותיהם".

ברם, מצד אחד המריבות והקטטות הקשות ומצד האחר לחץ הניאולוגים על שר ההשכלה הברון אוטושי שנטה לצד המתקדמים אילצוהו להביא את חוקי הקונגרס וחוקת הקהלות לאשרור הפרלמנט, יען כי בלי אשרור הפרלמנט אין להקים קהילות על יסוד חוקי הקונגרס. החרדים ידעו כי הכל יוכרע בפרלמנט לכן בקרו אצל כמה צירי פרלמנט והסבירו להם את המצב לאשורו. והנה הגיע היום הגורלי. שר ההשכלה הביא את החלטות הקונגרס ואת חוקת הקהילות שנתקבלה בקונגרס לאשרור הפרלמנט, שזה יהפוך לחוק בל יעבור לכל היהודים בארץ הונגריה. התפתח ויכוח בפרלמנט מסביב להצעות שר ההשכלה. בראשונה נשא הציר היהודי מצד המתבוללים כ"ריץ וארמאן[4]) — בנו של הרב כבודפסט נאום איסי נגד היהדות החרדית. עשה ללעג ולקלס את „השולחן־ערוך" ושפך עליו אש וגפרית למען להראות את חרפת תורת ישראל. אחריו קמו צירים נוצרים מבטן ומלידה והם: גהוצי קלמן, הסופר הגדול והדגול של הספרות ההונגרית בכל הימים מוריץ יוקאי ולבסוף קם לדבר פרנץ דאק, שהיה מכובד על כל צירי הבית — הואיל והוא היה אדריכל השלום עם אוסטריה ורב חלקו ביסוד המונרכיה. ומשום כך קראו לו „חכם עמו" וכל הצירים הללו תקפו במלים תריפות את שר ההשכלה ושאלו מי נתן בכלל סמכות לשר ההשכלה לצעדים הללו, שעשה עד כה. התחשב שר ההשכלה שעניני רוח ודת ניתנים להסדיר ע"י חוקי פרלמנט? כלום אפשר להכריח את כל הנעצרים

(סוף בעמוד 8)

1) הרב מאיר פערלס לקח כחתן בתו דוקטור־ינגר, בוגר הסמינאר לרבנים, ד"ר אברהם צבי פערלס, אחרי כן רבה של פסט.

2) הרב הילדסהיימר עבר אח"כ לברלין. יסד שם את בית המדרש האורטודוקסי לרבנים והוא היה גם רבה של קהלת היראים — החרדים בברלין.

3) לפי ספרו של הרב זוסמן „מלאת קטורת".

4) סופו של מלשין ישראלי זה היה שכל משפחתו התנצרה.

הערה ל„הארה" בפרשת וירא

מאת אברהם אלבאום

א.

בגליון „הצופה" מיום ו' י"ט מרחשון פרשת וירא עמד ד"ר שילם והפטיע על שתי המלים הקשות „והוא אחריו" בפסוק בבראשית י"ח, ת, יורשה גא לי להוסיף מלים אחדות לדבריו.

ד"ר ש.ה. מציין כי „פרשני המקרשים הקלאסיים אינם מניחים את הדעת" שכן לפיהם המלה „והוא" מוסבת אל „האהל" או אל „פתח האהל" שהיה „אחריו" כלומר אחר המלאך המבשר" והזכיר בנידון את פרושיהם של רש"י, רשב"ם, אבן עזרא, רבנו בחיי וספורנו.

כאן מן הראוי להעיר כי מלים המצטרפות לתאור מקום או לתאור־זמן כגון „אחרי" ו„לפני" בבואם לבדם אינם מגדיר חד־משמעי הם יחסיים התלויים במקום עמידתו של הצופה וכיוון צפייתו (ביחס למקום) או בזמן התרחשותו של מאורע שאליו מיוחס המאורע האחר (ביחס לזמן).

ולעניננו, אם נבחון את הפרושים שהוזכרו לאור האמור לעיל והבנתה שהפרשן עצמו הוא „הצופה" המתאר את המעמד הנידון, נראה כי אין הם עשויים „מקשה אחת". בחינה מדוקדקת יש בה כדי להמחיש הן את ההבדלים — אמנם הלא גדולים — הקיימים ביניהם והן את היחסיות הקיימת בתיבה „אחריו" שבפסוק, ד־תצביע על כך שאפשר לסווגם בשתי קבוצות פרשנים: האחת כוללת את רש"י, רשב"ם וספורנו שלפיהם „פתח האהל אחרי המלאך" (דהיינו „פתח האהל" ביחס לפרשן הוא בבחינת „ממנו והלאה"). השניה כוללת את ראב"ע ורבנו בחיי שלפיהם „המלאך אחרי פתח האהל" (דהיינו „פתח האהל" ביחס לפרשן הוא בבחינת „ממנו והנה").

ד"ר ש.ה. מציין עוד כי „לפי כל הפרושים האלה המלה „והוא" באה ביחס ל„אהל" או ל„פתח האהל", כלומר לדבר דומם ודבר זה לא ייתכן כי תמיד מלת גוף זו „והוא" באה ביחס לאדם" והביא כדוגמה מהפרשה את: „והוא יושב פתח האהל" (בראי י"ח א)".

ברם, בבחינת מקורות מדרשיים כצביעה על כך כי קיימים פרושים נוספים בהם המלה „והוא" אכן מתייחסת בפירוש אל אדם כגון:

א. מדרש רבא: „והוא אחריו זה ישמעאל והוא אחריו כפוי הייחוד והוא אחריו הלגישה שבא אורות".

ב. מדרש לקח טוב: „ושרה שומעת פתח האהל והוא אחריו זהו ישמעאל דכתיב ביה והוא יהיה פרא אדם", ד"א והוא אחריו (מב) הרגיש שבא אורח".

גם בתרגומים יוחסה המלה „והוא" לאדם (וגם בהם לישמעאל) כגון:

א. תרי"א: „וישמעאל קאי בתרי רציית מה דאמר מלאכא".

ב. תרי"ב: „וישמעאל היה קאים מן בתרא".

בהמשך כותב ד"ר ש.ו.: „לפי עניות דעתי גם בפסוק „והוא אחריו", הכוונה היא לאברהם שאברהם היה אחרי המלאך, כלומר אברהם עמד בין המלאך ובין פתח האהל עם פניו אל המלאך ועם גבו אל פתח האהל. ובאופן זה הסתיר את שרה בעיני המלאך ואת המלאך מעיני שרה".

ציון במדרש שכל־טוב מראה כי הפירוש הזה כבר הציע בעל המדרש רבנו מנחם ב"ר שלמה. וכך אנו מוצאים שם: „ויאמר שוב אשוב אליך כפל הדיבור כלומר אמת ונכון כי בודאי אשוב בלי ספק כעת חיה... והנה בן לשרה אשתך. מכאן שבפסח נולד יצחק. ושרה שומעת פתח האהל והוא אחריו ואברהם אחרי המלאך היה מבקש את אשתו ממנו שבתמה לו כדמות ערבי והערביב שטופי זימה".

דומה, כי פירוש זה כמדרש שכל־טוב לפסוק, שמכליל בתוכו גם את פירוש ביקומם של כל המשתתפים במעמד (המלאך, אברהם, שרה) הבליט ביותר מאת התכונות הפלאסטיות הגנוזות בו.

ואכן, תכונות אלה היו בין הגורמים שהביאו לידי כך שהפסוק זכה להארה נוספת בצורת איור המלווה את הטקסט של הגדות פסח ידועות ושבמרכזו עומד הפרוש המדרשי הנזכר, שכן התלמוד ובעקבותיו הכפרות המדרשית העוסקת והפרשות הקלאסיות קושרים הן את מועד התחשוה הבשורה הן את הולדתו של יצחק עם חג הפסח.

כוונתי לציור שבו מתבשרים אברהם ושרה על הולדת בן. הציור מופיע בהגדות פסח מצויירות מן המאה הי"ח שצוירו בגרמניה. במאה זו היתה מעין תחיה של הגדות כתובות ומצויירות ביד, ורבים מן הציורים המופיעים בהם נלקחו מן ההגדות של פסח המודפסות. גם ציור שייך לקבוצה זו, והוא מופיע כמעט בכל אחת מן ההגדות האלה.

ב.

בדיקת ציורים — מן הסוג הנזכר לעיל — והמעטרים טקסטים של כתבי יד עבריים לצורך זהוי המקורות וקביעת מקורותיהם המדוייקים מאפשרת את חלוקתם לשתי קבוצות ראשיות מגודלות. באחת, ניתן לכלול ציורים המתארים נושאים מקראיים ברורים, המבוססים על פסוקי מקרא מפורשים ושאליהם יש להתייחס כאל התתפקידות יצירות האמנות של המקורות ועל כן כל ציור המשתייך לקבוצה זו הוא בבחינת „פשוטו של מקרא בציור". באחרות, נתן לכלול ציורים המבוססים על מקורות תלמודיים, מדרשיים או פיוטיים. אמנם, גם ציורי קבוצה זו מתארים נושאים מקראיים אבל יריעתם מורחבת, בדרך כלל, באלמנטים חדשים על דרך הפרשנות המדרשית. והם כוללים גם תאורי אגדות הקשורות בנושאים המתוארים ועל ידי כך הם אף מוצאים לעתים מפשוטם.

לכן יש להתייחס אל ציורי קבוצה זו כאל התתפקידות פרשנית דלואותם כמדרשים הזוותים של המקורות שאותם הם מתארים בהתאם לכלל הנקוט בידינו שציורים מהווים בכל מקרה פירוש שווה ערך לנושא המתואר בכל פירוש מלולי אחר.

בזהוי המקורות ונושאי הציורים המשתייכים לקבוצה הראשונה; אין בדרך כלל קשיים מיוחדים. קשיים יותר להזהי ולפירוש הציורים המשתייכים לקבוצה השניה המוצמדים אמנם אל הטקסט, אבל אינם מהווים תאור חזותי ישיר שלו. הקשר של הציורים אל הטקסט הוא עקיף ונעשה באמצעות אחד המקורות הספרותיים כגון: מאמר תלמודי, קטע מדרש, אגדה או פיוט המתאר גם את הוליות הקשר היהודה בין השניים. במקרים אלה מתבסס עיקרו של הקושי באיתורה של הוליה זו, שבדרך כלל אינה נוטה להתגלות בכבס ראשון. דליתה מ־ים התלמוד, או מכייתה מבאר המדרשים והאגדות. או מציאתה בין חרוזי הפיוט מחייבת לרוב עיון מעמיק ומדוקדק ביותר בבקורות ברם, לאחר גילוי המקור ניתן לקבוע בוודאות את מושאו המדוייק של הציור ואת סיבת הצמדתו לטקסט ולקבל את „פסוטו של מקרא בציור".

משרד החינוך החל להפעיל שיטת תמלוגים לסופרים עבריים

האגף לתרבות ולאמנות במשרד החינוך והתרבות החל להפעיל שיטה חדשה, לאיכותה בסוגה בארץ, של כתן תמלוגים לסופרים העבריים על־פי מספר השאלות של ספריהם בספריות הציבוריות.

ממשרד החינוך נמסר, כי מן השיטה החדשה זכאים ליהנות סופרים, אזרחי מדינת ישראל הגרים בה דרך קבע, הכותבים ספרות יפה בעברית. התשלומים יהיו על־פי מספר ההשאלות של הספרים.

על הסופרים המעוניינים לקבל המלוגים לפנות בכתב ליחידה לספריות, האגף לתרבות ולאמנות במשרד החינוך והתרבות, רחוב ממילא 20, ירושלים, 91911. המועד האחרון להגשת הפניות הוא יום שני, ג' בכסלו תשמ"ז, 5.12.86. יש לציין בפניה שם פרטי ושם משפחה, כתובת, מספר תעודת זיהוי וכן שמות ספריהם והלוקתם לפי הסיווג הספרותי (פרוזה, שירה, מסה ספרותית וספרות ילדים ונוער). כן יש לצרף טופס 0834 של מס הכנסה.

לפרשת השבוע

תולדות

מידה כנגד מידה

מאת הרב חיים פרדס

וישמע יעקב אל אביו ואל אמו, וילך פדנה ארם (כ"ח ז). ומפרש רש"י בסוף הפרשה, על כי מגילה י"ז א': הא למדת, שאחר שקיבל (יעקב מיצחק אתן) הברכות, נטמן בבית עבר י"ד שנים (עוסק שם בתורה). אבל לא נענש עליהם (יעקב על אותן השנים ששהה שם), בזכות התורה. שהרי לא פירש יוסף מאביו אלא כ"ב שנה, דהיינו מי"ז עד ל"ט, כנגד כ"ב (שנה) שפירש יעקב מאביו (יצחק) ולא כיבדו. וזהו, כ' שנים בבית לבן, ושתי שנים ששהה בדרך (בחזרתו לבית אביו). כדכתיב (להלן ל"ג י"ז), ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות. ופירשו רז"ל (במסכת מגילה שם) מזה הפסוק, ששהה (יעקב) י"ח חודשים בדרך, **דבית** הוה בימות הגשמים **וסוכות** הוו בימות החמה. אלא ודאי נטמן בבית עבר בהליכתו לבית לבן, ללמוד תורה ממנו. ובשביל זרות התורה לא נענש עליהם, ולא פירש יוסף ממנו אלא כ"ב שנה, **מדה כנגד מדה**. עד כאן דברי רש"י.

למדנו איפוא, כי דרכה של ההשגחה העליונה לשלם לאדם כפרי מעלליו לטובה או לרעה, מידה כנגד מדה. שכשם שנעדר יעקב מביתו של יצחק עשרים ושתים שנה ונמנע בשל כך מלקיים בו כיבוד אב, כך ממש גלה יוסף מביתו של יעקב עשרים ושתים שנה למצרים, כעונש משמים מדה כנגד מדה. וכך נאמר למעלה ז' י"א; בשנת שש מאות שנה לחיי נח וכו', ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו. ומפרש רש"י על פי סנהדרין ק"ח א'; **תהום רבה**, מדה כנגד מדה (נענשו אנשי דור המבול), הם חטאו ב„רבה רעת האדם" (למעלה ו' ה'), ולקו ב„תהום **רבה**". והמהר"ל בחידושי האגדות שלו שם חלק ג' עמ' רנ"ה, מסביר את עומק עניינה ורעיונה של אותה „מדה כנגד מדה", ואלו דבריו: כי חטא דור המבול היה ב„רבה רעת", ולפיכך נידונו ב„רבה". ודבר זה, כי הזנות נקרא „רבה" ביותר מכל החטאים (האחרים), כי הוא אחד מן החטאים שנקראו „גדול", כדאיתא בערכין (ט"ו ב'; בגילוי עריות כתיב, בבראשית ל"ט ט'), ואיך אעשה הרעה **הגדולה** הזאת (ולכן נקראת זימתם של אנשי דור המבול בשם „רבה" רעת האדם). ועוד יש לך להבין, כי החטא שחטאו בו דור המבול נקרא „רבה", כי הגוף הגשמי יש לו שיעור (וגבול מוגדר), לכך נקרא „רבה", כדכתיב כי רבה רעת האדם. ומפני כך היו נידונים (ונענשים) ב„תהום רבה", שאין דבר יותר חומרי־גשמי מן המים, ולפיכך נידונו ב„מעינות תהום רבה" (שהם המים). והכלל בזה, כי חטא דור המבול היה מחמת יצר הרע (של זימה) **שבגופם** (שהוא כולו גשמי ומגושם), ובשביל כך נידונו במים; שהם כאמור היצירה הגשמית ביותר בטבע. עונש חומרי על עוון גשמי, מדה כנגד מדה). עד כאן דברי המהר"ל שם.

ועוד נאמר למעלה י"א ז' אצל דור הפלגה; הבה נרדה ונבלה שם שפתם, אשר לא ישמעו איש שפת רעהו. ומפרש רש"י על פי תנחומא לפרשת נח אות כ"ה; **הבה**, מדה כנגד מדה. הם אמרו (למעלה שם פסוק ד'), **הבה** נבנה (לנו עיר ומגדל וראשו בשמים), והוא (הקב"ה) כנגדם מרד ואמר, **הבה** נרדה. והכוונה: בדבר היא ברורה, כי מכיוון שאנשי דור הפלגה באו ב„שפה אחת ודברים אחדים", ומפרש רש"י שם; באו בעצה אחת ואמרו, לא כל הימנו שיבור (ויבחר) לו (הקב"ה) את העליונים, נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה. והיתה זו אחדות מופלאה, שכל עיקרה לא באה אלא להלחם בקב"ה. ולכן היה העונש פיצולם פיזורם ופילוגם בכל קצוות תבל, ובמקום „הבה נבנה" בא העונש של „הבה נרדה", **מדה כנגד מדה**. **ועוד נאמר להלן בבמדבר** י"ד ל"ז; וימותו האנשים (המרגלים) מוציאי דבת הארץ רעה, במגיפה לפני ה'. ומפרש רש"י שם על פי סוטה ל"ה א'; **במגיפה לפני ה'**, באותה מיתה ההגונה (והראויה) להם, **מדה כנגד מדה**. הם חטאו בלשון, ונשתרבב לשונם עד טבורם, ותולעים יוצאים מלשונם ובאין לתוך טבורם. לכך נאמר (שם בכתוב) במגיפה (בפתח) ולא במגיפה (בשוא). והכונה למגיפה הידועה ההגונה והראויה להם. וזהו (מר שנאמר): **לפני ה'**, באותה (המדה) הראויה להם על פי מידר תנו של הקב"ה, שהוא מודד **מדה כנגד מדה**. עד כאן דברי רש"י.

והמהר"ל בפירושו לתורה „גור אריה" שם. מסביר את ענין הלשון המגיעה לטבור ואת התולעים. כדלהלן; נראה לי, כי פירוש ענין זה (הוא על פי מה) דאמרינן בפרק „עגלה ערופה" (סוטה מ"ה ב'); **מטבורו** של אדם (הוא) נוצר (ונברא בתחילתו), ומשלח שורשו אילך ואילך (עד שהולך ונוצר כל גופו של האדם). נמצא, כי הטבור הוא באדם כמו שורש האילן. כמו ששורש משלח פארותיו (וענפיו) אילך ואילך. וזהו שנאמר (דברים כ' י"ט) כי האדם עץ השדה, נמשל האדם לעץ השדה. ותמצא כי הדיבור נקרא (בכתוב בשם) „פרי", שהרי (הדיבור) נקרא „**ניב** שפתים" כמו שתקרא התבואה „תנובת השדה". פי צדיק **ינוב** חכמה (משלי י' ל"א). וכבר כתב (דבר) זה, הרד"ק (בספר השרשים שלו) בשורש „ניב". והנה, העיקר (והשורש) בכל אילן משתרבב עד תכלית (וסוף גידול) האילן, אז הוא מוציא הפרי ועד שם הוא משתרבב (ומתפשט והולך). והמהר"ל ממשיך ומסביר שם, כי מכיוון שדיבורו של האדם הוא בבחינת פרי שאין לו התפשטות, שהרי ההתרחבות שייכת רק לטבורו של האדם שהוא עיקרו ושורשו. ואילו המרגלים שירבבו והתירו את לשונם יהוציאו את דיבת הארץ רעה. מה שלא היו צריכים לעשות. ולכן הגיעה לשונם שהוא הפרי עד הטבור שהוא השורש. כדי ללמדם לקח על שהפכו את הסדר ועשו עיקר לטפל וטפל לעיקר. ומכיוון שניתקה לשונם מחיבורה ודיברו מה שדיברו, הרי זה בבחינת הפרי שנתלש מן האילן שרוא מרקיב ונעלה תולעים. ולכן נשתרבבה לשונם עד לטבורם, ויצאו תולעים מלשונם, **מדה כנגד מדה**. וכך מסביר המהר"ל את עומק העניין, גם בספרו „נתיבות עולם" נתיב הלשון פרק י'.

ומצינו עוד שאמרו במסכת שבת ק"ה ב'; כל המתעצל בהספדו של חכם אינו מאריך ימים. **מדה כנגד מדה**. ומפרש רש"י; הוא לא נתאבל על שנתקצרו ימי החכם (שמת), אף לחייו לא יחושו מן השמים. והמהר"ל בפירושו שם חלק ב' עמ' פ"ד מסביר, כי מיתתו של תלמיד חכם נובעת מחוזקה מקושיה מעוזה ומתקופה של מידת דינו של הקב"ה. והמתעצל בהספדו של תלמיד חכם, הרי הוא ממילא פוגע ואינו משגיח במידת הדין. ולכן נפרע ממנו הקב"ה באוונה מידת הדין עצמה, **מידה כנגד מידה**. ובמסכת סנהדרין צ' א' אמרו; מניין שכל מידותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה, שנאמר (במלכים־ב' ז' א') ויאמר אלישע שמעו דבר ה', כה אמר ה' כעת מחר סאה סולת בשקל וסאתים שעורים בשקל בשער שומרון. וכתיב (שם, פסוק ב), ויען השליש וכו' את איש האלקים ויאמר, הנה ה' עושה ארובות בשמים היהיה הדבר הזה. ויאמר (אליו אלישע), הנכה רואה בעיניך ומשם לא תאכל. וכתיב (שם, פסוק כ'), ויהי לו כן, וירמסו אותו העם בשער וימות. ומפרש רש"י שם; דבדבר שכפר בו נדון, שלא אכל משם ונרמס ברגלי הבאים לקנות. והמהר"ל בחידושיו שם, מסביר את עומק משמעותה של „מידה כנגד מידה". ואף בפרשתנו נהג הקב"ה עם יעקב אבינו כן, וכ"ב שנה פירש ממנו יוסף בנו, כנגד כ"ב שפירש יעקב מיצחק אביו.

תולדות התזמורת הפילהרמונית / מאת ד"ר אמיל פוירשטיין

תולדות התזמורת הפילהרמונית הישראלית במלאות יובל להוצאה מאת מיכאל אוהד, בית הוצאה „כתר" ירושלים.

השנה מלאו לתזמורת הפילהרמונית הישראלית יובל שנים והמפעל הגרנדיוזי בציון את המאורע הגדיר לא רק בסדרת קונצרטים מיוחדת במגמה בתשתפות גדולי המנצחים הראשונים, אלא גם בספר יפהפה בהוצאת „כתר". כיאה בתקופת הטלויזיה, בו זוכות העיניים לכל המגיע להן ואף למעלה מזה, הינו סידרת צילומים נהדרים המלווים את התזמורת לכל אורך דרכה, מגיש המחבר המלומד את תולדות המפעל. „במקום מבוא" [illegible] אלה ראיון עם המאסטרו ליאונרד ברנשטיין, המשתתף [illegible] עם התזמורת החל בשנת [illegible] לכל אורך הדרך והוא מגיש [illegible] שלפני הקמת המדינה, מבנו קשה לצטט [illegible] קצרות למדי, מכ[illegible] בבאות בספר בשפע.

[illegible] שהפרק הראשון [illegible] ביותר בכל תולדו[illegible] וכן גם בספר. ה[illegible] הוא הקשה ביותר. כפי [illegible] מיניונר אחד כאשר [illegible] הפרק הקשה ביותר [illegible] גבירת הגוה. „המיליון הראש[illegible] העיר, אחרי כן קלה הדרך [illegible] יותר. כאן פוגשים אנו [illegible] דמות מיוחדת במינה, [illegible] הכנרים בדורו ברוניסל[illegible]רמן. עם עליית הנאצים [illegible] סרב להופיע בגרמניה [illegible] אין להפריד בין מדיניות [illegible]. בשנת 1984 החליט לא[illegible] בגילויי דעת בעתונות [illegible] עשות מעשה: לייסד תזמ[illegible] פילהרמונית בארץ ישראל [illegible] השפעת הנאצים הפך לציוני [illegible] החל לפעול בלהם לגנשו[illegible] הוא ערך כבחנים [illegible] ציריך ובודנה, בבודאפשט [illegible] וארשה. רק לא בגרמניה [illegible] לייסד בארץ הקטנה [illegible] אחת התזמורות הסוב[illegible] ביותר. כחר[illegible] להביא את [illegible] הולכה וגוברת. [illegible] ה[illegible] פרו־יהודית ופרו[illegible] תעמולה יותר מבוססת של [illegible] עילה ישראלית צעירה ב[illegible] ארץ[illegible]בות? „מלים שנכתב[illegible] התר[illegible]לה מיובל שנים [illegible] למע[illegible] משמעות כיום באשר [illegible] יותר [illegible]אים על ביקור התו[illegible] האחרון בארצות הבר[illegible] בקיץ אוסף את כל הכסף ה[illegible]רמן פיע חינם כדי שיוכל [illegible] מל של הופעת אמני[illegible] סמים עם תזמורת ש[illegible] היתה קיימת... הוא [illegible] כוסטות עצבים מרוב [illegible] „כתכתב עם מאות. ננגי[illegible] דיים ברחבי תבל, בוחן [illegible] ומתנצל על שאין באפשרו[illegible] הוביל יותר משבעים ב„בית הצלה" שעשה לארץ ישר[illegible]

כאשר הוא מקבל את הסכמת טוסקאניני ולחום נגד הפאשיזם כמחזו פונה הוברמן לדוד בן גוריון ודורש את עזרתו: חמשים ושלושה נגנים מחמש ארצות. בימים ההם, אביב 1936, היה טוסקאניני המנצח המבוקש ביותר בעולם העולם החופשי העריץ אותו למעלה מכל כאשר סירב להשמיע את ההימנון הפאשיסטי לפי בקשת מוסוליני ר־דוהו את בקשתו האישית של היטלר לנצח בביירות. שני העריצים הגיבו בזעם, אולם האיטלקי הדגול עמד בכל לחץ והשיב: „אתם חופשיים להרוג אותי. אך כל זמן שאחיה, אגיד את אשר עם לבבי". המאסטרו שרגיל היה לקבל ארבעת אלפים דולר בעד כל שידור ברדיו וסכומים גבוהים בהרבה ביד כל קונצרט בא לתל אביב לנצח על הקונצרט הראשון של התזמורת החדשה — חינם אין כסף. הוא בא, כדבריו: „למען האנושות". בגלל מאורעות תרצ"ו נדחתה פתיחת העונה הראשונה מאוקטובר לדצמבר, זאת משום שהוברמן הניח שבעונת הקציף יהיו הערבים עסוקים ולא יתעסקו בירויות...

הנני זוכר מזכרונותי האישיים מן הימים ההם באיזו חרדה עקבו לא רק המזמנים אלא כל היישוב אחר החזרה הראשונה של התזמורת. הרי המאסטרו השתולל לפעמים כאשר לא שבע נחת מן הצלילים. כאשר בסתיימה החזרה הראשונה וטוסקאניני פסק „מולטו בנה", היינו „מצויין" בשכנו כולנו לרווחה. הוברמן הזדקן, סבל משבר בכתף ונפטר ב־1947. בשנת 1984 במלאות מאה שנה להולדתו באו שבעה כנרים בעלי שם עולמי להשתתף בקונצרט חגיגי לזכרו של מייסד התזמורת.

הוברמן מת והתזמורת יצאה לדרכה עטורת קשיים וסכנות. אחד המכשולים העיקריים בדומה היו כה שמכונה „מאורעות" שנמשכו בהפסקות קלות עד פרוץ המלחמה העולמית השניה. בתום מלחמת העולם פרצה מלחמת העצמאות והלחמות לא חסרו ארצנו. והן הביאו אתן מצוקה כלכלית, האבטלה, הפגזות, חנק אמנותי, מריטת עצבים, סלסול בדרך לא דרך במשוריינים, התזמורת פעלה בלי הרף בעונת 1940/41, ניגנה לא פחות מארבע עשרה תוכניות בשלוש הערים הגדולות. נעשו מאמצים להביא את בשורת המוסיקה לפרים קטנות כראשון לציון. נהגיה ורחובות ניגנה במחנות צבאיים הבטים שלה היה אילס „אהל", בעל שבע מאות מקומות. חמשה עשר אלף באו להקשיב לצלילי התזמורת בנצרת טוסקאניני ובהשדר שמות גדולים פותח הקהל והלך. וגיאורג זינגר היה החליף גרוע. איסלקי חדש בשם מולינארי שיפר את המצב. הוא הוטס במפציץ בריטי ובמשך שלוש עונות היה כוכב, כמוהו גם שארל מינש הצרפתי, אולם היו בעיות מכיוון שמן ההכרח היה להחזיר את הנגנים הביתה לפני התחלת כל עוצר. בא תורו של צעיר יהודי אמריקאני שאף שלושים לא מלאו לו — ליאונרד ברנשטיין שניצח לא רק בשרבים, אלא בכל רמ"ח איבריו. מספר המנויים לא רק הוכפל אלא אף שולש. אם בשנת 1944 דובר על פירוק התזמורת ב־1948 הועלתה תוכנית לבניית אולם מתאים. הוכריזה חלוקת ארץ ישראל, קמה המדינה והיה זה שוב ברנשטיין שפתח את העונה הראשונה של התזמורת במדינת ישראל כשהוא יושב ליד הפסנתר וגם מנצח. הוא היה מלחין, מנצח, פסנתרן מורה ואף שדכן מכיוון שהשפיע על סרגיי קוסביצקי לבוא לנצח. הוא לקח את התזמורת לסיבוב ראשון בארצות הברית באביב 1950. התזמורת השיגה שיא עולמי בימים ההם: הכנסה עצמית של אחוז של ההוצאות, הישג ששום תזמורת אינה יכולה להתגאות בו.

שנות החמישים והששים היו מלוות קשיים אין קץ מכל הסוגים והחשוב בהם — חוסר אולם מתאים, אולם צבי הספר, כנור ראשון ומנהל גם יחד הצליח להתגבר על הקשיים. היה זה הספר שהצליח להביא ארצה מנצחים דגולים ומה שחשוב יותר בהנהגתו הנכה התזמורת את היכל התרבות בתחילת 1957. היה זה הפסל שהצליח להביא ארצה כוכבים „רוסים" גדולים כאויסטרך, ריכטר וגיללס. עם פרוץ מלחמת ששת הימים נודע הגל הרוסי. ב־1971 נפל דבר חשוב בחיי התזמורת כאשר זובין מהטה מונה ליועץ מוסיקלי ומכוכבי של הספר עוצמם. ידיד חדש ויקר גם לתזמורת בדכותו של הפסנתרן הדגול ארתור רובינשטיין. החלו סיורים רבים עד אין קץ. היה זה הוברמן ששיגר את התזמורת למצרים עשרה ימים בלבד את קונצרט הבכורה בתל אביב. בעשור הראשון ירדה למצרים לא פחות מעשרים ושתיים פעם. כיום מתבססת התזמורת על שלושים ושש אלף מנויים שהם יחסית קהל המנויים הגדול בעולם.

מעגלי ההסטוריה האמריקאנית

מאת בת שלום

ארתור שלזינגר הבן, ההיסטוריון האמריקני, זכה למוניטין הודות לספריו עבי הכרס שהוקדשו לנשיאים כמו רוזוולט („דורו של רוזוולט") וג'קסון („דורו של ג'קסון) אבל את עיקר חינו ופקחותו הוא מפגין דווקא במאמרים הססוריים קצרים יותר. ארבעה עשר מאלה הופיעו זה עתה בספר ששמו מעיד על תוכנו: „מעגלי ההיסטוריה האמריקנית". כמו ד"ר קיסינג'ר, המפורסם כמונו, גם שלזינגר נגד ממגדלי השן של האקדמיה (אוניברסיטת הרוארד, ואוניברסיטת ניו־יורק) אל הפוליטיקה יאל העתונאות. ועובדות אלה מעניקות גוון של חובבנות לניתוחיו ההיסטוריים, אבל לעומת זאת — סגנונו אלגנטי וקליל ומיגנה מאוד קהל קוראים רחב. בשלושה משפטים רעננים הוא מפרק, לדוגמא, את המוסכמה השלטת של הפוליטיקה העכשווית, בכותבו: „רונאלד רייגן מוצג כתוצר הבלתי נמנע של עידן הטלוויזיה, אבל רייגן, סביר להניח, היה נעשה מצליחן גם בעידן רדיו כמו פרנקלין ד' רוזוולט או בעידן יומני הקולנוע כמו הנשיא וורן הארדינג... המותפצים לנשיאות בעידן הטלוויזיה, ג'ונסון, ניקסון, האמפרי, מקגוורן, פורד, קרטר ומונדייל — לא הדיוק הטיפוסים המתאימים להתהיות מלכת היופי של המדינה. לא הפוטוגניות שלהם קובעת יזכו את הצלחתם".

הערה כזו, אגב, כדאי להראות לאשפי הפרסום ומעצבי התדמית של שמעון פרס, „נצ'י פרס" כפי שהם מכונים בתקשורת, המאמינים שתסרוקת וחליפה וחיוך צ'יילס נכונה בטלוויזיה הם הנוסחה להצלחה פוליטית.

בין הנושאים המטופלים ב„מעגלי ההסטוריה האמריקאנית" תבצאו את השותפות המסוגה הקיימה בין הכלכלה החופשית והממשלה — במדינות המערב. התסבוכת הנפשית של העם האמריקאי הנדרש להתערב בנעשה בעולם כולו לברות הנטייה הבירוה שיש לו להסתגר ולהתבודד „בתוך היבשת שלו". הפרדוקסים הקבועים שבין מגהיגות הנהבעות והנהגים יחד עם זאת נבצאות כל הזמן בפיקוחו הצמוד של הבוחר (ראה כה קורה לריגן בימים אלה עם הפרשה האירנית), בכל נושא שהוא בוחר לעיינו, במלחמת וייטנאם ועד למלחמה הקרה, מתייצר שלזינגר יהדוד את הפרקטיקה של המדיניות האמריקנית לעומת התיאוריות והצרכים המאפיינים את חוקתה.

שלזינגר מתגלה כאן כאופטימיסט המאמין בתהייתו של הליברליזם הסוציאלי המערבי הקלאסי נוסח ימי רוזוולט ולפי תורת המעגלים שהוא מעצב בספר — שנות ה־90 יהיו שנות הליברליזם החדש. ואת, בהנחה ששנות ה־80 הנוכחיות המתומצמות באישיותו של רייגן, הן שנים בהן השמרנות ההיכנית מולכת בכיפה.

המאבק הנצחי בין פרגמטיזם לאידיאליזם בהסטוריה האמריקנית הוא התבונה המאפיינת אותה ביותר, טוען שלזינגר. במאבק זה, קובע שלזינגר בפאתוס, יקבע את עתידה של אמריקה האם יהיה לה עתיד בכלל או שכדור הארץ יימחק ועמו ייכחקו ההסטוריונים שלו וכל ספרי העתים.

משרד החינוך אישר שינוי המעמד המשפטי של המכון לתרגום ספרות עברית

משרד החינוך והתרבות אישר שינוי במעמדו המשפטי של המכון לתרגום ספרות עברית מחברה ממשלתית לעמותה. בהנהלת העמותה מייצגים משרד החינוך והתרבות ואגודת הסופרים. ליושב ראש נבחר ד"ר י. מכמן.

בישיבתה הראשונה של הנהלת העמותה הובעה תודה לכל הגורמים שהיו מעורבים בהגדלת תקציב המכון: ועדת מנכ"לים מטעם ראש הממשלה, שר החינוך והתרבות יצחק נבון, ומנהל האגף לתרבות ולאמנות וכן לאגודת הסופרים שתמכה בדרישות המכון וכללה אותן במסגרת תביעותיה להוצאת הבכליים.

הכפלת תקציב המכון באה ברגע קריטי ביותר: מצד אחד איימה על קיומו של המכון מצוקה כספית קשה ומצד אחר גדלו בזמן האחרון הסיכויים להפצת הספרות העברית בעפות אחרות וזאת בתנאים טובים יותר מאשר בעבר, הודות ובשנתיים האחרונות מורגשת בעולם התעניינות הולכת וגדלה בספרותנו.

לאור התפתחות חיובית זו החליטה הנהלת המכון גם לשנות את שיטת הייעוץ המקצועי והרכיבה חבר יועצים מורחב של עשרות אישים.

מורי ורבותי, אחי ורעי

מאת משה קרונה

במסיבה בפאן קלוב העברי

בימי נעורי שח לי מישהו בדרך צחות כך: „היודע אתה כרך גדול יש בו סגולה ליראת שמים. כל אימת שרוצה אדם לעבור בו בכביש ברחובות הרבים צריך הוא תחילה לשאול עצמו: מאין באת ולאן אתה הולך?"

והנה כאשר הגעתי לאמריקה — לכרך הגדול של ניו יורק עלה על דעתי, ושוב בדרך צחות, להשיב כי הנה יש כאן „בגולה" בדוקה ללמוד את ההכוונה המוסרי בדבר שפלות האדם ומידת הענווה. כאן שרוי האדם, כל אדם, בתוך כמדים אדירים בכל הדברים והענינים —: וחייב אדם לראות עצמו שפל ועניו מול הבנוי אנשים, כוחות רבים של לחצים בכל הכיוונים, מגוון רב מאוד של אינטרסים ורצינות וכיוצא"ב באלה. זוכר אנכי, כי באחד הימים לאחר שהגעתי לכאן שאלתי את אחד מחברי: „רואה אני — כי מדי יום ביומו כרוזיות בצהובות מודעות פרסומת מטעם חברת המכוניות של „פורד" בנוסח אחד: „דע לך כי „פורד" הנה בחוק עתידך". והנה — הקשיתי — מודעת זאת בכל הארץ כי בחברות המייצרות מכוניות רשומים בהור הרכבות מיליוני אנשים ומכוניות אין ואם כך הדבר — לכה הפרסומת הרבה"? על זה קיבלתי התשובה המכוונה את הדעת: „חברת פורד" אינה סומכת על נסים. ידועה היא הכבס לכל האמריקאים כמייצרת עיקרית של מכוניות ואף על פי כן מסוגלים בני אמריקה להסיח דעת ממנה ואפילו לשכוחה לחלוטין אם לא הסרה „פורד" להזכיר כדי יום ביומו כי עדיין היא היה וקיימת".

כיום בואי לאמריקה אכנם לא לבטתי ענוה יתירה ולא הפגנתי כל שלי את ענין שפלות האדם — אולם את המגבלות שלי התחלתי להכיר היטב והמתי לי לחוק רב יעבור שלא להיכנס למעלה מן המידה למצבי רוח של התלהבות רבה, תקוות מופרזות ובקסמי דמיון. אמנם, כסבור הייתי, יש לי כבה יתרונות: מושג ה„שליח" עדיין לא היה למיכסה. אדרבא, מהרגע הראשון התהוותי ההדגים בפועל שמתייחסים אלי בכל החוגים שעמהם יש לי שייכות, בדרך ארץ ובאהבה. הבטתי כי ייפתחו לפני שערי פעילות והשפעה. אף העובדה שלא רק „שליח" אני כי אם גם „ראשון" לשליחים המגיעים מארץ ישראל לאחר הניתוק של כמה שנים — עובדה זו פעלה לטובה. הרגשתי מיד כי כ„שליח ראשון" של הפועל המזרחי בארץ ישראל אהא זכאי להרבה אשראי של אימון, ליחס חברי טוב ויל־עד כמה מילי מעליתא.

עם תחילת בואי לניו יורק אמרתי לעצמי כי מן הראוי לי להתחיל מ„אתנחתא" דווקא, ולא רק בגלל הצורך לנער מעצמי את אבק הדרכים שנצטבר במשך נסיעה כה ארוכה כי אם לשם לימוד עניני המקום, הכרת אנשים בקרוב התמצאות בכל השאר הדברים. מטעם זה מנעתי עצמי זמן מה מכתיבה רשמית ל„הצופה". עברו עלי כמה שבועות ובאתי לכלל מסקנה מוקדמת למדי כי „ענין אמריקה" מסובך מכדי להכירו בזמן קצר. אין הסוגיה הזו לא קלה ולא פשוטה. אם באתי ללמוד את הסוגיה על בוריה — עלי להמתין זמן רב. ואמנם דווקא מטעם זה — — — והתחלתי כן לכתוב, אילם בזהירות ובאיפוק רב. הן ידעתי עד כמה אחינו בארץ להוטים ממש לקבל תיאור־מצב על המתרחש בארצות הברית — בכלל ואצל אנ"ש — בפרט. מוטב שיאתחיל במלאכה, ולוא גם בלתי מושלמת בתכלית מאשר לישב זמן רב כדי ללמוד. וכאן צריך אני לומר את האמת שבלבבי כי גם לאחר שבע שנות עשייתי באמריקה ובערב שובי לארץ רק התחלתי לחשוב כי אמנם כן — אני מתחיל להבין טוב את הסוגיה הזו של אמריקה ושל אמריקה היהודית...

וכאן עתה המקום לומר לקוראי הפרקים האלה של רשמים וזכרונות מימי העבר, כי בפרקים הבאים לא אנהג כמנהגי עד כה: לא אפרט יותר מדי ולא אספר בכלל בהרבה מן הדברים שאותם חוויתי בשנות עשייתי המרובות שם: לא אכנס לפרטי הקרה של בעיות רבות — כלליות ויהודיות, ציוניות ותנועתיות. כל פינה שפניתי באמריקה היא בבחינת עולם מלא. „ודיו אילו ימי וקני כל הורכתא" הן לא הייתי מספיק להעלות את הכל על היריעה. רואה אני לפני בפרקים אלה מסגרת הגיונית מצומצמת שאותה אשתדל שלא לפרוץ.

ממש סמוך לבואי (חורף 1945) באו לידי בזו אחר זו כמה הזדמנויות להכיר קצת את „עיני העדה". מוצאי שבת ראשונה לבואי לקחני עמו ר' יצחק ריבקינד לאסיפה חגיגית של הפאן קלוב העברי באמריקה ל„קבלת פנים" לחברי המשלחת של גימנסיה הרצליה ולכבודי. אלא לשם הסברת העניין אני צריך לספר קצת על המארח שלי ר' יצחק ריבקינד.

את שמו ואת שמעו של יצחק ריבקינד שמעתי עוד בימי נעורי בפולין. היה מראשוני פעילי המזרחי בפולין לאחר מלחמת העולם הראשונה ומכש — בין המייסדים הראשונים של צעירי המזרחי בפולין. הוא הגיע ללודז' מרוסיה—ליטא. בנעוריו למד שנים אחדות בישיבת וולוז'ין המפוארה ורבו המובהק שם היה ר' רפאל שפירא. בהגיעו ללודז' יצא פסק פומיה מגירסה והיה בעל ידיעות רבות בכל מקצועות היהדות; יצחק ריבקינד נדלק לציונות־הדתית ולמזרחי בשחר נעוריו והיה לפעיל ומפעיל. חבר כיוהד שבא לי בעבודת המזרחי וצעירי ה[illegible] והוא הרב יהודה לייב זלוטניק (לימים: הרב אבידע) שהיה בתחילת יסודו של המזרחי בפולין ברוח ההיה באופנים. שניהם חיו את עניני התנועה בכל מהותם. הרב זלוטניק היה ידוע בשעתו בפולין כרב ציוני נודע, וסופר שלא חסך עוקצין מהיהודים החרדים, הרבנים החרדים בראשם, שסירבו להצטרף לתנועת התחיה הלאומית. אף ריבקינד היה נואם חריף. דבר נוסף היה משותף ליצחק ריבקינד והרב יהודה זלוטניק: שניהם היו חוקרים מובהקים בפולקלור היהודי ושניהם תרמו רבות למדע הזה. שניהם גם עזבו את פולין והנהו את הפעילות התנועתית הישירה ונדדו — יצחק ריבקינד לארצות הברית והרב זלוטניק לקנדה.

במקום הזה אני מדברים ביצחק ריבקינד בלבד. בבואו לאמריקה לא נקלט בעבודת התנועה. הסיבות האמיתיות אינן בהירות לי. אולם מה שידוע לי הוא כי בכל שנות שבתו באמריקה היה יצחק ריבקינד מקיים קשרים בלתי פוסקים עם הרב יצחק ניסנבוים ואף שלח לו כספים לפרסום ספר זכרונותיו „עלי חלדי". הרב יצחק ניסנבוים אף הקדיש את הספר „עלי חלדי" לשמו של ר' יצחק ריבקינד וקרא אותו „ידיד נאמן שבנאמנים".

בבואו לאמריקה הלך ר' יצחק ריבקינד אחרי מקצועו המובהק. בחקר פולקלור יהודי וביבליוגרפיה לסמינר לרבנים הקונסרווטיביים בניו יורק והיה במשך הזמן לספרן העיקרי של בית עקד ספרים ענק וחשוב זה. יצחק ריבקינד לא היה כביכן קונסרווטיבי בהשקפתו. היה ציוני דתי מובהק וכל עצמותיו אמר: „מזרחי", אפילו בימים שהיו לו טענות וטרוניות כלפי ראשי התנועה. בכל נפשו היה באילו „מכור" לעניני הספר ומחקרו ולא ידע שבעה בזירדון זה. בעבודתו כספרן המוסד הגדול ביותר ביהדות ארצות הברית לעניני אוספי ספרים וכתבי יד נדירים וחשובים מצא פורקן למרצו הרב. בסמינר התיאולוגי היו בימים ההם מלמדים גדולים מאד בחכמת ישראל ויצחק ריבקינד הרגיש ביניהם כדג בבים. כל השנים טרח ועמל למען הגדלת האוספים והעשרתם וסייע בפועל בידיעותיו ובקיאותו המופלגה למדענים ומחברים רבים. במאות ספרים שבכל תחומי מדעי היהדות שפורסמו באמריקה (ובארצות אחרות) נזכר שמו בדברי תודה בהקדמות, בהערות ובמלואים וכיוצא בזה. אף הוא עצמו היה עוסק תמיד במחקרים שלו ופרסם ספרים חשובים בפולקלור (בין השאר ספר גדול על נושא „הממון"), בביבליוגרפיה ועל עניני „בר מצווה", הגדות לפסח) וכיוצא בזה: פרסם הרבה פרסים מעניינים בענין תולדות ישיבת וולוז'ין, ראשיתם של המזרחי וצעירי המזרחי בפולין ובנושאים רבים אחרים. „מנחה ליצחק" הוא שמו של ספר ביבליוגרפי שהוצא לרגל יובלו ושם מתפרסמות הרשימות הארוכות של חיבוריו הרבים.

ריבקינד חוזר לאיתנו

והנה הגיעו לארצות הברית שליחי הפועל המזרחי ובראשם יעקב גרינברג ששוגר בהיותו על ידי הפועל המזרחי בארץ כדי להיות שם משך כל ימי מלחמת העולם וכן חברנו משה קלכהיים עשהו באמריקה בשליחות ההנהלה [illegible] שם לכל ימות המלחמה. שניים אלה החלו „לעבוד" על יצחק ריבקינד והתמיד בכך יעקב גרינברג שישב כל הזמן בניו־יורק בעוד שמשה קלכהיים התרכז בעבודתו התנועתית בשיקאגו, שבה נתחבב ממש על כל יודעיו ומכיריו ועשה בה עבודה רבה כשלעצמה. מסתבר שאת ריבקינד לא היה צורך לפתות יותר מדי. הוא בעצמו התעורר כאדם חוזר ממש לימי עלומיו ובמלוא המרץ האופייני לו „חזר לאיתנו — לתנאו הראשון".

והנה בקשר לענין שלפנינו הרי אך זה הגעתי לאמריקה ולא עברו שעות מרובות וכבר הגיע ריבקינד במרוצה להשתדלו כדי לפגשני וכבר הוא מדבבני ל„קבלת פנים" בפאן קלוב העברי שהוא הוא אחד מראשיו.

ואמנם בבואי למסיבה מצאתי יושבים כמה הכבה סופרים, משוררים, מדענים ופובליציסטים עבריים שהרבה משמותיהם היו ידועים לי מימים עברו. התרשמתי מאד מן ה„כבודה" כולה. היה שם רב צעיר, הלא הוא ר' חיים צ'רנוביץ מחברם של הספרים הרבים על „תולדות הפוסקים" „תולדות ההלכה", עורך הכמאון „בצרון" שהיה ראש המוסד הגבוה המפורסם באודיסה. „רב צעיר" זה הוא כעת, בעת ראותי אותו, יהודי זקן, בעל הדרת פנים שזקן לבן ארוך עוטרם, איש נעים שיחה ונעים הליכות. באמריקה — כך סופר לי מיד — נאלץ היה לקבל משרת הוראה במכון הריפורמי הגבוה דווקא; והיה שם זלמן שניאור המשורר המפורסם, כולו סער מנחם ריבלין — עורך „הדואר" ועוד ועוד. נקראתי גם אני לשאת את דברי (כמובן בעברית) כאחד האורחים שבאו זה עתה מארץ ישראל. סיפרתי על הפועל המזרחי, התיישבותו ומפעליו ותקוותיו לקראת הבאות כחלק אינטגראלי וכחות עולה בתוך היישוב כולו. שח לי יצחק ריבקינד שזה שושבין שלי בתוך כל הענין הזה כי לא איכזבתי אותו וכי „המסר" שלי עבר. הייתי כל כולי מלא הנאה: פסיעה ראשונה בפני ראשי עם והיא מצלחה. אלא, לא עברו ימים מרובים וכבר נתברר לי במלוא הבהירות כי אמנם נזדמן לי ערב נעים, מכובד ומעניין אולם — הקבוצה האינטלקטואלית העברית, על כל כמותה ואיכותה, נמצאת לבשעה בשוליהם של החיים היהודיים באמריקה. מתרכזים סביבה ומסתופפים בצלה רק חלקיקים זעירים — אמנם איכותיים — של יהדות אמריקה. איש הרוח העברי אינו תופס מקום רציני בחייה של יהדות גדולה זו. אמנם מצער הדבר אילם זהו זה.

לא עברו ימים מרובים ובאתי להתייצב אצל ראשי המזרחי במשרדיהם המרווחים בבנדור של המרכז היהודי המסחרי־תעשייתי הסיאן בתחילת ה„ברודוויי". מצאתי שם כמובן חבורה שלימה של אישים ידועים ומוכרים לי היטב מוועידות, קונגרסים וביקורים בארץ ובראשם ר' אריה לייב גלמן, הרב מרדכי קירשנבלום, הרב צבה זמברופסקי, הרב אהרן פצ'יק (שאותו זכרתי עוד מפולין כשהיה מראשי פעילי התנועה בכל איזור והלין) ואחרים, טוב מאוד הוא לשהות בין ידידים וחברים לדיעה.

עוד אנו מדברים בברכות גימוסין ודברי שלום בארצנו ומנסיעתי הארוכה וכבר ים מזמינים אותי „בכח" למסיבי רעים באחת המסעדות היפות בסביבה, כטיבה זו לשם מה היא ומה לי ולמסיבה? — שאלתי. ונעניתי ברצינות ובפשטות: אחד העסקנים התעייף קצת מעבודתו והוא נוסע לכמה חודשים לנוח בפלורידה וכעת ידידיו במזרחי נפרדים ממנו. לא ידעתי נפשי שמתני. אולם על אתר כבר למדתי דבר חדש ממנהגי אמריקה. ולא זו בלבד אלא שנזדמנה לידי האפשרות להכיר בבת אחת חלק ניכר של המנהיגות התנועתית כולה.

מסיבה זו הפכה במהי יד גם ל„קבלת פנים" לכבודי. „פרידה" ו„קבלת פנים" נשקו וכשם שאנ"ש לא פסקו מדברי הפלגה וגוזמה לכבודו של העסקן העייף הנוסע לפוש בפלורידה כך לא חדלו מדברי הפלגה וגוזמה לכבודי ולכבוד מעשי המתוללים בארץ. הסתבר לי, כי כמה ממנהיגינו שמעו משהו כי התעסקתי בארץ בעניני עליה בדבר זה עצמו הספיק להם כדי להפליג במלוא העוצמה את הדמיון ומיד הוסר כל רסן משכף ההגזמות והגיפוזים כגון, שלפי הוראה אישית של בן גוריון באתי לאמריקה למלא איזו שליחות סודית או שהרב ברלין ומשה שפירא אינם עושים מאומה מבלי להתייעץ בי תחילה ועוד ועוד מין „המצאות" דמיוניות כאלו. להק הדם בתכי גבה ועלה ובודאי עלה סומק בפני. הייתי מוכן נפשית למעין זה שהרי לא כעס קראתי ושמעתי על „מנהגי" אמריקה. אף על פי כן חשבתי לעצמי: „עד כדי כך"!

כבשתי את תמיהותי וכדרכי בחיים התחלתי לראות גם את החיוב שבדברים: צמרת המזרחי נראתה לי סינטזה של ערכי העבר בעיירה בפולין וגליציה ושל אורחות חיי בה תהליכי תבונה ומסחר אמריקאניים, היה המכריע במנהיגות הזו לא היו ילידי אמריקה. כל אחד מעסקנינו עדיין זוכר כל יום ויום את ה„אלטע־היים" (הבית הישן) ונוסף למזרחי ולבתי הכנסת השונים כמעט כולם עוד היו מאורגנים בכל מיני „לאנדסמאנשאפטים" (ארגונים של יוצאות המוצא). במיוחד היה פעיל בימים ההם ה„גאליציאנער פארבאנד" (האיגוד הגליצאי) ואנ"ש סיפרו לי במקצת גאווה, כי למזרחי ישנן, ברוך השם, כמה וכמה עמדות חזקות באיגוד זה. וכמובן הם פעילים בכוד ועוד לאנדסמאנשאפטים וחברות. היו בין הנאספים גם כמה וכמה רבנים. רוב הנואמים עדיין נהגו להרשות לעצמם לדבר בלשון אידיש, אם כי הכל ממש הבינו אנגלית וברובם אף יכלו להשתמש בה. על כל פנים — לי היתה זו פגישה ראשונה עם קבוצת מנהיגות במזרחי שהיה בה כעין חתך וסימן למנהיגות כולה.

כעבור מספר ימים ערך לכבודי קבלת פנים „רשמית" הפועל המזרחי באמריקה. כאן, באמריקה היתה הפרדה גמורה בין המזרחי לבין הפועל המזרחי. המזרחי היה הגוף החזק יותר במניין. ותיק היה בעבודתו והיו לו מנהיגים גדולים שמהתחלה גידלו וחינכו איתו לרחבות, לכמות, למימדים גדולים יותר. במזרחי התרכז הציבור הבעל ביתי — סוחרים וגבאי בתי כנסת, רבנים יוצאי אירופה ולמדנים. ואילו בהפועל המזרחי התרכזו בעיקר פעילים צעירים יותר, רבים מהדור השני של מהגרים, בוגרי אילפנות יהודיות אמריקאניות — אנשים שעדיין מתפסים, ולא פעם מתוך קושי, בסעלה הסולם הכלכלי־החברתי. הפועל המזרחי היה קטן וחלש יותר מאשר המזרחי. לי היתה כמובן מאליו זיקה עדיפה אל הפועל המזרחי דווקא, אם כי טרחתי להבהיר, לכל מי שהיה מעוניין בכך, כי המזרחי אף הוא יקר לי וקרוב אני אליו בכל מאודי וכי לא אהיה שותף לאיזה שהם חילוקי דיעות. בעיני "מזרחי והפועל המזרחי, ביחוד בארצות הגולה, — חד הם. ואכן, בימים ההם עוד היו הדברים רחוקים מכך שיורול אי פעם מיזוג של ממש בין המזרחי לבין הפועל המזרחי. מובן מאליו שגיליתי נכונות רבה ביותר לפעול במסגרת שתי ההסתדרויות גם יחד ולא זו בלבד אלא שגם היתה נכונות מצדי לפעול, ככל הצריך והניתן גם בהסתדרות הגדולה של נשי מזרחי באמריקה.

(המשך יבוא)

בני־עקיבא — תנועה בהתעצמותה

מאת חיים פיקרש

כמסורת השנים הם ישובו גם השנה ויתייצבו במבנים לקיום „שבת הארגון" — כשהשבת, פרשת „תולדות", השנה בסימן התעצמות המאפיינת בשנים האחרונות את תנועת בני עקיבא השפיע גם היו בתנועה חילופי מזכירים — כשיוחנן בן יעקב, חבר קיבוץ כפר עציון, חוזר למשקו לאחר עבודה של קרוב לחמש שנים, ובמקומו נתמנה אמנון שפירא, חבר קבוצת שדה צבי. המינוי הוא זמני — לשנה אחת בלבד — עד שההנהלה הארצית תבחר את המזכיר הקבוע.

המעניין, אומרים המזכיר היוצא והמזכיר הנכנס, שתנועת בני עקיבא, חרף המשבר הקשה שפקד את תנועת האם — התנועה הדתית לאומית — לא רק שהתבססה בשנים האחרונות, אלא אף התעצמה במספר חבריה, ויש לה היום סניפים כמעט בכל עיירות הפיתוח והשכונות שבמרכזים העירוניים.

תנועת בני עקיבא מונה כיום למעלה מ־32 אלף חניכים ב־238 סניפים הפזורים על פני מפת כל הארץ, מקריית שמונה בצפון ועד לאילת בדרום, ביהודה ושומרון, ברצועת עזה

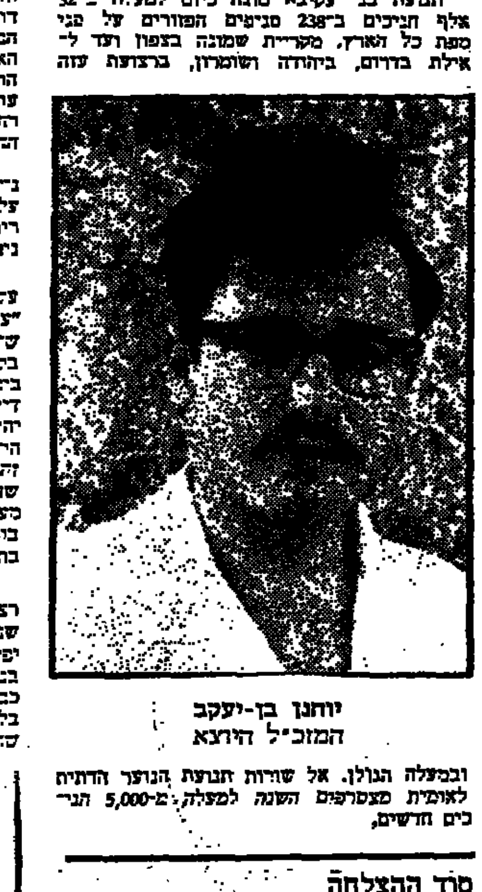

יוחנן בן־יעקב
המזכיר היוצא

ובמעלה הגולן. אל שורות תנועת הנוער הדתית לאומית מצטרפים השנה למעלה מ־5,000 חניכים חדשים.

סוד ההצלחה

את סודה של ההצלחה, דווקא על רקע המשבר בתנועת האם, רואה אמנון שפירא בעובדה שתנועת בני עקיבא היא קודם כל ומעל הכל — „תנועה" שאינה פועלת על בסיס סיעתי, ללא אינטריגות וזהו, לדבריו, „...הערובה להצלחה". התנועה פתוחה לכל, ונבחרים בה לתפקידי הדרכה על פי כישורים. ובכל זאת, לנוער שלנו, אומרים יוחנן בן יעקב ואמנון שפירא, איכפת בהחלט שהתנועה מיטלטלת. עובדה זו לכשעצמה הביאה את יוחנן להצטרף גם ל„ועדת פרייבס" שעסקה בשיקום התנועה. „איני רואה עצמי, כרבים אחרים, חלק מהריב הזה" — אומר יוחנן, ומוסיף, כי לא מעט זמן נגזל מפעילותו בבני עקיבא, לטובת עבודת השיקום שהמזסר צייה. שכן מסקנתו ברורה — „בני עקיבא צריכה תנועת אם דתית לאומית. היה מישגן, הציבור הדתי לאומי התעלה של עצמו, התפקר, בחור. אך „ההשג הנפלא דיר ודלד, לדעתו, לאיבוד לניכה ההתנצחויות המתחדשות בבחירות ההסתדרות.

אמנון שפירא בטוח, שחניכי בני עקיבא יהיו נכונים להשתלב בתנועה הבוגרת, בתנאי שפרוש שידברו אליהם אמת. אז, הוא מוסיף, נהיה גם שותפים אמיתיים.

„בני עקיבא מגבירה. כאמור, חיל, אך אין זאת אומרת שאין היא עומדת בפני אתגרים. קיצוניות, מוסביות, עמדות שונות, ודעות משונות, היו תמיד גם מנת חלקה. בתנועה שיש למעלה מ־32 אלף חניכים מחויבים להיות הויות. אומר אמנון, ואלה, להרגיע הם בדרישות קוליות צורמים המזכירים לא אחת את ה כלי המזייד" בחוצות [illegible]...

אך שוב, אין לבטח מהתודעה. לדי מיפים בבני עקיבא דגש גם בכיוון זה של טיפול ראוי בהצוות. כך היוחש ויורחש גם עתה חלק חשוב מהפעילות החינוכית להילחם נגד תופעות הכהניזם תגד ההייה לכיוון החרדיות. הנוער נתפס בסלות לסימטאות. עלינו להגד את הנוער לרעיון מורכב. זהו נושא חשוב אומר אמנון, ועליו נשים את הדגש בפעילות החינוכית גם בשנים הבאות.

לא מכבר, מספר אמנון, הוא ביקר בבית הספר לבנות דתיות בטבריה שאותו מנהל בהצלחה מרובה אברהם ליפשיץ, מבוגרי „ישיבת ההסדר". היה צריך להבהיר לבנות את החיוביות ב הרמה של ת הדגלים — תורה, ישראל ציון. לאחר שבשיחה שהיתה להם עם רב חרדי הוא אמר להם שהכל, בעצם, כאול, חוץ מתורה"...

אכן, מוסיף גם יוחנן בן יעקב. נאלצנו לא אחת להתמודד עם הבעיה של הנוער היום לראות דברים בראייה מורכבת ורב ענינית. לדבריו, גם החינוך הדתי במוסדות תמיד הוא בהרבה מקרים פשטני וחד־מימדי. חינוך שלא ערוך כל כך להתמודד על מצבים מסובכים. כמו, למשל, תופעת הכהניזם, התופעת אחיות בציבור הדתי. החינוך שלנו הוא במורכבות שאנו רואים לדברים. אצלנו, מוסיף איש שיחנו, בולטת המורכבות גם בסמלי הדגלים „תורה — עבודה", „הפועל — המזרחי", „דתי — לאומי".

ובכל זאת, ואולי בשל כך, לא נירתעים חברי ההנהגה של בני עקיבא. הם משקיעים מאמצים ואמצעים מרובים בתחום החדיכתי. בכל ימות השנה מפעילים בסגרות של ימי עיון ומחשבה דתית לאומית, והפעילות היולשייה — אינטנסיביות מאוד ומגוונת. גם בפעילות ארצית, מחנות קיץ, סמינריונים, מובילה תנועת בני עקיבא, אולי אפילו לפני תנועות נוער גדולות אחרות. זו השנה רשמה תנועת בני עקיבא שיא במספר [illegible]...

בעיית כוח האדם

קיימת בעיה של כוח אדם הדרכתי השנה, מספר לנו יוחנן בן יעקב. הכפילה ההנהלה הארצית את כוח האדם, חרף בעיית תקציביות שבתלבשת בהן התנועה. „אין לנו מה שיש לאחרים — גורמים הדפנים משאבים תקציביים. איש שיחנו מעריך את מעורבות „הקיבוץ הדתי" בתחום זה, בציינו, כי תרומת „הקיבוץ הדתי" — גדולה לא אחת מכוחה היחסי.

בצד האידיאולוגי נאלצה תנועת בני עקיבא להתמודד בשנים האחרונות בלית ברירה עם נושאים שהמציאות הכתיבה אותם — ויוחנן מתכוון לנושא הערבי־יהודי. להערכתו בנושא זה הושגו הישגים רצויים, אם כי ברור, העמדות עדיין אינן אחידות וקיימות התנצחות לגבי הנושא הרגיש. אך אי אפשר היה להתעלם, „כי האדמה בוערת", וההתמודדות היא בדיעבד. אך הרצון היה בכל התחומים להתמיד בתפישת העולם הבסיסית של בני עקיבא סביב רעיון תורה ועבודה. לקראת שנת השמיטה יושם, איפוא, הדגש על נושא האדם והאדמה.

אמנון שפירא, שההוה כבר קווים ראשונים לפעילותו כמזכיר תנועת בני עקיבא, שוקד על „רעיון גדול" של הקמתה של תנועה ציבורית רחבה, שתפעל במתכונות של „גוש אמונים ו„שלום עכשיו".

הרעיון המרכזי הוא, אומר אמנון, „שבני עקיבא תעשה לעם ישראל מה ש„גוש אמונים" עשה לארץ ישראל". הנושא הזה, מוסיף איש שיחנו, מעסיק אותנו מאוד ואנו עובדים עליו בהדחתנות. יזומים כבר מגבים עם גורמים רחבים בכל האפשר, ומתכוונים גם לקיים בקרוב דיונים במליאת ההנהלה הארצית. לתנועה זו יהיו, כמובן, השלכות גם לגבי מערכת היחסים הרגישה שבין הציבור הדתי והחילוני. יהיה זה, איפוא, אתגר חשוב לתנועה כבני עקיבא, שהיא תנועה מגשימה ומעורבותה ניכרת לכעשה בכל תחום של עשייה חלוצית, בהתיישבות, בשדה החינוך, בקירוב הלבבות, ובעבודה בתווך בין הפלגים.

יוחנן בן יעקב, שפעל למעשה, אם לא ברציפות, בשורות בני עקיבא למעלה מכגיין שנים, מחזק את ידי ממשיכו לממש רעיונות יפים ונעלים אלה. את תקופת עבודתו כמזכיר בני עקיבא, במשך קרוב לחמש שנים, הוא מסכם ואומר, כי היו אלה שנים קשות, משופעות בלחצים ובבעיות. גם העבודה כשלעצמה קשה מאוד. היא מחייבת שקידה מבוקר ועד ל־

אמנון שפירא
המזכיר הנכנס

שעת לילה מאוחרת והיצורות מרובה ומגבית. אין זה מהדברים הקלים, הוא אומר, זוהי אחראי על תנועת נוער כה גדולה, אך הנגע סיפוק גדול כאשר אפשר להצביע על הישגים.

„מהפכה זוטא" בתחום הארגוני

לזכותו של יוחנן בן יעקב נזקף גם ה„מהפכה זוטא" במבנה הארגוני של בני עקיבא. הורקמו מחלקות חדשות, כמו הבינה לגיוס כוח אדם, המחלקה לריכוז הבוגרים, מחלקה הפיצלת בקיבוצים המושבים של התנה. ההליך העיקרי — בביזור המערכת בכלל ידי הקמתם של חמשה המחוזות, שקיבלו אחד בנפרד, את הסמכויות והמשאבים להפר את הסניפים שבתחומם, בכפוף למערכת הארצית. אך הבעיה עוד קיימת. ההתנצחות הפנימית, כמו, לטיפול, בתחום הקיבוציות הדתית, עתבגו שנים על סדר יומה של התנועה. פצו יוזמות ליציאתם של החניכים לחיי הגשמה. מסגרת שירות בנח"ל, ופעולות הסברה לי הבוגר ביציאת בנות לשתי שנות שירות לאי צוד יצמיקו אויתנו הרבה, אומר אמנון, ואת כבר ברכה בתחום זה.

יהחברה המעורבת? גנושא זה מעסיק ר־יפסיק, כנראה, עוד זמן את התנועה. אך דומה שדווקא אותה העותה בנושאים שינים ובגוונים הם הנותנים היות לתנועת בני עקיבא. שבימי משבר [illegible] הציבוריים הלוי־צים היא עדיין בבני קקוצות הצומה. ואולי ניתן לסכם את הישגי [illegible] הזה באותו קטע כאלף ב„מכתב הפרידה" שיגר יוחנן בן יעקב לבאות בתמיהיו והב ערב פרידתו מהפעליות בבני עקיבא: [illegible] נוספת בהרשירת הזהב יצרנו בתנועה [illegible] יהודי; גדלה הכבית, צועצה הדבית, [illegible] הנדכית בלא ליצוח התבצית, גובשה [illegible] הבנית, בה יצצנו תכלית, ועת גיצב [illegible] בתצפית, דומה — חוללנו גם הפכיה!? —

גלויות מלונדון

מאת מנחם קיבלסון

מתי מפסיקים להיות עולה חדש

המכתב דלהלן עשה את דרכו מהרצליה פיתוח למנצ'סטר, צפון אנגליה ועתה הוא שב לישראל בשורות הבאות. כמעט פעם להיכנס לעורך של עולה חדש. הסכמתי, והנה כאפשר היטב לעשות זאת. ובכן, הפעם מכתבה של ג'ינדה פילברי־שמו את דרכי מתחתן היהודי ה„ג ואיש סלגראף", בו הרפס לא מכבר, של „הצופה".

זוהי לשון המכתב בהשמטות עריכה קצרות:

„ובכן, הנני עומדת בפתח שנה חדשה. קשה לי להאמין שבאהרנה מלאו שלוש שנים לעלייתנו לארץ.

האם היו אלה „בנים מאושרות" בהדרות? או קיץ, והעיקר שאנחנו כאן, בישראל. לעתים, ראינו ימים יפים ונהדרים, ולעתים ימים מתסכלים. מאכזבים. אבל איני יכולה להאמין שאני איתו אדם, אשר לפני שלוש שנים נכנס לסופרמרקט המקומי ויצא משם עם פאניקה!

טבעית, מתה אספקתים כבר אינו עולים חדשים; אבל עם שאלתי מכר, הוי בארץ כבר 18 שנה, מתי מפסיקים להיות עולים חדשים. תשובתו היתה: לעולם לא!

אני מוכרחה לומר. שלעתים אני די מתביישת להודות, אחרי שלוש שנים אני עדיין איני מדברת עברית בשטף, לעומת זאת אני יכולה ללכת לחנות המכולת, ואני יכולה לטלפן ולהזמין טכנאי כאשר [illegible] תקלה במכונת הכביסה — וההוא מגיע!

הלכתי כבר לאסיפת הורים בבית הספר לאחר שלפני שלוש שנים נשבעתי שלא אלך שוב. הבנתי את כל שאמרה המורה וכאשר לא הבנתי כטזהו לא הססתי לשאול את אחת האמהות שישבה לידי ותסביר לי מה הולך. ואפילו היה לי אומץ לקום ולהציג שאלה — בעברית.

וכאשר אני פוגשת עולים חדשים. „ירוקים" יותר ממני רק אז אני מבינה עד כמה התקדמתי ועד כמה אני כבר יכולה לעזור להם.

מה מבשרת לנו השנה החדשה? מנכ"ל „החברה לעולים מבריטניה". ארגון המסייע לעולים מבריטניה להיקלט בארץ. סיפר לי, כי אשתקד הגיעו לארץ יותר עולים מהמערב לעומת השנה הקודמת. יותר אנשים אזרו אומץ לב ולהצטרף אלינו לייים, המשגנים, המהססים, הכיעישים, הלא־ירושלים.

האינפלציה נעצרה למרות שאין [illegible] כושג, איך, השקל יציב. עברו הימים שהיינו צריכים לרוץ לחנות במהירות משום שבעוד אנו מוציאים את הכסף מהארנק כבר התייקר המוצר.

פירות וירקות התייקרו ומצרכי יסוד התייקרו אף הם בגלל קיצוץ בסובסידיות. הם באריך, הם מאוד, עד כי אין כוח חושק לבשל

מלחמת לבנון מאחורינו ואנו מצפים בנשימה עצורה לשלום. החבריה הצעירים של הצבא, בנינו, יחד עם חברים טובים שלנו — במדים.

הם נראים נהדר ואנו מאוד גאים בהם. הם שמחים, בריאים ואני אוהבת כל כך אך שעים הקצין; הם למדו להעריך מה זה מיטה מוצעת, מגבת נקיה וכלחות ריחניות ורעננה. אנו מתפללים לשלום ולשקט.

אלה הם שבבים מתוך שלוש שנים, ואין לי על מה להתלונן. חיי כאן מלאים וגדושים. איני משתעממת אף לרגע ואם אני באמת רוצה לתפוש רגע של עצלות אין טוב מאשר לשבת בשמש וליהנות, סתם כך, מקרניה.

הייתי רוצה לאחל לכולכם שנה טובה. ראש־השנה ויום הכיפורים מאוד מיוחדים כאן. זה יכול להיות כל־כך יפה אם כל אחד היה יכול לחיות את ראש־השנה ויום־הכיפורים בישראל, כאשר המדינה כולה חוגגת את הימים הללו יחד איתך, הציבור כולו עם היחיד".

עד כאן לשון המכתב. כדאי לזכור זאת, לפעמים, כאשר נתקלים בעולים.

באין מוראה של מלכות

(סוף מעמוד 5)

לא יתבצע ולא ירצו אותו. לכן חסר הוא כל יעילות הרתעה, מכיוון שהם יודעים שעל ידי תפיסת שבוי יהודי אחד, ישיגו את שחרורם של רבי המחבלים שלהם. הנמצאים בבתי סהר שלנו. לעומת זאת קשה מאד להפקיר את חייהם של שבויינו בידי צמאי דם שאינם נרתעים בפני שום פשע.

העם והמדינה אחראים לשלומם של שבויי צה"ל, ולא חלה עליהם התקנה של אין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהם

גם סביר לומר שההלכה שאין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהם, אין כוחה יפה לגבי שבויי צה"ל וכוחות הבטחון שנפלו בשבי, תוך כדי מילוי תפקידם כלוחמים או כאנשי בטחון שוטף. משום שהמדינה והעם הציבור וצה"ל אחראים לחייהם, מאחר שנפלו בשבי בשליחות העם והמדינה. איך נוכל להפקיר אותם בשעה צרתם, ונשבו בעת שמילאו את תפקידם במסירות ובנאמנות. אין הנידון דומה לפדיון שבויים רגיל. שאין על הציבור בדרך כלל אחריות מיוחדת לפדותם. אלא רק על יסוד שפדיון שבויים מצוה רבה היא, כמו שקבעו במס' ב"ב ח' ב'. ואם מבקשים השבאים בפדיונם יותר על כדי דמיהם פטרום חז"ל במצווה זו.

אבל כאשר מדובר בחיילי ישראל שנפלו בשבי האויב האכזר, הרי כדי מילוי שליחות של כל ישראל בבואם להגן על חיי העם והארץ, ייתכן שכל התקנה הזאת של המשנה, אינה נוהגת במקרה זה, משום שכל העם מצווה לעשות כל אשר לאל ידינו כדי לפדות אותם בכל מחיר. ואנו דנים בזה דיני נפשות של השבויים עליהם כתוב והצילו הצרה. לעומת זאת, אם נשחרר את כל המחבלים תמורת השבויים שלנו, אנו מגבירים את הסכנה לחיינו, כאשר אנו מאפשרים לאות רוצחים וטירוריסטים באיצנינו. בלאי נקם זעם ותאוות רצח על כל הזמן שהושבנו אותם במאסר, להצטרף מחדש לכוחות החבלה והרצח.

עונש מוות הוא העונש היחיד שבידינו להפעיל נגד רוצחים ומחבלים כדי להעניק חיים ובטחון במדינה

התוצאה של שיקול דעת חמור זה יצר מצב חמור שאין במדינה הזאת שום אמצעי ענישה לרוצחים ולמחבלים של האויב. מה שאינו קיים בשום מדינה אחרת בעולם, שם מאסר עולם או עשרות בשנים הוא עונש יעיל חמור ומרתיע. מה שאיננו קיים אצלינו. מצב ביש זה מביא לידי כך שבאין מוראה של מלכות, זורקים רימונים, על חיילי צה"ל, דוקרים יהודים בסכינים וזורקים בקבוקי מולוטוב ואבנים בכלי רכב יהודים, וכשתופשים את הפושעים הם צוחקים עלינו. אין לנו פתרון אחר לבעיה חמורה זו של המדינה. אלא בהפעלת עונש מוות, העונש היחיד שבידינו לבצעו ולהפעיל נגד רוצחים ומחבלים. וללא ספק ישמש גדם מרתיע ומונע שפיכות דם בארצנו הקדושה. ככתוב „ולארץ לא יכפר לדם אשר שופך בה כי בדם שופכו" (במדבר ל"ה ל"ג) „ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה'" (דברים כ"א ט').

בין האורטודוקסים והניאולוגים

(סוף מעמוד 7)

שכיים, הרפורמים, האוונגלים ועוד כתות דתיות בהדיות יהפכו ע"י קבלת חוק בפרלמנט לקתולים? הניתן להשיג דבר כזה? אם כך אי־אפשר גם להכריח את היהודים האורטודוקסים שיתארגנו בקהילות של הניאולוגים. הלא האורטודוקסים לא רוצים להכריח את הניאולוגים שייהפכו לאורטודוקסים, כל מה שהם רוצים, הוא שיוכלו להישאר כפי שהם. אם כן מה חושב שר ההשכלה היוכל להעביר בחוק פרלמנטרי אנשים על דעתם ועל דעת קונם? לא יהיה כדבר הזה במדינת הונגריה. וכאשר העביר ויזיר הבית לפני את הצעת שר ההשכלה, החליט הפרלמנט ברוב דעות כי צדקו האורטודוקסים, דחו את חוקי הקונגרס וחוקת הקהילות כפי שזה נתקבל בקונגרס, ובכל זאת ועוד ניתן ליהודים להחליט לאיזו קהילה הם רוצים להצטרף, לאורטודוקסים, או לניאולוגים או [illegible] — כלומר במצב שלפני הפילוג לקהילה אחידה.

יתאור ההחלטה הפרלמנט שקשו היחסות ולו הקריבות בין הקהילות. כל קהילה וקהילה הלכה לפי דרכה היא, ואז ב־22 באוקטובר 1871 חתם המלך פרנץ יוזף [illegible] — כפי שהבטיח למשלחת הרבנים, שהתייצבה בפניו על החוק המאשר את ההפרדה האורטודוקסית. ושר ההשכלה הר פוילד פרסם בעקיו, [illegible] המהעלה ב־15 בנובמבר 1871 כי חוק של ההפרדה האורטודוקסית ותקנותיה נתאשרו [illegible]. חוק זה היה אחר כך היסוד ההדרה של היהדות האורטודוקסית בהונגריה. ולפי חוק זה [illegible] ארגוני האורטודוקסיות הצבאיות, ללא כל קשר [illegible] הקונגרס ותקנותיו. וכך נתפלגה היהדות [illegible].

[illegible] 1915 — פרסמה הממשלה רשימה [illegible] של הקהילות היהודיות בהונגריה והמצב היה: [illegible] קהילות עיקריות אורטודוקסיות וקהילות [illegible] 1274; 182 קהילות ניאולוגיות. [illegible] קהילות קטנות נספחות.

[illegible] הניאולוגים לא הכתלכו ברוב של שני עליי [illegible] כל הקהילות וקביעת הורה כפי רצונם, כפי [illegible].

[illegible] של התמלבליות האמידעים ש[illegible] הונגריה ואשר הביאו לפילוג.

איש ירושלים

(סוף מעמוד 6)

לאומי. על כן אנו צריכים לשמוח גיל, על התעוררות התנועה הנכונחית, ולהיות כלאי תקוה בצפיית ישועת־אמת, שהשחרור הזה יהיה לנו לטובה ולברכה, ולגליה גדולה גם בדבר השגת תורה־דלעילא, תורת ארץ־ישראל" („מכתב גלוי", ירושלים תרע"ה).

✶

עם הסתלקותו של „המאור הגדול לממשלת הקודש" נסתם בעין־ישועה סהור ועך, „נחל נובע מקור חכמה", עלתה לגנזי מרומים נשמה שנחצבה כמעמקי יפה והינה של ירושלים, גדשה שירת מעלה, שירה זכה ועניגה, טהרה ומקודשת, אשרי הדולים ומשקים במעיין „כי־מרום", אשרי המאזינים לשירה דלעילא הבוקעת ועולה מתוך ספריו דבי רב אשר השאיר לנו ברכה.

ממעין „מי מרום"

מתוך כתבי מרן הגאון רבי יעקב משה חרל"פ זצ"ל

הבריאה כולה מעידה על בוראה, מההילת גליבעה בה התבונה, שכל מי שיסתכל בה, יוכחנו תיכף מי בראה ומי יצרה. החטא הכללי גרם שנעלמה עדות זו מהבריאה, עד שבא אברהם־אבינו והחזיר קצת את הסגולה הזאת — אמר „אפשר לעולם בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה".

✶

ענין לימוד זכות הוא, לשפוט על הרצון הנעלם של כל אדם. ולהחליט שרצונו השלם הוא לטוב. ובזה באמת מתהפכים כל המעשים לטוב, וזו כל עבודת הצדיקים — להצדיק את כל העולם כולו. שמתוך זה הם מקרבים את כולם לכנפי השכינה.

✶

הצדיק שהוא כולו טוב, רואה בכל דבר רק את הטוב שבו, ועי"י התעמקותו בכל הטוב הנמצא בכל אדם ובכל דבר, מעלה את בימוי הטוב ומוללם לקדושה. והרשעה מאליה נכרתת.

✶

— — — העיקר הוא: לדבר על לב בני ישראל, להסביר (להם) שעוד לא נותקו מכלל ישראל, ועוד יכולים לשוב ולהגיע למחוז־חפץ־הקודש, יקרבם להורה וליראה טהורה, לגלות תמיד מעלתן של ישראל ונצחיות תפארתם ומעמם.

✶

בעיקבתא דמשיחא. נשמת רבי עקיבא מתגלית ההלכה. הוא השש והשמח למראה השועל היוצא מבית קודש־קודשים. ברוך של „ותשחק ליום אחרון". אינו נכנע בפני מלכות־רומי.

גם אם נדהל משידי ונתאמץ לזקוף למעלה את קומתנו שנכפפה בגלות, ולא נוותר על כל מה שירשנו מאת ד' אלוקינו, לקיים מה שנאמר „וזרע עבדיו ינחלוה, ואוהבי שמו ישכנו בה" (תהלים ס"ט, לז).

— — — ככל החזון הנפלא של חלום יעקב אבינו ע"ה, כן הוא גם ענין התעוררותנו לתחית ושובנו לארצנו.

כל זמן שהננו במצב של תרדמה, אין אנו יודעים כה פועל עבודתנו בארץ, בהוספת בנין ונדבך. אבל כשנקיץ משנתנו, ויקומו נביאים וחוזים, ויגידו כה פעלנו עם א־ל, או אז כולנו נאמר „מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים" (בראשית כ"ח, יז).

✶

כשם שהסתכלות באותיות של התורה היא מחכימה, כך גם ההסתכלות בארץ־ישראל בקדושתה, בירושלים בתפארתה הפנימית, ובהר־הבית הר ה' המוריה, מחכימה היא ומאירת עינים.

✶

הצפיה לישועה — היא היא הישועה, כי בעומק הצפיה באה הישועה, וממנה היא נעשית — „אשרי כל חוכי לו"

אופן גאולתם של ישראל תלוי לפי אופן הצפיה לישועה. כל כמה שידעו להרים יותר את הצפיה לתכנית יותר נהדרת ויותר מופלאה — כך יהיה בפועל. כי הגאולה היא הסך הכל התמצית של הצפיה. החוב מוטל על בני־הצפיה שילמדו את תוכן העתיד המזהיר. למען ידעו לצפות אליו ולהתגעגע לו. ובזה יגרמו ישועות גדולות בקרב הארץ (מכתי"ק).

●

„עם התחדשות אגלהא דגאולתנו, כי פקד ה' את עמו ויפדם ברחמים מידי הזדים הארורים אשר בקשו את נפשם וירדפו אותנו במחיצה ובקצף גדול, — — — התעוררו גדולי תלמידי־חכמים שבארץ־ישראל, להבין את ההלכות של הלכתא למשיחא, ולעבד אותם ולקרבם להלכה למעשה — — — ואם אמנם עודנו מלך אסור ברהטים עבים, ועננים עוברים על ארצנו, וערפל יכסה פנינו כאנשים אשר עדים מוכים בסנוורים, ולא יכולו להביט בהבהקת אור־הקודש ההולך ומתגלה הזמים (הם) להסתפק במשמר מדיני של „ככל הגויים אשר סביבותינו", ומתברכים בלבבם ללכת בשרירות לבם — כל אלה לא יפחידונו מאומה, כי מעשיהם וזממותיהם כצל עובר, דנצח ישראל לא ישקר, ויוכחו כי הלב חשכה ואין נוגה לנו, ויחפשו את ד' ... יבקש את ד' ואת דוד מלכם" (מתוך הסכמתו לספר „משנת ראשונים", ה"א, מאת הגר"ד באר"י ז"ל, ירושלים ה'תש"י).

✶

הצופדיס

ב"ה
יום שישי, ג' בכסלו תשמ"ז (5.12.1986)
גליון מס. 260
בעריכת עפרה ורד

שלום, ילדים

השבוע התדפקו על דלתות בתינו נערים ונערות מתנדבים, שסייעו בהתרמת הציבור עבור אגודת "ניצ"ן" — הפועלת ועושה רבות למען ילדים שנולדו עם פגם מוחי קל, ועל כן הם מתקשים בקריאה, בכתיבה ובתיפקוד בחיי היום-יום, דבר הגורם להם להיות שונים משאר הילדים.

בחברה מצויים ילדים ומבוגרים הסובלים מסוגים שונים של ליקויים ונכות: עיוורים, חרשים, אנשים הסובלים מפיגור שכלי קשה ועוד.

כשם שהרפואה הצליחה להתגבר על מחלות רבות, כן ניתן להתגבר, או בכל מקרה להיטיב ולסייע אף במקרים אלה, לשם כך הוקמו בארץ מוסדות ואירגונים שונים, בהם מלמדים אנשי מקצוע — אנשים מיוחדים שהוכשרו לטפל בילדים ובמבוגרים "שונים", באמצעות שיטות מיוחדות ובאמצעות מכשירים חדישים ומשוכללים. ככל שהבעייה מתגלית בגיל צעיר יותר ילדים מקבלים את הטיפול הנדרש, והתוצאות משביעות רצון. חלקם יכולים, לאחר הטיפול, להשתלב בחברה הרגילה ולתפקד ככל אדם ואף לתרום לחברה.

לצורך הטיפול הנדרש, דרושים משאבים כספיים רבים. הממשלה ומשפחות הילדים מסייעים במימון חלק ניכר מהכספים הנדרשים, אך לא די בכך, כל אחד מאתנו, חייב לתרום כמיטב יכולתו.

...ברצוני להדגיש, כי התרומה הכספית חשובה אמנם, אך איננה מספקת. לצערנו, קיימת בחברה רתיעה והסתייגות מאנשים חריגים, הזקוקים לאהבה וליחס אנושי, יותר מאדם רגיל. עלינו, ידידי הצעירים, לפתוח בפניהם לא רק את היד, אלא, גם את הלב. לפקוח עיניים ולהתבונן בנעשה סביבנו, ולהגיש עזרה לאנשים הללו: במשפחה, בבית-הספר, ברחוב ובכל מקום בו הם נמצאים.

שבת שלום
שלכם, עפרה

דבר בשם אומרו

ר' אליעזר המודעי אומר: אם תזכו לשמור את השבת, עתיד הקדוש-ברוך-הוא ליתן לכם שש מידות טובות: ארץ ישראל, עולם הבא, עולם חדש, מלכות בית דוד, כהונה ולויה.
(מכילתא בשלח)

כסלו

מאת רחל שילוני

הדר אתה,
וחג אתה,
זועם וקר
גשם ושמש
אתה.
ותפילת –
"טל ומטר"
ופרי הדר
אתה.

וחג החנוכה אתה
וחמשת ימי חג אתה.
לנסוע ולראות:
דודים ודודות
סבים וסבות
בית
לביבות וסופגניות
ובאור הנרות.

ורקפות וצבעונים,
רקפות ופרגים
איריסים ונרקיסים
צפרים חורפות
שירי הארץ – להם
בית-קיץ – שלהם.

כסלו:
הדר אתה,
וחג אתה,
ופרחים אתה.

מסיפורי חסידים

ר' יצחק לוי והמתפללים

פעם ראה רבי לוי יצחק מבארדיצ'אב שאחדים מקהל המתפללים איחרו לבוא לבית הכנסת, אחדים שקועים בשיחה, אחרים הוזים ואינם משתתפים בתפילה. בתום התפילה ניגש ואמר להם: "שלום עליכם". נתנו עיניהם בו, תמהו ולא הבינו מה כוונתו. הסביר להם: נהוג לומר, שלום עליכם, לאנשים החוזרים מדרך רחוקה ראיתי שבזמן התפילה הייתם שרויים במרחקים, לא הייתם נוכחים במחשבותיכם כאן. עתה אני מניח שחזרתם מהדרך הרחוקה. על כן הנני אומר לכם "שלום עליכם".

??? מדוע ולמה ???

מדועם אנו רעדים בקור?

תשובה: כל שריר בגופנו, ולו גם הקטן ביותר, כשהוא נע ופועל, הריהו יוצר חום. רוב חומו של גופנו בא מתנועות השרירים. רעידת הגוף שאנו חשים אינה אלא תנודות מהירות של שרירים שונים בגופנו כשאנו נמצאים במנוחה זמן ממושך (ישנם, וכדומה), גם שרירי גופנו נחים ואינם יוצרים חום.

אם אנו נמצאים בקור ולגופנו חסרה כמות החום הדרושה לו, מיד מוסר מוחנו פקודה לשרירים לרעוד ולנוע כדי ליצר את החום החסר. רעדה פנימית זאת היא גם אזהרה לנו כי הקור גדול, ואנו ממהרים להתכסות או ללבוש בגד חם.

פרשת השבוע

תולדות

ויאמר אבימלך... לך מעמנו כי עצמת ממנו מאוד

(בראשית כ"ו, ט"ז)

על קריאה זו של אבימלך, אמר פעם רבי ישראל מאיר מראדין, בעל "חפץ חיים": לשווא מחפשים אנו סיבות והסברים לשנאת ישראל, שמגלים כלפינו הגויים שבקרבם אנו יושבים בפרשת "תולדות" מגלה לנו התורה את הסיבה האמיתית לשנאת ישראל שבכל דור ודור: "לך מעמנו, כי עצמת ממנו מאוד!". קנאת הגויים בהישגי שכניהם היהודים היא שמעוררת בהם רגשות של שנאת ישראל.

ויאמר יצחק אל יעקב: גשה-נא ואמשך, בני (בראשית כ"ז, כ"א).

הגאון ר' יהונתן אייבשיץ מפראג היה אומר: הבורא העניק לאדם, בחיר הבריאה, חמישה חושים: חוש הראייה, השמיעה, הריח, הטעם והמישוש. הקשר בין אדם לחבירו נעשה בעיקר על-ידי חוש הראייה: אך כאשר ניטל מן האדם חוש חשוב זה, הוא מפעיל ביתר שאת שאר ארבעת החושים.

על יצחק אבינו מעיד הכתוב: "ותכהין עיניו מראות (כ"ז, א') וכיוון שאבד לו חוש הראייה, הגביר יצחק פעילות שאר החושים שלו, כדי להכיר על ידם את עשיו בנו. בתחילה אימץ את חוש המישוש שלו, ככתוב: גשה נא ואמשך, בני" אחר-כך הפעיל את חוש השמיעה, כדבריו: "הקול קול יעקב" (כ"ז, כ"ב). אחריו הפעיל את חוש הטעם, ככתוב: "הגישה לי ואוכלה" (כ"ז, כ"ח). ולבסוף רתם גם את חוש הריח, שנאמר: "וירח את ריח בגדיו" (כ"ז כ"ז)... (מ. בקר "פרפראות לתורה")

עיני חברים

מאת אסתר חוטר

"הדוור בא! הדוור בא!" פשטה ועברה השמועה בחטף. אנו — עמיקם, דורון ואני, צביקה — המתנו על סף ביתנו. בצעדים מתונים קרב הדוור לעברי.

"הי, דוור, — פרצתי בצעקה, — יש לך משהו בשבילי, נכון?"

"כן, צביקה", השיב ומסר לי גלויה. עיניי תרו אחרי הכתוב: "הנך מוזמן לבית-החולים לניתוח שקדים, ביום רביעי"...

התבוננתי בתאריך הנקוב ולבי דפק בחוזקה — הניתוח בעוד יומיים. לבטח הסמקתי והחוורתי חליפות, כי חבריי קרבו אליו ואמרו בדאגה: "צביקה, תן לקרוא, מה קרה?"

"לא כלום". השבתי במנוד ראש. תחבתי את הגלויה לכיסי והסתגרתי בביתי.

בעוד יומיים, ביום רביעי... ניקר במוחי מועד הניתוח. היהיו לי שם חברים? האם זה כואב? ואם אבכה — הילעגו לי? ואולי אתגעגע לאימא?

"חדשות טובות" — אמרה אימא בשמחה, כשהראיתי לה את הגלויה מבית החולים.

בלילה שלפני לכתי לבית-החולים נדדה שנתי וכמעט לא עצמתי עין. התפללתי וביקשתי מה' שאעבור את הניתוח בשלום.

כשהגענו אל בית-החולים אחזתי ביד אמי וקרבתי אל הרופא בחילוך אטי, רציתי להרוויח זמן...

היה עלייה להיפרד מאמי ולהיכנס למחלקה. נותרתי בודד בעולם בלתי-מוכר — עולמם של רופאים, אחיות ואחים בלבן. הפיזמה שקיבלתי הייתה מנוקדת באדום לוהט ונראתה בעיניי עליזה מדי על רקע הלובן ששלט סביבי.

"אתה, הוא צביקה כהן?" — "כן", — קטעתי בנשוך נחש. "זהו שמי".

"הוו הא! רואה אני שאתה גבוה, זריזה אתה והורדים, לא תרגיש מאומה, אני מבטיח לך". אמר וצבט בלחיי.

ניסיתי בכל כוחי לא להירדם. אך לא יכולתי. תרדמה עמוקה נפלה עליו, כמובטח — לא הרגשתי דבר. אך בשהתעוררתי חשתי רגש בהלה נוראה. אימא עמדה ליד מיטתי.

כעבור יומיים הוטב לי, ברוך השם, יכולתי לאכול משהו ולסייר במחלקה. הכרתי ילד בן-גילי שעלה ארצה מאתיופיה. עיניו שחורות כפחמים, שערו מקורזל וידיו רזות וארוכות.

"שמי צביקה". — פתחתי ואמרתי לו. — ומה שמך?"

"שמעון" — השיב.

עיניו היו עצובות. חשתי שהוא זקוק לי, שהוא רוצה שאשאר.

"באיזו כיתה אתה לומד, שמעון?"

"בכיתה דלת. אבל אני לא יודע לקרוא.

"יש לך חברים?"

"חברים — אין. אבל יש לי הרבה אחיות ואחים. תשעה."

"וכמה זמן אתה בארץ?" "רק שישה חודשים".

"אתה רוצה ללמוד?"

פניו אורו. ודמעות גיל נצנצו בעיניו.

כל אותו אחר-הצהריים התלבטתי ארוכות כיצד ללמדו. חשתי בכובד האחריות שנטלתי עלי. נזכרתי כיצד למדה המורה נורה, שבה [illegible] ב — ברוח משכשך במים, ה — הגה. כל אות ומילה היו מלוות בציור מרהיב-עין או בשיר עליו.

[illegible] ואלי, שכניו למחלקה, [illegible] לעברית. "בוא צביקה, נשב על הדשא. אך קודם נעשה כמה טיולים במעלית". נפשי חשקה להצטרף אליהם. אך זכרתי את הבטחתי לשמעון וסרבתי לבקשתם.

שעון, ארון, מיטה, טלפון — את אלה אוכל לצייר בנקל. אך עגלה, אהיל — איך אצייר אותם? התלבטתי. ניסיתי לצייר על דפים [illegible] בזה אחר זה. הייתי מיואש כמעט. אך לעת ערב היה לוטו-מלים מוכן.

לאחר ארוחת הערב נכנסתי לחדרו של שמעון. "שמעון" — אמרתי — "באתי לקיים את הבטחתי. רוצה ללמוד עברית?" "כן — רוצה מאוד" — אמר.

ישבנו זה ליד זה, שנינו את המלים וצבענו את הציורים. עיניו השחורות של שמעון זהרו מאושר.

חודש לאחר הניתוח כשחזרתי מבית-הספר, בא הדוור לקראתי. "צביקה, יש לי משהו בשבילך". אמר ומסר לי גלויה מעוטרת בציורים ובמרכזה שלוש מלים: "לצביקה. תודה. שמעון".

סבא אליעזר מושך בגזר

מאת חיים לנגלבן

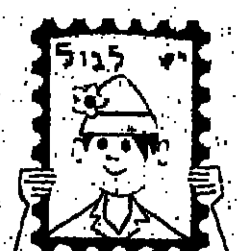

הפעם, ילדים יקרים, הנושא הוא ה ת נ ד ב ו ת. אנחנו יודעים זאת: כי ההתנדבות היא תכונה לאומית, אצל העם היהודי, החל מנחשון בן עמינדב, שקפץ ראשון לים-סוף בעת יציאת בני ישראל ממצרים, במשך כל הדורות ועד [illegible] לסייע זה לזה בעזרת פעולות התנדבות בכל תחומי החיים.

המפתח "כל ישראל ערבים זה לזה" מצא את ביטויו בחיי היום-יום של המדינה [illegible]

[illegible]

מעצבת הבול — לאה [illegible] מתל-אביב, בוגרת "בצלאל" בירושלים, "עשתה" את הבול במסגרת עבודותיה ב"בצלאל". היא הסבירה לנו, כיצד הגיעה לרעיון עיצוב הבול, שקשור בסיפור הילדים הידוע על "סבא אליעזר", המנסה למשוך את הגזר וכל המשפחה באה לעזור לו [illegible]

[illegible]

2.60 לירות ישראליות, שראה אור לפני עשר שנים, כ"ו בשבט תשל"ו. הבול מציין בצורה סמלית את סיפור המושך בגזר של סבא אליעזר.

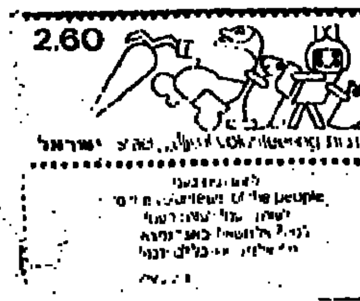

חידון ושעשון ?

את הפתרונות יש לשלוח ל"הצופה לילדים" רחוב המסגר 66, תל-אביב

תשבץ כל-בו / מאת אהרן ביד

במאוזן — מימין לשמאל:
2) כינוי לצד מערב.
3) זהב.
5) פרה בלי חר.
7) יישוב בקרבת ירושלים (בהיפוך אותיות).
9) עיר, קריה, ישוב.
10) רמת-גן בראשי-תיבות.
11) נחל באיזור ים-המלח
12) לא מבושל היטב.
15) עיר ראשית.
17) עוז, גבורה, כושר (כתיב מלא)
19) הר בצפון הארץ.
21) מולדתנו.
23) כמו — 2 — מאוזן.
24) "... מהר מצער" תהלים מ"ב, 7 (כתיב חסר).

במאונך — מלמעלה למטה:
1) שם נהר בגן-עדן.
2) קיבוץ בצפון כשם חטיבה בצה"ל.
3) פרח בצבע אדום.
4) "עם... קנית" (שמות ט"ו, ט"ז).
6) אור חסר ראש.
7) הר-גבות במרכז הנגב (שתי מילים).
8) בקשה.
12) בבא-בתרא בראשי-תיבות.
13) מפגש ירדן וירמוך.
14) מבני לוי שנבלע באדמה.
16) שר.
17) כל אחד בראשי-תיבות.
18) חלק של בית מוקף קירות.
20) הרבים של "חואר".
22) ישן.

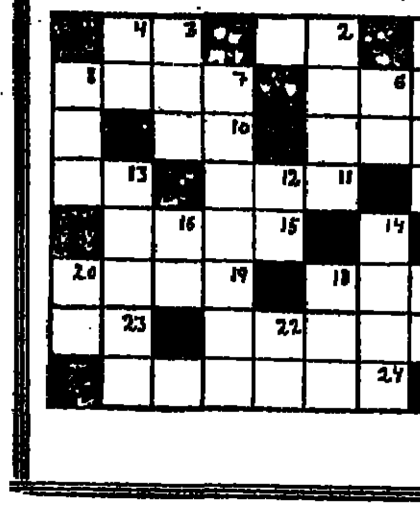

בין הפותרים יוגרל פרס

בחוג המשפחה

בעריכת נעמי גוטקינד

אופנה דתית — מחזור חדש

בוגרות הקורס לתדמיתנות ב„תורה ומלאכה' בת"א הציגו השבוע בפני עשרות תעשיינים - יצירות אופנה

הלובי הרחב של בית הספר „תורה ומלאכה" ברחוב בן אביגדור בתל־אביב, הפך בתחילת השבוע למעין אולם תצוגות גדול שעליו נפרשו עבודותיהן של בוגרות הקורס לתדמיתנות שלמות מרשימות, חולצות, חצאיות וכיוצא באלה, כשעשרות רבות של תעשיינים, המעורים בענף האופנה והטקסטיל, סובבים שם ואינם מסתירים את התפעלותן „מיכולתן של הבנות".

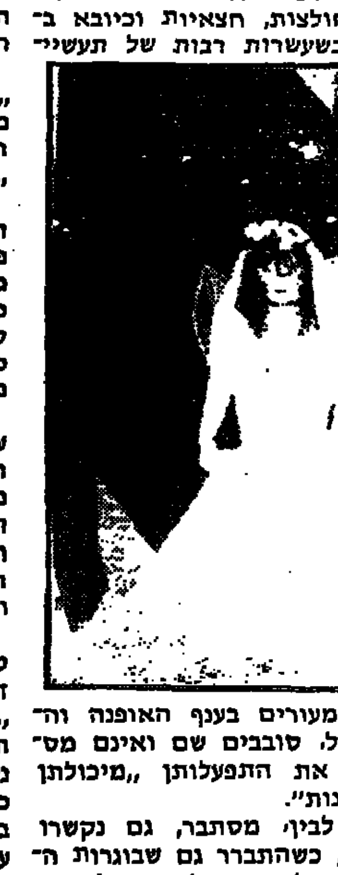

בין לבין, מסתבר, גם נקשרו עסקות, כשהתברר גם שבוגרות הקורס, בחלקן הגדול, השכילו כבר להפעיל בתי עסק ועושות חיל בתוצרתן המשובחת.

מירי איזנברג, המורה לעיצוב האופנה בבית הספר תורה ומלאכה, אינה מסתירה את שמחתה לראות את הישגי תלמידותיה. בחודשים האחרונים סייעה להם בתחום העיצוב, אך „יד הדמיון של הבנות" — הפתיעה ממש. עובדה, השמלות שנתלו לראווה והמצטיינות בייחודן — כמלבוש צנוע, הרשימו את מבקרי התערוכה, החותמת את הקורס.

זוהי מסורת נאה של בית הספר „תורה ומלאכה" בהנהלתו של מר משה גרדין, שאינו חוסך מאמצים ואמצעים כדי להבטיח שהקורס „יעמוד על רמה ראויה".

גם המפקח הארצי על מקצועות האופנה והטקסטיל, מר שאול קרפל, אינו מסתיר התפעלותו מהישגי הבנות. עשרות בנות הקורס כמותן — חברותיהן מהקורסים הקודמים השתלבו יפה בעבודה „לכולן פרנסה מעל ומעבר לשכר הממוצע במשק" — אומר מר קרפל.

„הן שקדו בכל חודשי הקורס על העבודה, רשמו, שירטטו, גזרו ותפרו" — מעידה עליהן מורתן, מירי איזנברג, אך גם משתתפות הקורס, כמו עופרה צ'רנר מרמלה וורד סולמי מרמת־גן, מבינות שתשומת הלב הוקדשה להן כאן והעידוד שניתן „נותן פריו".

אלה וגם אלה דוחות את הטענות כאילו מלבושי הנשים הדתיות „מסורבלים". ורד, למשל, „קפצה" מדי פעם לבני ברק וראתה מקרוב איך באמת לבושות נשות בני ברק, קיבלה השראה, כהגדרתה ומיהרה לעצב דוגמאות בסגנון מתקדם, חדיש אך שומר על צניעות נדרשת. „ממלבוש צנוע ניתן להפיק בגדי אופנה מרשימים" — אומרת ורד וכל חברותיה מהקורס הנוכחי, מאשרות במנוד ראש את העובדה הזו, הבאה לידי ביטוי גם בתצוגה.

בתצלום: בובת הכלה לבושה

ה„אבו־עגילה" חוזרת אל בין התלתלים

האם גם את או בנותיך הלכתן לישון בשנות ה־60 כשהשיער מגולגל סביב הראש חלק חלק ומחוזק בסיכות, מה שקראנו לו בשם „אבו־עגילה"?

ובכן — ה„אבו עגילה" חוזרת. בשורה זו שמעתי לפני יומיים מפי שני ספרים וספרית אחת, מדריכים בביה"ס הגבוה לספרות של וידל ששון בלונדון שהובאו על ידי חברת „וולה" לארץ כדי לעדכן את אותני המספרים המקומיים בחדשות התספורת.

הישראליות אמרו לנו הלונדונים הללו, שמרניות מאוד בכל הנוגע לשיערן. כשרצינו לקצץ אותו, למשל, נרתעו מחצית מן הבנות שבאו במיוחד למטרה זו (ארבעים מתוך שמונים צעירות) וסירבו לתת לנו לקצר את מחלפותיהן.

האחרות, הנרצות יותר, זכו, בעזרת הרבה „מוס" וגיל, לראות כיצד חלק מן השיער, בעיקר „הפוני" והשיער המקיף את הפנים, מוחלק היטב ונעשה ישר ונוצץ ואילו יתר השיער — מסולסל סילסולים פראיים העומדים לכל עבר.

תערובת זו של גם חלק וגם מתולתל — היא „המילה האחרונה" אבל בתצלומים הרישמיים, כמו אלה המצורפים כאן יש חלוקה ברורה בין השיער החלק (התספורת מתאימה לשיער דק וישר באופן טבעי גזור מהצידף באורך הפנים) לשיער הנפוח יותר (גזור בקצוות על מנת ליצור אורכים שונים ולתת נפח בגוונים עדינים של בלונד).

לא פחות מעניינים מן התספורת היו במרכז ההדרכה של „וולה" (בדיזנגוף סנטר) הבגדים שהביאו עמם ספריו של ששון והלבישו בהם את הדוגמניות. חולצות וחצאיות לבנות עם סילסולים ופרפים בסגנון תחילת המאה העשרים, כשאימרות החצאיות לבנות עם סילסולים וסרטים כסגנון תחילת המאה העשרים, כשאימרות החצאית מקופלות כלפי מעלה. מיקטורן גברי כהה מעל המערכת הלבנה. גרבונים לבנים ו„נעלי צנחנים" גבוהות שחורות ומכורכות, שחרטומיהם ממתכת. נעלי ברזל מפחידות על רגלי עלמות עגונות, שילוב ומפתיע המוכיח שוב שבאירופה, ובייחוד בסוהו של לונדון, יודעים להתייחס לאופנה בהומור ובלי עודף מיותר של רצינות.

אגב בגדים — אחד הספרים הדגים חליפת גברים מהממת. מגב הכתונת הלבנה ירדו כתפיות לבנות (הכתפיות הן חלק מן החולצה עצמה) שהתכפתרו אל המכנסיים השחורות הגבוהות, כשמלפנים היתה למכנסיים חגורה כפולה מקרטשת בכפתורים שבין יתר רצועותיה נראית הכתונת. מקוריות מפתיעה שמעניין אם ימצאו לה מחקים גם אצלנו.

הגידו „לא!" לעגבניות מיובאות

מאת צילה לוטווק

התקשורת אוהבת לעשות דרמטיזציה מכל דבר — כך גם קרה לעגבניה ולמלפפון. מדי שנה מורגש חסרונם בעונת החורף (זו לא עונתם) ומחיריהם קופצים כלפי מעלה, ואז מפרסמים שהעגבניה מאיימת על המדד. בזמן ממשלת הליכוד זכורה אפילו דרישתו של המבאל (כבאו להם צילה) להתפטר בגלל העגבניה. שאלתי היא — מדוע יש בכלל להכניס פרי וירק לא עונתיים לחישוב המדד?! האם דובדבנים כן מופיעים בחישוב המדד?!

יותר חמור — שמדווחים לנו על יבוא מאות טונות עגבניות מספרד וראו: השווקים והחנויות מלאים בשפע של פירות וירקות העונה במחירים סבירים. מגזר (רק 1 שקל לק"ג), סלק, צנון, צנונית, כרובית, חסה מסולסלת, חסה עלים, קישואים, אבוקדו, בטטות, תפודים. שפע של קלמנטינות, פרסמון, ועוד. כל אלו עולים באיכותם ויכולים להחליף את העגבניה. גם מבחינת הרפואה המונעת רצוי מאד להחליף את הירקות לפי עונתם ולא להיות צמודים לירק אחד או שניים כפי שזה קורה אצלנו. הוויטאמינים והמינרלים הנמצאים בירק אחד חסרים או פחותים בהרבה בירק אחר. איזה חוסר ההגיון להציג בטלוויזיה — גיבוב של מזונות מסובסדים כמו שמן, גבינות, לבן, אשל, באילו כל אלה אפשר להציג במקום ק"ג עגבניות. נכון שניתן היה להשיגם בבחינה כספית. אך הם אינם יכולים להחליף את הוויטאמינים והמינרלים שבכלל שהעגבניה צריכה לספק לנו. היה הרבה יותר רלוונטי אילו היו מביאים לפני הציבור תחליפי ירקות כמו גזר, שהוא בעונה זו עסיסי וטעים. ובגלל הפרו־ויטאמין H שבו חשיבותו רבה לגידולו של היד ולציפורנים של המבוגר.

או הכרובים השונים שמחירם כשליש ממחיר העגבניה. מזון בעל איכות גבוהה המצטיין בהרבה מינרלים ויסודות קורט שאין בעגבניה. או הקלמנטינות שבתי האריזה מתפקעים מעודפיהם וכל כוס מיץ קלמנטינות מכיל 90 מג' ויטמין C לעומת כוס מיץ עגבניות שבו רק 44 מג'. אם רוצים עגבניה רק כדי לספק טעם לחיך עד שישלמו בלי רעש! ואם רוצים לאכול מטעמי בריאות אז יש שפע של ירקות ב"ה, ואין מקום לייבא עגבניות מחו"ל.

וכעת כמה מתכונים כתחליף לעגבניה ולמלפפון.

א. סלט גזר (5—6 מנות)

750 גרם גזר מרוסק דק + 1 כף שמן סלט (כדי לעזור לקליטת הפרו־ויטאמין A בגוף) + 100 גרם צימוקים או תאנים מושרים + 1 ספל קוביות אבוקדו, מעט קינמון או כוסברה טחון. לערבב ולהגיש על עלי חסה.

ב. סלט כרוב עם קישואים צעירים (5—6 מנות)

600 גרם כרוב לרסק על שומפיה אבוקדו, מעט קינמון או כוסברה טחון. דסק חי. חצי ראש חסה, בצל ירוק, שום לפי הטעם. 1 כפית קימל, מעט פפריקה. 1 כף לימון טרי + 1 כוס קוביות אבוקדו + 2 כפות אגוזי פקאן מפוררים. לערבב עם שלוש כפות טחינה שומשום מדוללת במעט מים. לקשט עם רצועות פלפל אדום.

ג. סלט קישואים עם כרובית וצנון (5—6 מנות)

400 גרם רסק קישואים — + 200 גרם רסק צנון, חצי ראש כרובית חיה או מאודה, חצי ראש חסה + 2 כפות שמן סלט בצל ירוק, פטרוזיליה, שום + 1 כוס קוביות אבוקדו. לערבב עם יוגורט.

והעיקר לא לשכוח לשתות כוס מיץ קלמנטינות מדי יום ביומו בייחוד להכין לילדים החוזרים מבית הספר.

ספרים של תלושי הנחה

אם את יוצאת למסעדות, לתיאטראות, לנופש בבתי מלון ולקניות בכליה — יעניין אותך הסגנון החדש של חברות פרסומת המפלס את דרכו בימים אלה בארץ. אחרי ההיפרים, הקניונים והסופרמרקטים למיניהם שהעתקנו מארצות־הברית, מנסים היום להעתיק את מיזם תלושי ההנחה.

הכוונה היא לספר בעל תלושים שבאת תמורה בסכום מזומנים. ספר הכולל עשרות או מאות תלושים המיוחדים למסעדות, [illegible] בת של העסק שבו מדובר. כל תלוש מקנה לך הנחה.

במסעדות זה יכול להיות הנחה של שמונה דולר. בבתי קולנוע — שני כרטיסים במחיר של אחד, בחנויות הבגדים — כ־15% ובבתי האירוח קיבוציים — כ־50%.

שתי חברות מתחרות ביניהן על הציבור בארץ ומנסות לשכנע אותך לקנות את ספרי תלושי ההנחה שלהם. חברת „סעודה זוגיים" המציגה מאה וארבעה עשר מקומות בהם מתקבלים התלושים שלה, אבל אצלה אין הגבלה בגובה ההנחה שמעניקים בתי אוכל לסועדים וחברת „אנטרטיימנט" המגבילה את גובה ההנחה אבל מציעה לעומת זאת חמש מאות סוגי הנחה. כל השוברים טובים למשך שנה אחת. מחירו של הספר — 86 ש"ח. ואנשי אנטרטיימנט זוקפים שבשנה שעברה רכשו עשרת אלפים ישראלים את ספרם ורובם צעירים (בגילאי 20 עד 40) רובם עוסקים במקצועות ניהול בכירים ובטכניקה ברמה גבוהה.

הן בשיטת „סעודה בשניים" (מיל פור טו) והן בשיטת אנטרטיימנט מקבלים כרטיס אישי, מצורף לספר, עליו צריך לחתום את השם הפרטי משהו הדומה לכרטיסי הויזה. כרטיס בזה מציגים במסעדות כשמבקשים את ההנחה, יחד עם התלוש.

פרט מעניין — ברשימת המסעדות יש ציון מיוחד ליד הכשרות שבהן. יש עוד סיווגים כמה: מסעדות יוקרה, מסעדות המאפשרות לאכול טוב, מסעדות מזון מהיר ומסעדות שבהן ארוחה היא בידור.

כאמור, משתלם בעיקר למרבים לבלות ולצאת.

מה נצפה | מה צפוי

ברדיו * בטלוויזיה
בעריכת שולה מוסטיק

בטלוויזיה

* „ערב חזנות — חלק ב' (מוצ"ש 20.00) — מתוך קונצרט החזנות שהוקלט בשבוע המוסיקה היהודית „בגינות". בתכנית: „אשא עיני" מאת ידרני בביצוע אשר הייבוביץ; אריה בראון יציר „ברכי נפשי", באות משה לאופר ו„אני מאמין" ע"פ נעימה של חסידי גור; משה שטרן יגיש את יצירתו של יוסלה רוזנבלט „עד הנה".

* „חטיפה כפולה" — מותחן בלשי בשני חלקים (מוצ"ש, 22.30) — בלש המשטרה פרנק ג'אנק נקרא לפענח מעשה של רצח מוזר. עוזרת לו במשימה הבלשת קרולין.

הפרק הראשון: בחוד הבתים מתברר, כי יש קשר בין רצח של מורה הגרה ברובע מהודר לבין רצח של פרוצה. שני מעשי הרצח התרחשו באותו לילה עצמו, והרוצח התליף את ראשיהן של שתי הנרצחות. המפקח ג'אנק ממונה על החקירה, עד מהרה הוא נקלע למבוי סתום.

* „עד פופ" (א', 21.02) — במרכז התכנית הפעם כתבה על אופרת הרוק החדשה „מאמי", המוצלית בימים אלה במועדון „צוותא" בתל־אביב. הלל מיטלפונקט כתב את האופרה. הלחינו: יוסי מר חיים ואהוד בנאי. בכתבה קטעים מן ההצגה וראיונות עם המחברים והמשתתפים.

* „שושלת" (א', 21.45) — הפרק העשרים ואחד: קריסטל מפילה את עוברה לאחר תאונת הרכיבה; קשר מתפתח בין סטיבן לסמי ג'ו, אחייניתה של קריסטל; ג'ף קולבי נוטש את עסקי דודו סטיל מתוך הזדהות עם בלייק קרינגטון; קלאודיה בלייזדל יוצאת מקפאונה הנפשי; העורך דין של בלייק, אנדרו לירד, שב מוושינגטון ובפיו ידיעות לא טובות.

* „זוג או פרד" (ג', 20.02) — תכנית חדשה בסדרת שעשועונים חדשה, בהנחיית שמואל שי. השעשועון עוסק בתיאום ובחוסר תיאום בין זוגות. הוא מצולם בנוכחות קהל ונושא פרסים. לפני כל תכנית בני הזוג מופרדים לשעות אחדות ונשאלים שאלות הקשורות בחיי היום־יום שלהם. בזמן התכנית ניתנת לצופים הזדמנות לראות עד כמה בני הזוג מכירים זה את זה; וזה את תגובותיו ומחשבותיו של זה.

* „אדוארדו בן אורוגוואי" — סרט תעודה (ה', 23.00) — סיפור אישי של שני צעירים מאורוגוואי מביא, בעזרת עדות נוקבת שלהם וצילומים שנעשו בסתר, תמונה מזעזעת על מה שהתרחש באורוגוואי ובארגנטינה תחת משטר החונטה הצבאי. הסרט הולך בעקבות תלאותיהם של אדוארדו ואדריאנה דין מאורוגוואי. הם קיוו למצוא בארגנטינה מקלט מרדיפות המשטר בארצם, אך שיתוף הפעולה בין המשטרים של שתי הארצות הביא לידי גילויים ולמעצרו של אדוארדו. בישיבה הארוכה בכלא הוא עובר חקירות ועינויים קשים. את עדויותיהם מוסרים השניים בארץ גלותם, בשוודיה, שאליה הצליחו לברוח.

הסרט משודר לציון יום זכויות האדם החל ב־10 בדצמבר.

שים עין

* „בשידור חוזר" (ג', 20.02) — בתכנית משוחזרים פשעים זמורים, שהמשטרה לא פענחה, והציבור נקרא לענות על שאלות ולעזור בפתרון הפשעים. התכנית נעשית בשיתוף משטרת ישראל, והשחזורים עשוים במדויק, לפי תיקי החקירה ובהשתתפות העדים האותנטיים.

התכנית השמינית בסדרה עוסקת בשלושת הפשעים האלה: רצח הקשישה בתיה פרסי מירושלים; רצח זיים פאלת ממגדל העמק; היעלמו המסתורית של הנער נסים שטרית, מירושלים.

התכנית משודרת ב־3 חלקים במשך הערב. בחלק הראשון (עד לשידור „מבט") ובחלק השני ב־22.00 יוקרנו שחזורים של מעשי הפשע, שיחות עם ראשי צוותי החקירות והפניית שאלות לצופים. החלק השלישי של התכנית, בסיום השידורים, יכלול דיווח על מידע שהתקבל מהצופים, עדכונים וסיכומים.

* „חבורת „דנירה" — סדרת דרמה, בת 4 פרקים, בהפקה אוסטרלית (ה', 22.10) — הסדרה מגוללת את סיפורם של פליטים יהודים בתקופת מלחמת העולם השניה, שגורשו מאנגליה, על־פי הוראתו של צ'רצ'יל, הרחק אל קצהו האחר של כדור הארץ — לאוסטרליה. הפליטים, רובם מגרמניה ומאוסטריה, קיוו למצוא בלונדון מקלט. אבל הבריטים המפוחדים מפני פלישה גרמנית חששו שהיהודים יהיו „גיס חמישי". אונית מטעים ישנה — „דנירה" — מוליכה אותם, למעלה מ־2000 איש, אל מחנה מעצר במדבר שומם באוסטרליה. לשם הם מגיעים בספטמבר 1941.

הסדרה מתמקדת רובה בהווי המיוחד שנוצר במחנה המעצר. הפליטים, רבים מהם אינטלקטואלים מלומדים מאוד, מארגנים פעולות תרבות, לימודי תורה, שיעורים במתמטיקה, שיעורי מוסיקה, וגם אוכל וינאי משובח.

זרקור על...

* **טלוויזיה בסימן שאלה — עם הצופים הסליחה**

מאחורי השקופית המסבירה לצופים כי אין שידור ומבקשת את סליחתם שמופיעה על מסך הקטן בימי השבתת השידורים עומדת פרשה ארוכה וסבוכה של סכסוך עבודה בין ההנהלה לעובדי העובדים בטלוויזיה. הצופים, כרגיל, משמשים „בני ערובה".

במוקד הסכסוך עומדת דרישתם של עובדי הטלוויזיה לתוספות שכר והכרה בהוצאות עבודתם. כדי להוכיח את טענותיהם החליטו העובדים במוצאות שמסמבר לאמץ את חוק שעות העבודה והמנוחה, מתוך כוונה ברורה להוכיח כי אי אפשר למעשה לקיים שידורים במסגרת החוק הזה, וכך לכופף את ההנהלה לתביעותיהם. אלא שההנהלה מצאה סדרים מיוחדים, לפיהם תוכל עבודת הטלוויזיה להתנהל כסדר, פחות או יותר, במסגרת „עבודה לפי החוק". התכסוסים של שני הצדדים להוכיח עליונות במאבק התגלגל חיש מהר לבית הדין לעבודה. זה תמך בצד ההנהלה והוציא צו מניעה זמניים שחייבו את העובדים לעבוד לפי הוראות ההנהלה. סוף מערכה ראשונה בסדר ההתרחשויות האחרונות, שזיכתה את הצופים בעוד חודשיים של שידורים „נקיים" ורצופים.

המשכו של הסכסוך שהביא השבוע להשבתת השידורים היתה החלטת בית הדין האזורי לעבודה בירושלים, לפיה הסדרי העבודה שהיו נהוגים בטלוויזיה מאז 1970 — אינם חוקיים, ובוטל את צווי המניעה הזמניים שלפיהם עבדו עובדי הטלוויזיה בחודשיים אלה לפי סידור עבודה שעליו החליטה הנהלת הרשות. לפי פסק הדין, אין ההנהלה יכולה לחזור למה שהיה מקובל לפני חודשיים, ועובדים עצמם מסרבים להישמע לבקשת מנכ"ל רשות השידור ולעבוד בלי צווי מניעה לפי ההסדרים שהיו בעת שעבדו תחת הצווים. — מהו אם כן המוצא למלכוד שאליו נכנסה הטלוויזיה? — שאלנו את יו"ר רשות השידור מיכה ינון.

ת. זהו למעשה גול עצמי שהכניסו לעצמם העובדים. לכאורה, החלטת בית הדין תמכה בטענתם, אך חסמה בפניהם את האפשרות לחזור למתכונת העבודה הקודמת שהיתה לפני הוצאת הצווים. עכשיו דרוש רצון טוב מצד העובדים להשתלב במאמץ המשותף במציאת פתרון.

פסק הדין ביטל הסכמים שהיו קיימים בטלוויזיה במשך שנים רבות. וזה קשה מאוד בין לילה לשנות עמדות ולהסתגל למציאות החדשה. הנהלת רשות השידור הציעה לעובדים שבמצב הביניים עד שיגיעו להסדרים חדשים, ימשיכו לעבוד בלי צווים ומשכורתם לא תיפגע. על רקע זה מתנהל עכשיו משא ומתן בין הצדדים.

ההנהלה גם הגישה ערעור על פסק הדין ומחכים להכרעה של בית הדין הארצי לעבודה.

ש. חברים בוועד המנהל של רשות השידור דרשו בזמנו לסגור את הטלוויזיה לצרכי הבראה — אולי זהו הזמן המתאים לכך, מה גם שקיימת אותה מסקנת ועדת שטרית, לפיה אין צורך להכניס שינויים בחוק הקיים כדי לסגור את הטלוויזיה?

ת. יכול להיות שכן.

ש. בקרוב מאוד יהיה לכם גם מתחרה — „הערוץ השני" — האם לא כדאי להקדים ולעשות „בדק בית" כדי להיות מתחרה פוטנציאלי?

ת. בהחלט כן. בגלל זה צריך שיתוף פעולה בתוך הטלוויזיה בין ההנהלה והעובדים, ובשלב זה אין כזה.

ביום חמישי השבוע, חודשו השידורים בטלוויזיה, לאחר שסוכם כי העובדים יעבדו לפי מתכונת העבודה בחודש האחרון — עד מתן פסק הדין בערעור שהגישה הנהלת רשות השידור.

* * *

רק צירוף מקרים מעניין הוא שביום שבו פסק בית הדין את מה שפסק, ובעקבות כך פרצה שביתה בטלוויזיה, אושר חוק הערוץ השני בכנסת בקריאה ראשונה. בפועל המשיך הערוץ השני להריץ בשידורי הניסיון שלו בימי השביתה בערוץ הראשון את קסטות הווידאו של השרים, שבכנותיהם גם גרל מבחוץ, שעות נוספות.

לילדים ולנוער בטלוויזיה הכללית והלימודית

*** יום שישי**

15.00 מפגשי בראשית — פרשת תולדות — דמותו של יעקב־אבינו והאירועים השונים בחייו מקבילים במידה רבה להיסטוריה של עם ישראל. על הקבלה מעניינת זו ישוחח הפעם פרופ' ישעיהו ליבוביץ. הצייתנאי החוקר פוגש הפעם את עשו ומנסה לבדוק כיצד רואה עשו את דמותו הוא. בפינת האמנות יוצגו ציורים המתארים את ברכת יצחק לבניו.

*** יום ראשון**

16.30 בית ספר לשוטרים — פרק 2: חיפוש — הצוערים מתבקשים לאתר החוטפים אחרי ילדה קטנה שנעלמה. ג'ורג' מצליח לעלות על עקבותיה.

17.30 „שייטאר בינוני" — מגזין שבועי מתוך עולם החוויות של ילדים. הפעם: „טלוויזיות לפקודת הילד".

18.00 „לאקי בר־מזל" — מצויר באנימציה. לאקי בר־מזל הוא קאובוי, שעל־פי מסורת המערב הפרוע נלחם בעבריינים. הלוא הם האחים דלתון המרושעים. מלווים את לאקי בר־מזל סוסו הנאמן וכלב שאיבק.

*** יום שני**

15.15 קשר משפחתי — הפסיכולוג אחי יותם מראיין את משפחת הרשקוביץ, הורים ותאומות בנות 10, על הנושא: מקומו של כל אחד במשפחה.

16.00 הפונדק [illegible] — פרק 4: „ההתערות" — לורד דיבס וחבורתו מאנגליה מתחפשים בשירותי ה„אקספרס האיסטרלי". [illegible]

17.55 קונצרט הנוער עם התזמורת הפילהרמונית הישראלית בניצוח זובין מהטה.

*** יום שלישי**

14.15 נדיה — סיפור חייה של נדיה קומנצ'י, המתעמלת הרומניה המהוללת. הסרט עוקב אחרי האימונים הקשים של נדיה וחברותיה, וכיצד במשבר חיים היא משתתפת עקב הקריירה החדשה והטיפות שאותו מעניקה הנדיבה להתעמלות הצעירות. בסרט משובצים קטעי התעמלות רבים, ביניהם אלה שהביאו לנדיה 3 מדליות זהב.

16.00 שביל באמצע שביל בצד — [illegible] — טיול השבת: [illegible] דור הקדומה.

18.00 „שובה של האנטילופה" — הפרק השביעי: „הבקום שבלבי". הליליפוטים [illegible] ספינה [illegible] דגם של ספינה אמיתית, [illegible] בלא הצלחה.

*** יום רביעי**

14.15 מהרת הזמן — [illegible]

16.25 [illegible] — [illegible]

*** יום חמישי**

17.30 „מקרון [illegible]" — [illegible]

17.55 „[illegible] אייר" — [illegible]

ברדיו

* „קבלת שבת" — פרשת „תולדות" בעריכת שבתאי ביבר (א') שישי. 15.00 — שיחה על פרשת השבוע מפי הרב הראשי בצה"ל, הרב גורן פירון. דמויות מתוך הפרשה יגן ד"ר יוסף בורג.

* „מנוחה נכונה" (ב) מוצ"ש 22.10, „שיר ומזמור" — לקט של זמירות ופיוטים לכבוד מוצ"ש. העורך: משה חן.

* „בכפיפה אחת" (א') ראשון, 12.05 התכנית תארח הפעם את פרופסור ישראל הירמן הפקולטה לחקלאות שברחובות. פרופסור הוד [illegible] אגרונום וחוקר בעל שם בינלאומי של כחלת הכרם.

* „המחשבת ישראל" — סדרת שיחות מפי פרופ' איתמר גרינולד (א') ראשון, 19.05.

* „עם ישראל" — מוסף לענייני יהודים בעולם (ב') ראשון, 19.35.

* „ציפורים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש (ב') ראשון, 22.05 — הפעם: „שירים על כלי נגינה".

* „תפוזה ועץ" (א') ראשון, 22.05 — הפעם: „המשפחה התינוקי" (הורים, אחים ואחיות).

* „עיונים בפרשת השבוע" — פרשת „ויצא" — מפי הרב יונה מצגר (א') שני, 19.05.

* „אותות ומופתים" — סדרה תעודית במלאת 50 שנה לרדיו העברי (א') שני, 22.05 — הפעם: „בראשית" — 41 שנה למשדר היומי הוותיק ביותר של הרדיו „פרקי היום בתנ"ך" — העורך: אברהם סלומון (ש"ח).

* „אצבע על הדופק" — שבועון בענייני בריאות ורפואה (ב) שלישי, 18.05.

* „שיעור בתלמוד" — מסכת „ברכות" — מפי שבתאי סבטו (א) שלישי 19.05.

* „שניים ביחד וכל אחד לחוד" (א') שלישי, 22.05 — הפעם קו פתוח לשיחה על נושאים לפי בחירת המאזינים — עם ד"ר נורה כפיר ד"ר אברהם סל.

* „בכפיפה אחת" (ב) רביעי, 12.05 התכנית תארח את מר צורא לאגזא־דו: מורה, כהן ושר קמילא וממלא תפקידים ציבוריים רבים. בתכנית יספר מר לאגזא על חיים בארץ ובחוצה לה, וכן על פרשת הבאתם של יהודי [illegible] לארץ.

* „שואל כענין" — שאלות בנושאי חברה והלכה עם רב בישראל (א') רביעי, 19.05.

* „מבט לפתקוה" (ב) רביעי 20.05 הפעם: שירים ופיזמונים משל ר' יצחק מרדכי.

* „שיעור בתניא" — מגיש: הרב עדין שטיינזלץ (א) חמישי, 19.05.

* „שורשים" — שבועון לענייני פולקלור ועדות (ב) חמישי 20.05.

* „[illegible] אהבה [illegible]" (א) חמישי, 22.05 — הפעם [illegible] — מבחר מאמרים ופלמוסים.

פרקי היום בתנ"ך

קריאה מפי עמיקם גורבין

רשת א', 18.38

יום א': ירמיהו, פרק נ' (פסוקים א'־י"ב) — שיחה מאת ד"ר ירחמיאל ברנבן על „הנבואה על בבל".

יום ב': ירמיהו, פרק נ' (פסוקים י"ג־כ"ח) — שיחה מאת עמוס חכם על „חורבן בבל בנבואות ירמיהו".

יום ג': ירמיהו, פרק נ' (פסוקים כ"ט־מ"ו) — שיחה מאת צבי מרקוביץ על „[illegible]".

יום ד': ירמיהו, פרק נ"א (פסוקים א'־י"ט) — שיחה מאת ד"ר מנחם בולה על „[illegible] זהב בבל ביד ה'".

יום ה': ירמיהו, פרק נ"א (פסוקים כ'־ל"ה) — שיחה מאת [illegible] בולה על „[illegible] לבבל [illegible] כל יושבי כשדים [illegible]".

פינת הבול

מאת חיים לנגלבן

יובל השרות המטאורולוגי

השירות המטאורולוגי הישראלי הוקם ב־1936, על־ידי שלטונות המנדאט הבריטי של ארץ ישראל, בעקבות הקמתו של נמל התעופה בלוד. עד הקמתו של השירות החדש בארץ ישראל, היו כאן רק תחנות תצפית מטאורולוגיות בודדות, שדיווחו לשירות המטאורולוגי במצרים ומספר תחנות בהתיישבות היהודית החדשה, שאורגנו על־ידי האוניברסיטה העברית.

מתוך מודעות שהמטאורולוגיה כמשמשת בחקר התופעות האטמוספריות, המשפיעות על מזג האוויר, הבינו אנשי הסגל הצעירים בארץ מלכתחילה, את חשיבותו של השירות המקיף התורגת הרבה מעבר לסיפוק צרכי התעופה לבד ונצרכו לפעילות אינטנסיבית של תחנות תצפית מטאורולוגיות ברחבי ארץ ישראל כתשתית לפיתוח מטאורולוגי רב־תחומי. לא רק למען חיזוי נתונים למטרות תעופה, אלא גם למטרות מחקר ותכנון וייעוץ בעניינים הקלאיים השונים, התיישבות והבניית הבריאות הציבורית.

„השירות המטאורולוגי הישראלי"

בשנת 1948, בקום מדינת ישראל, הציב חבר העובדים היהודים של השירות המטאורולוגי על שלוחתו במסגרתו של משרד התחבורה על פי המסורה המקורית של השירות לתעופה, מתוך הכרת צרכים הגדלים והולכים של מדינת ישראל המתפתחת, הרחיב השירות את יעדיו, בשירות ציבורי במיגוון רחב של פעילויות. לשם כך פיתח בתנופה את אמצעיו המדעיים והטכנולוגיים. כשהוא מקפיד להדביק בעבודתו ובהתפתחותו את האירועים השונים של קהיליית התחנות הכי קדמות בעולם, וגם לשתף פעולה ולהשתלב באורך פעיל בחיי המטאורולוגיה הבינלאומית. ואף לתרום לפי יכולתו בהדרכה ובסיוע מכני בינלאומי.

לציון יובלו של השירות המטאורולוגי הישראלי, ינפיק השירות הבולאי הישראלי בול הכרון בערך של 50 אגורות חדשות, מעוצב מכוהבים של נעמי ואיה אשל. הבול שיראה אור ביום ב' בכסלו התשמ"ז: 18 בדצמבר 86, הוא בגודל 30.8 X 41.8 מ"מ, המראה בזול חיזוי במגה הכבטה בזוג אוויר, המתבסס על נתונים שנקלטו על־ידי מחשבים בפוחתים. הנגזרים במאגר הלאומי של השירות המטאורולוגי הישראלי בבית־דגן.

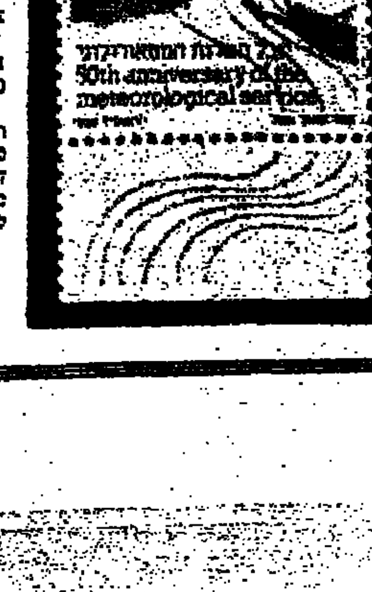

בין הראוי לציין, כי ביום של השירות המטאורולוגי הישראלי נבחר בבטון של הוקם בשנת 1961 עד הצבת הידועה „מגדל המטאורולוגיה". בניין נאה זה הוקם ביוחד במסגרת חוזה של מדינת ישראל והקרן הייחודה לשיתוף פעולה של הארצות האמריקנית.

הבול לציון הבול נדפס בשיטת אופסט בבית הדפוס של יורן־אבשטיין. גיליון הבולאי יכיל בולים עם 5 שוברים המצורפים לשירות הבולים התאגידי. הבולים הם עם [illegible] 14 x 14 על כל שני צדיהם.

המרכז הבינלאומי בטבריה

ביום רביעי, 17 בדצמבר 1986, תוכנס בבית הדואר בטבריה תחנת דואר מיוחדת לציון המרכז הצעירי הבינלאומי בטבריה. דברי הדואר שיתקבלו בתאריך הנ"ל בבית הדואר בטבריה, משעה 8.00 עד שעה 14.00 אחה"צ, יוחתמו בחותמת המיוחדת. קוראים המעוניינים בהטבעת של החותמת המיוחדת [illegible] את מעטפותיהם המבוילות כחוק (בול ללא ערך) למנהל דואר טבריה 14100 לפני התאריך הנ"ל. משרד התקשורת יעשה במיטב יכולתו לבצע החתמה ברורה ונקיה.